ਉਘਰਿ ਗਇਆ ਜੈਸਾ ਖੋਟਾ ਢਬੂਆ ਨਦਰਿ ਸਰਾਫਾ ਆਇਆ ॥
(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੩੯੧)

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਅਸਲੀਯਤ

(ਮੁਢਲਾ ਨਾਂ – ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈ ਕੇ
ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਤਿੰਨ ਆਧਾਰ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ
(੧) ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ (ਦੇਵੀ ਪਾਰਵਤੀ, ਚੰਡੀ, ਦੁਰਗਾ, ਭਗਉਤੀ, ਸ਼ਿਵਾ, ਕਾਲਕਾ, ਕਾਲ...ਦਾ ਕਥਾ ਪੁਰਾਣ)
(੨) ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ (ਦੇਵਤਾ ਸ਼ਿਵ, ਮਹਾਕਾਲ, ਸਰਬਕਾਲ, ਸਰਬਲੋਹ, ਖੜਗਕੇਤ, ਅਸਿਧੁਜ...ਦਾ ਕਥਾ ਪੁਰਾਣ)
(੩) ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ (ਦੇਵਤਾ ਵਿਸ਼ਨੂ ਦੇ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਮਛ, ਕਛ..... ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਕਥਾ ਪੁਰਾਣ)
ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਦਾ ਸਿੱਟਾ

Hard Facts about Dasam Granth

(Original name : Bachitra Natak means Strange Drama, Granth)

as compared with its three basic Brahminical Granths Markandey Puran, Shiv Puran & Srimad Bhagvat Puran AND compared with principles of Sri Guru Granth Sahib.

- ਲੇਖਕ -

ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ M.Sc.

ਅਰਧ-ਨਾਰੀਸ਼ਵਰ : ਸ਼ਿਵ ਸ਼ਕਤੀ (ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ)
ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੋ।।... ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਅਰਾਧੀ।।
(ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

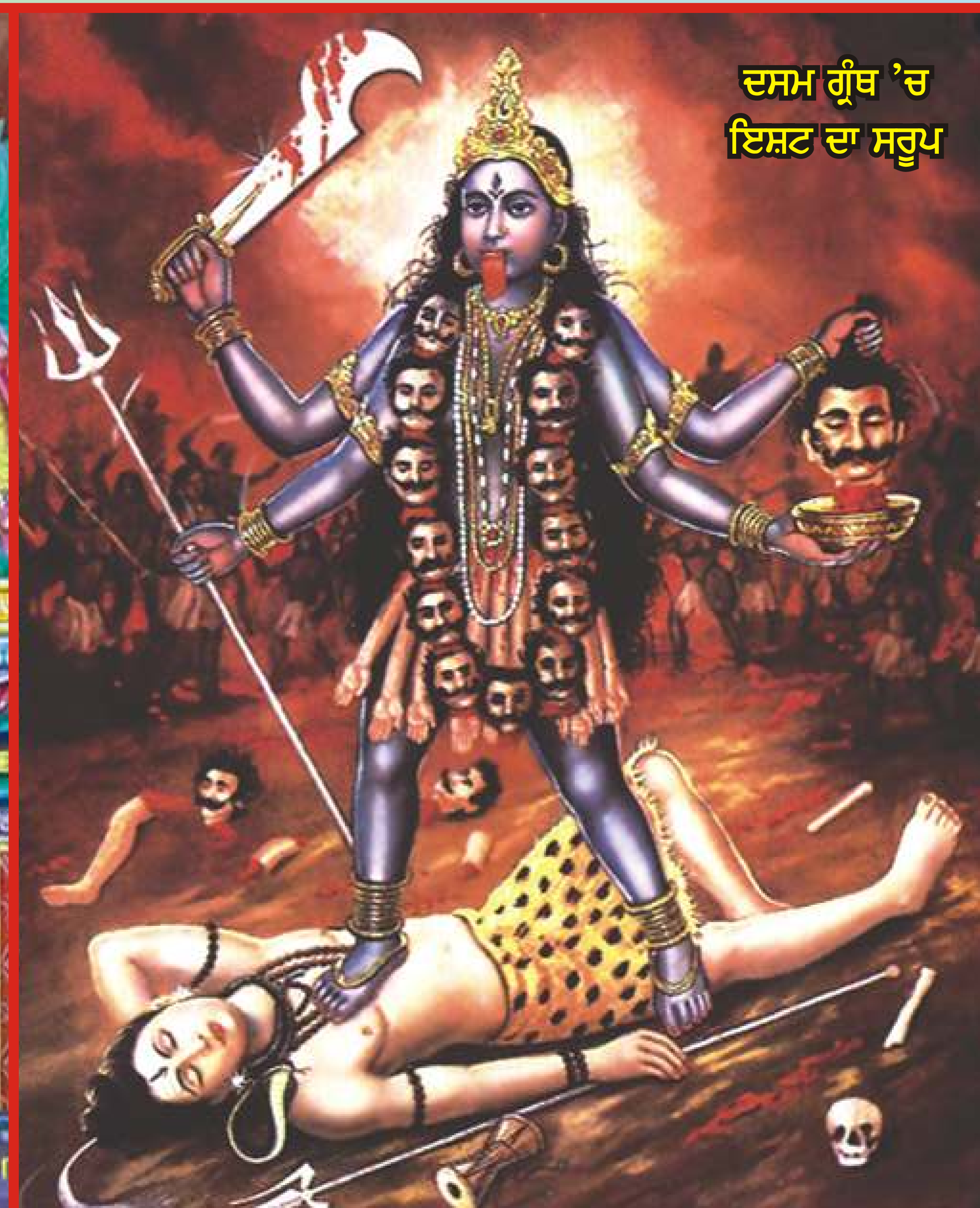

ਕਾਲ, ਕਾਲੀ, ਮਹਾਕਾਲੀ, ਸ਼ਿਵਾ, ਦੁਰਗਾ...
ਪੰਨਾ 99 : ਦੇਹਿ ਸ਼ਿਵਾ ਬਰ ਮੋਹਿ ਇਹੈ... ਵਾਲੀ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵੀ
ਪੰਨਾ 809 : ਦੁਰਗਾ ਤੂ ਛਿਮਾ ਤੂ ਸ਼ਿਵਾ ਰੂਪ ਤੇਰੋ।। (ਚਰਿਤ੍ਰੋ-ਪਾਖਯਾਨ ਨੰ: 1)
ਪੰਨਾ 810 : ਮੁੰਡ ਕੀ ਮਾਲ ਦਿਸਾਨ ਕੇ ਅੰਬਰ...।। ਸੁ 'ਕਾਲ' ਸਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਤਿਹਾਰੋ।।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਕੂੜਿਆਰੀ ਰਜੈ ਕੂੜਿ ਜਿਉ ਵਿਸਟਾ ਕਾਗੁ ਖਾਵਣੀ ॥...
ਏਹੜ ਤੇਹੜ ਛਡਿ ਤੂ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੁ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਅਗੈ ਢਹਿ ਪਉ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਜਾਣੁ ॥
(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੬੪੬)

ਸਮਰਪਣ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਰਜੀਵੜੇ ਸਚਿਆਰ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਸਿਰਫ਼ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਉੱਚੀ ਸੁੱਚੀ
ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਖੰਡ ਭੈ-ਭਾਵਨੀ ਨਾਲ
ਸੁਣਿਆ
ਪੜ੍ਹਿਆ
ਸਮਝਿਆ
ਮੰਨਿਆ
ਗਾਵਿਆ
ਕਮਾਇਆ
ਸਮਝਾਇਆ
ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ(ਮੁਢਲਾ ਨਾਂ),
ਹੁਣ 'ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਤੋਂ
ਸਾਵਧਾਨ ! ਖ਼ਬਰਦਾਰ !! ਹੋਸ਼ਿਆਰ !!!

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਸਮਝੋ :

(੧) ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ : ੧ੴ, ਨਿਰਾਕਾਰ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਸਰਬ-ਸਮਰਥ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੇਵਤਾ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਪਾਰਵਤੀ ਦਾ ਭੂਤਾਂ-ਵਰਗਾ ਡਰਾਉਣਾ ਸਰੂਪ "ਮਹਾਕਾਲ - ਕਾਲਕਾ"
(੨) ਮੰਗਲਾਚਰਣ : ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਜਾਂ ਮਹਾਕਾਲ ਬੋਧਕ, ਸ੍ਰੀ ਭਗੌਤੀ-ਏ-ਨਮਹ॥......ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ ॥... ਸਰਬਲੋਹ ਕੀ ਰੱਛਾ ਹਮਨੈ ॥ ਸਰਬ ਕਾਲ ਕੀ ਸਦਾ ਰੱਛਾ ਹਮਨੈ ॥......
(੩) ਸੰਪੂਰਣ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ : " ੧ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥" ਇਸ ਕਵੀ-ਰਚਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵੀ ਪੰਨੇ ਤੇ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ
(੪) ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ : ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਦੇਵਤਾ ਮਹਾਕਾਲ / ਸਰਬਕਾਲ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਵੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ
(੫) ਅਰਦਾਸ : ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਅਥਵਾ ਭਗਉਤੀ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ ਮਹਾਕਾਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਗਈ
(੬) ਜਾਪ ਬਾਣੀ : ਸ਼ਿਵ ਸਹਸਤ੍ਰ-ਨਾਮਾ(ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ) ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦੇਵਤਾ ਮਹਾਕਾਲ ਦੀ ਉਸਤਤਿ
(੭) ਵਰ ਮੰਗਣਾ : ਦੇਵੀ ਸ਼ਿਵਾ / ਦੁਰਗਾ / ਜਗਮਾਇ / ਪਾਸੋਂ ਸ਼ਯਾਮ ਕਵੀ ਨੇ ਵਰ ਮੰਗਿਆ
(੮) ਦੀਕਸ਼ਾ : ਭੰਗ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾ ਕੇ ਛਲ-ਕਪਟ ਕਰਕੇ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਾਉਣਾ ; ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਅਰਥ "ਵਾਹਿਗੁਰੂ" ਜਾਂ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖੁ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ।
(੯) ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਾਰੇ : ਕਰਤਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਸਾਜ ਕੇ ਪਛਤਾਇਆ; ਵਿਭਚਾਰਣ, ਕੁਲੱਛਣੀ,..ਲਿਖਿਆ
(੧੦) ਲਿਖਾਰੀ : ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਂਈਂ ਗਪੋੜ ਤੇ ਗਲਤ-ਬਿਆਨੀਆਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਭੁਲਣਹਾਰ ਕਵਿ ਸਯਾਮ, ਕਵਿ ਰਾਮ, ਕਵਿ ਕਾਲ ਦੀ ਛਾਪ ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ। ਨਾਨਕ ਪਦ ਕਿਤੇ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ । ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨਹੀ ।
(੧੧) ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ : ਅਸਲ ਵਿਚ ਸ਼ਯਾਮ ਕਵੀ (ਪੰਨਾ ੧੫੫) ; ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ-ਸ਼ਰਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਾ: ੧੦ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ
(੧੨) ਬੋਲੀ / ਸ਼ੈਲੀ : ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵਖ ; ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਾਲੀ ਛੰਦਾ-ਬੰਦੀ
(੧੩) ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ : ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਂਈਂ ਅਸ਼ਲੀਲ, ਜੋ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ
(੧੪) ਆਧਾਰ ਗ੍ਰੰਥ : ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ, ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ , ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦੀ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਨਕਲ । ਇਹ ਧੁਰ ਕੀ ਇਲਾਹੀ-ਬਾਣੀ ਨਹੀ ।
(੧੫) ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾ : ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਕੰਨਾਂ ਚੋਂ ਮੈਲ ਕੱਢ ਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚੀ !?
(੧੬) ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੁਲਾਂ : ਭਗਤ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਪਹਿਲੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਆਏ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਬਾਦ ਵਿਚ !... ਲੱਖਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲੋਂ ਸਤਜੁਗ ਵਿਚ ਪਠਾਣ, ਮੁਗ਼ਲ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖ਼ ਕਿਥੋਂ ਆਏ ?..

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰੀਕ-ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਮਨੁਖਤਾ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਣ ਲਈ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੰਬਲ-ਭੂਸੇ ਪਾ ਕੇ ਬੇਮੁਖ ਕਰਣ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਦਰਸਾ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰਣ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਉੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਨ ਲਈ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਨਾਪਾਕ ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ । ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਪੂਜਕ, ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਏ, ਵਾਮ-ਮਾਰਗੀ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ, ਵਿਭਚਾਰੀ, ਭੰਗ-ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ,ਕਵੀ ਰਾਮ... ਦਾ ਰਚਿਆ ਕੂੜ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ।

ਮੁਖਬੰਦ

ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪੀ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਿਕਾ "ਹਲੂਣਾ" ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟਿਆਲਾ (ਪੰਜਾਬ) ਦੇ ਸ਼ੇਰਾਂਵਾਲਾ ਗੇਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇਵੀ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਬਲਿ ਚੜਾਉਣ ਲਈ ਬਕਰੀਆਂ ਦੇ ਮੇਮਣੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਭੇਂਟ ਕਰਣ ਲਈ ਸਿਖੀ-ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ ਵੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਖੜੇ ਸਨ।ਇਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਵੇਖ ਕੇ ਹਰ ਗੁਰਸਿਖ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ (ਉਰਫ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ) ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਪਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਪੂਜਾ ਵੱਲ ਧੱਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹੇ-ਜਾਂਦੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਲੇਖ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲਿਖੇ ਪਰ ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀ ਹੋਈ । ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਅਰਦਾਸ, ਚੌਪਈ ਆਦਿਕ ਦੀ ਅਸਲੀਯਤ ਦਸਣ ਵਾਲੀ ਪੁਸਤਕ "ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨਿਰਣੈ" ਲਿਖਣ ਕਰਕੇ, ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਜਾਂ ਸਫ਼ਾਈ ਸੁਣਿਆਂ, ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ ਜੀ ਨੇ ਪੰਥ 'ਚੋਂ ਛੇਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਸਚ ਦੇ ਰਾਹ ਚਲਣ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੰਥ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ "ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕਰਤ੍ਰਿਤਵ" ਲਿਖੀ ਸੀ ਜਿਸਦਾ 'ਅੰਦਰਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣ' ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਤੋਂ ਇਹ ਲੇਖਕ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ । ਇਸੇ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈਕੇ ਇਸ ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ (ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ), ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਸ਼ਵ ਕੋਸ਼ ਅਤੇ ਪੰਜ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਟੀਕਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ (ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ) ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਵੀ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ । ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ "ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ" , ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਡਾ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦਸ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਟੀਕਾ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਗਹਰਾਈ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਲਈ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਲੇਖ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ, ਕਥਾ-ਵੀਚਾਰ ਵੀ ਸੁਣੇ। ਭਾਈ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅਫ਼ਗਾਨਾ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਚ ਦਾ ਮਾਰਗ, ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਆਦਿਕ ਵੀ ਗਹੁ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ । ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਚੰਡੀਗੜ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਰੋਪੜ, ਦਿੱਲੀ, ਕਾਨਪੁਰ, ਕੋਲਕਾਤਾ, ਨਾਗਪੁਰ, ਜਬਲਪੁਰ, ਮੁੰਬਈ, ਕੋਟਾ, ਜੈਪੁਰ, ਭਰਤਪੁਰ, ਆਗਰਾ ਆਦਿਕ ਦੇ ਵੱਡੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਸਮੇ ਗੁਰਬਾਨੀ-ਕਥਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨਾਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ । ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਆਧਾਰ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ, ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ, ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ, ਗੀਤਾ ਦਾ ਵੀ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ । ਸਕੂਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪੜ੍ਹੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ ।

ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਪੋਕਸਮੈਨ ਦੀ ੫-੯-੨੦੦੭ (ਪੰਜ ਸਿਤੰਬਰ ੨੦੦੭) ਦੀ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਗੁਰੂ-ਨਿੰਦਕ ਖ਼ਬਰ "ਛੇਵਾਂ ਗੁਰੂ ਅਪਹਰਣ ਕਰਤਾ, ਨੌਵਾਂ ਲੁਟੇਰਾ, ਦਸਵਾਂ ਡਰਪੋਕ ਅਤੇ ਦੇਵੀ-ਭਗਤ" ਨੇ ਇਸ ਨਾਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਛਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਸਕੂਲੀ-ਪੁਸਤਕ "ਸਾਹਿਤ ਦੀਪਿਕਾ" ਵਿਚ ਦੁਰਗਾ-ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਜੁਧ(ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਪਉੜੀਆਂ) ਲੇਖ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਸਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਸਿਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਦੋ ਅਕਤੂਬਰ ੨੦੦੭ ਨੂੰ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਂਬਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ (ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ) ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ । ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਜਦ ਲਾਂਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਹੋਇਆ । ਇਸ ਲੇਖਕ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਤਿੰਨੇ ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਕੁਝ ਲੇਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਲਾਂਬਾ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਰ ਕਈ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ਼ਟ ਦਾ

ਸਰੂਪ, ਲਿਖਾਰੀ ਕੌਣ ਆਦਿਕ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਲੇਖਕ ਨੇ ਹੁਣ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀ ਅਰਥਾਤ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਟਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ-ਗ੍ਰੰਥ-ਸਾਹਿਬ-ਦਾ-ਹੁਕਮ ਹੈ "ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ ॥" ਲਾਂਬਾ ਜੀ ਮੋਜੂਦਾ ਸਮਝੌਤਾ-ਵਾਦੀ ਰਹਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਂਦੇ ਖਿਸਕ ਗਏ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਦੰਡੀ ਸੰਨਿਆਸੀ "ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਰਵੋਤਮ ਗ੍ਰੰਥ" ਲਿਖਕੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵੇਦ, ਪੁਰਾਣ, ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ ਆਦਿਕ ਪਾਸੇ ਕਰਕੇ ਸਿਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਏ ਪਰ ਅਫ਼ਸੋਸ! ਸਿਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਸਿਖੀ ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ ਲਾਂਬਾ ਜੀ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸਰਵੋਤਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀ ਮੰਨ ਰਹੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਨਿੰਦਕਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਲੇਖਕ ਹੁਣ ਤਕ ਤਿੰਨ ਚਿੱਠੀਆਂ, ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਖ਼ਾਸ ਲੇਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਸਹਿਤ, ਭੇਜ ਚੁਕਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਨਕਲ ਪਾਠਕ ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਜ ਤਕ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀ ਆਇਆ । ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ-ਕੌਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ , ਇਤਿਹਾਸ, ਰਹਤਨਾਮਿਆਂ ਆਦਿਕ ਦੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪਰਖ ਕੇ ਡੂੰਘੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਕੇ ਸਿਖ ਪਨੀਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਧ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ।

ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥੇ ਵਲੋਂ ੧੪ ਜਨਵਰੀ ੨੦੦੮ ਨੂੰ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਕ੍ਰਿਤ ਮੰਨ ਕੇ ਚੁਨੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੋਚ-ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਲਿਖਤੀ ਉਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਣ ।

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਦਿਆਂ ਕੁਝ ਗੁਰਮੁਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਡਾ: ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ, ਭਾਈ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ, ਜਸਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ (ਡੁਬਈ ਵਾਲੇ) ਮੋਹਾਲੀ, ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਚੈਅਰਮੈਨ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ (ਦਿੱਲੀ ਸਿਖ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ) ਡਾ: ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ, ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ, ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਡਾ: ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਦਿੱਲੀ, ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ, ਦਿੱਲੀ, ਭਾਈ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਦੀ ਰੁਦ੍ਰਪੁਰ, ਭਾਈ ਉਂਕਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਮੂ, ਬੀਬੀ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚਾਰ ਮੰਚ, ਫ਼ਰੀਦਾਬਾਦ), ਭਾਈ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀਉਣਵਾਲਾ ਕੈਨੇਡਾ, ਭਾਈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ (ਲੀਮਾ, ਪੀਰੂ, ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ) ਨੇ ਇਸ ਨਾਚੀਜ਼ ਦੀ ਹੋਸਲਾ-ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ; ਇਹ ਲੇਖਕ ਸਭਦਾ ਦਿਲੋਂ ਸ਼ੁਕਰ-ਗੁਜ਼ਾਰ ਹੈ ।

ਇਹ ਲੇਖਕ ਧਨਵਾਦੀ ਹੈ ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਡੀਟਰ ਇੰਡੀਆ ਅਵੇਅਰਨੈਸ, ਦਿੱਲੀ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਵਡਮੁਲੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰ ਕੇ ਛਾਪਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਅਤੇ ਬਾਰੰਬਾਰ ਧਨ੍ਵਾਦ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨਾਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਲਿਖਣ ਦਾ ਬਲ, ਬੁਧਿ ਅਤੇ ਸਮਰਥਾ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ।
ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ-ਕਲਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ

ਗੁਰੂ-ਪੰਥ-ਸੇਵਕ
ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਦਿੱਲੀ,
੧ ਅਗਸਤ ੨੦੦੯.
(੧੭ ਸਾਵਣ, ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ੫੪੧)

ਸਰਬਕਾਲ (ਮਹਾਕਾਲ) ਹੈ ਪਿਤਾ ਅਪਾਰਾ॥ ਦੇਬਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤ ਹਮਾਰਾ॥ ੧
ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਆਰਾਧੀ ॥ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ ; ਪੰਨਾ ੭੩)

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਅਖਉਤੀ

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ

ਤਤਕਰਾ

ਪੰਨਾ ਨੰ: ੧

(੧)......ਸਚੁ ਲਿਖਿ ਸਚਿ ਸਮਾਵਣਿਆ ॥ ੨
(੨) ....ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਨਾਹੀ ਉਧਾਰੁ ॥ ੩
(੩) ....ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੀਚਾਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੁਕਤੇ ੫
(੪).....ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ/ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ.............................੯
(੫).....ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰਾ ਕੌਣ ? ੧੧
(੬).....ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਭੁਲਣਹਾਰ.. ੧੩
(੭) ....ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ.. ੧੪
(੮) ....ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ 'ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ' ੨੦
(੯) ....ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ...............................੨੮
(੧੦) ..ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ'ਚ ਲਿਖੀ ਅਸ਼ਲੀਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼.....................................੨੯
(੧੧)...ਜ਼ਫਰਨਾਮਹ ਅਤੇ ਹਿਕਾਇਤਾਂ..੩੦
(੧੨) ..ਕਬਯੋ ਬਾਚ ਬੇਨਤੀ ॥ਚੌਪਈ॥.. ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ? ੩੨
(੧੩) ..ਗੁਰਸਿਖ ਅਰਦਾਸ ਕਿਸ ਅੱਗੇ ਕਰੇ ? ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਂ ਭਗਉਤੀ ਅੱਗੇ ? ੩੭
(੧੪)...ਪੜਚੋਲ,ਸਿਖ ਰੀਵਿਊ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖ, Did Guru ..worship Devi?...੪੦
(੧੫)...ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜਾਂ ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ ਗ੍ਰੰਥ.. ੪੨
(੧੬)........ਫਿਰਿ ਨ ਖਾਈ ਮਹਾਕਾਲ ॥ ੪੪
(੧੭) ..ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ...... .... ੪੬
(੧੮) ..ਐਸਾ ਕੀਰਤਨ ੪੮
(੧੯) ..ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਪਛਾਣ..੪੯
(੨੦) ..ਸ਼ਹਿਬਾਜ਼ ਖਾਲਸਾ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਤ ਕੁਝ ਭੁਲੇਖਾ-ਪਾਊ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ.................................੫੦
(੨੧) ..... ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਸਵਾਲ (Facts & Questions) ੫੫
(੨੨) ..ਝਗਰਾ ਏਕੁ ਨਿਬੇਰਹੁ ਰਾਮ ॥(ਜਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ)...............................੫੯
(੨੩).... ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਗਮਨ-ਪੁਰਬ.. ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ/ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ.......................੬੦
(੨੪) ..ਸਾਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਏ ਆਗੂਆਂ ਨੇ (ਕਵਿਤਾ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ, ਦਿੱਲੀ)..................... ੬੧
(੨੫) ..ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਆਧਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਆਂ ੬੨-੭੬

ਇਸ ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਏ-ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਲਿਖਤ ਮੰਨਣ ਦੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਨਤੀਜੇ :-

(੧) ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰੀਕ (ਬਰਾਬਰ ਗੱਦੀ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ) ਮੰਨਣਾ,
(੨) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ / ਉਪਾਸ਼ਕ ਮੰਨਣਾ,
(੩) ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਾਉਣਾ,
(੪) ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਉਲਟ ਭੰਗ, ਸ਼ਰਾਬ, ਨਸ਼ੇ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਣਾ,
(੫) ਸਿਖ ਨੂੰ ਸਿਖੀ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮ,ਪਰ-ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪਰ-ਪੁਰਸ਼ ਸੰਗ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਮੰਨਣਾ
(੬) ਸਿਖ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਉਸਦਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਬੇਕਾਰ ਕਰਣਾ,
(੭) ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ੨੩੯ ਸਾਲ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਵਿਅਰਥ ਕਰਣੀਆਂ ....

Dalbir Singh, M.Sc., 31-D,Madan Park, Punjabi Bagh, New Delhi-110026 (India)
Phone::9899058458, e-mail : ds@dioptres.com

.... ਸਚੁ ਲਿਖਿ ਸਚਿ ਸਮਾਵਣਿਆ ॥

ਲਿਖਦਿਆ ਲਿਖਦਿਆ ਕਾਗਦ ਮਸੁ ਖੋਈ ॥ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਨ ਕੋਈ ॥
ਕੂੜੁ ਲਿਖਹਿ ਤੈ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਹਿ ਜਲਿ ਜਾਵਹਿ ਕੂੜਿ ਚਿਤੁ ਲਾਵਣਿਆ ॥੬॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚੋ ਸਚੁ ਲਿਖਹਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਸੇ ਜਨ ਸਚੇ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥
ਸਚੁ ਕਾਗਦੁ ਕਲਮ ਮਸਵਾਣੀ ਸਚੁ ਲਿਖਿ ਸਚਿ ਸਮਾਵਣਿਆ ॥੭॥ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ,ਅੰਗ ੧੨੩)

ਹਰ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਸਿਧਾਂਤ),ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ, ਸਿਖ-ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸਚ ਹੀ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਉਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ ! ਝੂਠ ਵਿਚ ਮਨ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਨਮੁਖ ਲੋਗ ਝੂਠ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਝੂਠ ਹੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਝੂਠ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਜੀਵਨ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ। ਝੂਠ ਲਿਖ ਲਿਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੇਹਨਤ, ਕਾਗਜ਼, ਕਲਮ, ਸਿਆਹੀ ਜ਼ਾਇਆ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਝੂਠ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ (ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ) ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ) ; ਸੁਖ ਨਹੀ ਪਾ ਸਕਦੇ ।੬।

ਪਰ ਸਚੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ, ਸਚੇ ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਣੀ, ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਨਿਰੋਲ ਸਚ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਵੀਚਾਰ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ । ਐਸੇ ਸਚੇ ਮਨੁਖ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਰਵਾਜਾ ਅਰਥਾਤ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਚ ਲਿਖਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਕਾਗਜ਼, ਕਲਮ ਤੇ ਸਿਆਹੀ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਚ ਲਿਖ ਕੇ ਉਹ ਮਨੁਖ ਸਚ (ਪਰਮਾਤਮਾ) ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲਾ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।੭।

ਕੂੜ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਈਰਖਾ,ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਝੂਠ ਅਤੇ ਨਿੰਦਾ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ । ਗੈਰ-ਸਿਖ ਲਿਖਾਰੀ ਈਰਖਾ-ਵਸ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ, ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ, ਸਿਖ-ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਗੁਰੂ-ਨਿੰਦਕ ਅਤੇ ਸਿਖ-ਨਿੰਦਕ ਲੇਖ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਰੋਧੀ-ਰਹਤਨਾਮਿਆਂ ਤੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਕੂੜ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਹੈ :-

(੧) ਜਨਮਸਾਖੀ (ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਇਸਦਾ ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ ਜਾਣਨ ਲਈ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ (ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ) ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ 'ਕਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ' ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।ਸਿਰਫ਼ ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ ਕਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ 'ਤਿੰਨ ਵਿਸਾਖ' (੧੫ ਅਪ੍ਰੈਲ) ਹੈ ।

(੨) **ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾ:੬** ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

(੩) **ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ** ਵਿਚ ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਿਖ-ਸਿਧਾਂਤ ਗਲਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚੋਂ ਕਥਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸੂਝਵਾਨ ਕਥਾਕਾਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੁਰੂ-ਨਿੰਦਕ ਪੰਕਤੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।

(੪) **ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਸਨੂੰ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਦਸ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ** ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਦਰਸਾ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਚੀ ਬਾਣੀ (ਗੁਰਮਤਿ) ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਕਚੀ ਬਾਣੀ (ਮਨਮਤਿ) ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ । ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ-ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਆਂ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ।

(੫) **ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ :** ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਾਂਙ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਪੂਜਕਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ।......

ਸਿਖ ਕੌਮ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸਿਖੀ ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ ਵਿਕਾਊ ਲਿਖਾਰੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਲੋਭ,ਸੁਆਰਥ ਦੇ ਅਧੀਨ ਝੂਠ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਬੜੇ ਦੁਖ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਇਹਨਾਂ ਝੂਠ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀ ਕਰ ਰਹੇ । **ਹਰ ਲਿਖਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵਟੀ** ਤੇ ਪਰਖ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਹਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਲਿਖਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਖ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਨਿਰੋਲ ਸਚ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੇ । ਜੋ ਲਿਖਤ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਰੁਧ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਲਿਖਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ; **ਪ੍ਰਥਮੇ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧੈ ਅਪਨਾ ਪਾਛੈ ਅਵਰ ਰੀਝਾਵੈ ॥(ਮ: ੫,ਅੰਗ ੩੮੧)** **ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਸਚੀ ਬਾਣੀ** ਨੂੰ ਸਮਝ-ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿਖ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਸ ਗੁਰੂ-ਸਾਹਿਬਾਨ ਕਥਨੀ ਅਤੇ ਕਰਣੀ ਦੇ ਸੂਰੇ ਸਨ ; ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੋਂ ਆਪ ਕਮਾਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ੧ਓਂ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ , ਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀ ਵਿਕਾਰੀ-ਨਸ਼ਈ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਨਾਮ-ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਣੀ ਬਣ ਕੇ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸੋਖਾ ਰਾਹ ਦਸਦੀ ਹੈ । ਸਿਖ ਰੋਜ਼ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੋਹਿਲਾ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ :

ਛਿਅ ਘਰ ਛਿਅ ਗੁਰ ਛਿਅ ਉਪਦੇਸ ॥ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਏਕੋ ਵੇਸ ਅਨੇਕ ॥੧॥
ਬਾਬਾ ਜੈ ਘਰਿ ਕਰਤੇ ਕੀਰਤਿ ਹੋਇ ॥ ਸੋ ਘਰੁ ਰਾਖੁ ਵਡਾਈ ਤੋਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੧੨)

ਅਰਥਾਤ, ਜੇ ਸਿਖ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਛੇ ਗ੍ਰੰਥ ਰਖ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸੂਝਵਾਨ ਸਿਖ ਕਰਤੇ ਦੀ ਕੀਰਤਿ (ਨਾਮ) ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ , ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਗ ਦੇਣਗੇ । ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀ ਕੂੜ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ।

ਕੂੜ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਝੂਠ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੁਮਤਿ ਬਖ਼ਸ਼ੇ ।

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਨਾਹੀ ਉਧਾਰੁ॥(ਅੰਗ ੮੮੬)

ਇਤਿਹਾਸ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ ੧੭੦੮ ਵਿਚ ਗੁਰਗੱਦੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ । ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੁਰੂ-ਲਿਖਤ ਗ੍ਰੰਥ ਮੋਜੂਦ ਨਹੀ ਸੀ । ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਿਖਾਂ ਉੱਤੇ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਏ । ਸਿਖ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਖੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਰਖਿਆ ਸਿਰ ਧੜ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਕੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਨਿਰਮਲੇ ਵੈਦਿਕ (ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ) ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਸਨ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਹਿਬ ਦੇ ਬਾਗ਼ੀ ਪੁਤਰ) ਦੇ ਚੇਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋਗ-ਮਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ । ਇਹ ਸਿਖ ਨਹੀ ਸਨ, ਸਿੱਖੀ ਭੇਸ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਰੁਧ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨਕਲੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਤੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਰੁਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ੧੮ਵੀਂ ਤੇ ੧੯ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਏ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ-ਸਿਖ-ਇਤਿਹਾਸ (ਜਿਸਦੀ ਪੜਚੋਲ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਗੁਰਸਿਖ ਵਿਦਵਾਨ ਕਰਨ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । **ਜਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਅਜ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ** ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਨ ੧੭੨੫ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ । ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਵੀ-ਰਚਨਾਂਵਾਂ ਅਤੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ (ਜੈਸਾ ਕਿ ਕਈ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਸਮਾਪਤੀ-ਸੰਕੇਤਾਂ ਤੋਂ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਹੈ । ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਹੀ, ਤਤਕਰੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ **"ਸੂਚੀ ਪਤ੍ਰੀ, ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀ"**। ਮੋਜੂਦਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ **ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ (੧੪੨੮ ਪੰਨੇ)** ਚਾਰ ਅਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਪੋਥੀਆਂ (ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ, ਪਟਨੇ ਵਾਲੀ, ਮੋਤੀ ਬਾਗ ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੀ, ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੀ),ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਫ਼ਰਕ ਸਨ, **ਈਸਵੀ ਸਨ ੧੮੯੭ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸੋਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਰਥ ਤੇ ਪਿਛੋਕੜ ਸਮਝੇ-ਵੀਚਾਰੇ ਬਗੈਰ ਸੋਧਿਆ** । ਸੋਧਿਆ ਕਿ ਵਿਗਾੜਿਆ ? ਸੋਧਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ' ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ' । ਗੁਰੂ-ਪਦ ਜੋੜਨ ਕਰਕੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਦੁਬਿਧਾ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ।**ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸੋਧਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀ ਸੀ** । ਗੁਰੂ-ਰਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀ, ਸ਼ੰਕਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਲਗੀ ; ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕਰਤ੍ਰਿਤਵ'**(Authorship of Dasam Granth)** ਲਿਖੀ ਜਾਣੀ ਇਸ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰੇ ਤੇ ਸਵਾਲਿਆ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਪੂਰੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ :-

ਸਰਬਕਾਲ ਹੈ ਪਿਤਾ ਅਪਾਰਾ ॥ ਦੇਬਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤ ਹਮਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ ੭੩)

ਅਰਥਾਤ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਸਰਬਕਾਲ, ਮਹਾਕਾਲ, ਕਾਲ, ਕਾਲੀ, ਕਾਲਕਾ, ਦੁਰਗਾ, ਸ਼ਿਵਾ, ਚੰਡੀ ... ਉਭਰ ਕੇ ਆਏ ਹਨ। **ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਅਰਥਾਤ ਇਸ਼ਟ '੧ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥' ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ । ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇਵੀ ਪੂਜਕ ਕਵੀਆਂ (ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ, ਕਵੀ ਰਾਮ ......) ਨੇ ਤਿੰਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ,(੧) ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ, (੨) ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ, (੩) ਸ੍ਰੀ ਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ (ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਗ੍ਰੰਥ) ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੀ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਨਕਲ ਮਾਰ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।** ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ **ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ** ਵੀ ੧੮-੧੯ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਜਿਸਦੇ **'ਮੰਗਲਾਚਰਨ'** ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-
ਸ੍ਰੀ ਭਵਾਨੀ ਜੀ ਸਹਾਇ ॥ ਉਸਤਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਯਾ ਲਛਮੀ ਜੀ ਕੀ ॥
ਅਰਥਾਤ, ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ-ਪੂਜਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਚੇ ਗਏ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਰਚਨਾਵਾਂ ਕੀਰਤਨ-ਪੋਥੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਟਕਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।**ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਕੱਚੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਸਮਝੇ-ਵੀਚਾਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਤੁੱਲ ਸਮਝ ਕੇ ਪਾਠ-ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।**

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਂ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀ ਮਿਲਦਾ, ਇਸ ਸਮੇ **ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ** ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ (ਨਾਂਦੇੜ) ਅਤੇ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੰਥਕ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ । ਭੁੱਲੜ ਤੇ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲੇ ਸਿਖ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਸਮ-ਨਾਨਕ-ਕ੍ਰਿਤ ਮੰਨ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ।ਸੂਝਵਾਨ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੇ **ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਲ "ਗੁਰੂ" ਪਦ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ** ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਗੱਦੀ ਪੰਚਮ-ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਚੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ (ਨੌਵੇਂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ) ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸਿਖ **ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ** ਮੰਨ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ **ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ** ਹੈ। ਪਰ 'ਦਸਮ' ਪਦ ਵਰਤਣਾਂ ਵੀ ਭੁਲੇਖਾ-ਪਾਊ (confusing) ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀਚਾਰਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁਚੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ ਨਾਮਕ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਾ ਹਨ । ਤਾਂ ਤੇ **ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ-ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਯਕੀਨਨ ਇਹ ਇਸ਼ਟ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਾਂ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦਾ ਹੋ ਨਹੀ ਸਕਦਾ।**

ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰਸਿਖ ਵੀਚਾਰਵਾਨਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀ ਰਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ । ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ / ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪਰਖਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਅਜ ਅਸੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਣ ਵਾਲੀ ਆਰਤੀ ਤੇ ਹੋਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ-ਕੀਰਤਨ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਅਫ਼ਸੋਸ ! ਹੁਣ ਅਸੀ ਕੇਸ-ਕਕਾਰ-ਧਾਰੀ-ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਰਥਾਤ ਦੋ-ਗਲੇ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ ਹਾਂ ਤੇ ਬਣੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ । **ਅਸੀ ਭੁਲ ਗਏ ਹਾਂ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਟਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ :-**

ਇਕਾ ਬਾਣੀ ਇਕੁ ਗੁਰੁ ਇਕੋ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ॥ (ਅੰਗ ੬੪੬)

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ॥ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ॥(੯੮੨)

ਅਜ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ੩੦੦ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਸ਼ੰਕਾ,ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਕਰਨ ਹਿਤ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸੌਖਾ (ਫੋਕਟ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਰਹਿਤ) ਮਾਰਗ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਹਰ **ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਮੱਥਾ ਸਿਰਫ਼ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਟੇਕਣਾ ਹੈ ; ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੇਹਧਾਰੀ-ਗੁਰੂ ਨੂੰ** । ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਾਂਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਰੂਪ ੩੬ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਨਹੀ ਕਰਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਦੁਖ ਝੇਲਣੇ ਪੈਣਗੇ, ਸਾਡਾ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਬੇਕਾਰ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆਂ ਅਸੀ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਟਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ **ਵੇਮੁਖ** ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ।

ਜੇ ਕੋ ਗੁਰ ਤੇ ਵੇਮੁਖੁ ਹੋਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵੈ॥(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੯੨੦)

ਇਕੋ-ਇਕ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਨੂੰ 'ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਅਰਥਾਤ,ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ ; ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਨਾਲ ਨਹੀ । ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਇਕਸਾਰ ਨਿਯਮ, ਵੀਚਾਰਧਾਰਾ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਕੇ ਸਾਰੇ ਭਰਮ-ਗੜ ਤੋੜਦਾ ਹੈ। ਕੱਚੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕੱਚੀ ਕੂੜੀ ਬਾਣੀ ਕੱਚੇ ਸਿਖ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਣ ਲਗਿਆਂ ਚੇਤੇ ਰਖੀਏ ਕਿ ਸੱਚਾ ਗੁਰੂ ਆਪ ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਕੇ ਸਾਨੂੰ ਰਬ ਨਾਲ ਮੇਲਦਾ ਹੈ :-

ਜੀਅ ਕੀ ਕੈ ਪਹਿ ਬਾਤ ਕਹਾ ॥ ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੋਕਉ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਲੇ ਐਸੋ ਕਹਾ ਲਹਾ॥ (ਅੰਗ ੧੦੦੩)

ਜਿਵੇਂ ਕੱਚੀ ਸਰਸੌਂ ਵਿਚੋਂ ਨ ਖੱਲ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਤੇਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਕੱਚੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਖ ਬਣਿਆਂ ਨ ਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨ ਹੀ ਪਰਲੋਕ :- **ਕਬੀਰ ਜਉ ਤੁਹਿ ਸਾਧ ਪਿਰੰਮ ਕੀ ਪਾਕੇ ਸੇਤੀ ਖੇਲੁ ॥**

ਕਾਚੀ ਸਰਸਉਂ ਪੇਲਿ ਕੈ ਨਾ ਖਲਿ ਭਈ ਨ ਤੇਲੁ ॥ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੧੩੭੭)

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਸਬਦ-ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਗੁਰੂ-ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤਿਆਂ ਅਸੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਊਚ-ਨੀਚ ਦੀ ਵਰਣ ਵੰਡ, ਫੋਕਟ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਦੇ ਭਰਮ-ਜਾਲ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ, ਅਵਤਾਰ-ਵਾਦ, ਤੰਤ੍ਰ-ਮੰਤ੍ਰ, ਬੇਲੋੜੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨਾ, ਸ਼ਗਨ-ਅਪਸ਼ਗਨ ਆਦਿਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ । ਅਸੀ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ, ਨਿਰਾਕਾਰ, ਕਰਤਾਰ, ਪਰਮ-ਦਯਾਲੂ, ਸਰਬ-ਸਮਰਥ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ, ਸੱਚਾ ਨਾਮ-ਧਰਮ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ, ਖ਼ਾਲਸਾ (ਸ਼ੁਧ ਮਨ ਵਾਲਾ) ਬਣ ਕੇ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ (ਮਰਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਕਤ) ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ :-

ਪਰਿਓ ਕਾਲੁ ਸਭੈ ਜਗ ਊਪਰ ਮਾਹਿ ਲਿਖੇ ਭ੍ਰਮ ਗਿਆਨੀ ॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਨ ਭਏ ਖਾਲਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਜਿਹ ਜਾਨੀ ॥ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ,ਅੰਗ ੬੫੫)

ਸਿਖੀ ਸਿਖਿਆ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ ॥ ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਲਘਾਏ ਪਾਰਿ ॥(ਵਾਰ ਆਸਾ, ਅੰਗ ੪੬੫)

ਮਹਾਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਚਲਿਆਂ ਹੀ ਸਿਖ ਦਾ ਲੋਕ-ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਨਹੀ ਤਾਂ, ਸਾਡਾ ਹਸ਼ਰ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ,

ਪੇਡੁ ਮੁੰਢਾਹੂੰ ਕਟਿਆ ਤਿਸੁ ਡਾਲ ਸੁਕੰਦੇ ॥(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੩੦੬, ੩੧੭)

ਗੁਰਸਿਖੀ-ਰੂਪੀ-ਦਰਖ਼ਤ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮੁੱਢ-ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੱਚੀ-ਬਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ-ਰੂਪੀ-ਕੁਹਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਕਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੁ ਸਿਖ-ਬੱਚੇ-ਬੱਚੀ-ਨੌਜਵਾਨ-ਬਿਰਧ-ਰੂਪੀ ਸਭ ਸਿਖ-ਟਹਿਣੀਆਂ ਸੁਕ ਜਾਣ ।

ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਕੌਮ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਤੇ ਹੋਸ਼ਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਵੇਗੀ ।ਮਨੁਖਾ ਜੀਵਨ ਸਕਾਰਥਾ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸਿਖ ਇਕੋ-ਇਕ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਨਾਲ ਜੁੜੇ :
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਨਾਹੀ ਉਧਾਰੁ ॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ,ਅੰਗ ੮੯੬)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੀਚਾਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੁਕਤੇ

ਪੜਿਆ ਬੂਝੈ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਜਿਸੁ ਸਿਰਿ ਦਰਗਹ ਕਾ ਨੀਸਾਣੁ ॥(ਅੰਗ ੬੬੨)

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਜਿਤਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਉਤਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੀਚਾਰਣਾ ਅਤੇ ਤਤ-ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਗਹਰਾਈ ਨਾਲ ਸਮਝਣਾ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ :

ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਹਿ ਸਬਦੁ ਨ ਵੀਚਾਰਹਿ ਇਹੁ ਮਨਮੁਖ ਕਾ ਬੀਚਾਰ ॥ (ਅੰਗ ੮੫੨)

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਹਉਮੈ ਮਾਰੇ ਕਰਣੀ ਸਾਰੁ ॥ (ਅੰਗ ੨੨੩) {ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਸਲ ਸੇਵਾ ਇਉ ਕਰੀਏ}

ਕੁਬੁਧਿ ਮਿਟੈ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ॥ (ਅੰਗ ੯੪੪) { ਸਬਦ ਵੀਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ }

ਮਹਾ ਅਨੰਦੁ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ॥ ਪ੍ਰਿਅ ਸਿਉ ਰਾਤੀ ਧਨ ਸੋਹਾਗਣਿ ਨਾਰਿ ॥ (ਅੰਗ ੩੭੦)

ਸਤਿਗੁਰ ਨੋ ਸਭੁ ਕੋ ਵੇਖਦਾ ਜੇਤਾ ਜਗਤੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥ਡਿਠੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜਿਚਰੁ ਸਬਦਿ ਨ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ ॥(ਅੰਗ ੫੯੪)

ਜਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਨ ਸੇਵਿਓ ਸਬਦਿ ਨ ਕੀਤੋ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਓਇ ਮਾਣਸ ਜੂਨਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਪਸੂ ਢੋਰ ਗਾਵਾਰ ॥
ਓਨਾ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਨ ਧਿਆਨੁ ਹੈ ਹਰਿ ਸਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਪਿਆਰੁ ॥
ਮਨਮੁਖ ਮੁਏ ਵਿਕਾਰ ਮਹਿ ਮਰਿ ਜੰਮਹਿ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ॥(ਅੰਗ ੧੪੧੮)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੀਚਾਰ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਵ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਣਾ ਤੇ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੁ ਮਨੁਖ ਕੂੜ, ਭਰਮ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਰਮ (ਨਾਮ ਧਰਮ) ਦਾ ਧਾਰਣੀ ਬਣ ਕੇ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲਾ ਕਰ ਸਕੇ।

ਤਜਿ ਸਭਿ ਭਰਮ ਭਜਿਓ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਅਟਲ ਇਹੁ ਧਰਮੁ ॥(ਅੰਗ ੧੯੬)

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ (ਸੁਰਤਿ ਜੋੜ ਕੇ) ਪਾਠ ਕੀਤਿਆਂ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ, ਬਾਣੀ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ-ਵੀਚਾਰਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੁਕਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਨੁਕਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਵੀ ਨੁਕਤਾ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਿਆਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅਨਰਥ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਉਸ ਵੀਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਸਿਧਾਂਤ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀ ਸਕਾਂਗੇ, ਭਟਕ ਜਾਂਵਾਂਗੇ ।

(੧) ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ (Uniformity of thought) ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਰਥ ਜਾਂ ਵੀਚਾਰ ਕਰਣ ਲਗਿਆਂ ਭੰਗ ਨਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਦਿ ਬੀੜ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਲਿਖਵਾਉਣ ਸਮੇ ਕੁਝ ਭਗਤਾਂ (ਕ੍ਹਾਨਾ, ਪੀਲੂ, ਛਜੂ, ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਆਦਿਕ) ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਂਵਾਂ ਅੰਕਿਤ ਨਹੀ ਸਨ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀ ਸੀ ਖਾਂਦੀ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਬਾਣੀ-ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ੩੫ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਇਕੋ ਸਚ (ਨਾਮ ਧਰਮ) ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਅਲਗ ਅਲਗ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕਸਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਦਲਦਾ ਨਹੀ । ਇਹ ੩੬ ਮਹਾਪੁਰਖ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ੧ਓ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹਨ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਵਾਦੀ ਫੋਕਟ-ਕਰਮ ਤੇ ਵਰਣ-ਵੰਡ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ, ਨਸ਼ੇ ਅਤੇ ਭੇਖੀ-ਵਿਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਵਾਲਿਆਂ (ਸਾਕਤਮਤੀਏ, ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕਾਂ) ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ । ਚੇਤੇ ਰਖੀਏ ਇਹ ਗੁਰਵਾਕ,

ਇਕਾ ਬਾਣੀ ਇਕੁ ਗੁਰੁ ਇਕੋ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ॥(ਅੰਗ ੬੪੬)

(੨) ॥ਰਹਾਉ॥ ਵਾਲੀ ਪੰਕਤੀ ਜਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਪੂਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ (Central idea) ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਅੰਤਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ।ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਰਹਾਉ ਵਾਲਾ ਬੰਦ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਵੀਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਕੀਰਤਨੀਏ ਇਸ ਰਹਾਉ ਵਾਲੇ ਬੰਦ ਨੂੰ 'ਅਸਥਾਈ' ਕਰਕੇ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਸਬਦ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ , ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਬਦ ਨੂੰ ਵੀਚਾਰੀਏ :-

ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹਹੁ ਮਤ ਝੂਠੇ ਝੂਠਾ ਜੋ ਨ ਬਿਚਾਰੈ ॥
ਜਉ ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ ਕਹਤ ਹਉ ਤਉ ਕਿਉ ਮੁਰਗੀ ਮਾਰੈ ॥੧॥
ਮੁਲਾਂ ਕਹਹੁ ਨਿਆਉ ਖੁਦਾਈ ॥ ਤੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਪਕਰਿ ਜੀਉ ਆਨਿਆ ਦੇਹ ਬਿਨਾਸੀ ਮਾਟੀ ਕਉ ਬਿਸਮਿਲਿ ਕੀਆ ॥
ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਅਨਾਹਤ ਲਾਗੀ ਕਹੁ ਹਲਾਲੁ ਕਿਆ ਕੀਆ ॥੨॥
ਕਿਆ ਉਜੂ ਪਾਕੁ ਕੀਆ ਮੁਹੁ ਧੋਇਆ ਕਿਆ ਮਸੀਤਿ ਸਿਰੁ ਲਾਇਆ ॥
ਜਉ ਦਿਲ ਮਹਿ ਕਪਟੁ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰਹੁ ਕਿਆ ਹਜ ਕਾਬੈ ਜਾਇਆ ॥੩॥
ਤੂੰ ਨਾਪਾਕੁ ਪਾਕੁ ਨਹੀ ਸੂਝਿਆ ਤਿਸ ਕਾ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਭਿਸਤਿ ਤੇ ਚੂਕਾ ਦੋਜਕ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥੪॥ (ਰਾਗ ਪ੍ਰਭਾਤੀ, ਅੰਗ ੧੩੫੦)

ਅਰਥ : ਹੇ ਮੁਲਾਂ ! ਤੂੰ ਰੱਬੀ ਇਨਸਾਫ਼ (ਜੋ ਕਿ ਨਿਰੋਲ ਸਚ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ) ਦੀ ਗਲ ਦਸ । ਤੇਰੇ ਮਨ ਦਾ ਇਕ ਭਰਮ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀ (ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ ਉਹ ਭਰਮ ਕਿਵੇਂ ਦੂਰ ਕਰੇਂਗਾ)।ਰਹਾਉ।

ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਵੀਚਾਰੇ ਜੋ ਉਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਆਖਦਾ ਹੈ ਉਹ ਖ਼ੁਦ ਝੂਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਉਂਜ ਤੂੰ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚੋਂ ਪੜ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਸਭ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਪਰ **ਜਿਸ ਮੁਰਗੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਤੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਕੀਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀ** ਆਖਦਾ ਹੈਂ ਉਸ ਮੁਰਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਖ਼ੁਦਾ ਵਸਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਦਸ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਉਸ ਮੁਰਗੀ (ਜਾਂ ਬਕਰਾ ਜਾਂ ਗਾਂ) ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈਂ ॥੧॥

ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਜੀਵ (ਮੁਰਗੀ,ਗਾਂ,ਬਕਰਾ) ਪਕੜ ਕੇ ਲੈ ਆਂਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਗਰਦਨ ਤੇ ਛੁਰੀ ਚਲਾ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਗਏ ਮੁਰਦੇ ਤੇ ਤੂੰ ਬਿਸਮਿੱਲਾ ਆਖ ਕੇ ਕਲਮਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ।ਉਸ ਜੀਵ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਨੂਰ (ਆਤਮਾ) ਖ਼ੁਦਾ (ਪਰਮਾਤਮਾ) ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਦਸ, ਹੇ ਮੁਲਾਂ! ਤੂੰ ਹਲਾਲ (ਜਾਇਜ਼ ਕਰਮ, ਪੁੰਨ ਕਰਮ) ਕੇਹੜਾ ਕੀਤਾ ? ॥੨॥

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਤੂੰ ਹਥ, ਪੈਰ, ਮੂੰਹ ਧੋ ਕੇ (ਸ਼ਰੀਰਕ ਸੁਚ ਕਰਕੇ) ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਸਿਰ ਝੁਕਾਇਆ। ਜੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਫ਼ਰੇਬ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫ਼ਾਇਦਾ ਨਹੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਅਤੇ ਹੱਜ ਕਰਨ ਮੱਕਾ, ਕਾਬਾ (ਧਾਰਮਕ ਸਥਾਨ ਤੇ) ਜਾਣ ਦਾ ॥੩॥

ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਤੇ ਫ਼ਰੇਬੀ ਦਿਲ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕੀਤਿਆਂ, ਹੇ ਮੁਲਾਂ! ਤੂੰ ਮਨ ਕਰਕੇ ਮੈਲਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪਾਕ (ਪਵਿਤਰ ਖ਼ੁਦਾ) ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਸੂਝ ਨਹੀ ਸੀ ਨ ਹੀ ਕੁਰਾਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਰੱਬੀ-ਭੇਦ ਜਾਣ ਸਕਿਆ । ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਕਬੀਰ! ਕਹ ਦੇ ਮੁਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਫ਼ਰੇਬੀ ਦਿਲ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਵਗ਼ੈਰਾ ਅਦਾ ਕਰਣ ਨਾਲ ਬਹਿਸ਼ਤ (Heaven) ਨਹੀ ਮਿਲਣੀ, ਤੇਰਾ ਮਨ ਦੋਜ਼ਕ (Hell) ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਨ ਜੋਗਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ॥੪॥

ਕੁਝ ਕੀਰਤਨੀਏ ਅੱਧੀ ਪੰਕਤੀ 'ਤਉ ਕਿਉ ਮੁਰਗੀ ਮਾਰੈ॥' ਅਸਥਾਈ ਕਰਕੇ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬਦ ਨੂੰ ਮਾਸ-ਵਿਰੋਧੀ ਦਸਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਇਸ ਸਬਦ ਵਿਚ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਮੁਲਾਂ ਜੀ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਭਰਮ **'ਤੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਭਰਮੁ'** ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਭਰਮ ਹੈ **'ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ'** ਅਤੇ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਦੂਜੇ ਅੰਤਰੇ ਨੂੰ ਵੀਚਾਰਿਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ 'ਮਨ ਕਾ ਭਰਮੁ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ 'ਮਨ ਕੇ ਭਰਮ' (ਭਰਮੁ = ਇਕ ਵਚਨ, ਭਰਮ = ਬਹੁਵਚਨ)। ੧ੴ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ **'ਤਨੁ ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਪੂਜ ਚਰਾਵਉ ॥ ਗੁਰਪਰਸਾਦਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪਾਵਉ ॥(ਅੰਗ ੫੨੫)**, ਆਪਾ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਿਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨ ਕਿ ਜਾਨਵਰ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਿਆਂ ।

(੩) ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ :- ਹਰ ਸਾਹਿਤਕ ਬੋਲੀ ਦੇ ਅਲਗ ਵਿਆਕਰਣਕ-ਨਿਯਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਗੁਰਬਾਣੀ-ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਸਮਝ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀਤਿਆਂ ਕੋਈ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ।ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਸਬਦ ਵਿਚ 'ਮਨ ਕਾ ਭਰਮੁ' ਦੀਆਂ ਲਗਾਂ-ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਅਹਿਮੀਯਤ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਣ ਨਾਲ ਅਸਲ ਸਿਧਾਂਤ ਪਾਸੇ ਰਹਿ ਗਿਆ । ਲਗਾਂ-ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ ਨਾਲ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਘਰ ਅਤੇ ਗੁਰ ਅਖਰਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ :

ਛਿਅ ਘਰ ਛਿਅ ਗੁਰ ਛਿਅ ਉਪਦੇਸ॥ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਏਕੋ ਵੇਸ ਅਨੇਕ ॥੧॥

ਬਾਬਾ ਜੈ ਘਰਿ ਕਰਤੇ ਕੀਰਤਿ ਹੋਇ ॥ ਸੋ ਘਰੁ ਰਾਖੁ ਵਡਾਈ ਤੋਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥ (ਅੰਗ ੧੨)

ਪਦ ਅਰਥ :- ਛਿਅ ਘਰ= ਛੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦ (ਘਰ ਬਹੁਵਚਨ) । ਜੈ ਘਰਿ = ਜਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਰਾਹੀਂ , ਜਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ। ਘਰੁ = ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ (ਮਾਤਰਾ ੁ ਇਕ ਵਚਨ) । ਗੁਰੁ = ਇਕ ਗੁਰੂ । ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ = ਇਕੋ ਇਕ ਗੁਰੂ ।

ਅਰਥ : ਹੇ ਭਾਈ ! ਜਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਰਤੇ, ੧ੴ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ-ਸਾਲਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਇਕੋ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਰਖ ਲੈ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਤਿਆਗ ਦੇ, ਤੇਰੀ ਸਿਆਣਪ ਜਾਂ ਵਡਿਆਈ ਇਸੇ ਵਿਚ ਹੈ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਸਿਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤੇ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ; ਬਾਕੀ ਗ੍ਰੰਥ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ - ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ - ਜਨਮਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ - ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਂਵੀ - ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਆਦਿਕ, ਜੋ ਕਿ ਅਵਤਾਰ-ਵਾਦੀ, ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਰੋਧੀ ਜਾਂ ਗੁਰੂ-ਨਿੰਦਕ ਹਨ, ਤਿਆਗਣ ਜੋਗ ਹਨ।

ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣ :

ਆਹਰ ਸਭਿ ਕਰਦਾ ਫਿਰੇ ਆਹਰੁ ਇਕੁ ਨ ਹੋਇ॥ ਨਾਨਕ ਜਿਤੁ ਆਹਰਿ ਜਗੁ ਉਧਰੈ ਵਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਕੋਇ ॥(ਅੰਗ ੯੬੫)

(ਆਹਰ = ਰ ਮੁਕਤਾ, ਬਹੁ-ਵਚਨ, ਸਾਰੇ ਆਹਰ। ਆਹਰੁ = ਇਕ ਵਚਨ, ਇਕ ਆਹਰ। ਆਹਰਿ = ਆਹਰ ਵਿਚ ।)

ਅਰਥ :- ਮਨੁਖ ਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਆਹਰ, ਕੰਮ, ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਵੀ ਉੱਦਮ ਨਹੀ ਕਰਦਾ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਗ ਨੇ ਉਧਰਣ ਦੇ ਆਹਰ (ਨਾਮ ਧਰਮ) ਵਿਚ ਲਗਣਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਸਰਲ ਨੇਮ' ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

(੪) ਜੇ ਵੀਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਾਂ ਮਿਥਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਬਿਆਨ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਵਾਧੂ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਮਾ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਵਾਧੂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ, ਸਬਦ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ , ਵਿਆਕਰਣ-ਨਿਯਮਾਂ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਿਆਂ ਸਹਜੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨੁ ਤਾਈ ॥(ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫) ਸਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਤੇ ਨਾਨਕ ਪਦ ਵਰਤ ਕੇ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ, **ਬਿਲਕੁਲ ਮਨ-ਘੜਤ ਹੈ** ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਚੌਥੇ ਨਾਨਕ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਸਨ ਅਤੇ ਸਿਰਲੇਖ "ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫"ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਚਾਰੀ ।

(੫) ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਅਰਥਕ ਲਫ਼ਜ਼ ਵੀ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਢੁਕਵੇਂ ਅਰਥ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਕ੍ਹਾਨ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਾਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ 'ਕਰਮੀ' ਦੇ ਅਰਥ :-
ਕਰਮੀ ਸਹਜੁ ਨ ਊਪਜੈ ਵਿਣੁ ਸਹਜੈ ਸਹਸਾ ਨ ਜਾਇ॥ (ਅੰਗ ੯੧੯) ਕਰਮੀ = ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਕੀਤਿਆਂ
ਏਹੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਕਰਮੀ ਪਾਈਐ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਜਿਸੁ ਆਇ ॥(ਅੰਗ ੯੨੧) ਕਰਮੀ = ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ
ਮੈ ਬਿਗਰੇ ਅਪਨੀ ਮਤਿ ਖੋਈ॥ਮੇਰੇ ਭਰਮਿ ਭੂਲਉ ਮਤਿ ਕੋਈ॥(੮੫੫) ਮਤਿ ਖੋਈ=ਅਕਲ ਗੁਆਈ; ਮਤਿ ਕੋਈ=ਨ ਕੋਈ।
ਭਗਉਤੀ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਅਰਦਾਸ 'ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ..' ਸੰਬੰਧੀ ਪਿਆ ਭੁਲੇਖਾ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
(੬) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੇਵਲ ਭਾਵ-ਅਰਥ :- ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਤੇ ਸਿਖ-ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਕੇ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਲਫ਼ਜ਼ੀ-ਅਰਥ **(literal meaning)** ਨਹੀ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਕੇਵਲ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਹੀ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੁ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਭੰਗ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਵੇਖੋ ਸ਼ਲੋਕ ਫ਼ਰੀਦ ਜੀ...
ਫਰੀਦਾ ਬੇਨਿਵਾਜਾ ਕੁਤਿਆ ਏਹ ਨ ਭਲੀ ਰੀਤਿ ॥ ਕਬਹੀ ਚਲਿ ਨ ਆਇਆ ਪੰਜੇ ਵਖਤ ਮਸੀਤਿ ॥੭੦॥(ਅੰਗ ੧੩੮੧)
ਭਾਵ, ਸਿਖ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕਰੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਸੁਣੇ, ਨ ਕਿ ਮਸੀਤਿ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਵੇ । ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ :
ਕਬੀਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਇਕ ਸਿਉ ਕੀਏ ਆਨ ਦੁਬਿਧਾ ਜਾਇ॥ ਭਾਵੈ ਲਾਂਬੇ ਕੇਸ ਕਰੁ ਭਾਵੈ ਘਰਰਿ ਮੁੰਡਾਇ ॥੨੫॥(ਅੰਗ ੧੩੬੫)
ਇਹ ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਟਾ-ਜੂਟ ਧਾਰੀ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਰੁੰਡ-ਮੁੰਡ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਚਾਰਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ । **ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਹਰੀ ਭੇਖ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।**
ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਨਕ-ਬਾਣੀ ਇਉਂ ਸਮਝਾਂਦੀ ਹੈ : **ਭੇਖੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨ ਲਭਈ ਵਿਣੁ ਸਚੀ ਸਿਖੰ ॥(ਅੰਗ ੧੦੯੯)**
ਅਜ ਸਿਖ ਵੀ ਜੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਨਾਮ-ਧਰਮ , ੧ੴ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਨਹੀ ਚਲਦਾ ਤਾਂ ਪੰਜ ਕਕਾਰੀ ਰਹਿਤ ਵਾਲਾ ਸਿਖ ਵੀ ਪਾਖੰਡੀ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਜਿਵੇਂ ਘਰ ਦੀ ਦੌਲਤ ਨੂੰ ਚੋਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਣ ਲਈ ਚਾਰ-ਦੀਵਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਮਨ ਦੀ ਰਹਤ (ਨਾਮ-ਧਨ) ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਲਈ ਤਨ ਦੀ ਰਹਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਤਨ ਦੀ ਰਹਿਤ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਰਹਿਤ (ਗੁਰ-ਸਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ ।

(੭) ਲਿਖਣ ਸ਼ੈਲੀ, ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਬਣਤਰ-ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ।**ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮਹਲਾ ੧ (ਅੰ:੧੩੫੩)**
ਪੜ੍ਹਿ ਪੁਸਤਕ ਸੰਧਿਆ ਬਾਦੰ॥ ਸਿਲ ਪੂਜਸਿ ਬਗੁਲ ਸਮਾਧੰ॥......॥ਜੋ ਜਾਨਸਿ ਬ੍ਰਹਮੰ ਕਰਮੰ ॥ ਸਭ ਫੋਕਟ ਨਿਸਚੈ ਕਰਮੰ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਨਿਸਚੌ ਧ੍ਯਿਾਵੈ ॥ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਟ ਨ ਪਾਵੈ ॥੧॥
ਨਿਹਫਲੰ ਤਸ੍ਯ ਜਨਮਸ੍ਯ ਜਾਵਦ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਬਿੰਦਤੇ ॥ ਸਾਗਰੰ ਸੰਸਾਰਸ੍ਯ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰਹਿ ਕੇ ॥ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਹੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬੀਚਾਰਿ ॥ ਕਾਰਣੁ ਕਰਤੇ ਵਸਿ ਹੈ ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਖੀ ਧਾਰਿ ॥੨॥
ਜੋਗ ਸਬਦੰ ਗਿਆਨ ਸਬਦੰ ਬੇਦ ਸਬਦੰ ਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਹ ॥ਖ੍ਯਤ੍ਰੀ ਸਬਦੰ ਸੂਰ ਸਬਦੰ ਸੂਦ੍ਰ ਸਬਦੰ ਪਰਾਕ੍ਰਿਤਹ ॥
ਸਰਬ ਸਬਦੰ ਤ ਏਕ ਸਬਦੰ ਜੇ ਕੋ ਜਾਨਸਿ ਭੇਉ ॥ ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੋ ਦਾਸੁ ਹੈ ਸੋਈ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਉ ॥੩॥
ਏਕ ਕ੍ਰਿਸਨੰ ਤ ਸਰਬ ਦੇਵਾ ਦੇਵਦੇਵਾ ਤ ਆਤਮਹ ॥ ਆਤਮੰ ਸ੍ਰੀ ਬਾਸਦੇਵਸ੍ਯ ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਨਸਿ ਭੇਵ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੋ ਦਾਸੁ ਹੈ ਸੋਈ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ॥੪॥
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਚਾਰੇ ਇਹਨਾਂ ਚਾਰ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਸਲੋਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤਕ ਨ ਪੁਜਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਿਹਫਲ (ਬੇਕਾਰ, ਵਿਅਰਥ) ਦਸਦਾ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖੀਏ :
(ੳ) ਹਰ ਸਲੋਕ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਕ ਜਾਂ ਵਧ ਪੰਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਣ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਨਿਯਮ ਹਨ;
(ਅ) ਹਰ ਸਲੋਕ ਵਿਚ 'ਜੇ' ਵਾਲੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਨਿਯਮ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਦਿਆਂ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ;
(ੲ) 'ਜੇ' ਵਾਲੀ ਪੰਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਪਣਾ ਨਿਰਣਾ / ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।
ਇਸ ਬਣਤਰ-ਸਾਂਝ, ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਵਿਆਖਿਆ-ਕਾਰਾਂ ਨੇ ਚੌਥੇ ਸਲੋਕ ਦੇ ਅਰਥ ਠੀਕ ਨਹੀ ਕੀਤੇ ।
ਪਹਿਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ-ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਸੇ 'ਕੀ ਇਹਨਾਂ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?'ਉੱਤਰ ਹੈ,ਨਹੀ।ਇਹ ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਹਨ।ਅਸਲ ਰਸਤਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਗੁਰੂ ਦਸੇਗਾ।
ਤੀਜੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਸਭ ਵਰਣਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਵਖ ਵਖ ਦਸਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੁਛਿਆ 'ਜੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਦਸ ਸਭ ਮਨੁਖਾਂ ਦਾ ਸਰਬ-ਸਾਂਝਾ ਧਰਮ ਕੀ ਹੈ ?' ਜੋ ਦਸੇ , ਨਾਨਕ ਉਸ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦਾ ਦਾਸ ਹੈ ।
ਚੌਥੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਿਆਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਆਤਮਾ ਹਰ ਮਨੁਖ ਅਤੇ ਦੇਵਤੇ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੁਛਿਆ 'ਜੇ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਦਸੋ ਕਿ ਬਾਸਦੇਵ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ) ਵਿਚ ਕਿਸਦੀ ਆਤਮਾ ਵਸਦੀ ਹੈ ? ਜੋ ਦਸੇ, ਨਾਨਕ ਉਸ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦਾ ਦਾਸ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਮਝਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਤਾ ਅੰਦਰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਲੋਕ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ-ਵਾਦ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਾਰ ਸ਼ਲੋਕ ਇਕ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੋਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਤ-ਉਪਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਅਥਵਾ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਿ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਵਰਣ-ਵੰਡ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ-ਵਾਦ ਤਿਆਗ ਕੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

(੮) ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਅਰਥਾਓ :- ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕਈ ਸਬਦ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੋਰ ਸਬਦ ਜਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ 'ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧, ਪਟੀ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 'ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੩, ਪਟੀ' ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 'ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਤੁਖਾਰੀ ਮਹਲਾ ੧' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ-ਸਰੂਪ ਬਾਣੀ 'ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਾਂਝ ਮਹਲਾ ੫' ਹੈ। ਉਪਰ-ਲਿਖੇ ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮਹਲਾ ੧ ਦੇ ਚੌਥੇ ਸਲੋਕ 'ਏਕ ਕ੍ਰਿਸਨੰ ......' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਵਤਾਰ-ਵਾਦ ਦਾ ਖੰਡਨ ਇਉਂ ਕੀਤਾ ਹੈ :-

ਤੁਮ੍ ਜੁ ਕਹਤ ਹਉ ਨੰਦ ਕੋ ਨੰਦਨੁ ਨੰਦ ਸੁ ਨੰਦਨੁ ਕਾ ਕੋ ਰੇ॥
ਧਰਨਿ ਆਕਾਸੁ ਦਸੋ ਦਿਸ ਨਾਹੀ ਤਬ ਇਹੁ ਨੰਦੁ ਕਹਾ ਥੋ ਰੇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸੰਕਟਿ ਨਹੀ ਪਰੈ ਜੋਨਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਜਾ ਕੋ ਰੇ ॥
ਕਬੀਰ ਕੋ ਸੁਆਮੀ ਐਸੋ ਠਾਕੁਰੁ ਜਾ ਕੈ ਮਾਈ ਨ ਬਾਪੋ ਰੇ ॥੨॥ (ਅੰਗ ੩੩੮)

ਅਰਥਾਤ, ਹੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪੂਜਕੋ! ਤੁਸੀ ਦਸਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੰਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਤਾਂ ਦਸੋ, ਨੰਦ ਕਿਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ? ਜਦੋਂ ਇਹ ਧਰਤੀ ,ਆਕਾਸ਼ ,ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀ ਸਨ ਤਾਂ ਇਹ ਨੰਦ ਕਿੱਥੇ ਸੀ ?(ਵੇਖੋ ਸਬਦ, **ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ..**)
ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਮੇਰਾ ਮਾਲਕ (ਸੁਆਮੀ, ਠਾਕੁਰੁ) ਕਿਸੇ ਸੰਕਟ (ਦੁਖ,ਤਕਲੀਫ਼) ਵਿਚ ਨਹੀ ਪੈਂਦਾ, ਕਿਸੇ ਜੂਨੀ ਵਿਚ ਨਹੀ ਆਉਂਦਾ, ਓਹ ਹਸਤੀ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨਹੀ ॥
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਰ-ਲਿਖੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਬਦ 'ਮੁਲਾਂ ਕਹਹੁ ਨਿਆਉ ਖੁਦਾਈ ॥' ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਭਰਮ,ਅਗਿਆਨਤਾ, ਕੁਮਤਿ (ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਅੱਗੇ ਮਨੁਖ ਜਾਂ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਣੀ, ਕਸਾਈ ਦਾ ਕਰਮ) ਪੰਡਿਤ ਦੀ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ:
ਪਡੀਆ ਕਵਨ ਕੁਮਤਿ ਤੁਮ ਲਾਗੇ ॥ਬੂਡਹੁਗੇ ਪਰਵਾਰ ਸਕਲ ਸਿਉ ਰਾਮੁ ਨ ਜਪਹੁ ਅਭਾਗੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥...ਜੀਅ ਬਧਹੁ ਸੁ ਧਰਮੁ ਕਰਿ ਥਾਪਹੁ ਅਧਰਮੁ ਕਹਹੁ ਕਤ ਭਾਈ॥ਆਪਸ ਕਉ ਮੁਨਿਵਰ ਕਰਿ ਥਾਪਹੁ ਕਾ ਕਉ ਕਹਹੁ ਕਸਾਈ ॥ (੧੧੦੩)
ਅਰਥਾਤ, ਹੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ! ਤੁਸੀ ਕਿਹੜੀਆਂ ਭੈੜੀਆਂ ਮਤਾਂ ਮਗਰ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹੋ? ਹੇ ਬਦ-ਕਿਸਮਤ ਬੰਦੇ ! ਜੇ ਤੂੰ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀ ਜਪਦਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਅਪਣੇ ਪਰਵਾਰ, ਚੇਲਿਆਂ-ਚਾਟੜਿਆਂ ਸਮੇਤ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਏਂਗਾ ॥ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਸੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਂ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਬਲਿ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਮਿਥ ਲਿਆ ਤਾਂ ਦਸੋ, ਪਾਪ-ਕਰਮ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹੋ ? ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਮੁਨੀ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਦਸੋ, ਕਸਾਈ (Butcher) ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹੋ ?

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਲੋਕ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਿਆਂ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:-
ਕਬੀਰ ਏਕ ਮਰੰਤੇ ਦੁਇ ਮੂਏ ਦੋਇ ਮਰੰਤਹ ਚਾਰਿ ॥ ਚਾਰਿ ਮਰੰਤਹ ਛਹ ਮੂਏ ਚਾਰਿ ਪੁਰਖ ਦੁਇ ਨਾਰਿ ॥(ਅੰਗ ੧੩੬੯)
ਏਕ ਮਰੰਤੇ : 'ਮਨੁ ਮਾਰੇ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਈ॥' 'ਮਨ ਹੀ ਕਉ ਮਨੁ ਮਾਰਸੀ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ਸੋਇ॥' ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਵਿਚ ਆਕੇ ਮਨ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰ-ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾ ਕੇ ਸਿਖ ਦਾ ਅਗਿਆਨੀ **ਮਨ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ** ।
ਦੁਇ ਮਰੰਤੇ : 'ਮਨ ਕਾ ਸੂਤਕ ਲੋਭੁ ਹੈ...॥' ਮਨ ਮਰਣ ਨਾਲ ਸੁਭਾ ਸੰਤੋਖੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੋਭ ਅਰਥਾਤ **ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।** ਚਾਰ ਮਰੰਤੇ : 'ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਨ ਮੋਹੀਐ ਬਿਨਸੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ॥' ਮਨ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਰਨ ਨਾਲ ਪਰ-ਧਨ, ਪਰ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਮੁਕ ਗਈ । ਜਰ ਤੇ ਜੋਰੂ ਨ ਮਿਲਣ ਤੇ ਮਨੁਖ ਦਾ ਸੁਭਾ ਕ੍ਰੋਧੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਧਨ ਤੇ ਜੋਬਨ ਰੂਪੀ ਵੈਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਂਦੀ ਹੈ ।**ਸੋ, ਮਨ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਰਣ ਨਾਲ ਕਾਮ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ;** ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ ਚਾਰ। ਛੇ ਮੂਏ : ਚਾਰ ਦੇ ਮਰਣ ਨਾਲ ਮਨੁਖ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਹੁਣ ਸਾਧ-ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਬੰਦਗੀ ਵਾਲੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਅਵਸਥਾ ਬਣਦੀ ਹੈ 'ਮਾਨੁ ਮੋਹੁ ਦੋਨੋ ਕਉ ਪਰਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਕਹਾਵੈ ॥' ਹੰਕਾਰ ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ ਅਰਥਾਤ ਹਉਮੈ ਮਰ ਗਈ ਅਤੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਮੋਹ ਵੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ । **ਸੋ, ਮਰਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਚਾਰ ਪੁਰਖ : ਮਨ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਦੁਇ ਨਾਰ :ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਹਉਮੈ** । ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਸ਼ਲੋਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ ਮਰਣ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮਨ ਮਾਰਣ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗੀ । ਬੇਅੰਤ ਪੰਕਤੀਆਂ ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ **ਸਾਰੀ ਖੇਡ ਮਨ ਦੀ ਹੀ ਹੈ** ।
ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਭਇਆ ਜੈਸਾ ਗੰਗਾ ਨੀਰੁ॥ ਪਾਛੈ ਲਾਗੋ ਹਰਿ ਫਿਰੈ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਕਬੀਰ ॥੫੫॥ (ਅੰਗ ੧੩੬੭)
ਅਰਥਾਤ, ਹੇ ਕਬੀਰ! ਜਦੋਂ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਵਗਦੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ ਪਾਣੀ ਵਾਂਙ ਤੇਰਾ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਬੀਰ ਕਬੀਰ ਪੁਕਾਰਦਾ ਤੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਆਵੇਗਾ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰਾ ਰਬ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੀ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਹਨ । ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ (ਜੇ ਕੋ ਗੁਰ ਤੇ ਵੇਮੁਖੁ ਹੋਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ਮ:੩, ਅਨੰਦੁ, ੯੨੦)। ਗੁਰਬਾਣੀ, ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਵੀਚਾਰਣ ਨਾਲ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖਾ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ; ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਸਚਿਆਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸਹੀ ਰਾਹ ਲਭਦਾ ਹੈ ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ

ਰਚਨਾਂਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਸਨ ੧੯੬੭ (ਸੰਮਤ ੨੦੨੪ ਬਿਕ੍ਰਮੀ) ਵਿਚ ਛਪੀ ਗਯਾਨੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਤਨ ਦੀ ਸੋਧੀ(?),ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਕੋ:,ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਛਪੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ੧੪੨੮ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਰਚਨਾਂਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖਤ ਹੈ:-

(੧) ਜਾਪੁ : ਪੰਨਾ ੧ ਤੋਂ ੧੦ :ਕੋਈ ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਅਖੀਰਲੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਸੋਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਟ ਦਿਤੀਆਂ ? ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ/ ਮਹਾਕਾਲ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਸ਼ਿਵ ਸਹਸਤ੍ਰ-ਨਾਮਾ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ (ਕਾਲ ਕਾਲ: ਨਮੋਸਤੁਤੇ = ਨਮੋ ਕਾਲ ਕਾਲੇ)... । ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਕੁਝ ਲਫ਼ਜ਼ ਹਿਕਾਯਤਾਂ,ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ (ਫ਼ਾਰਸੀ), ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ ।

(੨) ਪੰਨਾਂ ੧੧ ਤੋਂ ੩੮ : ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਰਲੇਖ ਨਹੀ ਪਰ ਬਾਦ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ-ਦੋਖੀ ਨੇ ਸਿਰਲੇਖ 'ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ' ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।ਮੰਗਲਾਚਰਨ 'ਸਰਬਕਾਲ ਕੀ ਰਛਾ ਹਮਨੈ ॥ ਸਰਬਲੋਹ ਕੀ ਰਛਾ ਹਮਨੈ॥' ੧ਓ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀ । ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ੨੦ ਛੰਦਾਂ (੨੧੧ ਤੋਂ ੨੩੦) ਦੀ ਆਖਰੀ ਪੰਕਤੀ "ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ.." ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਕਰਣ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਨਹੀ ਬਲਕਿ **ਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਅਰਥਾਤ ਦੇਵੀ-ਉਸਤਤਿ ਹੈ ।**

(੩) ਪੰਨਾ ੩੯ ਤੋ ੭੩ ਤਕ : ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖ੍ਯਤੇ॥ ਪੰਨਾ ੭੩ ਤੇ **ਲਿਖਿਆ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਹਨ ; 'ਸਰਬਕਾਲ ਹੈ ਪਿਤਾ ਅਪਾਰਾ ॥ ਦੇਬਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤ ਹਮਾਰਾ ॥'** ਪਾਠਕ ਜ਼ਰੁਰ ਨੋਟ ਕਰਣ ।

(੪) ਪੰਨਾ ੭੪ ਤੋਂ ੯੯ ਤਕ : ਅਥ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ ॥ ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ 'ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਨੇ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ...॥ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ **ਆਧਾਰ-ਗ੍ਰੰਥ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ (ਜੋ ਕਿ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਕਥਾ-ਗ੍ਰੰਥ) ਹੈ । ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਸਾਫ਼ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਨਕਲ ਕੀਤੀ ਹੈ , (ਵੇਖੋ ਅੰਤਿਕਾ ਨੰਬਰ ੧ ਦੀ ਤਾਲਿਕਾ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਨੰਬਰ)।**

(੫) ਪੰਨਾ ੯੯ ਤੋਂ ੧੧੯ ਤਕ : ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ "ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਉਸਤਤ..." ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵੀ ਚੰਡੀ (ਦੁਰਗਾ,ਭਵਾਨੀ,ਭਗਉਤੀ,ਕਾਲਕਾ..) ਦੀ ਉਸਤਤ ਹੈ। ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਪੰਨਾ ੭੪ ਤੋਂ ੯੯ ਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(੬) ਪੰਨਾ ੧੧੯ ਤੋਂ ੧੨੭ ਤਕ : ਪੁਰਾਤਨ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਲੇਖ 'ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ ਕੀ' ਪਰ ਹੁਣ **'ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ'** ਇਹ ਵਾਰ **'ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ'** ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ । ਇਸਦਾ ਮਜ਼ਮੂਨ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਉਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਚੰਡੀ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਰਚਨਾਂਵਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ **ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ 'ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦੁਰਗਾ ਕੀ ਵਾਰ ਸਮਾਪਤੰਸਤੁ ਸੁਭਮਸਤੁ॥** ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ "ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰ ਕੇ.." ਮੌਜੂਦਾ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਮੁਖੜਾ ਹੈ" ਪਰ ਆਖਰੀ ਪਉੜੀ ਨੰ: ੫੫ ਦੀ ਪੰਕਤੀ **'ਦੁਰਗਾ ਪਾਠ ਬਣਾਇਆ ਸਭੇ ਪਉੜੀਆਂ॥** ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ **'ਸਭੇ ਪਉੜੀਆਂ' ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਸਤਤ** ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

(੭) ਪੰਨਾ ੧੨੭ ਤੋਂ ੧੫੫ ਤਕ : ਸਿਰਲੇਖ 'ਅਥ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖ੍ਯਤੇ'॥ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਖਰੀ ਛੰਦ 'ਰੂਆਲ ਛੰਦ' ਦੇ ਸਵੈਯੇ ਨੰ:੩੩੪,੩੩੫ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਚਿਛੁਰ, ਬਿੜਾਰ , ਧੂਲਿਕਰਣ ਨਾਂ ਦੇ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਿਥੀ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੈਤ-ਮੇਧ ਯੱਗ ਕੀਤਾ **(ਆਧਾਰ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ)। ਇਹ ਰਚਨਾ ਵੀ "ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਦੈਂਤ-ਮੇਧ ਯੱਗ ਦੀ ਵਿਧੀ" ਸਮਝਾ ਰਹੀ ਹੈ** । ਕੋਈ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਇਹ ਰਚਨਾ ਨਹੀ ਦੇ ਰਹੀ ।

(੮) ਪੰਨਾ ੧੫੫ ਤੋਂ ੨੫੪ ਤਕ : ਅਥ ਚੌਬੀਸ ਅਉਤਾਰ ਕਥਨੰ॥ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦॥..ਚੋਪਈ॥.. **ਬਰਨਤ ਸਯਾਮ** ਜਥਾ ਮਤਿ ਭਾਈ ॥੧॥(ਨੋਟ : ਇਹ ਮੁਢਲੀ ਚੋਪਈ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ **ਸਯਾਮ ਕਵੀ ਨੂੰ** ਹੀ **'ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦'** ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਏਨਾ ਵੱਡਾ ਧੋਖਾ!?) ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ **ਆਧਾਰ-ਗ੍ਰੰਥ ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ** ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ੨੪ ਅਉਤਾਰਾਂ ਮਛ, ਕੱਛ ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ,ਮਹਾ ਮੋਹਨੀ ਅਵਤਾਰ, ਵਾਰਾਹ ,ਨਰਸਿੰਘ, ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ, ਪਰਸਰਾਮ ਅਵਤਾਰ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਵਤਾਰ, ਰੁਦ੍ਰ ਅਵਤਾਰ, ਜਲੰਧਰ ਅਵਤਾਰ, ਬਿਸਨੁ ਅਵਤਾਰ, ਮਧੁ ਕੈਟਭ ਬਧ ੧੪ਵਾਂ ਅਵਤਾਰ ਬਿਸਨੁ, ਅਰਿਹੰਤ ਦੇਵ ਅਵਤਾਰ, ਮਨੁ ਰਾਜਾ ਅਵਤਾਰ, ਧਨੰਤਰ ਵੈਦ ਅਵਤਾਰ, ਸੂਰਜ ਅਵਤਾਰ, ਚੰਦ੍ਰ ਅਵਤਾਰ, ਅਤੇ ਬੀਸਵਾਂ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ । **ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ 'ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ... ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤਮ'** ਹਰ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਹੈ।

(੯) ਪੰਨਾ ੨੫੪ ਤੋਂ ੫੭੦ ਤਕ : ਅਥ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ ਇਕੀਸਮੋ ਕਥਨੰ।ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ੩੧੭ ਪੰਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ੨੧ਵੇਂ ਅਵਤਾਰ **'ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ'** ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ। ੧੧੦੯੨ (?) ਛੰਦਾ ਦੀ (ਰਚਨਹਾਰੇ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਮੁਤਾਬਿਕ) ਇਹ ਰਚਨਾ **ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਦਾ 'ਦਸਮ ਸਕੰਧ' (ਦਸਵਾਂ ਕਾਂਡ) ਦੀ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਨਕਲ ਹੈ** (ਵੇਖੋ ਅੰਤਿਕਾ ਨੰਬਰ ੨ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤਰਤੀਬ)।ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤਾਂ 'ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਹੀ ਹੈ।ਗੋਪੀ ਚੀਰ ਹਰਨ ਦੀ ਕਥਾ ਵਿਚ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਸਾਫ਼ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। **ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਕਵੀ-ਛਾਪ 'ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ..' ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਇਸੇ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਹੈ** । ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕਵੀ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਚੰਡੀ ਨੂੰ 'ਅਥ ਦੇਵੀ ਜੂ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਥਨੰ' ਨਹੀ ਭੁਲਦਾ; ਸਾਰੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਸਿਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। **ਸਵੈਯਾ 'ਮੈ ਨ ਗਨੇਸ਼ਹ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਨਾਊ ॥** ਉਚਾਰਦਾ ਹੋਇਆ **'ਮਹਾਕਾਲ ਰਖਵਾਰ ਹਮਾਰੋ॥'** ਦੇਵਤਾ ਮਹਾਕਾਲ ਦੇ ਲੜ ਹੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੰ: ੨੬੬ ਦਾ ਅਖੀਰਲਾ ਦੋਹਰਾ **"ਮਹਾਕਾਲ ਕੋ ਸਿਖਯ ਕਰਿ ਮਦਿਰਾ ਭਾਂਗ ਪਿਵਾਇ॥"** ਸਿਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ **ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਅਰਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਂ ਅਕਾਲਪੁਰਖੁ ਨਹੀ ਕਿਉਕਿ** ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੰਗ, ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿਕ ਨਸ਼ੇ ਵਰਤਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਮਨਾਹੀ ਹੈ । ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ :

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀ ਹੋਵੈ ਕਿਆ ਮਦੁ ਛੂਛੈ ਭਾਉ ਧਰੇ॥ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੩੬੦)

(੧੦) ਪੰਨਾ ੫੭੦ ਤੋਂ ੬੧੧ ਤਕ : ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ੨੨ਵੇਂ ਨਰ ਅਵਤਾਰ, ੨੩ਵੇਂ ਬੁੱਧ ਅਵਤਾਰ, ੨੪ਵੇਂ ਨਿਹਕਲੰਕੀ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਮਹਿਦੀ ਅਵਤਾਰ(੨੫ਵਾਂ ?) ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ।**ਆਧਾਰ- ਗ੍ਰੰਥ ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਹੈ । ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ 'ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਚਤੁਰਬਿਸਤਿ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਬਰਨਨੰ ਸਮਾਪਤੰ ॥'** ਸਵੈਯਾ ਛੰਦ ਦੇ ਛੰਦ ਨੰ: ੧੪੧ ਤੋਂ ੧੫੬ ਤਕ ਦੀ ਆਖਰੀ ਪੰਕਤੀ 'ਭਲੁ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲ ਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿ ਮੰਦਰਿ ਆਵਹਿਗੇ॥' ਅਰਥਾਤ, ਇਸ ਸੰਭਲ ਸ਼ਹਰ ਦੇ ਭਲੇ ਭਾਗ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਇਸ ਸ਼ਹਰ ਦੇ ਹਰਿ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਆਉਣਗੇ। **ਸੰਭਲ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਸੀ ਅਤੇ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ (ਹਰਿ ਜੂ) ਸਾਰੇ ਸ਼ੁਦ੍ਰਾਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਲਈ** ਅਤੇ ਉੱਚ-ਜਾਤੀਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ (ਛੰਦ ੧੬੯)।

(੧੧) ਪੰਨਾ ੬੧੧ ਤੋਂ ੬੩੫ ਤਕ : ਅਥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਵਤਾਰ ਕਥਨੰ । ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ 'ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਸਪਤਮੋ ਅਵਤਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾਲਿਦਾਸ ਸਮਾਪਤਮ॥ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਕਾਲ' ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਸਤ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ ; ਬਾਲਮੀਕ,ਕਸ਼ਪ,ਸ਼ੁਕ੍ਰ,ਬਚੇਸ,ਬਿਆਸ, ਖਸਟ ਰਿਖਿ ਤੇ ਸਤਵਾਂ ਕਾਲਿਦਾਸ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ।

(੧੨) ਪੰਨਾ ੬੩੫ ਤੋਂ ੭੦੯ ਤਕ : ਅਥ ਰੁਦ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ਕਥਨੰ ॥ ਰਿਸ਼ਿ ਅਤ੍ਰੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਪਤੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਕੇ ਅਪਣੇ ਸੱਜੇ ਹਥ ਨਾਲ ਖੱਬਾ ਹਥ ਰਗੜਿਆ ਤਾਂ ਦੱਤ ਪੁਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ !!? (ਛੰਦ ੩੪) । ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ 'ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਤ ਮਹਾਤਮੇ..'। ਦੱਤ ਨੇ ੨੪ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ; ਮਨ, ਮਕੜੀ, ਬਗੁਲਾ, ਬਿੱਲਾ, ਰੁਈ ਧੁਨਖਤਾ, ਮਛਿਆਰਾ, ਚੇਰੀ, ਬਨਜਾਰਾ, ਕਾਛਨ, ਰਾਜਾ ਸੁਰਥ, ਲੜਕੀ ਗੁਡੀ ਖੇਲਤੀ, ਸੇਵਕ(ਭ੍ਰਿਤ),ਪਤੀ ਭਗਤ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਬਾਨ ਗਰ, ਇੱਲ, ਦੁਧੀਰਾ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਨਲਨੀ ਸੁਕ, ਸ਼ਾਹ, ਤੋਤਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਹਲ ਵਾਹੁਣ ਵਾਲਾ, ਜਛਣੀ ਨਾਰ ਰਾਗ ਗਾਵਤੀ ਆਦਿਕ । **ਰਚਨਾ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ (ਪੜ੍ਹੋ ਛੰਦ ੪੯੮) ਹੈ** । ਅੱਗੇ ਹੈ ਪਾਰਸਨਾਥ ਰੁਦ੍ਰ ਅਵਤਾਰ : ਪਾਰਸਨਾਥ ਨੇ **ਦੇਵੀ ਚੰਡੀ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ, ਸਭ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾ ਸਕਣ ਦਾ ਵਰ ਮੰਗਿਆ।** ਕੋਈ ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ ।

(੧੩) ਪੰਨਾ ੭੦੯ ਤੋਂ ੭੧੭ ਤਕ : ਦਸ ਸਬਦ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ, ੩੩ ਸਵੈਯੇ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੁਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਘੋਖ ਕੀਤਿਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ-ਉਸਤਤ / ਦੇਵੀ-ਉਸਤਤ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ) ੩ ਸਵੈਯੇ ਅਤੇ ੧ ਦੋਹਰਾ।

(੧੪) ਪੰਨਾ ੭੧੭ ਤੋਂ ੮੦੮ ਤਕ : ਸ੍ਰੀ ਸਸਤ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਪੁਰਾਣ ਲਿਖਯਤੇ॥ **ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਭਗਉਤੀ ਉਸਤਤ ਨਾਲ ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦੇਵੀ ਭਗਵਤੀ / ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੇ ਹੋਏ ਹਨ (ਵੇਖੋ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ) । ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪੀਰ ਮੰਨ ਕੇ** ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਦਿਆਂ 'ਕਾਲ ਤੁਹੀ ਕਾਲੀ ਤੁਹੀ..'ਜਪਣ, ਦੇਵੀ ਪੂਜਾ, ਨਾਲ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਉੱਚਾ ਨਹੀ ਹੋਣਾ।

(੧੫) ਪੰਨਾ ੮੦੯ ਤੋਂ ੧੩੮੮ ਤਕ :ਅਥ ਪਾਖਯਾਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਿਖਯਤੇ॥ ਦੇਵੀ ਪੂਜਕ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ **ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇਵੀ ਉਸਤਤ *ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ*** ਨਾਲ ਕੀਤੀ।ਪੰਨਾ ੮੧੦ ਤੇ ਲਿਖਿਆ **ਕਾਲ ਦਾ ਸਰੂਪ** ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। **ਰਚਨਹਾਰੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ, ਕਬਿ ਰਾਮ, ਕਬਿ ਕਾਲ ਨਾਮਕ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਕਵੀ ਛਾਪ (ਤਖੱਲਸ) ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਂਈਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੬ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦੋਹਰਾ :** ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਸਿਖ ਛਲ ਕਪਟ ਕਰਕੇ ਭੰਗ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾ ਕੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੰ: ੪੦੫ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ **ਚੋਪਈ ॥ ਹਮਰੀ ਕਰੋ ਹਾਥ ਦੈ ਰਛਾ॥...... ਮਹਾਕਾਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ** ਗਈ ਬੇਨਤੀ ਹੈ । ਅਨੇਕਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਅਸ਼ਲੀਲ ਭਾਸ਼ਾ, ਨਸ਼ੇ ਪ੍ਰੇਰਕ, ਨਾਜਾਇਜ਼-ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰੇਰਕ ਕਥਾਵਾਂ, ਕੇਸ ਨਾਸ਼ਕ ਤੇਲ ਵਰਤਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਥਾਂਵਾਂ ਉੱਕਾ ਹੀ **ਗੁਰਬਾਣੀ / ਸਿਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ** ਹਨ।

(੧੬) ਪੰਨਾ ੧੩੮੯ ਤੋਂ ੧੩੯੪ ਤਕ : ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਹ॥ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ,ਜਲਾਲ ਵਾਲਾ, ਚੰਗੀ ਜ਼ਮੀਰ ਵਾਲਾ, ਦੇਗ ਤੇਗ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ; ਤੇਰੀਆਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਹਨ (ਸ਼ੇਅਰ ੮੯ ਤੋਂ ੯੩ ਤਕ) । ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੀਏ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵਰਗੇ ਜ਼ਾਲਮ ਹਾਕਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਿਉਂ ਕਰਣਗੇ ? ਫਿਰ ਸ਼ੇਅਰ ੪੬ ਅਤੇ ੯੪ ਵਿਚ 'ਧਰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈਂ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ? ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਹਿਕਾਯਤ ਨੰ: ੧ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ !?

(੧੭) ਪੰਨਾ ੧੩੯੪ ਤੋ ੧੪੨੮ ਤਕ: ਹਿਕਾਯਤਾਂ , (ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਹ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ ੧੨) **ਮਜ਼ਮੂਨ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਹੀ ਹੈ । ਰਚਨਹਾਰਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਹੀ ਹੈ ।** ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ ਫ਼ਾਰਸੀ ਜ਼ਬਾਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ, ਪੰਨਾ ੪੯੭, ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਾਲਜਮਨ ਦੈਤ ਬਧ)। ਹਿਕਾਯਤ ਨੰ: ੫ (ਪੰਨਾ ੧੪੦੬) ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ੨੬੭ (ਪੰਨਾ ੧੨੧੦) ਕਹਾਣੀ ਇਕੋ ਜਹੀ ਹੈ ; ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਕਾਯਤ ਨੰ: ੧੨ (ਪੰਨਾ ੧੪੨੭) ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਨੰ:੨੨੧ (ਪੰਨਾ ੧੧੩੧) ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। **ਨਸ਼ੇ ਵਰਤਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਚਨਾਂਵਾਂ ।**

ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਵੀ-ਛਾਪ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰੇ, ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਆਦਿਕ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀ ਸਯਾਮ, ਕਵੀ ਰਾਮ ਆਦਿਕ ਹਨ,ਇਹਨਾਂ ਹਿਕਾਯਤਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀ ਇਹ ਕਵੀ ਹੀ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ । ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਔਰਤ ਬਾਰੇ ਗ਼ਲਤ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਲਿਖਾਰੀ ਭੁਲਣਹਾਰ, ਅਸ਼ਲੀਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ, ਭੰਗ-ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਰੁਧ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਦਿਕ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀਚਾਰਿਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਰੋਧੀ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰਾ ਕੌਣ ?

ਦਸਮ ਅੱਖਰ ਲਿਖੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲ ਬਾਦ ਸਿਖ-ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥ ਸਿਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਣ ਲਈ ਰਚੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ **ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ (Strange Drama)** ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਂਵਾਂ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ-ਸੰਕੇਤ ਸਿਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਆਧਾਰ ਤਿੰਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ :-

(੧) ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ :- ਜਿਸ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹੋਰ ਸਰੂਪ ਅਥਵਾ ਨਾਂ ਭਵਾਨੀ, ਸ਼ਿਵਾ, ਭਗਉਤੀ, ਕਾਲਕਾ, ਕਾਲ, ਕਾਲੀ, ਮਹਾਕਾਲੀ, ਚੰਡੀ.. ਹਨ ।

(੨) ਸ੍ਰੀ ਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ:- ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਇਕ ਦੇਵਤਾ ਵਿਸ਼ਨੂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਵਤਾਰ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਮੱਛ, ਕੱਛ, ਵਰਾਹ ਆਦਿਕ ੨੪ ਅਵਤਾਰ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

(੩) ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ :- ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਇਕ ਦੇਵਤਾ ਸ਼ਿਵ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਿਆਨਕ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਸਰੂਪ ਮਹਾਕਾਲ, ਸਰਬਕਾਲ ਆਦਿਕ ਹਨ । ਅਸ਼ਲੀਲ ਤ੍ਰਿਯਾ-ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਇਹੀ ਪੁਰਾਣ ਹੈ ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਚੰਡੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰਾਂ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਅਤੇ ਹਿਕਾਇਤਾਂ ਆਦਿਕ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਮਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੈ, ਮਹਾਕਾਲੀ (ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਸਰੂਪ) ਦਾ ਊਪਾਸਕ ਹੈ। ਰਚਨਹਾਰੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਜਾਣਨ ਲਈ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਾਚਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ :-

ਸਿਰਲੇਖ 'ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦' : ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਅਗਲੇ ਸਰੂਪਾਂ ਦੀ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਹਰ ਗੁਰ-ਹਸਤੀ ਲਈ 'ਮਹਲਾ' (ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਸ਼ਰੀਰ') ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਲਾ ੧, ਮਹਲਾ ੨,.., ਮਹਲਾ ੯ ਆਦਿਕ। ਕਿਤੇ ਵੀ 'ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ' ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਅਦਬ-ਸਤਕਾਰ ਵਜੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ 'ਪਾਤਸ਼ਾਹ' ਜਾਂ 'ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ' ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਆਖ ਕੇ ਬੇਨਤੀ / ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨੌਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਨਹੀ ਤੋੜਿਆ। ਅਸੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਵਿਚ ਨੌਵੇਂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਲਿਖਵਾਈ ਅਤੇ ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਮਹਲਾ ੯' ਲਿਖਵਾਇਆ, ਨ ਕਿ 'ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੯' ਪਰੰਤੂ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਕੱਚੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਣ ਲਈ **ਪੰਥ-ਦੋਖੀਆਂ ਨੇ 'ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦'ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ।** ਪੰਥ-ਦੋਖੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਧੋਖਾਧੜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ ਪਕੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:-

ਪੰਨਾ ੧੫੫ :- ੧ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ॥ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥ ਅਥ ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ॥
ਚਉਪਈ ॥ ਅਬ ਚਉਬੀਸ ਉਚਰੋਂ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਜਿਹ ਬਿਧ ਤਿਨ ਕਾ ਲਖਾ ਅਖਾਰਾ ॥
ਸੁਨੀਅਹੁ ਸੰਤ ਸਭੈ ਚਿਤ ਲਾਈ ॥ ਬਰਨਤ 'ਸਯਾਮ' ਜਥਾ ਮਤ ਭਾਈ ॥੧॥

ਕਵੀ ਸਯਾਮ ਦੀ 'ਕਵੀ ਛਾਪ' ਸਪਸ਼ਟ ਦਸ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਿਖਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਹੀ ।

ਪੰਨਾ ੬੬੯ :- ਪੁੰਨ ਕਥਾ ਮੁਨਿ ਨੰਦਨ ਕੀ ਕਹਿ ਕੈ ਮੁਖ ਸੋ **ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਬਖਾਨੀ ॥**
ਪੂਰਨ ਧਿਆਇ ਭਯੋ ਤਬ ਹੀ **ਜਯ ਸ੍ਰੀ ਜਗਨਾਥ ਭਵੇਸ ਭਵਾਨੀ ॥ (ਭਵਾਨੀ = ਦੁਰਗਾ)**

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੱਤ ਮਹਾਤਮ ਰੁਦ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਮਾਪਤੰ ਸੁਭੰ ਭਵੇਤ ਗੁਰੂ ਚਉਬੀਸ॥੨੪॥

੧ੴ ਅਥ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਰੁਦ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ਕਥਨੰ ॥ **ਪਾਤਿਸਾਹੀ ੧੦** ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਇਹ ਬਿਧ ਦੱਤ ਰੁਦ੍ਰ ਅਵਤਾਰਾ॥ ਪੂਰਣ ਮਤ ਕੋ ਕੀਨ ਪਸਾਰਾ॥ਅੰਤ ਜੋਤ ਸੋ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਨੀ॥ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਸੋ **ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਭਵਾਨੀ** ॥੧॥**(ਪੰਨਾ ੬੬੯)**

ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵੀ ਸਯਾਮ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਪਾਤਸਾਹੀ ੧੦ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਯਤ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਭਵਾਨੀ (ਦੁਰਗਾ) ਨੂੰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ , ਜਗਤ ਨਾਥ ਆਖਣ ਵਾਲਾ ਦੁਰਗਾ-ਪੂਜਕ ਕੋਈ ਨਕਲੀ ਕਵੀ ਸਯਾਮ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ।

ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਆਯੂ ਵਿਚ ਪਟਨਾ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਆ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ੩੩ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਇਸ ਅਖਉਤੀ (so-called) ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬ੍ਰਜ-ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਡਿੰਗਲ ਸ਼ੈਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ ਕਵੀ ਸਯਾਮ , ਕਵੀ ਰਾਮ ਦੀ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਜਾਅਲੀ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਕਵੀ ਛਾਪ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਲਿਖੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ :-

ਕਵੀ ਸਯਾਮ ਦੀ ਕਵੀ-ਛਾਪ:- ਪੰਨਾ ਨੰਬਰਾਂ ੧੫੫ - ੧੬੦ - ੨੧੩ - ੨੫੭ - ੨੬੫ - ੨੬੭ - ੨੬੮ - ੨੬੯ - ੨੭੦ - ੨੭੩ - ੨੮੧ - ੨੮੨ - ੨੮੪ - ੨੮੮ - ੨੯੧ - ੨੯੪ - ੨੯੭ - ੨੯੮ - ੩੦੧ - ੩੦੩ - ੩੦੪ - ੩੧੦ - ੩੧੨ - ੩੧੩ - ੩੧੪ - ੩੧੫ - ੩੧੬ - ੩੧੭ - ੩੧੮ - ੩੧੯ - ੩੨੧ ਤੋਂ ੩੩੭ ਤਕ - ੩੩੯ ਤੋਂ ੩੪੩ ਤਕ - ੩੪੬ - ੩੪੯ - ੩੫੦ - ੩੫੨ - ੩੫੩ - ੩੫੪ - ੩੫੬ - ੩੫੭ - ੩੬੦ - ੩੬੧ - ੩੬੩ - ੩੬੬ - ੩੬੭ - ੩੬੮ - ੩੭੧ - ੩੭੨ - ੩੭੩ - ੩੭੪ - ੩੭੮ ਤੋਂ ੩੮੩ - ੩੮੫ - ੩੮੭ ਤੋਂ ੩੯੦ - ੩੯੨ - ੪੦੩ - ੪੦੫ - ੪੦੬ - ੪੦੭ - ੪੦੯ - ੪੧੩ - ੪੧੪ - ੪੧੮ - ੪੨੫ - ੪੩੧ - ੪੩੪ - ੪੩੬ - ੪੩੭ - ੪੬੭ - ੪੭੧ - ੪੭੨ - ੪੭੬ - ੪੭੮ ਤੋਂ ੪੮੨ - ੪੮੪ - ੪੮੫ - ੪੮੭ - ੪੮੮ - ੪੯੧ ਤੋਂ ੪੯੫ - ੪੯੭ ਤੋਂ ੫੦੮ - ੫੧੨ - ੫੧੫ - ੫੧੬ - ੫੧੮ - ੫੧੯ - ੫੨੧ ਤੋਂ ੫੨੪ - ੫੨੬ ਤੋਂ ੫੩੨ - ੫੩੪ ਤੋਂ ੫੩੭ - ੫੩੯ ਤੋਂ ੫੪੬ - ੫੪੮ ਤੋਂ ੫੫੧ - ੫੫੩ - ੫੫੪ - ੫੫੬ - ੫੫੭ - ੫੫੯ - ੫੬੦ - ੫੬੨ ਤੋਂ ੫੬੫ - ੫੬੯ - ੬੬੯ - ੯੮੯ - ੧੧੩੮ - ੧੨੪੫ - ੧੨੯੪ - ੧੩੫੫ (ਕਈ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਦੋ, ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਵੀ 'ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ' , ਕਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ, ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ, ਬਰਨਤ ਸਯਾਮ, ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਬਖਾਨੀ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਸਿਰਫ਼ 'ਸਯਾਮ' ਆਦਿਕ ਛਾਪ ਲਿਖੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ।)

ਕਵੀ ਰਾਮ ਦੀ ਕਵੀ-ਛਾਪ :- ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰਾਂ ੪੦੪ - ੪੦੮ - ੪੧੦ - ੪੧੨ - ੪੧੭ - ੪੧੯ - ੪੨੬ - ੪੩੯ - ੪੪੧ - ੪੫੪ - ੪੯੯ - ੮੩੫ - ੮੪੯ - ੮੫੧ - ੮੮੪ ਤੇ ਕਵੀ ਰਾਮ ਦੀ ਛਾਪ ਹੈ। ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਕਵੀ ਸਯਾਮ ਦੀ ਛਾਪ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸਤੋਂ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਂਵੇਂ ਕਵੀ ਇਕੋ ਹੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ (ਵਾਮ ਮਾਰਗੀ ਦੇਵੀ ਪੂਜਕ) ਹਨ ਤੇ ਲਿਖਣ-ਸ਼ੈਲੀ ਵੀ ਇਕੋ ਜਹੀ ਹੈ।

ਕਵੀ ਕਾਲ ਦੀ ਕਵੀ-ਛਾਪ : ਪੰਨਾ ੧੧੨੮ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਸੁ ਕਬਿ ਕਾਲ ਤਬ ਹੀ ਭਯੋ ਪੂਰਨ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ॥'
ਸਾਰਾ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕਵੀ-ਛਾਪ (ਤਖ਼ੱਲਸ) ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀ ਮਿਲਦਾ ਜੈਸਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨੌਂਵੇਂ ਨਾਨਕ ਤਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਅਥਵਾ ਰਚਨਹਾਰ ਗੁਰੂ ਗੌਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਹੀ ਹਨ ।

ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਏ ਵਾਮ ਮਾਰਗੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤਿ ਵਿਚ ਮਤੱਸਯ(ਮਾਸ-ਮਛੀ), ਮਦਿਰਾ(ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ), ਮੈਥੁਨ (ਪਰ-ਇਸਤ੍ਰੀ , ਪਰ-ਪੁਰਸ਼ ਸੰਬੰਧ) ਛਕਣ / ਭੋਗਣ ਦੀ ਖੁੱਲੀ ਛੂਟ ਹੈ। ਅਸ਼ਲੀਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਇਸ਼ਟ-ਦੇਵੀ ਮਹਾਕਾਲੀ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਲੋਕ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ :-
ਲਿੰਗਸਥਾ ਲਿੰਗਨੀ ਲਿੰਗ-ਰੂਪਿਣੀ ਲਿੰਗ-ਸੁੰਦਰੀ ॥ ਲਿੰਗ-ਗੀਤਿ-ਮਹਾਪ੍ਰੀਤਾ ਭਗ-ਗੀਤਿ-ਮਹਾ-ਸੁਖਾ ॥......
ਭਗਲਿੰਗ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਪ੍ਰੀਤਾ ਭਗ ਲਿੰਗ ਸਵਰੂਪਿਣੀ ॥ ਭਗਲਿੰਗਸਯ ਰੂਪਾ ਚ ਭਗਲਿੰਗ ਸੁਖਾਵਹਾ ॥.........
(ਮਹਾਕਾਲੀ ਉਪਾਸਨਾ, ਪੰਨਾ ੭੭, ਲੇਖਕ ਸਵਾਮੀ ਉਗ੍ਰ ਚੰਡੇਸ਼ਵਰ 'ਕਪਾਲੀ' ਕਾਲੀ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਵਾਸੀ ;ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਰਣਧੀਰ ਬੁਕ ਸੇਲਜ਼, ਰੇਲਵੇ ਰੋਡ, ਆਰਤੀ ਹੋਟਲ ਕੇ ਪੀਛੇ, ਹਰਿਦਵਾਰ-੨੪੯੪੦੧; ਸਨ ੧੯੯੮ ਵਿਚ ਛਪੀ ਪੁਸਤਕ) ।
ਐਸੀ ਅਸ਼ਲੀਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ :-
ਪੰਨਾ ੪੬ :- ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਯਤ ਹੈ ਕਿਰਪਾਲ ਨ ਭੀਜਤ ਲਾਂਡ ਕਟਾਏ ॥ਛੰਦ ੧੦੦॥ (ਸ੍ਰੀ ਕਾਲ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤ ਵਿਚੋਂ)
ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਸਾਰੇ ਹੱਦ-ਬੰਨੇ ਟਪ ਗਈ ... ਪੰਨਾ ੧੩੫੮, ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੰ: ੪੦੪ ...
ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ ਅਫ਼ੀਮ ਖਿਲਾਇ ॥ ਆਸਨ ਤਾਂ ਤਰ ਦਿਯੋ ਬਨਾਇ ॥ ਚੁੰਬਨ ਰਾਇ ਅਲਿੰਗਨ ਲਏ ॥ ਲਿੰਗ ਦੇਤ ਤਿਹ ਭਗ ਮੋ ਭਏ ॥੨੪॥ ਭਗ ਮੋ ਲਿੰਗ ਦਿਯੋ ਰਾਜਾ ਜਬ ॥ ਰੁਚਿ ਉਪਜੀ ਤਰੁਨੀ ਕੇ ਜਿਯ ਤਬ॥...... ॥੨੫॥

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਰਗੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਰਚਨਾਂਵਾਂ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਪੰਥ-ਦੋਖੀ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ; ਅਕਿਰਤਘਣ ਮਨੁਖ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨ ਕਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ-ਖਾਲਸਾ-ਪੰਥ-ਦਰਦੀ । **ਪੂਰੇ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰ / ਲਿਖਾਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀ ਹਨ ਬਲਕਿ ਵਾਮ-ਮਾਰਗੀ ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ-ਪੂਜਕ ਨਕਲੀ ਕਵਿ ਸਯਾਮ, ਕਵਿ ਰਾਮ ਤੇ ਕਵਿ ਕਾਲ ਹੀ ਹਨ ।**
ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੀਏ, ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਨਹੀ ਹਨ ? ਅਸੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਧੁਰ ਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਬਾਣੀ ਸਾਡਾ ਲੋਕ-ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਯਕੀਨਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ; ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ੩੫ ਪਰਵਾਨ-ਚੜੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਲ ਝਾਂਕਣ ਦੀ। ਚੇਤੇ ਰਖੀਏ, ਪਾਵਨ ਗੁਰਵਾਕ

ਜਿਨ੍ਾ ਨਾਉ ਸੁਹਾਗਣੀ ਤਿਨ੍ਾ ਝਾਕ ਨ ਹੋਰ ॥ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੧੩੮੪)

ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ 'ਲਿਖਾਰੀ ਭੁਲਣਹਾਰ'

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਸਿਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀ ਤੋਂ ਕਈ ਭੁਲਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਵੇਂ ਠੀਕ ਲਗੇ, ਪਾਠਕ ਆਪ ਹੀ ਸੁਧਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਪੰਨਾ ੧੮੧ :- ਨਿਰਖ ਭੂਲਿ ਕਬਿ ਕਰੋ ਨ ਹਾਸੀ ॥
ਪੰਨਾ ੨੫੪ :- ਤਵਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਧਾਰਾ ॥ ਭੂਲ ਪਰੀ ਲਹੁ ਲੇਹੁ ਸੁਧਾਰਾ ॥
ਪੰਨਾ ੩੧੦ :- ਕ੍ਰਿਸਨ ਜਥਾ ਮਤ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਚਾਰੋ ॥ ਚੂਕ ਹੋਇ ਕਬਿ ਲੇਹੁ ਸੁਧਾਰੋ ॥
ਪੰਨਾ ੩੫੪ :- ਸਤ੍ਰਹ ਸੌ ਪੈਤਾਲ ਮਹਿ ਕੀਨੀ ਕਥਾ ਸੁਧਾਰ ॥
ਚੂਕ ਹੋਇ ਜਹ ਤਹ ਸੁ ਕਬਿ ਲੀਜਹੁ ਸਕਲ ਸੁਧਾਰ ॥
ਪੰਨਾ ੩੮੬ :- ਖੜਗਪਾਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਪੋਥੀ ਰਚੀ ਬਿਚਾਰ ॥
ਭੂਲ ਹੋਇ ਜਹਂ ਤਹਂ ਸੁ ਕਬਿ ਪੜੀਅਹੁ ਸਭੈ ਸੁਧਾਰ ॥
ਪੰਨਾ ੫੭੦ :- ਤਾਂ ਤੇ ਥੋਰੀਯੈ ਕਥਾ ਕਹਾਈ ॥ ਭੂਲ ਦੇਖ ਕਬ ਲੈਹੁ ਬਨਾਈ ॥
ਪੰਨਾ ੧੨੭੩:- ਤਾ ਤੇ ਥੋਰੀ ਕਥਾ ਉਚਾਰੀ ॥ ਚੂਕ ਹੋਇ ਕਬਿ ਲੇਹੁ ਸੁਧਾਰੀ ॥

ਲਿਖਾਰੀ ਕਵਿ ਖੜਗਪਾਨ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸੇ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ । ਮਹਾਂਕਾਲ, ਸਰਬਕਾਲ, ਖੜਗਪਾਨ, ਖੜਗਕੇਤ, ਅਸਿਕੇਤ, ਅਸਿਧੁਜ ਆਦਿਕ ਇਕੋ ਹੀ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਕਈ ਨਾਮ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਕਥਾ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਦਵਾਦਸ਼ਲਿੰਗਮ (੧੨ ਲਿੰਗਾਂ) ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਉਜੈਨ ਸ਼ਹਰ (ਮਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਵਿਚ ਹੈ । ਉਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ, ਕਵਿ ਰਾਮ, ਕਵਿ ਕਾਲ ਆਦਿਕ ਹਨ । ਮਹਾਕਾਲ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ (ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਮਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ) ਭੰਗ, ਸ਼ਰਾਬ, ਨਸ਼ੇ ਆਦਿਕ ਵਰਤੋਂ ਰਜ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਕਾਲ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚੋਂ ਪਰਸ਼ਾਦ ਹੀ ਇਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ।

ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਤ ਹਰ ਸਮੇ ਟਿਕਾਣੇ ਹੋਵੇ, ਜਰੂਰੀ ਨਹੀ । ਪੰਨਾ ੫੭੧ ਤੇ ਕਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ :- ਅਬ ਮੈ ਮਹਾ ਸ਼ੁਧ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕੈ ॥ ਕਹੌ ਕਥਾ ਚਿਤ ਲਾਇ ਬਿਚਰ ਕੈ ॥

ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀ ਨੇ ਅਪਣੀ ਮਤਿ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਸ਼ੁਧ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ? ਲਿਖਾਰੀ ਹੀ ਜਾਣੇ ।

ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਪਾਠਕ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀਆਂ ਭੁਲਾਂ, ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀ। ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੋਧਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ । ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਸਿਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ-ਰਚਿਤ-ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀ ।
ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਜੇਕਰ 'ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰ ਕੇ.. ' ਦੀ ਥਾਂਵੇਂ 'ਪ੍ਰਿਥਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿਮਰ ਕੇ ..' ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਿਰਲੇਖ 'ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ॥ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦॥' ਹਟਾ ਕੇ ਕੁਝ ਬੇਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ । ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈ ਕੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਚਾਵੇ। ਉਪਰਲੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਭਗਉਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਦੇਵੀ ਚੰਡੀ, ਦੁਰਗਾ, ਕਾਲਕਾ, ਕਾਲੀ, ਮਹਾਕਾਲ ਹੀ ਹੈ (ਵੇਖੋ, ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼, ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ) ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਅਖੀਰਲੀ ਪਉੜੀ 'ਦੁਰਗਾ ਪਾਠ ਬਣਾਇਆ ਸਭੇ ਪਉੜੀਆਂ॥' ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਰ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਉਚਾਰੀ ਗਈ 'ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ' ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਆਧਾਰ-ਗ੍ਰੰਥ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਹੈ।

ਅਸੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਅੱਖਰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜਤ ਨਹੀ ਦਿੰਦੇ । ਬਾਬਾ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਇਕ ਅਖਰ ' ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ...' ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਥਾਂ 'ਬੇਈਮਾਨ' ਬਦਲ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿਖ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕ ਦਿਤਾ ਸੀ ।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ :- ਭੁਲਣ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਅਭੁਲੁ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰੁ॥ (ਅੰਗ ੬੧)
ਮਨੁਖ ਭੁਲਣਹਾਰ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੁਲਣਹਾਰ ਨਹੀ । ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਾਰੇ (ਭੰਡਿ ਜਮੀਐ..), ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ, ਗ਼ਲਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥ (......ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਪਹਿਲੋਂ ਆਏ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਬਾਦ ਵਿਚ ਆਏ, ਜੋ ਕਿ ਗ਼ਲਤ ਹੈ) , ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਗਪੋੜ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਲਿਖ ਕੇ ਲਿਖਾਰੀ-ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਭੁਲਣਹਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ ਹੈ ।

ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ (Strange Drama) ਗ੍ਰੰਥ / ਅਖਉਤੀ (so-called)ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਅਰਥਾਤ ਰਚਨਹਾਰ 'ਅਭੁਲ' ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਹੀ । ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਣ ਦੀ ਮਾੜੀ ਨੀਯਤ ਨਾਲ ਪੰਥ-ਦੋਖੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ (ਜਿਸਦੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕੁਝ ਥਾਂਈਂ ਪੁਨਰ-ਵੀਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ) ਗੋਬਿੰਦ ਸਦਨ, ਮਹਰੋਲੀ, ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਪਟਿਆਲਾ) ਤੋ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪੰਜ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਛਪਵਾਇਆ। ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਿਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀ । ਕਈ ਥਾਂਈ ਪਾਠ-ਅੰਤਰ ਹਨ। ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੀ-ਅਨੁਵਾਦ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਤੁਲਨਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

(੧) ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ (ਭਾਸ਼ਾ) ; ਸੰਪਾਦਕ ਪੰਡਿਤ ਰਾਮ ਜੀ ਸ਼ਰਮਾ; ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਸ਼੍ਰੀ ਦੁਰਗਾ ਪੁਸਤਕ ਭੰਡਾਰ, ੫੨੭, ਏ/੨, ਕੱਕੜ ਨਗਰ, ਇਲਾਹਾਬਾਦ ;ਮੁਦ੍ਰਕ ਪੰਚੁਅਲ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, ਇਲਾਹਾਬਾਦ (ਕੀਮਤ ੧੫੦ ਰੁਪਏ)। ਕੁਲ ੫੧੨ ਪੰਨੇ ।

ਇਸ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪੰਨਾ ੨੯੯ ਤੋਂ ੩੫੩ ਤਕ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਮਧੁ-ਕੈਟਭ, ਮਹਿਸ਼ਾਸੁਰ,ਧੂਮ੍ਰਲੋਚਨ,ਚੰਡ, ਮੁੰਡ,ਰਕਤਬੀਜ,ਨਿਸ਼ੁੰਭ,ਸ਼ੁੰਭ ਦੈਂਤਾਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਜੁਧਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਵੀ ਨੇ ਦੇਵਰਾਜ ਇੰਦਰ ਦਾ ਖੁਸਿਆ ਰਾਜ ਦੈਂਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਦੁਆਇਆ। ਇੰਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ; ਦੇਵੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰ ਦਿੱਤੇ। ਪੰਨਾ ੩੫੩ ਤੋ ੩੫੭ ਤਕ ਦੇਵੀ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾ ੭੪ ਤੋਂ ੯੯ ਤਕ ਅਥ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਇਸੇ ਤਰਤੀਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ; **ਫਿਰ ਪੰਨਾਂ ੯੯ ਤੋਂ ੧੧੯** ਤਕ ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ **ਫਿਰ ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਇਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪੰਨਾ ੧੧੯ ਤੋਂ ੧੨੭ ਤਕ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ (ਵੇਖੋ : ਅੰਤਿਕਾ ਨੰ: ੧)** । ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਜ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲੋਂ **ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ ਕੀ ਸੀ** (ਪੰਨਾ ੩੧੪, ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ)। ਕਿਸੇ ਅਗਿਆਨੀ ਜਾਂ ਪੰਥ-ਦੋਖੀ ਨੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਇਸਦਾ **ਸਿਰਲੇਖ ਬਦਲ ਕੇ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ** ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ; ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ **'ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦੁਰਗਾ ਕੀ ਵਾਰ ਸਮਾਪਤੰਸਤ ..॥** ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਟੀਕਾਕਾਰ ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਨੇ ਪੋਥੀ ਪਹਿਲੀ ਦੇ **ਪੰਨਾ ੩੩੪** ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਂਈਂ ਲਿਖੇ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ ॥... ਸ੍ਰੀ ਭਗੌਤੀ ਏ ਨਮਹ॥.. **ਸਿਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਯਕੀਨਨ ਕੋਈ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਏ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਹੀ ਹਨ ; ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀ ਹਨ । ਇਸ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ** ਦੇ ਪੰਨਾ ੪੫੧ ਤੋਂ ਅਖੀਰਲੇ ਪੰਨੇ ੫੧੨ ਤਕ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਰਗਾਪਾਠ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਉਵਾਚ (ਪੰਨਾ ੪੬੨ ਤੋਂ ੪੬੫ ਤਕ) ਦੁਰਗਾ-ਉਸਤਤਿ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :-

ਓਮ ਜਯੰਤੀ ਮੰਗਲਾ **ਕਾਲੀ** ਭਦ੍ਰਕਾਲੀ ਕਪਾਲਿਨੀ । **ਦੁਰਗਾ ਛਿਮਾ ਸ਼ਿਵਾ** ਧਾਤ੍ਰੀ ਸਵਾਹਾ ਸਵਧਾ ਨਮੋਸਤੁ ਤੇ॥੧॥......

ਰਕਤਬੀਜ ਵਧੇ ਦੇਵਿ ਚੰਡ ਮੁੰਡ ਵਿਨਾਸ਼ਿਨੀ।..ਸ਼ੁੰਭਸਯੈਵ ਨਿਸ਼ੁੰਭਸਯ ਧੂਮ੍ਰਾਛਸਯ ਚ ਮਰਦਿਨਿ॥ ਰੂਪੰ ਦੇਹਿ ਜਯੰ ਦੇਹਿ ਯਸ਼ੋ ਦੇਹਿ .. ਇਦੰ ਸਤੋਤ੍ਰੰ ਪਠਿਤਵਾ ਤੁ ਮਹਾਸਤੋਤ੍ਰੰ ਪਠੇਂਨਰ:॥ਸ ਤੁ ਸਪਤਸ਼ਤੀ ਸੰਖਯਾਵਰ ਮਾਪਨੋਤਿ ਸੰਪਦਾਮ੍॥੨੫॥

ਇਸੇ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ **ਦੇਵੀ ਉਸਤਤਿ ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ** ਦੇ ਪੰਨਾ ੮੦੯ ਤੇ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ (ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ) ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਉੱਕਾ ਹੀ ਮੇਲ ਨਹੀ ਖਾਂਦਾ।

(੨) ਸ਼੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਸੁਖ ਸਾਗਰ, ਬਾਰਹ ਸਕੰਧ,ਅਨੁਵਾਦ-ਕਰਤਾ ਕਵਿ-ਭੂਸ਼ਣ ਮੁਕੰਦ, ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੰਸਕਰਣ ੧੯੯੮;ਮੁੱਲ ੩੦੦ ਰੁਪਏ; ਨਯੂ ਸਟੈਂਡਰਡ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼, ੧੯੧੩ ,ਚੰਦ੍ਰਾਵਲ ਰੋਡ, ਦਿੱਲੀ - ੧੧੦੦੦੭, ਕੁਲ ੮੮੦ ਪੰਨੇ ।

ਇਸ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ੧੨ ਸਕੰਧ (ਮੁਖ-ਅਧਿਆਇ) ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ । ਦੂਜੇ ਸਕੰਧ ਦੇ ਸਤਵੇਂ ਅਧਯਾਯ (ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ, ੨/੭) ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦੇ ੨੪ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਸਤਵੇਂ, ਅਠਵੇਂ ਅਤੇ ਨੋਵੇਂ ਸਕੰਧਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ੨੦ ਅਵਤਾਰਾਂ (ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਤਕ) ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਅਤੇ **ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾ**

੧੫੫ ਤੋਂ ੨੫੪ ਤਕ ਅਥ ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਕਥਨੰ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਦਸਮ ਸਕੰਧ (ਪੰਨਾ ੪੯੮ ਤੋਂ ੮੨੨) ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਉਸੇ ਤਰਤੀਬ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹਾ ਕਿ ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪੰਨਾ ੨੫੪ ਤੋਂ ੫੭੦ ਤਕ (ਵੇਖੋ ਅੰਤਿਕਾ ਨੰ: ੨) ।(ਨੋਟ ; ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ੨੩ਵੇਂ (ਬੁੱਧ),**੨੪ਵੇਂ (ਹਰਿ ਜੂ ਅਰਥਾਤ ਨਿਹਕਲੰਕੀ, ਸ਼ੁਦ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਣ ਵਾਲਾ ਹੈ !? ਪਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਿਸਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀ)** ਅਤੇ ੨੫ਵੇਂ ਮਹਿਦੀ ਮੀਰ (ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ?) ਦੀ ਕਥਾ, ਜੋ ਭਾਗਵਤ-ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਨਹੀ, ਕਿਥੋਂ ਲਈ ਹੈ ਲਿਖਾਰੀ-ਕਵੀ-ਸ਼ਯਾਮ ਹੀ ਜਾਣੇ ।

(੩) ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਵ ਮਹਾਪੁਰਾਣ, ਸੰਪਾਦਕ ਪੰਡਿਤ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਪਾਂਡੇਯ, ਤਿਲੋਈ (ਰਾਯ-ਬਰੇਲੀ), ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨਯੂ ਸਟੈਂਡਰਡ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼, ਚੰਦ੍ਰਾਵਲ ਰੋਡ, ਮਲਕਾ ਗੰਜ, ਦਿੱਲੀ-੭ ; ਮੁਲ ੧੩੦ ਰੁਪਏ।੭੭੦ ਪੰਨੇ।

ਇਸ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ।ਪੰਨਾ ੪੫੪ ਤੇ ਦਵਾਦਸ਼ ਜਯੋਤੀਰਲਿੰਗ ਦੀ ਕਥਾ(ਸ਼ਿਵ ਦੇ ੧੨ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਕਥਾ) ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਜੈਨ (ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਨਰਮਦਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਡੇ) ਵਿਚ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮੰਦਿਰ ਹੈ । ਪੰਨਾ ੪੮੭ ਤਕ **ਮਹਾਕਾਲ ਦੀ ਉਤਪਤੀ** (ਨੋਟ : ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀ ਸਯਾਮ ਆਦਿਕ ਹਰ-ਹੀਲੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ , ਅਵਤਾਰਾਂ , ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ, ਮਨੁਖਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ; ਪੜੋ ਜੀ, ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਨੰ: ੨੬੬, ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪੰਨਾ ੧੨੧੦)

ਇਸ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਪੰਨਾ ੨੮ ਤੇ **ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਵ-ਸਹਸਤ੍ਰਨਾਮਾ (੧੦੦੦ ਨਾਮ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ)** ਵਿਸ਼ਨੂੰ-ਉਵਾਚ ਦੇ ਅਰਥ (ਭਾਸ਼ਾ-ਅਨੁਵਾਦ) **ਪੰਨਾ ੫੧੮ ਤੋਂ ੫੨੮ ਤਕ** ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗੁਣ-ਵਾਚਕ ਕੁਝ ਲਫ਼ਜ਼ / ਅਰਥ ਇਹ ਹਨ :- **ਸੁਖ ਕੇ ਦਾਤਾ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਪਰਮਾਤਮਾ, ਵਿਸ਼ਵ-ਪਾਲਕ, ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ, ਦੇਵਾਧਿਦੇਵ, ਸਾਰੇ ਦੇਵੋਂ ਮੇ ਬੜੇ, ਕਾਲੋਂ ਕੇ ਕਾਲ (ਕਾਲਕਾਲ:), ਤੇਜੋਮਯ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਯ, ਸਰਵੇਸ਼ਵਰ, ਓਂਕਾਰ ਸਰੂਪ, ਆਦਿ ਅੰਤ ਏਵੰ ਮੱਧ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਨੀਲਕੰਠ, ਪਰਮ ਚਤੁਰ, ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ, ਸਰਵ-ਸਮਰਥ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ-ਕਰਤਾ, ਮ੍ਰਿਤੂ-ਰਹਿਤ (ਅਕਾਲੇ), ਚੰਦ੍ਰ ਰੂਪ, ਸਵਯੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਸੈਭੰ) ,ਸਬ ਕੇ ਨਾਥ, ਸਰਵ-ਗਿਆਤਾ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ-ਰਚਇਤਾ, ਸੰਸਾਰ ਚਲਾਨੇ ਵਾਲੇ, ਅਭਯ, ਸ਼ਤਰੂ ਵਿਨਾਸ਼ਕ, ਅਮਰ, ਪਰਮ ਗਿਆਨੀ , ਸਬਸੇ ਪ੍ਰਥਮ, ਪਰਮਾਤਮਾ , ਲੋਕ ਪਾਲਕ, ਅੰਤਰਯਾਮੀ, ਜਗਤ ਕੇ ਪਿਤਾ, ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ, ਸਭ ਕੇ ਤਾਰਕ, ਸਰਵੇਸ਼ਵਰ, ਅਜਨਮਾ, ਲੋਕ ਨਾਥ, ਨਿਤਯ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਯ, ਸ਼ਾਂਤ-ਰੂਪ, ਤੇਜੋਂ ਕੇ ਭੀ ਤੇਜਰੂਪ (ਜਾਪ,ਨਮੋ ਤੇਜ ਤੇਜੇ), ਉਂਕਾਰ, ਅਕਸ਼ਰ-ਰੂਪ, ਸਰਵ-ਮਹਾਨ, ਅਜੇਯ, ਪਾਪ-ਨਾਸ਼ਕ, ਸਰਵ-ਕਰਤਾ, ਇੰਦ੍ਰ-ਰੂਪ, ਮੁਕਤੀ-ਦਾਤਾ, ਨਿਰਭਯ, ਵਿਸ਼ਵ-ਪਾਲਕ, ਜਨਮ ਮਰਣ ਰਹਿਤ, ਵਿਸ਼ਵ-ਵਯਾਪੀ, ਅਘ-ਨਾਸ਼ਕ, ਅਗੰਮਯ, ਸ਼ਤਰੂ-ਵਿਨਾਸ਼ਕ, ਵਿਸ਼ਵ ਕੋ ਭੋਜਨ ਦਾਤਾ, ਅਹੰਕਾਰ-ਸਰੂਪ, ਦੈਤਯ-ਸ਼ਤਰੂ, ਦੇਵੋਂ ਕੇ ਰਾਜਾ, ਮੁੰਡਿਤ-ਸਿਰ, ਸੁੰਦਰ-ਸਰੂਪ, ਸ਼ਬਦ-ਰੂਪ, ਦੇਵ-ਦਾਨਵ-ਮਿਤ੍ਰ, ਈਸ਼ਵਰ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਵਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਸਰੂਪ, ਅੰਤ-ਰਹਿਤ, ਨਗਨ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ, ਲਿੰਗ ਸਵਾਮੀ, ਕਪਟ ਰੂਪ ਧਾਰਕ, ਮੂਰਤੀ ਆਕਾਰ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਅੰਧਕ-ਅਸੁਰ ਸ਼ਤਰੂ (ਨਮੋ ਅੰਧਕਾਰੇ॥ ਅੰਧਕ ਦਾ ਹਤਿਆਰਾ), ਦੋਸ਼-ਰਹਿਤ, ਪਵਿਤ੍ਰ, ਭਕਤੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਧਤੂਰੇ ਕੇ ਸੇਵਨ-ਕਰਤਾ, ਕਲਾਧਾਰੀ ਮਹਾਕਾਲ-ਰੂਪ, ਅਜੇਯ, ਜਗੰਨਾਥ ਨਿਰਾਕਾਰ, ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ-ਨਾਥ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਯ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ-ਨਾਥ, ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ, ਵਾਮਦੇਵ, ਨਿਤਯ-ਅਨੰਦ-ਰੂਪ, ਸਰਵ-ਆਤਮਾ, ਸਰਵਗਯ, ਸਦਾ-ਸ਼ਾਂਤ-ਰੂਪ (ਨਮੋ ਸ਼ਾਂਤ ਰੂਪੇ), ਸਰਪ ਕੇ ਕੁੰਡਲੋਂ ਵਾਲੇ, ਸਦਾ ਅਮਰ, ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ , ਸਮਯ ਕਾਲ ਕੇ ਭੀ ਕਾਲ (ਨਮੋ ਕਾਲ ਕਾਲੇ), ਨਿਸ਼-ਕਲੰਕ, ਸੰਤਾਨ-ਰਹਿਤ, ਸ਼ਾਂਤ-ਬੁੱਧਿ, ਰਾਤ੍ਰੀ ਕੇ ਸਵਾਮੀ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਵਾਮੀ, ਰਕਸ਼ਕ, ਵਿਦਵਾਨੋ ਪਰ ਦਯਾਲੂ , ਪਾਰਵਤੀ ਜੀ ਕੇ ਸਾਥ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ, ਵੀਰਯ-ਦਾਤਾ ਭਗਵਾਨ ਸ਼ੰਕਰ ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਮੇਰੀ ਰਕਸ਼ਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਪੂਜਨ ਕੀਤਾ ।**

(ਨੋਟ: ਐਸੀ ਗੁਣ-ਵਾਚਕ ਉਪਮਾ ਜਾਪ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜਿਸਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਪੁ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ / ਮਹਾਕਾਲ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ)।

ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੬ ਤੇ **ਅਥ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਵ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਸਤੋਤ੍ਰਮ** (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ, ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ) ਵਿਚ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ-ਰੂਪੰ ਜਾਣ ਕੇ ਸ਼ਿਵ-ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਨਾ ੨੧ ਤੇ **ਕਾਲਕਾਲੰ ਨਮੋਸਤੁ ਤੇ** (ਨਮੋ ਕਾਲ ਕਾਲੇ ॥..ਜਾਪ ਵਿਚ)। ਪੰਨਾ ੧੬ ਤੋਂ ੨੩ ਤਕ ਵਖ ਵਖ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਵ-ਸਤੋਤ੍ਰਮ ਨਕਲ (scanning) ਕਰਕੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪਾਠਕ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਸ਼ਿਵ ਸਹਸਤ੍ਰ-ਨਾਮਾ ਇਸੇ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਪੰਨਾ ੫੧੮ ਤੋਂ ੫੨੮ ਤਕ ਨਕਲ (scanning) ਕਰਕੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਅਖੀਰ ਤੇ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲੈਣ ਕਿ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰਚਨਾ "ਜਾਪ" ਸ਼ਿਵ (ਮਹਾਕਾਲ) ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ-ਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣ ਕੇ ਲਿਖਾਈ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ਹਜ਼ਾਰ-ਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਨਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ 'ਜਾਪ' ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਮਾਪਤੀ-ਸੰਕੇਤ ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ ; ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਲਿਖੇ ਪਹਿਲੀ-ਨਜ਼ਰੇ ਇਤਰਾਜ਼-ਯੋਗ ਦਿਸਣ ਵਾਲੇ ਨਾਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ।

ਇਸੇ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਪੰਨਾ ੫੮੧ - ੫੮੨ (ਨਕਲ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪਾਠਕ ਪੜ ਸਕਦੇ ਹਨ) ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਯੋਂ ਕੇ ਸਵਭਾਵ (nature) ਕਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਿਆਂ, (ਨਾਰਦ ਅਤੇ ਅਪਸਰਾ ਪੰਚਚੂੜਾ ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ) ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮੀ, ਕੁਟਿਲ, ਵਿਭਚਾਰਨ, ਪਾਪ ਵਿਚ ਲਿਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ, ਚਾਲਬਾਜ਼ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਤ੍ਰਿਯਾ-ਚਰਿਤ੍ਰ (੪੦੪ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ,ਕਵਿ ਰਾਮ ਨੇ ਇਸੇ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈਕੇ ਲਿਖੇ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਪੰਨਾ ੬੧੫ ਤੋਂ ੬੨੧ (ਨਕਲ, Scan ,ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਖੀਰ ਪਾਠਕ ਪੜ ਸਕਦੇ ਹਨ) ਤਕ ਮਧੁ-ਕੈਟਭ ਵਧ, ਮਹਾਕਾਲੀ ਕਾ ਵਰਣਨ, ਮਹਿਖਾਸੁਰ, ਧੂਮ੍ਰਲੋਚਨ, ਚੰਡ,ਮੁੰਡ,ਰਕਤਬੀਜ, ਨਿਸ਼ੁੰਭ, ਸ਼ੁੰਭ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਦੇਵੀ ਚੰਡਿਕਾ (ਮਹਾਕਾਲੀ) ਨੇ ਵਧ ਕੀਤਾ। ਦੁਰਗਾ-ਸਪਤਸ਼ਤੀ ਦੀ ਇਹ ਕਥਾ ਉਪਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਦੀ ਹੈ ; ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਇਹ ਕਥਾ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਆਦਿਕ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ ।

(੪) ਮਹਾਕਾਲੀ ਉਪਾਸਨਾ ; ਲੇਖਕ ਪੰਡਿਤ ਵਾਈ. ਐਨ. ਝਾ,ਟਾਂਡਾ ਰੋਡ,ਟੋਬਰੀ ਮੁਹੱਲਾ, ਮਕਾਨ ਨੰ: ੬੧, ਜਲੰਧਰ ਸਿਟੀ (ਪੰਜਾਬ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਅਮਿਤ ਪਾਕਟ ਬੁਕਸ, ਗਿਆਨ ਮਾਰਕਿਟ, ਨਜ਼ਦੀਕ ਚੌਕ ਅੱਡਾ ਟਾਂਡਾ, ਜਲੰਧਰ (ਪੰਜਾਬ)। ਕੀਮਤ ੩੦ ਰੁਪਏ। ਕੁਲ ੧੨੦ ਪੰਨੇ ।

ਸ਼ਿਵ-ਪਾਰਵਤੀ ਦੇ ਜੁੜਵੇਂ ਰੂਪ, ਜਿਸਦਾ ਸੱਜੇ ਹਥ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਮਰਦ (ਸ਼ਿਵ) ਦਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਖੱਬੇ (ਵਾਮ) ਹਥ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਔਰਤ(ਪਾਰਵਤੀ) ਦਾ ਦਸਿਆ ਹੈ,ਨੂੰ ਅਰਧ-ਨਾਰੀਸ਼ਵਰ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਖੱਬੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਅਥਵਾ ਵਾਮ-ਮਾਰਗੀ ਅਥਵਾ ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਏ ਅਥਵਾ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਵੀ-ਪੂਜਾ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਕੇ,ਸ਼ਰਾਬ ਭੇਟਾ ਕਰਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ; ਦੇਵੀ-ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਦੀ ਬੋਟੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਘੁੱਟ ਪਰਸ਼ਾਦ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਦੇਵੀ ਭਗਵਤੀ ਦੇ ਕਾਲੀ , ਆਦਿ-ਸ਼ਕਤੀ, ਕਾਲਕਾ, ਸ਼ਿਵਾ, ਚੰਡੀ, ਭਵਾਨੀ, ਦੁਰਗਾ ਆਦਿਕ ਨਾਂ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ ਜਿਸਦਾ ਉਗ੍ਰ (ਅਤੀ ਡਰਾਉਣਾ) ਰੂਪ ਮਹਾਕਾਲੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਵਖ ਵਖ ਸਮੇ ਅਲਗ ਅਲਗ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਦਸੀ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਜਟਾ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ (ਦਕਸ਼ ਯੱਗ ਕਥਾ ਵਿਚ, ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ) ਦਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਕਾਲੀ ਕਾਸ਼ਟਕਮ੍ (ਪੰਨਾ ੪੭) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ --- ਜਿਨਕੇ ਕੰਠ ਮੇਂ ਰਹਨੇ ਵਾਲੀ ਮੁੰਡਮਾਲਾ ਸੇ ਨਿਰੰਤਰ ਰਕਤਸ੍ਰਾਵ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਹਾਘੋਰ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਔਰ ਬੜੇ ਬੜੇ ਦਾਂਤ ਸੇ ਅਤਯੰਤ ਭੀਸ਼ਣ ਹੈਂ, ਨੰਗੀ, ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਮੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ, ਬਿਖਰੇ ਬਾਲੋਂ ਵਾਲੀ ਏਵੰ **ਮਹਾਕਾਲ ਸੇ ਰਤਿ ਕੇ ਲਿਏ ਸਰਵਥਾ ਵਯਗ੍ਰ ਰਹਤੀ ਹੈਂ, ਵਹੀ ਕਾਲਿਕਾ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਵਿਖਯਾਤ ਹੈਂ। ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਐਸਾ ਹੀ ਕਾਲ ਦਾ ਸਰੂਪ ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾ ੮੧੦ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਮੁੰਡ ਕੀ ਮਾਲ ਦਿਸਾਨ ਕੇ ਅੰਬਰ ਬਾਮ ਕਰਯੋ ਗਲ ਮੈ ਅਸਿ ਭਾਰੋ॥ ਲੋਚਨ ਲਾਲ ਕਰਾਲ ਦਿਪੈ ਦੋਊ ਭਾਲ ਬਿਰਾਜਤ ਹੈ ਅਨਿਯਾਰੋ ॥ ਛੁਟੇ ਹੈਂ ਬਾਲ ਮਹਾਬਿਕਰਾਲ ਬਿਸਾਲ ਲਸੈ ਰਦ ਪੰਤਿ ਉਜਯਾਰੋ॥ ਛਾਡਤ ਜਵਾਲ ਲਏ ਕਰ ਬਯਾਲ ਸੁ ਕਾਲ ਸਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਤਿਹਾਰੋ ॥**

ਇਸ ਪੁਸਤਕ 'ਮਹਾਕਾਲੀ ਉਪਾਸਨਾ' ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਪੰਨਾ ੨੩-੨੪ ਤੇ "ਸ਼੍ਰੀ ਦੁਰਗਾ ਜੀ ਔਰ ਮਹਾਕਾਲੀ ਜੀ ਕੇ ਉਪਾਸਕ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ' ਤਥਾ 'ਸ਼ਿਵਾਜੀ' ਮਹਾਰਾਜ :- ਜਿੰਹੋਨੇ ਅਤਯੰਤ ਸੰਕਟ ਕਾਲ ਮੇਂ ਹਿੰਦੂ ਜਾਤਿ ਕੀ ਰਕਸ਼ਾ ਕੀ, ਅਨਯਥਾ ਨਰਾਧਮ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੇ ਅਤਯਾਚਾਰ ਕਾਲ ਮੇ ਹਿੰਦੂ ਜਾਤਿ ਕਾ ਲੇਸ਼ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਨਹੀ ਬਚਤਾ।ਆਜ ਹਮ ਆਪ ਜੋ ਸ਼ਿਖਾ-ਯੁਕਤ ਔਰ ਜਨੇਉ-ਯੁਕਤ ਦਿਖਾਈ ਪੜ ਰਹੇ ਹੈਂ, ਯਹ ਇਨਹੀ ਦੋ ਮਹਾਨ ਵੀਰੋਂ ਕੇ ਕਾਰਯ ਕਾ ਫਲ ਹੈ। ਇਨ ਦੋਨੋ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ੋਂ ਕੋ 'ਜਗਦੰਬਾ' ਜੀ ਨੇ ਆਜ ਸੇ ੫੦੦ ਵਰਸ਼(ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ....੩੦੦ ਸਾਲ) ਪਹਲੇ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਦਰਸ਼ਨ ਭੀ ਦਿਯਾ ਥਾ ਜਿਨਕੇ ਪਰਿਣਾਮ-ਸਰੂਪ ਇਤਨੇ ਬੜੇ ਕਾਰਯ ਕੋ ਕਰ ਸਕੇ ।.........

ਪਾਠਕ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਵਾਈ. ਐਨ. ਝਾ ਵਰਗੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਵਾਦੀ ਲੋਕ ਅਤੇ ਸਿਖੀ-ਸਰੂਪ-ਵਾਲੇ-ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਸਿਧ ਕਰਣ ਲਈ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਣ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਮਕਸਦ ਹੈ ਕਿ ੧ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਅਪਣੇ ਧਰਮ-ਪਿਤਾ ਸਰਬੰਸ-ਦਾਨੀ, ਮਹਾਨ ਜੋਧੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਨੂਰਾਨੀ ਤੇ ਲਾਸਾਨੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਦਾ ਲੇਬਲ ਨ ਲਗਣ ਦੇਈਏ। ਅਗਲੇ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਲਿਖੀ ਡੂੰਘੀ ਪੜਚੋਲ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕਾਂ ਦਾ 'ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ ਗ੍ਰੰਥ' ਹੈ ।

ਹਰ ਗੁਰਸਿਖ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ ;

ਸਾਹਿਬੁ ਸੰਕਟਵੈ ਸੇਵਕੁ ਭਜੈ ॥ ਚਿਰੰਕਾਲ ਨ ਜੀਵੈ ਦੋਊ ਕੁਲ ਲਜੈ ॥ (ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੧੧੯੫) ਅਰਥਾਤ, ਗੁਰੂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਵੇ / ਸੰਕਟ ਆਵੇ ਅਤੇ ਸਿਖ ਦੋੜ ਜਾਵੇ, ਐਸਾ ਸਿਖ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਔਲਾਦ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਹੀ ਜੀ ਸਕਦੇ ; ਜੇ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਦੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੱਲਤ-ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ । ਦਸਮ-ਗ੍ਰੰਥ-ਰੂਪੀ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਹਮਲਾ ਜਾਰੀ ਹੈ ।

ਅੰਤਿਕਾ ਨੰਬਰ ੧

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਚੰਡੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚੋਂ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਨਕਲ ਮਾਰ ਕੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ । ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਤਾਲਿਕਾ (Table) ਨੂੰ ਪਾਠਕ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਣ :

ਤੁਲਨਾ : ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ

ਪੰਨਾ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ	ਪੰਨਾ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ	ਅਖੀਰ ਤੇ ਲਿਖੇ 'ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ'
੩੦੬ - ੩੦੭	੭੪ - ੭੫	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਨੇ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ ਮਧਕੈਟਭ ਬਧਹਿ ਪ੍ਰਥਮ ਧਯਾਇ ॥੧॥
੩੦੭ - ੩੧੮	੭੫ - ੭੯	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਨੇ..............ਮਹਖਾਸੁਰ ਬਧਹਿ.................॥੨॥
੩੩੧ - ੩੩੩	੭੯ - ੮੩	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਨੇ........... ਧੂਮ੍ਰਲੋਚਨ / ਧੂਮ੍ਰਨੈਨ ਬਧਹਿ .... ॥੩॥
੩੩੩ - ੩੩੬	੮੩ - ੮੫	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਚੰਡ ਮੁੰਡ ਬਧਹਿ............ ॥੪॥
੩੩੬ - ੩੪੧	੮੫ - ੯੧	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਨੇ..... ਰਕਤਬੀਜ ਬਧਹਿ....................... ॥੫॥
੩੪੧ - ੩੪੫	੯੧ - ੯੫	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਨੇ........ਨਿਸੁੰਭ ਬਧਹਿ .... ॥੬॥
੩੪੫ - ੩੪੮	੯੫ - ੯੮	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਨੇ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਸੁੰਭ ਭਧਹਿ...................... ॥੭॥
੩੪੮ - ੩੫੩	੯੮ - ੯੯	.... ਦੇਵੀ ਉਸਤਤਿ ....
੩੪੮ - ੩੫੩	੧੧੫-੧੧੯	ਦੇਵੀ ਜੂ ਕੀ ਉਸਤਤ / ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਸਤਤ

ਤੁਲਨਾ : ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਅਤੇ 'ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੂਜਾ' ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪੰਨਾ ੧੦੦ ਉੱਤੇ '੧ਓ ਅਥ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਿਖਯਤੇ' ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਮਹਖਾਸੁਰ ਬਧਹਿ ਪ੍ਰਥਮ ਧਿਆਇ ਪੰਨਾ ੧੦੦ ਤੋਂ ੧੦੨ ਤਕ ,
ਧੂਮ੍ਰਨੈਣ/ਧੂਮ੍ਰਲੋਚਨ ਬਧਹ ਪੰਨਾ ੧੦੨ ਤੋਂ ੧੦੪ ਤਕ, ਚੰਡ ਮੁੰਡ ਬਧਹ ਧਿਆਇ ਪੰਨਾ ੧੦੪ ਤੋਂ ੧੦੫ ਤਕ ,
ਰਕਤਬੀਜ ਬਧਹ ਧਿਆਯ ਪੰਨਾ ੧੦੫ ਤੋਂ ੧੦੮ ਤਕ, ਨਿਸੁੰਭ ਬਧਹ ਧਿਆਇ ਪੰਨਾ ੧੦੮ ਤੋਂ ੧੧੧ ਤਕ,
ਸੁੰਭ ਬਧਹ ਧਿਅਇ ਪੰਨਾ ੧੧੧ ਤੋਂ ੧੧੫ ਤਕ ਅਤੇ ਪੰਨਾ ੧੧੫ ਤੋਂ ੧੧੯ ਤਕ ਦੇਵੀ ਜੂ ਕੀ ਉਸਤਤ / ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਸਤਤ ਬਰਨਨੰ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਪੰਨਾ ੩੪੮ - ੩੫੩ ਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ ।
ਪੰਨਾ ੧੧੯ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ ਇਉਂ ਹੈ , " ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਸਤਤ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸਟਮੋ ਧਿਆਯ ਸੰਪੂਰਣਮਸਤ ਸੁਭਮਸਤ ॥੮॥ ਅਫਜੂ ॥

ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ : ਸਿਰਲੇਖ ਇਉਂ ਹੈ :- (ਪੰਨਾ ੧੧੯)

੧ਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ ॥ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ॥

ਇਸ ਵਾਰ ਵਿਚ ਉਪਰ-ਲਿਖੇ ਦੈਂਤਾਂ ਨਾਲ ਦੇਵੀ ਚੰਡੀ / ਕਾਲਕਾ / ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਜੁਧਾਂ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ । ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 'ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰ ਕੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਲਈ ਧਿਆਇ ॥.. (ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ) ਅਤੇ ਅਖੀਰਲੀ ਪਉੜੀ ਨੰ: ੫੫ "ਦੁਰਗਾ ਪਾਠ ਬਣਾਇਆ ਸਭੇ ਪਉੜੀਆਂ॥ " ਸਿਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ"ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ ਕੀ" ਹੀ ਹੈ । ਪੰਨਾ ੧੨੧ ਤੇ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਨਾਲ ਜੰਗ, ਪੰਨਾ ੧੨੨ ਤੇ ਧੂਮਰਨੈਣ ਸੰਘਾਰੇ , ਪੰਨਾ ੧੨੩ ਤੇ ਚੰਡ ਮੁੰਡ ਦਾ ਵਧ, ਪੰਨਾ ੧੨੪ - ੧੨੫ ਤੇ ਸ੍ਰਣਵਤਬੀਜ (ਰਕਤਬੀਜ) ਨਾਲ ਜੰਗ, ਪੰਨਾ ੧੨੬ ਤੇ ਨਿਸੁੰਭ ਨਚਾਇਆ , ਪੰਨਾ ੧੨੭ ਤੇ ਸੁੰਭ ਦਾ ਮਾਰਿਆਂ ਜਾਣਾ । ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਤੀਜੀ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ / ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ ਕੀ / ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ਉਪਰ-ਲਿਖੇ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚੋਂ ਪੰਨਾ ੬੧੭ ਤੋਂ ੬੨੧ ਤਕ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਨਕਲ ਮਾਰ ਕੇ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਉਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਤਿੰਨੇ ਚੰਡੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਦੀ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਨਕਲ ਮਾਰ ਕੇ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਪੰਨਿਆਂ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਉਪਰ-ਲਿਖੀ ਤਾਲਿਕਾ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ । ਹੁਣ ਵੀ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਆਖੇ ਕਿ ਭਗਉਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਨਹੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ (੧ਓ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਸਿਖ) ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਮੂਰਖਾ ਸਿਰਿ ਮੂਰਖ ਹੈ ਜਿ ਮੰਨੈ ਨਾਹੀ ਨਾਉ॥ਹੀ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ 'ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰ ਕੇ...' ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਮੁਖੜਾ ਜ਼ਰੂਰ ਬਦਲਨਾ ਪਵੇਗਾ ।

ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰੂ ਅਥਵਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਅੰਤਿਕਾ ਨੰਬਰ ੨

ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ੨੪ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਥਮ ਸਕੰਧ ਦੇ ਪੰਨਾ ੩੬ ਤੋਂ ੪੦ ਤਕ (ਸਕੰਧ ੧ / ਅਧਯਾਯ ੩) ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੰਨਾ ੧੧੨ ਤੋਂ ੧੧੫ (ਸਕੰਧ ੧ / ਅਧਯਾਯ ੭; ਨੋਟ ਕੀਤਾ ੧/੭) ਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ । ੨੦ਵੇਂ ਅਵਤਾਰ ਰਾਮਾਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ ਨਵਮ (ਨੌਂਵੇਂ) ਸਕੰਧ ਵਿਚ ਪੰਨਾ ੪੫੭ ਤੋਂ ੪੬੨ ਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ ।ਅੱਗੇ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਵਿਚ ੨੧ਵੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ ਪੰ:੪੯੯ ਤੋਂ ੮੨੨ ਤਕ (ਕੁਲ ੩੨੪ ਪੰਨੇ) ਪੂਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ੧੯ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਰਾਮਵਤਾਰ ਪੰਨਾ ੨੫੩ (ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾਇਣ ਸਮਾਪਤਮਸਤ ॥) ਤੇ ਮੁਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਨਾ ੨੫੩ ਤੋਂ ੫੭੦ (ਕੁਲ ੩੧੭ ਪੰਨੇ) ਤਕ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । **ਦੇਵੀ-ਭਗਤ ਲਿਖਾਰੀ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਆਦਿਕ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ** 'ਅਥ ਦੇਵੀ ਜੂ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਥਨੰ ॥ ' ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ (ਪੰਨਾ ੨੫੫) ਅਤੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇਵੀ ਜੂ ਕੀ ਉਸਤਤ ਪੰਨਾ ੩੦੯ ਤੇ ਫਿਰ ਲਿਖ ਦਿਤੀ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ (ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਗ੍ਰੰਥ) ਦੇ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਦੇ ਅਧਯਾਯ ੧ ਤੋਂ ੯੦ ਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਹੈ :

ਪੰਨਾ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਗ੍ਰੰਥ	ਪੰਨਾ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ	ਪ੍ਰਸੰਗ / ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸਿਰਲੇਖ / ਅਖੀਰ ਤੇ ਲਿਖੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ **(ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ)**
੪੯੨(੧੦/੧)	੨੫੫	ਅਥ ਪ੍ਰਿਥਮੀ (ਗਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਹਿ ਪੁਕਾਰਤ ਭਈ ॥
੪੯੩(੧੦/੧)	੨੫੬	(ਦੇਵਕੀ ਵਿਵਾਹ) ਅਥ ਦੇਵਕੀ ਕੋ ਬਰ ਢੂੰਢਬੋ ਕਥਨੰ ॥
੪੯੭(੧੦/੨)	੨੬੦	(ਬਲਰਾਮ) ਅਥ ਬਲਭਦ੍ਰ ਜਨਮ ॥
੫੦੦(੧੦/੩)	੨੬੦	ਅਥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜਨਮ ॥
੫੦੫(੧੦/੬)	੨੬੪	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਪੂਤਨਾ ਬਧ.. ॥
੫੧੧(੧੦/੮)	੨੬੫	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਨਾਮ ਕਰਨ ਬਰਨਨੰ ॥
੫੧੪(੧੦/੮)	੨੬੯	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ......ਮਾਤ ਜਸੁਧਾ ਕੋ ਮੁਖ ਪਸਾਰ ਬਿਸਵ ਰੂਪ ਦਿਖੈਬੋ ॥
੫੧੬(੧੦/੮)	੨੬੯	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ...... ਮਾਖਨ ਚੁਰੈਬੋ ਬਰਨਨੰ ॥
੫੨੪(੧੦/੧੦)	੨੭੧	ਇਤਿ................. ਜੁਮਲਾਰਜੁਨ ਉਧਾਰਬੋ ਬਰਨਨੰ ॥
੫੨੮(੧੦/੧੧)	੨੭੩	ਇਤਿ ਬਕਾਸੁਰ ਦੈਤ ਬਧਹਿ ॥
੫੩੦(੧੦/੧੨)	੨੭੪	ਇਤਿ ਅਘਾਸੁਰ ਦੈਤ ਬਧਹਿ ॥
੫੩੭(੧੦/੧੩)	੨੭੬	ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਵਾਰਾ ਗਾਯ-ਬਛੜੋਂ ਕਾ ਅਪਹਰਣ/ ਇਤ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਛਰੇ ਆਨ ਪਾਇ ਪਰਾ
੫੪੩(੧੦/੧੫)	੨੭੮	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ... ਧੇਨਕ ਦੈਤ ਬਧਹਿ ॥
੫੪੫(੧੦/੧੬)	੨੮੦	ਇਤਿ... ਕਾਲ ਨਾਗ ਨਿਕਾਰਬੋ ਬਰਨਨੰ ॥
੫੬੧(੧੦/੧੯)	੨੮੧	ਇਤਿ ... ਦਾਵਾਨਲ ਤੇ ਬਚੈਬੋ ॥
੫੫੯(੧੦/੧੮)	੨੮੨	ਇਤਿ... ਪ੍ਰਲੰਬ ਦੈਤ ਬਧਹਿ ॥
੫੬੬(੧੦/੨੧)	੨੮੬	ਗੋਪੀ ਚੀਰ ਹਰਣ ਕਥਾ
੫੭੧(੧੦/੨੩)	੨੯੭	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ..ਹਰਿ ਭੋਜਨ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ਕਰਬੋ ਬਰਨਨੰ॥
੫੭੪(੧੦/੨੪)	੨੯੭	ਅਥ ਗੋਵਰਧਨ (ਪਰਬਤ) ਗਿਰਿ ਕਰ ਪਰ ਧਾਰਬੋ ॥
੫੮੫(੧੦/੨੮)	੩੦੭	ਅਥ ਨੰਦ ਕੋ ਬਰਨ (ਵਰੁਣ ਲੋਕ ਮੇਂ) ਬਾਂਧ ਕਰਿ ਲੇ ਗਏ ॥
ਨਹੀ ਹੈ	**੩੦੯**	**ਅਥ ਦੇਵੀ ਜੂ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਥਨੰ ॥ (ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਨੇ ਕਿਉਂ ਲਿਖੀ ?)**
੫੮੮(੧੦/੨੯)	੩੧੦	ਅਥ ਰਾਸ ਮੰਡਲ ॥ (ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਪੰਨੇ ਤੇ 'ਕਬਿ ਸਯਾਮ' ਛਾਪ)
੬੦੪(੧੦/੩੩)	੩੨੩-੩੫੪	ਮਹਾਰਾਸ ਲੀਲਾ / ਅਥ ਕਰਿ ਪਕਰ ਖੇਲਬੋ ਕਥਨੰ ॥ਰਾਸ ਮੰਡਲ॥ (ਨੋਟ : ਸਯਾਮ ਕਵੀ
....		ਨੇ ਪੰਨਾ ੩੫੪ ਤੇ ਸੰਮਤ ੧੭੪੫ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਮਾ ਦਸਿਆ) ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ.. ਰਾਸ ਮੰਡਲ ਬਰਨਨੰ..॥
੬੨੧(੧੦/੩੬)	੩੫੫	ਅਥ ਬ੍ਰਿਖਭਾਸੁਰ (ਵ੍ਰਸ਼ਾਸੁਰ) ਦੈਤ ਬਧ ਕਥਨੰ ॥
੬੨੫(੧੦/੩੭)	੩੫੭	ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ **ਕੇਸੀ ਬਧਹਿ** ਧਯਾਇ ਸਮਾਪਤ...॥
੬੨੯(੧੦/੩੮)	੩੫੮	ਅਥ ਹਰਿ ਕੋ ਅਕ੍ਰੂਰ ਮਥੁਰਾ (ਨੰਦਗਾਂਵ) ਲੈਜੈਬੋ ॥
੬੪੦(੧੦/੪੧)	੩੬੨	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ...ਮਥੁਰਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਣੰ ॥
੬੪੪(੧੦/੪੨)	੩੬੩	ਅਥ ਕੁਬਜਾ ਕੋ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ॥

੬੪੭(੧੦/੪੩)	੩੬੬	ਕੁਵਲਿਆਪੀੜ ਹਾਥੀ / ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ..ਗਜ ਬਧਹਿ ਧਯਾਇ ਸਮਾਪਤ॥
੬੫੧(੧੦/੪੪)	੩੬੬	...... ਚੰਡੂਰ ਮੁਸਟ ਮੱਲ ਬਧਹਿ ਧਯਾਇ .. ॥
੬੫੪(੧੦/੪੫)	੩੬੭	ਉਗ੍ਰਸੇਨ ਕੋ ਰਾਜ ../ .. ਕੰਸ ਬਧਹਿ.. ਤਾਤ ਮਾਤ ਕੋ ਛੁਰਾਵਤ ਭਏ ॥
੬੬੪(੧੦/੪੫)	੩੭੧	... ਕਿਸਨ ਜੂ ਕੋ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ.. ਜਗਯੋ ਪਵੀਤ ਡਾਰਾ.. ॥
੬੭੫(੧੦/੪੭)	੩੮੬	....ਗੋਪੀ ਊਧਵ ਸੰਬਾਦੇ ਬਿਰਹ ਨਾਟਕ ..
੬੯੦(੧੦/੪੯)	੩੮੯	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ...ਅਕਰੂਰ ਗ੍ਰਿਹ ਜੈਬੇ .. ॥
੬੯੧(੧੦/੪੯)	੩੯੨	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ.. ਅਕਰੂਰ ਫੁਫੀ ਕੁੰਤੀ ਪਾਸ ਭੇਜਾ...॥
੬੯੪(੧੦/੫੦)	੩੯੨	ਅਥ ਜੁੱਧ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਰਾਸਿੰਧ ਜੁੱਧ ਕਥਨੰ॥
੬੯੭(੧੦/੫੦)	੪੯੫, ੫੦੧	ਇਤਿ ..ਨ੍ਰਿਪ ਜਰਾਸਿੰਧ ਕੋ ਪਕਰ ਕਰ ਛੋਰਦੀਬੋ ਸਮਾਪਤ ॥
੭੦੦(੧੦/੫੧)	੪੯੮	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ.. ਕਾਲਜਮਨ ਬਧਹਿ .. ॥
੭੦੪(੧੦/੫੨)	੫੦੩	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ .... ਬਲਭਦ੍ਰ ਬਿਆਹ ਬਰਨਨੰ ॥
੭੦੮(੧੦/੫੩)	੫੦੯	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ **ਰੁਕਮਨੀ ਹਰਨ**...॥
੭੧੮(੧੦/੫੫)	੫੧੨	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ......ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਪਰਦੁਮਨ ਸ਼ੰਬਰ ਦੈਤ ਬਧ...॥
੭੧੯(੧੦/੫੬)	੫੧੫-੫੧੬	ਜਾਂਬਵਤੀ ਔਰ ਸਤਯਭਾਮਾ ਕਾ ਵਿਵਾਹ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੇ../ ਇਤਿ ਬਿਵਾਹ ਸੰਪੂਰਨ..॥
੭੨੫(੧੦/੫੭)	੫੧੬	ਲਛੀਆ ਗ੍ਰਿਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥
੭੨੭(੧੦/੫੭)	੫੧੮	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ..ਸਤਧੰਨੇ ਕੋ ਬਧ ਕੈ ਅਕ੍ਰੂਰ..॥
੭੩੧(੧੦/੫੮)	੫੧੮	ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਇੰਦ੍ਰਪ੍ਰਸਥ ਗਏ / ਕਾਨਜੂ ਕੋ ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਆਵਨ ਕਥਨੰ ॥
੭੩੨(੧੦/੫੮)	੫੧੯	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲਬੋ............॥
੭੩੬(੧੦/੫੮)	੫੨੦	ਸਾਤੋਂ ਬੈਲੋਂ ਕੋ ਏਕ ਸਾਥ ਨਾਥ ਡਾਲਾ / ਜੋ ਇਨ ਸਤ ਬ੍ਰਿਖਭਨ ਕੋ ਨਾਥੈ..੨੧੦੩॥
੭੩੮(੧੦/੫੯)	੫੨੨	ਅਥ ਇੰਦ੍ਰ ਭੂਮਾਸੁਰ ਕੇ ਦੁਖ ਤੇ ਆਵਤ ਭਏ ਕਥਨੰ ॥/ ..ਮੁਰ ਦੈਤ ਬਧਹ ॥
੭੪੦(੧੦/੫੯)	੫੨੫	...ਸੋਲਹ ਹਜ਼ਾਰ.. / ਸੋਲਾ ਸਹੰਸ੍ਰ ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਬਿਆਹ ਕਥਨੰ ॥
੭੪੧(੧੦/੫੯)	੫੨੭	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ ..ਇੰਦ੍ਰ ਕੋ ਜੀਤ ਕਰ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਲਿਆਵਤ ਭਏ॥
੭੪੨(੧੦/੬੦)	੫੨੮	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ...... ਰੁਕਮਨੀ ਉਪਹਾਸ ਸਮਾਪਤ ॥
੭੪੬(੧੦/੬੧)	੫੨੮	ਅਨਰੁੱਧ ਜੀ ਕੋ ਬਯਾਹ ਕਥਨੰ ॥
੭੪੮(੧੦/੬੨)	੫੩੦	...ਰੁਕਮ ਬਧ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ॥ ; ਉਸ਼ਾ ਕੇ ਵਿਵਾਹ ਕੀ ਕਥਾ ਸ਼ੁਰੂ..
੭੫੯(੧੦/੬੩)	੫੩੮	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ..ਬਨਾਸੁਰ ਕੋ ਜੀਤ ਅਨਰੁੱਧ ਊਖਾ ਕੋ ਬਯਾਹ..॥
੭੬੧(੧੦/੬੪)	੫੩੯	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ..ਕਿਰਲਾ (ਗਿਰਗਿਟ) ਕੋ ਕੂਪ ਤੇ ਕਾਢ ਕੈ ਉਧਾਰ ਕਰਤ ਭਏ..॥
੭੬੨(੧੦/੬੫)	੫੪੦	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਬਲਭਦ੍ਰ ਗੋਕਲ (ਬ੍ਰਜ) ਬਿਖੈ ਜਾਇ ਕਰ ਆਵਤ ਭਏ॥
੭੬੭(੧੦/੬੬)	੫੪੨	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ..ਸ੍ਰਿਗਾਲ ਕਾਂਸੀ ਕੇ ਭੂਪ ਸਹਤ ਬਧਹ.. (ਪਉਂਡਰੀਕ ਕਥਾ)
੭੬੮ (੧੦/੬੭)	੫੪੪	ਇਤਿ ਕਪ (ਵਾਨਰ / ਬਾਂਦਰ) ਕੋ ਬਲਭਦ੍ਰ ਬਧ ਕੀਬੋ ..॥
੭੭੦(੧੦/੬੮)	੫੪੫	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ..ਸਾਂਬ ਕੋ ਬਯਾਹ ਲਿਆਵਤ ਭਏ ॥
੭੭੮(੧੦/੭੨)	੫੪੯	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ..ਜਰਾਸਿੰਧ ਕੋ ਬਧ ਕਰ ਦਿੱਲੀ(?) ਮੋ ਆਵਤ ਭਏ ॥
੭੮੬(੧੦/੭੪)	੫੫੧	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ..ਰਾਜਸੂ ਜੱਗ ਕਰਿ ਸਸਪਾਲ (ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ) ਬਧਹਿ ਧਿਆਇ॥
੭੮੯(੧੦/੭੫)	੫੫੪	ਪਾਂਡਵ ਸਭਾ ਮੇਂ ਦੁਰਜੋਧਨ ਕਾ ਅਪਮਾਨ.../ ਜੁਧਿਸਟਰ ਕੋ ਸਭਾ ਬਨਾਇ ਕਥਨੰ ॥
੭੯੩(੧੦/੭੮)	੫੫੬	ਦੰਤਵਕ੍ਰ ਔਰ ਵਿਦੂਰਥ ਵਧ / ਬਕਤ੍ਰ ਦੈਤ ਬਧਹ, ਬੈਦੂਰਥ ਦੈਤ ਬਧ...॥
੭੯੬(੧੦/੭੯)	੫੫੯	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ..(ਇਲਵਲ ਕਾ ਵਧ) ਦੈਤ ਕੋ ਮਾਰਤ ਭਏ.........॥
੭੯੮(੧੦/੮੦)	੫੬੦	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ..ਦਿਜ ਸੁਦਾਮਾ ਕੋ ਦਾਰਦ ਦੂਰ ..॥
੮੦੪(੧੦/੮੨)	੫੬੧-੫੬੩	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ..ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਬਿਖੈ ਜਗ ਕਰਕੈ......॥
੮੧੮(੧੦/੮੮)	੫੬੬	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ.. ਭਸਮਾਂਗਤ (ਭਸਮਾਸੁਰ) ਦੈਤ ਬਧਹ॥
੮੧੯(੧੦/੮੯)	੫੬੭	ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ..ਭ੍ਰਿਗਲਤਾ ਪ੍ਰਸੰਗ...॥
੮੨੨(੧੦/੯੦)	---	ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੀ ਸੰਤਾਨੋਂ ਕਾ ਵਰਣਨ ..ਪੁਤ੍ਰ ਪੋਤ੍ਰੋਂ ਕੀ ਸੰਖਯਾ ਇਤਨੀ ਬੜ੍ਹੀ ਕਿ ਉਨਕੋ ਪੜ੍ਹਾਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਕਰੋੜੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਤੇ ਥੇ ???

੫੭੦ ਦਸਮ ਕਥਾ ਭਾਗੌਤ ਕੀ ਭਾਖਾ ਕਰੀ ਬਨਾਇ॥...............ਅਰਥਾਤ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਦੀ ਕਥਾ ਲਿਖਾਰੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਨੇ ਅਪਨੀ ਭਾਖਾ (ਬੋਲੀ) ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਪਾਠਕ ਨੋਟ ਕਰਣ ।

ਸਮਾਪਤੀ-ਸੰਕੇਤ :: ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਧਯਾਯ ਸਮਾਪਤਮਸਤ ਸੁਭਮਸਤ॥ ਪੰਨਾ ੫੭੦॥

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ

ਜਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸਿਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪੂਰਬਲਾ ਨਾਂ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ (Strange Drama) ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ। ਸੰਮਤ ੧੯੫੨ (ਸਨ ੧੮੯੫) ਵਿਚ ਸੋਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸੋਧੀ ਸਨ ੧੯੬੭ ਵਿਚ ਛਪੀ ੧੪੨੮ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਬੀੜ (ਇਹੀ ਬੀੜ ਇਸ ਲੇਖਕ ਕੋਲ ਹੈ) ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਕਰਣ ਲਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਦਰਸਾ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰਣ ਲਈ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲਿਆ । ਵਿਦਵਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਚਾਰ ਅਪ੍ਰਮਾਣੀਕ (non-authentic) ਬੀੜਾਂ (ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ, ਪਟਨੇ ਵਾਲੀ, ਮੋਤੀ ਬਾਗ ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੀ, ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੀ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਫ਼ਰਕ ਸਨ, ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਟੀਕਾ ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ, ਭੂਮਿਕਾ ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ)। ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਣ ਤੇ ਸ਼ੰਕਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ (ਵੇਖੋ, ਪੁਸਤਕ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕਰਤ੍ਰਿਤਵ, ਲਿਖਤ ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ)। ਹੁਣ ਫਿਰ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ 'ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਰਖ ਦਿੱਤਾ। ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੀਏ, ਕਿ ਕੈਸੀਆਂ ਸੋਧਕ ਕਮੇਟਆਂ ਹਨ ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸਹੀ ਨਾਮ ਨਹੀ ਜਾਣਦੀਆਂ!!

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਅੰਗ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ੩੨ ਵਾਰੀ ਸੰਪੂਰਣ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ '੧ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪੰਨੇ ਤੇ ਵੀ ਸੰਪੂਰਣ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਥਾਵੇਂ 'ਦੇਵੀ ਜੂ ਕੀ ਉਸਤਤਿ' ਅਰਥਾਤ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿਚ ਜਾਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ 'ਸ੍ਰੀ ਭਗੌਤੀ ਏ ਨਮਹ ॥' ਅਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ ॥' ਬਹੁਤ ਥਾਂਈਂ ਲਿਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੀਏ, ਜਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ 'ਸੰਪੂਰਣ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ' ਲਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀ, ਉਹ ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਲਈ ਜਦ ਤਕ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਰਚਿਤ ਸਿਧ ਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਅਖੌਤੀ (so-called) ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤਿੰਨ੍ਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪਰਖ ਕੇ ਜੋ ਅਸਲੀਯਤ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਈ ਉਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤ-ਹਿਤ ਅਤੇ ਵੀਚਾਰ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਲਿਖੇ ਸਮਾਪਤੀ-ਸੰਕੇਤਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਰਚਨਾ-ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਤੋਂ ਇਹ ਤੱਥ (Fact) ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿੰਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ (੧) **ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ** (ਨਾਇਕਾ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਤੇ ਉਸਦੇ ਕਾਲ, ਕਾਲੀ, ਮਹਾਕਾਲੀ, ਸ਼ਿਵਾ, ਕਾਲਕਾ ਭਿਆਨਕ ਸਰੂਪ) , (੨) **ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ** (ਨਾਇਕ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਭਿਆਨਕ ਸਰੂਪ ਮਹਾਕਾਲ) , (੩) **ਸ੍ਰੀ ਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ** (ਨਾਇਕ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਦਿਕ ੨੪ ਅਵਤਾਰ) ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।ਅਸ਼ਲੀਲ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਹਿਕਾਇਤਾਂ (ਆਧਾਰ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀਯੋ ਕੇ ਸਵਭਾਵ, ਨਾਰਦ ਅਤੇ ਇਕ ਅਪਸਰਾ ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ) ਵਾਮ-ਮਾਰਗੀ ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤ ਦੀ ਵਿਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਾ ਕੋਝਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹਨ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ਼ਟ **'ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ' ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਾ** ਹੀ ਲਿਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰਿਆਂ ਸਿਧ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ **'੧ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ' ਅਰਥਾਤ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀ ।**

ਪੰਨਾ ੧੧ :- ...ਸਰਬਕਾਲ ਜੀ ਦੀ ਰਛਿਆ ਹਮਨੈ ॥ ਸਰਬਲੋਹ ਜੀ ਦੀ ਸਦਾ ਰਛਿਆ ਹਮਨੈ ॥

ਸਨ ੧੯੬੭ ਦੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਰਲੇਖ ਨਹੀ । ਧੋਖੇਬਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ੨੦ ਛੰਦ (ਨੰਬਰ ੨੧੧ ਤੋਂ ੨੩੦) ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ... ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਜੈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜਾਣ ਕੇ ਇਹ ਰਚਨਾ 'ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ' ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ , ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਪੂਰਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਹਜੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।**ਪਰ ਸਰਬਕਾਲ ਅਤੇ ਸਰਬਲੋਹ, ਇਹ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ੧ੴ ਲਈ ਨਹੀ ਵਰਤੇ ਗਏ, ਇਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅਗਲੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਣਗੇ।**

ਪੰਨਾ ੩੦ ਤੋਂ ੩੩ ਤਕ :- ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ (?) ਕਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਛੰਦ ਨੰਬਰ ੨੧੧ ਤੋਂ ੨੩੦ ਤਕ ੨੦ ਛੰਦਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਪੰਕਤੀ **' ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਮਹਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ..' ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਅਥਵਾ ਕਾਲ ਦੀ ਉਸਤਤਿ** ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਮਹਖਾਸੁਰ, ਚੰਡ, ਮੁੰਡ, ਰਕਤਬੀਜ, ਧੁਮਰਲੋਚਨ ਆਦਿਕ ਦੈਂਤਾ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ । ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਇਹ ਕਥਾ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰੇ ਤਿੰਨ ਕਵੀ ਹਨ, ਕਵੀ ਸਯਾਮ, ਕਵੀ ਰਾਮ ਤੇ

ਕਵੀ ਕਾਲ । ਐਸਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਹਰ ਕਵੀ ਨੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਤੀ ਅਟੁਟ ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ । ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ **ਸ੍ਰੀ ਦੁਰਗਾ ਕੀ ਵਾਰ (ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ) ਪੰਨਾ ੧੧੯ ਤੋਂ ੧੨੭ ਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਪੜਚੋਲ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।**

ਪੰਨਾ ੩੯ :- ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ ॥ **ਸ੍ਰੀ ਕਾਲ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ** ॥...... ਅੱਗੇ ਕਾਲ ਦਾ ਸਰੂਪ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ :-

ਪੰਨਾ ੪੧ :- ਸੁਭੰ ਜੀਭ ਜੁਆਲੰ ॥ ਸੁ ਦਾੜ੍ਹਾ ਕਰਾਲੰ ॥ ਬਜੀ ਬੰਬ ਸ਼ੰਖੰ ॥ ਉਠੇ ਨਾਦ ਬੰਖੰ ॥੩੩॥
ਸੁਭੰ ਰੂਪ ਸਿਆਮੰ ॥ ਮਹਾ ਸੋਭ ਧਾਮੰ ॥ ਛਬੇ ਚਾਰ ਚਿਤ੍ਰੰ ॥ ਪਰੇਅੰ ਪਵਿਤ੍ਰੰ ॥੩੪॥..
ਮਧੁਕੀਟਭੰ ਰਾਛਸੇ ਸੇ ਬਲੀਅੰ ॥ ਸਮੇ ਆਪਨੀ 'ਕਾਲ' ਤੇਊ ਦਲੀਅੰ ॥
ਭਏ ਸੁੰਭ ਨੈਸੁੰਭ ਸ੍ਰੋਣੰਤ ਬੀਜੰ (ਰਕਤਬੀਜ)॥ ਤੇਊ 'ਕਾਲ' ਕੀਨੇ ਪੁਰੇਜੇ ਪੁਰੇਜੰ ॥੬੪॥

ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ 'ਕਾਲ' ਨੇ ਮਧੁਕੀਟਭ, ਸੁੰਭ , ਨੈਸੁੰਭ , ਰਕਤਬੀਜ ਆਦਿਕ ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਕੀਤੇ , ਉਸਦਾ ਕਾਲਾ ਸਰੂਪ ਹੈ , ਜੀਭ ਤੇ ਅਗਨੀ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ ਸੋਭਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਿਆਨਕ ਦਾੜ੍ਹਾਂ (ਦੰਦ) ਹਨ....। ਪਾਠਕ ਨੋਟ ਕਰਨ ਕਿ ਚੰਡੀ (ਦੁਰਗਾ) ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ (ਪੰਨਾ ੭੪ ਤੋਂ ੧੨੭) ਵਿਚ ਵੀ ਇਹਨਾ ਹੀ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਚੰਡੀ ਅਰਥਾਤ ਦੁਰਗਾ ਅਰਥਾਤ ਕਾਲਕਾ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। **ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀ, ਦੁਰਗਾ, ਕਾਲਕਾ ਹੀ ਕਾਲ ਹੈ । ਇਸੇ ਕਾਲ ਨੂੰ ਹੀ ਲਿਖਾਰੀ (ਕਵਿ) 'ਅਕਾਲ' ਆਖਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਰਚਨਾ ਅਸਲ ਵਿਚ (ਵੇਖੋ ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ) 'ਕਾਲ ਉਸਤਤਿ' ਹੈ ਅਰਥਾਤ 'ਦੇਵੀ ਉਸਤਤਿ' ਹੈ ।** ਅਗੇ ਹਨ ਹੋਰ ਅੰਦਰਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣ :- **ਪੰਨਾ ੪੫ :-**

ਔਰ ਸਕਾਲ ਸਭੈ ਬਸਿ 'ਕਾਲ' ਕੇ , ਏਕ ਹੀ 'ਕਾਲ' ਅਕਾਲ ਸਦਾ ਹੈ ॥੮੪॥

ਅਰਥਾਤ, ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਕਾਲ-ਦੇਵੀ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ 'ਕਾਲ' ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ । ਅੱਗੇ ਪੰਨਾ ੮੧੦ ਅਸੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਲ ਗਲੇ ਵਿਚ ਖੋਪੜੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਭਿਆਨਕ ਸਰੂਪ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ ਹੈ । ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ '..ਸ੍ਰੀ ਕਾਲ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ' ਨਾ ਕਿ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ (ਪੰਨਾ ੪੬) ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਪੰਨਾ ੪੭ :- ਪ੍ਰਿਥਮ 'ਕਾਲ' ਜਬ ਕਰਾ ਪਸਾਰਾ ॥....ਏਕ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਮੈਲ ਨਿਕਾਰਾ ॥ਤਾਂਤੇ ਮਧੁਕੀਟਭ ਤਨ ਧਾਰਾ ॥
.... ਦੁਤੀਆ ਕਾਨ ਤੇ ਮੈਲੁ ਨਿਕਾਰੀ ॥ ਤਾ ਤੇ ਭਈ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ॥੧੩॥

ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿ ਕੰਨ ਚੋਂ ਮੈਲ (**ਕੇਵਲ ਸ਼ਰੀਰ-ਧਾਰੀ ਹੀ ਕੰਨ ਚੋਂ ਮੈਲ ਕਢਦਾ ਹੈ**) ਕਢ ਕੇ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਰਚੀ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ **'ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ' ਅਤੇ 'ਸਾਚੇ ਤੇ ਪਵਨਾ ਭਇਆ ਪਵਨੈ ਤੇ ਜਲੁ ਹੋਇ॥ਜਲ ਤੇ ਤ੍ਰਿਭਵਨੁ ਸਾਜਿਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਸਮੋਇ॥' ਨਾਲ ਉਕਾ ਮੇਲ ਨਹੀ ਖਾਂਦਾ । ਇਸ ਪਖੋਂ ਇਹ ਰਚਨਾ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ।**

ਪੰਨਾ ੫੪-੫੫:- ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੋ ॥..ਹੇਮਕੁੰਟ ਪਰਬਤ ਹੈ ਜਹਾਂ॥ ਸਪਤ ਸ੍ਰਿੰਗ ਸੋਭਤ ਹੈ ਤਹਾਂ ॥ ..ਤਹ ਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪਸਿਆ ਸਾਧੀ ॥ **ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਅਰਾਧੀ ॥੨॥** ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰਤ ਤਪਸਿਆ ਭਯੋ ॥ ਦਵੈ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹਵੈ ਗਯੋ ॥....॥੩॥

ਇਹਨਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਮੈ, ਹਮ ਅਖਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜੋੜ ਕੇ ਕਾਲਕਾ-ਪੂਜਕ ਦਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । **ਗੁਰਸਿਖ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸੰਨ ੧੬੭੫ ਵਿਚ ਗੁਰੂ-ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ । ਸੰਨ ੧੬੭੫ - ੧੭੦੮ (੩੩ ਸਾਲ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਸਮਾ) ਦੌਰਾਨ ਕਦੇ ਹੇਮਕੁੰਟ ਪਰਬਤ ਤੇ ਗਏ ਹੀ ਨਹੀ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਨਾ ਤਾਂ ਹੇਮਕੁੰਟ ਗੁਰਧਾਮ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਲਕਾ-ਪੂਜਨ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਗੁਰਧਾਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (Definition): 'ਜਿਥੇ ਜਾਇ ਬਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁ ਥਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਰਾਮਰਾਜੇ ॥' ਸਾਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਵਾਰ ਆਸਾ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ।**

ਸੋ, ਹੇਮਕੁੰਟ ਗੁਰਧਾਮ ਨਹੀ ; ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਸਿਖ ਹੀ ਹੇਮਕੁੰਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਪੰਨਾ ੬੨ :- (ਭੰਗਾਣੀ ਜੁਧ) ਭਈ ਜੀਤ ਮੇਰੀ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ 'ਕਾਲ' ਕੇਰੀ ॥ (ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੮੧੦ ਤੇ ਕਾਲ / ਦੇਵੀ ਦਾ ਸਰੂਪ)

ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ ਭੰਗਾਣੀ ਜੁਧ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ 'ਮੇਰੀ' ਅਖਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜਬਰਦਸਤੀ ਜੋੜ ਕੇ 'ਕਾਲ' ਦਾ ਕਿਰਪਾ-ਪਾਤਰ ਦਰਸਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ (ੴ ਦੇ ਉਪਾਸਕ) ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਲਿਖ ਕੇ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । **ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ :**

ਤੂ ਕਹੀਅਤ ਹੀ ਆਦਿ ਭਵਾਨੀ ॥ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਬਰੀਆ ਕਹਾ ਛਪਾਨੀ ॥ (ਅੰਗ ੮੭੪)

ਜੋ ਦੇਵੀ ਮੁਕਤੀ ਖ਼ੁਦ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀ ਦੇ ਸਕਦੀ , ਉਸਦੀ ਕਥਾ, ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ, ਕਿਵੇਂ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਮੂਲੁ ਹੈ ਮਾਇਆ ॥ (ਅੰਗ ੧੨੯) , (ਮਾਇਆ ਅਰਥਾਤ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਹੀ ਹੁੰਦੇ)

ਪੰਨਾ ੭੩ :- ਸਰਬਕਾਲ ਹੈ ਪਿਤਾ ਅਪਾਰਾ ॥ ਦੇਬਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤ ਹਮਾਰਾ ॥

ਸਾਰੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਸਰਬਕਾਲ (ਮਹਾਕਾਲ) ਤੇ ਮਾਤਾ ਦੇਵੀ ਕਾਲਕਾ (ਚੰਡੀ) ਹੀ ਇਸ਼ਟ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਸਰੂਪ ਅਰਧ-ਨਾਰੀਸ਼ਵਰ ਦਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਜਾ ਹਿਸਾ ਮਰਦ (ਸਰਬਕਾਲ, ਮਹਾਕਾਲ) ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਬਾ ਹਿਸਾ ਔਰਤ (ਕਾਲਕਾ,ਦੁਰਗਾ) ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ, ਕਵੀ ਰਾਮ ਆਦਿਕ ਵਾਮ-ਮਾਰਗੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਧਾਰਣੀ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਖਬੇ (ਵਾਮ) ਹਿਸੇ ਅਰਥਾਤ ਦੇਵੀ ਕਾਲ, ਦੁਰਗਾ, ਕਾਲਕਾ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਅਖਰ

'ਹਮਾਰਾ' ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਟ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਲਹਣਾ(ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ) ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਗਯਾਨ ਬਖ਼ਸ਼ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ (੧ੴ ਉਪਾਸਕ) ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ

ਪੰਨਾ ੭੪-੭੯ :- ਅਥ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ॥ ...ਚੰਡੀ ਕਥਾ ਪਹਿਲੀ...

ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਚੰਡੀ (ਦੁਰਗਾ,ਚੰਡਕਾ) ਦਾ ਮਧੁਕੈਟਭ, ਮਹਖਾਸੁਰ , ਸ਼ੁੰਭ ਆਦਿਕ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਅੱਯਾਸ਼ ਰਾਜੇ ਦੇਵਰਾਜ ਇੰਦਰ ਦਾ ਰਾਜ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਖੋਹ ਲਿਆ ਤਾਂ ਦੇਵੀ ਨੇ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਇੰਦਰ ਦਾ ਖੁਸਿਆ ਰਾਜ ਵਾਪਸ ਦੁਆਇਆ । ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹੋ, ਦੋਹਰਾ॥ ਲੋਪ ਚੰਡਕਾ ਹੋਇ ਗਈ ਸੁਰਪਤਿ ਕੋ ਦੇ ਰਾਜ ॥ ਅਰਥਾਤ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇ ਦੇਵੀ ਚੰਡਕਾ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈ ।

ਫਿਰ ਰਿਸ਼ਿ ਮੁਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਵਤਾ ਗਣ ਰਾਜੇ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਆਰਤੀ ਕਰਦੇ ਦਸੇ ਗਏ ਹਨ:

ਸਵੈਯਾ॥ ਯਾਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਹੈ ਮਹਾਂਮੁਨ ਦੇਵਨ ਕੇ ਤਪ ਮੈ ਸੁਖ ਪਾਵੈਂ॥ ਜਗਯ ਕਰੈ ਇਕ ਬੇਦ ਰਰੈ ਭਵ ਤਾਪ ਹਰੈ ਮਿਲਿ ਧਿਆਨਹਿ ਲਾਵੈਂ ॥ ਝਾਲਰ ਤਾਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਉਪੰਗ ਰਬਾਬ ਲੀਏ ਸੁਰ ਸਾਜ਼ ਮਿਲਾਵੈਂ ॥ ਕਿੰਨਰ ਗੰਧ੍ਰਪ ਗਾਨ ਕਰੈ ਗਨਿ ਜਛ ਅਪਛਰ ਨਿਰਤ ਦਿਖਾਵੈਂ॥੫੪॥ ਸੰਖਨ ਕੀ ਧੁਨ ਘੰਟਨਿ ਕੀ ਕਰਿ ਫੂਲਨ ਕੀ ਬਰਖਾ ਬਰਖਾਵੈਂ॥ ਆਰਤੀ ਕੋਟ ਕਰੈ ਸੁਰ ਸੁੰਦਰ ਪੇਖ ਪੁਰੰਦਰ (ਇੰਦਰ) ਕੇ ਬਲਿ ਜਾਵੈਂ॥ ਦਾਨ ਤ ਦਛਨ ਦੈ ਕੈ ਪ੍ਰਦਛਨ (ਪ੍ਰਕਰਮਾ) ਭਾਲ ਮੈ ਕੁੰਕਮ ਅਛਤ(ਚਾਵਲ) ਲਾਵੈਂ ॥ ਹੋਤ ਕੁਲਾਹਲ (ਸ਼ੋਰ) ਦੇਵਪੁਰੀ ਮਿਲਿ ਦੇਵਨ ਕੇ ਕੁਲਿ ਮੰਗਲਿ ਗਾਵੈਂ ॥੫੫॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਐਸੇ ਚੰਡ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਦੇਵਨ ਬਢਿਓ ਪ੍ਰਤਾਪ ॥ ਤੀਨ ਲੋਕ ਜੈ ਜੈ ਕਰੈ ਰਰੈ ਨਾਮ ਸਤਿ (ਦੁਰਗਾ ਸਪਤਸ਼ਤੀ) ਜਾਪ ॥੫੬॥

ਅਸੀ ਇਸ ਸਵੈਯੇ ਅਤੇ ਦੋਹਰਾ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀਚਾਰੇ ਬਗੈਰ ਆਰਤੀ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਵੈਯੇ ਵਿਚ ਇੰਦਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿਚਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਛ ਅਤੇ ਅਪਸਰਾਵਾਂ ਨਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਬੇਦ ਪਾਠ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਗਯ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਸ਼ੰਖ ਅਤੇ ਘੰਟੇ ਵਜ ਰਹੇ ਹਨ,ਕਰੋੜਾਂ ਦੇਵਤੇ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਕਰਕੇ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾ ਨੂੰ ਦਾਨ ਤੇ ਦਕਸ਼ਣਾ ਦੇ ਕੇ, ਇੰਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਕੇ ਚੰਦਨ ਤੇ ਚਾਵਲ ਦਾ ਟਿਕਾ ਮਥੇ ਤੇ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਦੇਵਪੁਰੀ ਵਿਚ ਸ਼ੋਰ ਮਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਮੰਗਲ ਗਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੰਡੀ ਦੇ ਤੇਜ-ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦੈਂਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਰਾਜ ਵਾਪਸ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਧੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਚੰਡੀ ਦੀ ਜੈ ਜੈ ਹੋਈ ਅਤੇ ਦੁਰਗਾ ਸਪਤਸ਼ਤੀ (ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚੋਂ) ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

ਇਸ ਸਵੈਯੇ ਅਤੇ ਦੋਹਰੇ ਦਾ ਪਾਠ ਜਾਂ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰੂ-ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੈ।

ਪੰਨਾ ੯੯ :- ਦੇਹਿ ਸ਼ਿਵਾ (ਦੁਰਗਾ) ਬਰ ਮੋਹਿ ਇਹੈ ਸੁਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਟਰੌਂ॥ ਨ ਡਰੋਂ... ॥ ਛੰਦ ੨੩੧ ॥...... ਸਤਿ ਸਯ ਕੀ ਕਥਾ ਇਹ ਪੂਰੀ ਭਈ ਹੈ ॥ ਛੰਦ ੨੩੨॥ (ਸਤਿ ਸਯ = ਦੇਵੀ ਦੇ ਸਤ ਸੌ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਵਾਲੀ ਕਥਾ, ਦੁਰਗਾ ਸਪਤਸ਼ਤੀ)।

ਦੋਵੇਂ ਛੰਦ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਉਚਾਰੇ ਹਨ । ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾਂ ੮੦੯ ਤੇ ਦੇਵੀ-ਉਸਤਤਿ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ ;

ਦੁਰਗਾ ਤੂ ਛਿਮਾ ਤੂ ਸ਼ਿਵਾ ਰੂਪ ਤੇਰੋ ॥ (ਪੰਨਾ ੮੦੯),ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵਾ ਦਾ ਅਰਥ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਹੀ ਹੈ

ਜਿਸਦੀ ਕਥਾ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਰਿਸਿ ਨੇ ੭੦੦ ਸ਼ਲੋਕਾਂ , ਦੁਰਗਾ ਸਪਤ-ਸ਼ਤੀ, ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ ।

ਭਲਾ ਸੋਚੋ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਤੇ ਦਾ ਰੂਪ ਹਨ, ਉਹ ਦੇਵੀ ਸ਼ਿਵਾ / ਦੁਰਗਾ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਵਰ ਆਦਿਕ ਮੰਗਣਗੇ ?

ਪੰਨਾ ੧੧੯ ਤੋਂ ੧੨੭ :- (ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ , ਕੁਲ ੫੫ ਪਉੜੀਆਂ) ਪਹਿਲੋਂ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ ਕੀ' ਸੀ (ਵੇਖੋ ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ) । ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ 'ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ' ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ....ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ ॥ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ॥ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰ ਕੈ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਲਈ ਧਿਆਇ ॥......(ਪਉੜੀ ੧)....

... ॥ ਦੁਰਗਾ ਪਾਠ ਬਣਾਇਆ ਸਭੇ ਪਉੜੀਆਂ ॥ ਫੇਰਿ ਨ ਜੂਨੀ ਆਇਆ ਜਿਨ ਇਹ ਗਾਇਆ ॥......(ਪਉੜੀ ੫੫)

ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਉੜੀ ੧ ਮੌਜੂਦਾ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਮੁਖੜਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ **ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਭਗੌਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਦੇਵੀ ਭਗਵਤੀ, ਦੁਰਗਾ ਹੈ** (ਵੇਖੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕ੍ਹਾਨ ਸਿੰਘ)।

ਪਉੜੀ ੫੩ ਵਿਚ 'ਲਈ ਭਗਉਤੀ ਦੁਰਗਸ਼ਾਹ ਵਰ ਜਾਗਨ ਭਾਰੀ ॥ ਲਾਈ ਰਾਜੇ ਸੁੰਭ ਨੋ ਰਤੁ ਪੀਐ ਪਿਆਰੀ ॥' ਭਗਉਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਕਿਰਪਾਨ ਹੈ; ਇਹਨਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਕਿਰਪਾਨ ਰਾਜੇ ਸੁੰਭ ਨੂੰ ਮਾਰੀ ਪਰ ਪਉੜੀ ੧ ਵਿਚ ਅਤੇ ਮੰਗਲਾਚਰਨ **ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ॥** ਅਤੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ॥ ਵਿਚ ਭਗਉਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ, ਚੰਡੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਣ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਇਹ ਚਲਾਕੀ / ਧੋਖਾ-ਧੜੀ ਪੰਨਾ ੧੫੫ ਤੇ ਪਕੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ॥ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥ ਅਥ ਚੌਬੀਸ ਅਉਤਾਰ ॥...ਬਰਨਤ 'ਸਯਾਮ' ਜਥਾ ਮਤ ਭਾਈ ॥) 'ਕਬਿ ਸਯਾਮ' ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਭਗਉਤੀ, ਦੁਰਗਾ, ਚੰਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਮਹਖਾਸੁਰ, ਧੂਮ੍ਰਲੋਚਨ , ਚੰਡ, ਮੁੰਡ, ਸ੍ਰਣਵਤਬੀਜ (ਰਕਤਬੀਜ),ਸੁੰਭ, ਨਿਸੁੰਭ ਦੈਂਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁਧ ਕਰਕੇ ਤੇ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਖੁਸਿਆ ਰਾਜ ਵਾਪਸ ਦੁਆਇਆ ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਦੀ ਕਵੀ ਛਾਪ , ਕਿਵੇਂ ? ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ ਦੀ ਹੈ ; ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਨਹੀ । ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਦਾ ਗੁਮਰਾਹ-ਕੁਨ / ਭੁਲੇਖਾ-ਪਾਊ ਸਿਰਲੇਖ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਪੰਨਾ ੬੯੯ ਤੇ ਵੀ ਹੈ।

ਪੰਨਾ ੧੫੭-੧੫੮ :- ॥੨੮॥ ਚੌਪਈ ॥ ਪ੍ਰਥਮ 'ਕਾਲ' ਸਭ ਜਗ ਕੋ ਤਾਤਾ ॥ ਤਾ ਤੇ ਭਯੋ ਤੇਜ ਬਿਖਯਾਤ ॥ ਸੋਈ 'ਭਵਾਨੀ' ਨਾਮੁ ਕਹਾਈ ॥ ਜਿਨ ਸਿਗਰੀ ਯਹ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਈ ॥੨੯॥... 'ਕਾਲ ਰੂਪ' ਭਗਵਾਨ ਬਨੈਬੋ ॥ ਤਾ ਮਹਿ ਲੀਨ ਜਗਤਿ ਸਭ ਹਵੈਬੋ ॥੩੪॥ (ਅਰਥਾਤ, ਕਾਲ ਹੀ ਭਵਾਨੀ ਅਥਵਾ ਕਾਲ ਰੂਪ ਭਗਵਾਨ ਹੈ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ-ਕਰਤਾ ਹੈ!!??)
ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਨੂ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਭਵਾਨੀ ਨੂੰ ਵਡਾ ਕਰਕੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਮਛ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਇਹ ਕਥਾ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਅਸ਼ਟਮ ਸਕੰਧ ਵਿਚੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ, ਸ਼ੰਖਾਸੁਰ ਨਾਂ ਦੇ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਪਰਥਾਇ । ਕਾਲ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਹੀ ਭਵਾਨੀ ਨਾਂ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਭਵਾਨੀ ਨੇ ਬਣਾਈ (?), ਇਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਿਤਾ (?) ਹੈ ।

ਪੰਨਾ ੧੬੦ :- ਮਿਲਿ ਦੇਵ ਅਦੇਵਨ ਸਿੰਧ ਮਥਯੋ ॥ ਕਬ ਸਯਾਮ ਕਵਿਤਨ ਮਧ ਕਥਯੋ ॥ (ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਦਾ ਨਾਂ ਨੋਟ ਕਰੋ ਜੀ) **ਪੰਨਾ ੧੮੨ :-** ਕਾਲਪੁਰਖ ਕੀ ਦੇਹਿ ਮੋ ਕੋਟਿਕ ਬਿਸਨ ਮਹੇਸ ॥ ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਿਤੇ ਰਵਸਸਿ ਕ੍ਰੋਰ ਜਲੇਸ ॥ ਅਰਥਾਤ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ , ਸ਼ਿਵ,ਇੰਦਰ, ਬ੍ਰਹਮੇ ਸੂਰਜ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ,ਵਰੁਣ ਵਰਗੇ ਦੇਵਤੇ ਕਾਲਪੁਰਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹਨ !!? ਇਸ ਚੋਧਵੇਂ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੰ ਪੂਰਾ ਪੜ੍ਹਨ ਪਿਛੋਂ ਅਤੇ ਕਵਿ ਛਾਪ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ **ਲਿਖਾਰੀ 'ਕਬਿ ਸਯਾਮ' ਹੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਇਸ਼ਟ 'ਕਾਲ' (ਦੇਵੀ ਭਵਾਨੀ) ਹੈ ।**

ਪੰਨਾ ੧੮੩ :- ਬਿਸਨ ਦੇਵ ਆਗਿਆ ਜਬ ਪਾਈ ॥ ਕਾਲਪੁਰਖ ਕੀ ਕਰੀ ਬਡਾਈ ॥ ਭੂਅ ਅਰਹੰਤ ਦੇਵ ਬਨ ਆਯੋ ॥ ਆਨ ਅਉਰ ਹੀ ਪੰਥ ਚਲਾਯੋ ॥ ੮॥ .. ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਲਪੁਰਖ (ਭਵਾਨੀ) ਦੀ ਹੀ ਸਿਫਤ ਕਰਦਾ ਹੈ , ਪਰ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ?

ਪੰਨਾ ੨੪੫ :- ॥੭੨੩॥ ਮੁਨੀ ਬਾਲਮੀਕੰ ਸੁਤੰ ਦੀਨ ਬਾਨੀ ॥ ਚਲਯੋ ਚਉਕ ਚਿਤੰ ਤਜੀ ਮੋਨ ਧਾਨੀ ॥ ਸੀਆ (ਸੀਤਾ) ਸੰਗਿ ਲੀਨੇ ਗਯੋ ਧਾਮ ਆਪੰ ॥ **ਮਨੋ ਬਚ ਕਰਮੰ 'ਦੁਰਗਾ ਜਾਪ' ਜਾਪੰ** ॥੭੨੪॥.. ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਰਾਮਅਵਤਾਰ ਦੁਇ ਪੁਤ੍ਰ ਉਤਪਨੇ ਧਿਆਉ ਸਮਾਪਤੰ ॥੨੧॥ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ੀ ਬਾਲਮੀਕ ਨੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਵਲੋਂ ਇਕ ਧੋਬੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ । ਮਨ, ਬਚਨ ਅਤੇ ਕਰਮ ਨਾਲ ਅਰਥਾਤ ਪੂਰੇ ਧਿਆਨ-ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ । ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਸੀਤਾ ਅਤੇ ਬਾਲਮੀਕ ਮੁਨੀ ਤੇ ਥੋਪ ਕੇ ਦੁਰਗਾ ਪੂਜਕ ਬਣਾ ਦਿਤਾ । ਯਕੀਨਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ ਵਰਗਿਆਂ ਨੇ ਇਸੇ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਦੇਵੀ ਪੂਜਕ ਸਿਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਹੈ ।

ਪੰਨਾ ੨੫੪:- ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਗਯੋ ਛੀਰ ਨਿਧ ਜਹਾਂ ॥ **ਕਾਲਪੁਰਖ ਇਸਥਿਤ ਥੇ ਜਹਾਂ** ॥ ਕਹਯੋ ਬਿਸਨ ਕਹ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਈ ॥ ਕਿਸਨ ਅਵਤਾਰ ਧਰੋ ਤੁਮ ਜਾਈ ॥ ੨॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਕਾਲਪੁਰਖ ਕੇ ਬਚਨ ਤੇ ਸੰਤਨ ਹੇਤ ਸਹਾਇ ॥ ਮਥਰਾ ਮੰਡਲ ਕੇ ਬਿਖੈ ਜਨਮ ਧਰਯੋ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥੩॥.... ਉਪਰ ਪੰਨਾ ੧੮੨ ਤੇ ਅਸੀ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਦੇਹ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਹੜੇ ਵਿਸ਼ਨੂ ਨੂੰ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ? ਕਾਲਪੁਰਖ , ਭਵਾਨੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਥਾਂ ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ? ਕਰੋੜਾਂ ਬਿਸ਼ਨਾਂ ਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਬਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਲਪੁਰਖ ਨੇ ਕਿਸਨ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂ ਕਾਲ-ਦੇਵੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ? **ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ, ਕਵੀ ਰਾਮ ਆਦਿਕ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਭ ਨੂੰ ਕਾਲਪੁਰਖ, ਭਵਾਨੀ, ਚੰਡੀ, ਦੁਰਗਾ, ਕਾਲਕਾ, ਭਗਉਤੀ , ਸ਼ਿਵਾ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਤੇ ਆਗਿਆ-ਕਾਰੀ ਦਸਕੇ ਨੀਂਵਾਂ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਹੈ ।**

ਪੰਨਾ ੨੫੫:- ਦੇਵੀ ਜੂ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਥਨੰ ॥ ਦੀ ਆਖਰੀ ਪੰਕਤੀ, ਲੋਕ ਬਿਖੈ ਉਹ ਕੀ ਸਮ ਤੁਲ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਨ ਦੂਸਰ ਕੋਊ ॥੮॥ ਹਰ ਜੁਗ ਵਿਚ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਪੈਜ ਰਖਣ ਵਾਲਾ , ਗਰੀਬਾਂ ਅਨਾਥਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ੧ੴ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਆਦਿਕ ਨਹੀ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ ; ਹਰਿ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮਰਾਜੇ ॥(ਆਸਾ ਮ:੧) ਇਸ ਤੋਂ **ਬਾਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਕਿਸਨ ਅਵਤਾਰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿਸਾ (ਤਕਰੀਬਨ ੩੫੦ ਪੰਨੇ) ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ ਤੇ ਕਵੀ ਰਾਮ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ।ਇਹਨਾ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਕਵੀ-ਛਾਪ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਇਸੇ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ।(ਨੋਟ: ਪੰਨਾ ੨੮੫ ਤੋਂ ੨੮੮ ਤਕ ਗੋਪੀ ਚੀਰ ਹਰਨ ਦੀ ਕਥਾ ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ ਨੇ ਅਸ਼ਲੀਲ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਅੱਗੇ ਦੇਵੀ ਉਸਤਤ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਲਿਖੀ ਹੈ !?**

ਪੰਨਾ ੨੮੯:- ॥ ਗੋਪੀ ਬਾਚ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਧੰਨਿ ਚੰਡਕਾ ਮਾਤ ਹਮੈ ਬਰ ਇਹ ਦਯੋ ॥ ਧੰਨਿ ਦਯੋਸ (ਦਿਨ) ਹੈ ਆਜ ਕਾਨ ਹਮ ਮਿਤ ਭਯੋ ॥ 'ਦੁਰਗਾ' ਅਬ ਇਹ ਕਿਰਪਾ ਹਮ ਪਰ ਕੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਕਾਨ੍ਹਨ ਕੌ ਬਹੁ ਦਿਵਸ ਸੁ ਦੇਖਨ ਦੀਜੀਐ ॥੨੮੩॥
ਦੇਵੀ-ਭਗਤ ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ ਨੇ ਗੋਪੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਵੀ ਚੰਡੀ, ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਸਿਧ ਕਰ ਦਿਤਾ ।

ਪੰਨਾ ੩੦੯ :-(ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਉਸਤਤਿ ਕਿਉਂ?) ਅਥ ਦੇਵੀ ਜੂ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਥਨੰ ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ .. ਤੁਹੀ ਅੰਬਕਾ ਸੀਤਲਾ ਤੋਤਲਾ ਹੈ ॥ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਭੁਮ ਆਕਾਸ ਤੈ ਹੀ ਕੀਆ ਹੈ ॥੪੨੧॥..**ਤੁਹੀ ਸੁੰਭ ਨੈਸੁੰਭ ਹੰਤੀ ਭਵਾਨੀ ॥..ਸਿਵਾ ਸੀਤਲਾ ਮੰਗਲਾ ਤੋਤਲਾ ਹੈ ॥੪੨੬॥..ਚੌਪਈ ॥ ਮੈ ਨ ਗਨੇਸਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਨਾਊਂ ॥ ਕਿਸਨ ਬਿਸਨ ਕਬਹੂੰ ਨਹ ਧਿਆਊਂ ॥ ਕਾਨ ਸੁਨੇ ਪਹਿਚਾਨ ਨ ਤਿਨ ਸੋ ॥ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਮੋਰੀ ਪਗ ਇਨ ਸੋ ॥੪੩੪॥ 'ਮਹਾਕਾਲ' ਰਖਵਾਰ ਹਮਾਰੋ ॥'ਮਹਾਲੋਹ' ਮੈ ਕਿੰਕਰ ਥਾਰੋ ॥ ਅਪਨਾ ਜਾਨ ਕਰੋ ਰਖਵਾਰ ॥ ਬਾਹ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਬਿਚਾਰ ॥੪੩੫॥...ਪ੍ਰਥਮ ਧਰੋ 'ਭਗਵਤ' ਕੋ ਧਯਾਨ ॥ ਬਹੁਰ ਕਰੋ ਕਬਿਤਾ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ ॥ ਕਿਸਨ ਜਥਾ ਮਤ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਚਾਰੋ ॥ ਚੂਕ ਹੋਇ ਕਬਿ ਲੇਹੁ ਸੁਧਾਰੋ ॥੪੪੦॥**
ਕਿਸਨ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ (ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਅਰਥਾਤ ਦਸਵੇਂ ਅਧਯਾਯ ਦੀ ਕਥਾ) ਹਾਲੇ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀ ਹੋਈ । ਇਹ ਕਥਾ ਪੰਨਾ ੫੭੦ ਤੇ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਵੀ ਸਯਾਮ ਨੇ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਸਤਤ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਉਂ ਪਾ ਦਿਤੀ , ਸ਼ਯਾਮ ਕਵੀ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ !? ਇਕ ਪਾਸੇ

ਕਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈ ਗਨੇਸ਼, ਕਿਸ਼ਨ, ਬਿਸ਼ਨ ਨਹੀ ਧਿਆਉਂਦਾ, ਕੰਨਾ ਨਾਲ ਸੁਣੇ ਹਨ ਪਰ ਪਛਾਣਦਾ ਨਹੀ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸਨ ਅਵਤਾਰ ਏਨੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖ ਕਿਵੇਂ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਮਹਾਕਾਲ ! ਤੂੰ ਹੀ ਸਾਡਾ ਰਖਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਹੇ ਮਹਾ ਲੋਹ ! ਮੈ ਤੇਰਾ ਸੇਵਕ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਲਿਵ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝ ਮੇਰੀ ਰਖਿਆ ਕਰ , ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਤੇ ਅਪਣੇ ਬਿਰਦ ਦੀ ਲਾਜ ਰਖ ।... ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈ ਦੇਵੀ ਭਗਵਤੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ । ਜਿਤਨੀ ਕੁ ਮੇਰੀ ਅਕਲ ਹੈ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਚਾਰਦਾ ਹਾਂ । ਜੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਭੁਲ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ, ਹੇ ਪਾਠਕ! ਆਪੇ ਹੀ ਸੁਧਾਰ ਲਈਂ। ਕਵੀ ਕਬੂਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭੁਲਣਹਾਰ ਹੈ । ਪਰ ਅਸੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੁਲਣਹਾਰ ਨਹੀ ਮੰਨ ਸਕਦੇ । ਸੋ,

ਇਹ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਭੁਲਣਹਾਰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਨ ਕਿ 'ਅਭੁਲ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਨਾਨਕ' ਦੀ ।

ਪੰਨਾ ੩੫੪:- ॥੭੫੮॥ਦੋਹਰਾ॥ ਮਹਾ ਰੁਦ੍ਰ ਅਰੁ ਚੰਡ ਕੇ ਚਲੇ ਪੂਜਬੇ ਕਾਜ ॥ਜਸੁਧਾ ਤ੍ਰੀਯਾ ਬਲਭਦ੍ਰ ਅਉ ਸੰਗਿ ਲੀਏ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ॥੭੫੯॥
ਕਿਸਨ,ਬਲਰਾਮ,ਯਸ਼ੋਦਾ ਸਾਰੇ ਚੰਡੀ-ਪੂਜਕ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਹਨ ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ ਨੇ! (ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਅਵਤਾਰ ਚੰਡੀ ਪੂਜ ਧਿਆਇ)

ਪੰਨਾ ੩੯੬:-ਦੋਹਰਾ॥ ਖੜਗਪਾਨ (ਮਹਾਕਾਲ) ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਪੋਥੀ ਰਚੀ ਬਿਚਾਰ ॥ ਭੂਲ ਹੋਇ ਜਹਂ ਤਹਂ ਸੁ ਕਬਿ ਪੜੀਅਹੁ ਸਭੈ ਸੁਧਾਰ ॥
ਕਵੀ ਫਿਰ ਕਬੂਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭੁਲਣਹਾਰ ਹੈ, ਗਲਤੀਆਂ ਪਾਠਕ ਆਪੇ ਸੁਧਾਰ ਲਏ, ਲਿਖਾਰੀ ਕਵਿ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀ ।

ਪੰਨਾ ੪੯੫ :- ॥ਸਵੈਯਾ॥ ਹੇ ਰਵਿ ਹੇ ਸਸਿ ਹੇ ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਮੇਰੀ ਅਬੈ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ ॥ ਅਉਰ ਨ ਮਾਂਗਤ ਹਉ ਤੁਮ ਤੇ ਕਛੁ ਚਾਹਤ ਹਉ ਵਿਤ ਮੈ ਸੋਈ ਕੀਜੈ ॥ ਸਸਤ੍ਰਨ ਸਿਉ ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਭੀਤਰ ਜੂਝ ਮਰੋ ਕਹਿ ਸਾਚ ਪਤੀਜੈ ॥ ਸੰਤ ਸਹਾਇ ਸਦਾ 'ਜਗ ਮਾਇ' ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ 'ਸਯਾਮ' ਇਹੈ ਬਰੁ ਦੀਜੈ ॥੧੯੦੦॥ (..ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ..ਜਰਾਸਿੰਧ ..)
ਸਯਾਮ ਕਵਿ ਜਗ ਮਾਇ ਅਰਥਾਤ ਜਗਤਮਾਤਾ (ਦੁਰਗਾ) ਤੋਂ ਵਰ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆਰਤੀ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਇਸ ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਮਨਮਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਠਾਕੁਰੁ ਛੋਡਿ ਦਾਸੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਮਨਮੁਖ ਅੰਧ ਅਗਿਆਨਾ' ਦੇ ਉਲਟ ਮਹਾ-ਅਗਿਆਨਤਾ ਭਰਿਆ ਮਨਮੁਖਾਂ ਵਾਲਾ ਕਰਮ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਲਿਖੇ ਪੰਨਾ ੫੧੫ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਿਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵਾ ਹੀ 'ਜਗਮਾਇ' ਹੈ ।

ਪੰਨਾ ੫੧੫:- ਜਾਦਵ ਅਉਰ ਸਭੈ ਹਰਖੈ ਅਰ ਬਾਜਤ ਭੀ ਪੁਰ ਬੀਚ ਬਧਾਈ ॥ ਅਉਰ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ 'ਸਿਵਾ' ਸੁ ਸਭੈ 'ਜਗਮਾਇ' ਸਹੀ ਠਹਰਾਈ ॥੨੦੬੧॥ ... .ਪਾਠਕ ਨੋਟ ਕਰਣ ਕਿ ਪੰਨਾ ੪੯੫ ਦੇ ਸਵੈਯੇ ਵਿਚ ਮੰਗੇ ਵਰ ਵਿਚ 'ਜਗਮਾਇ' ਸ਼ਿਵਾ ਅਰਥਾਤ ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਹੀ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਵੀ ਸਯਾਮ ਨੇ । (..ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ ..ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ..)

ਪੰਨਾ ੫੧੮, ੫੪੭ : ਕਾਨਜੂ ਕੋ ਦਿਲੀ ਮਹਿ ਆਵਨ ਕਥਨੰ ॥(ਦੁਆਪਰ ਵਿਚ ਦਿਲੀ ਸ਼ਹਰ ਕਿ ਹਸਤਿਨਾਪੁਰ ? ਭੁਲ ਹੋਈ ਕਵੀ ਕੋਲੋਂ)

ਪੰਨਾ ੫੨੨ :- ਕ੍ਰਿਸਨ ਤੇ ਅਰਜਨ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨਸ਼ੇ ਵਰਤੇ..ਕਿਹਾ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਅਠਵਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਕਿਉਂ ਨ ਬਣਾਇਆ ? (.... ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ... ਛੰਦ ੨੧੧੫) । ਭੰਗ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਰਾਬੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ।

ਪੰਨਾ ੫੭੧ :- ਅਬ ਮੈ ਮਹਾ ਸੁਧ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕੈ ॥ ਕਹੋ ਕਥਾ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ਬਿਚਰਕੈ ॥ (ਨਿਹਕਲੰਕੀ ਅਵਤਾਰ)
ਸ਼ਰਾਬ,ਭੰਗ ਨਸ਼ੇ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਨੇ ਅਪਣੀ ਮਤਿ (ਅਕਲ) ਸ਼ੁਧ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ? ਜਦ ਕਿ ਪੰਨਾ ੧੧੩੭ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਖੁਦ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਜੋ ਨਰ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਚੜ੍ਹਾਵੈ ॥ ਤਾ ਕਹ ਸੁਧਿ ਕਹੋ ਕਬ ਆਵੈ ॥੫॥ ਅਰਥਾਤ, ਨਸ਼ਈ ਦੀ ਮਤ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮਾਰੀ ਹਹਿੰਦੀ ਹੈ ।

ਪੰਨਾ ੫੯੩ :- ..ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ਛੰਦ ੧੫੬॥ ...ਕਿਹੜੇ ਹਨ ਹਰਿ ਜੂ ? ਉਹ ਨਿਹਕਲੰਕੀ (ਕਲਕੀ) ਅਵਤਾਰ ਹੈ ; ਕਾਲਪੁਰਖ ਅਰਥਾਤ ਦੇਵੀ ਚੰਡਕਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ, ਸਾਰੇ ਸ਼ੂਦ੍ਰਾਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਲਈ ਅਤੇ ਉਚ-ਜਾਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਚੇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਵਤਾਰ ਲਿਆ ਹੈ : ਧਰਮਾਰਥ ਆਨਿ ਲੀਨੋ ਵਤਾਰ ॥ ਸੂਦ੍ਰੰ ਸਮਸਤ ਨਾਸਾਰਥ (ਨਾਸ਼) ਹੇਤੁ ॥ ਕਲਕੀ ਵਤਾਰ ਕਰਬੇ ਸਚੇਤ ॥੧੬੯॥

ਪੰਨਾ ੬੬੯ :- ਪੁੰਨ ਕਥਾ ਮੁਨਿ ਨੰਦਨ ਕੀ ਕਹਿ ਕੈ ਮੁਖ ਸੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਬਖਾਨੀ ॥ ਪੂਰਣ ਧਿਆਇ ਭਯੋ ਤਬ ਹੀ ਜਯ ਸ੍ਰੀ ਜਗਨਾਥ ਭਵੇਸ ਭਵਾਨੀ ॥੪੯੮॥ (ਦਤ ਮਹਾਤਮ)। ਲਿਖਾਰੀ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਅਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵੀ ਭਵਾਨੀ ਅਥਵਾ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਹੀ ਜੈ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਨਾ ੭੧੦:- ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਤੋਕਹ ਲਾਜ ਹਮਾਰੀ ॥... ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ 'ਕਾਲ' ਤ੍ਰੈ ਦਰਸੀ ਕੁਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਨਾਸਨ ਕਾਰੀ ॥
ਅਰਥਾਤ 'ਕਾਲ' ਹੀ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਸਾਗਰ , ਅੰਤਰਯਾਮੀ , ਪਾਪ ਕਰਮ ਨਾਸ਼ਕ, ਲਾਜ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ । (੧ੴ ਦਾ ਸ਼ਰੀਕ ??)
ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਣ ਪਾ: ੧੦ ॥...ਤਾਤੇ 'ਸਰਬਕਾਲ'ਕੇ ਅਸਿ ਕੋ ਘਾਇ ਬਚਾਇ ਨ ਆਯੋ ॥...
ਅਰਥਾਤ ਸਰਬਕਾਲ,ਮਹਾਕਾਲ ਦੀ ਤਲਵਾਰ (ਅਸਿ) ਦੇ ਵਾਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀ ਬਚ ਕੇ ਆ ਸਕਿਆ ।

ਪੰਨਾ ੭੧੧ :- ਤਿਲੰਗ ਕਾਫੀ..॥ ਕੇਵਲ 'ਕਾਲ ਈ' ਕਰਤਾਰ ॥ ਆਦਿ ਅੰਤ ਅਨੰਤਿ ਮੂਰਤ ਗੜ੍ਹਨ ਭੰਜਨਹਾਰ॥੧॥..
ਕਾਲ / ਮਹਾਕਾਲ ਦੀ ਐਸੀ ਗੁਣ-ਵਾਚਕ-ਉਸਤਤਿ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ-ਸਹਸਤ੍ਰਨਾਮਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।
ਰਾਗ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਪਾ:੧੦॥..ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਉਬਾਰ ਨ ਸਕ ਹੈ ਜਾਕਰ ਨਾਮ ਰਟੈ ਹੈ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਰੁਦ੍ਰ ਸੂਰਜ ਸਸਿ ਤੇ ਬਸਿ 'ਕਾਲ' ਸਭੈ ਹੈ।

ਪੰਨਾ ੭੧੫ :- (੩੩ ਸਵੈਯੇ) ॥ ਰੇ ਮਨ ਲੈਲ (ਲੱਲੂ) ਇਕੇਲ ਹੀ 'ਕਾਲ' ਕੇ ਲਾਗਤ ਕਾਹਿ ਨ ਪਾਇਨ ਧਾਏ ॥੨੨॥

'ਕਾਲ' ਹੀ ਪਾਇ ਭਇਓ ਬ੍ਰਹਮਾ ਗਹਿ ਦੰਡ ਕਮੰਡਲ ਭੂਮ ਭ੍ਰਮਾਨਯੋ ॥ 'ਕਾਲ' ਹੀ ਪਾਇ ਸਦਾ ਸਿਵਜੂ ਸਭ ਦੇਸ ਬਦੇਸ ਭਇਆ ਹਮ ਜਾਨਯੋ ॥ 'ਕਾਲ' ਹੀ ਪਾਇ ਭਯੋ ਮਿਟ ਗਯੋ ਜਗ ਯਾਂਹੀ ਤੇ ਤਾਹਿ ਸਭੋ ਪਹਿਚਾਨਯੋ ॥ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕੇ ਭੇਦ ਸਭੈ ਤਜਿ ਕੇਵਲ 'ਕਾਲ' ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ ਮਾਨਯੋ ॥੨੩॥ ...॥ ਕਾਲ (ਸਮਾ) ਗਯੋ ਇਨ ਕਾਮਨ ਸਿਉ ਜੜ, 'ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ' ਹੀਐ ਨ ਚਿਤਾਰਯੋ ॥.......॥੨੪॥

ਹਰ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਕਾਲ/ਮਹਾਕਾਲ, ਭਵਾਨੀ, ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ੧ਓ ਦੇ ਤੁੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ । (ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੁਧ) ।

ਪੰਨਾ ੮੦੯ :- (ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਸ਼ੁਰੂ) ਫਿਰ ਦੇਵੀ ਉਸਤਤਿ ...ਸ੍ਰੀ ਭਗੌਤੀ ਏ ਨਮਹ ॥...ਤੁ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਭਵਾਨੀ ॥...ਤੁ ਹੀ ਬਿਸਵਮਾਤਾ ॥... ਮੰਗਲਾ ਰੂਪ ਕਾਲੀ ॥...ਦੁਰਗਾ ਤੂ ਛਿਮਾ ਤੂ ਸ਼ਿਵਾ ਰੂਪ ਤੇਰੋ ॥ (ਦੇਵੀ ਉਸਤਤ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨੀ ਕਵੀ ਭੁੱਲੇ ਨਹੀ) ਅਰਥਾਤ, ਭਗੌਤੀ , ਭਵਾਨੀ , ਕਾਲੀ , ਦੁਰਗਾ , ਸ਼ਿਵਾ ਆਦਿਕ ਇਕੋ ਹੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ । ਅੱਗੇ ਉਸਤਤਿ ਜਾਰੀ ਹੈ ......

ਪੰਨਾ ੮੧੦ :- ਕਾਲ ਦਾ ਸਰੂਪ , (ਵੇਖੋ ਚਿਤ੍ਰ ਕਾਲ / ਕਾਲਕਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ)

(ਨੋਟ : ਪੰਨਾ ੪੧ ਤੇ ਵੀ ਕਾਲ ਦਾ ਐਸਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਚਿਤਰਿਆ ਹੈ) :-

ਮੁੰਡ ਕੀ ਮਾਲ ਦਿਸਾਨ ਕੇ ਅੰਬਰ ਬਾਮ ਕਰਯੋ ਗਲ ਮੈ ਅਸਿ ਭਾਰੋ ॥
ਲੋਚਨ ਲਾਲ ਕਰਾਲ ਦਿਪੈ ਦੋਊ ਭਾਲ ਬਿਰਾਜਤ ਹੈ ਅਨਿਯਾਰੋ ॥
ਛੁਟੇ ਹੈਂ ਬਾਲ ਮਹਾ ਬਿਕਰਾਲ ਬਿਸਾਲ ਲਸੈ ਰਦ ਪੰਤਿ ਉਜਯਾਰੋ ॥
ਛਾਡਤ ਜਵਾਲ ਲਏ ਕਰ ਬਯਾਲ ਸੁ 'ਕਾਲ' ਸਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਤਿਹਾਰੋ ॥

ਗਲੇ ਵਿਚ ਖੋਪੜੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ , ਸਰੀਰ ਨੰਗਾ,ਖਬੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਤਲਵਾਰ/ਸ਼ਸਤ੍ਰ , ਲਾਲ ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਅਖਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮਥੇ ਤੇ ਅੰਗਾਰੇ, ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਲਟਾਂਵਾਂ, ਖ਼ੂਨ-ਭਿੱਜੇ-ਭਿਆਨਕ-ਦੰਦ, ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਅਗ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ , ਹੱਥ ਵਿਚ ਖੋਪੜੀ, **ਐਸਾ ਹੈ ਕਾਲ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਜੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ (?) ਪਾਲਨਹਾਰ ਹੈ ।**

ਦੇਵੀ ਉਸਤਤ ਵਿਚ ਦਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਚਲਤ ਨਾਂ ਦੁਰਗਾ, ਭਵਾਨੀ, ਭਗਵਤੀ (ਭਗਉਤੀ), ਕਾਲਕਾ, ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀ, ਜਗਦੰਬਾ, ਚੰਡੀ, ਸ਼ਿਵਾ, ਕੇਸਰੀ ਬਾਹਨੀ (ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਣ ਵਾਲੀ), ਕਾਲ ਰੂਪਾ ਆਦਿਕ ਹਨ । ਇਹ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇਵੀ ਪਾਰਵਤੀ ਦੇ ਵਖ ਵਖ ਰੂਪ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਮਨਘੜਤ ਕਥਾ ਵਿਚ ਕਵੀ ਨੇ **ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਅਰਾਧੀ** ਲਿਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਸਿਧ ਕਰਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਅਸੀ ਮੰਨ ਹੀ ਨਹੀ ਸਕਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਜੋਤ ੧ਓ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਬਣ ਜਾਏ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪੰਥ-ਦੋਖੀਆਂ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹੈ ।

ਪੰਨਾ ੮੧੩ :- ਪ੍ਰਥਮ ਧਯਾਇ 'ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤੀ' ਬਰਨੌ ਤ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥ (ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਨਹੀ ਭੁਲਦਾ)
ਅਰਥਾਤ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈ (ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ) ਦੇਵੀ ਭਗੌਤੀ , ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਫਿਰ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ।

ਪੰਨਾ ੯੯੮ :- ਜੁਧ ਕਾਜ ਸਭ ਹੀ ਚਲੀ 'ਕਾਲ' ਕਰੈ ਸੋ ਹੋਇ ॥ (ਕਾਲ ਅਰਥਾਤ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ, ਭਗੌਤੀ ; ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੮)

ਪੰਨਾ ੧੦੦੩ :-..ਬਿਸਨ ਜਾਪ ਅਬ ਤੇ ਮੈਂ ਤਯਾਗਯੋ ॥ ਸਿਵਜੂ ਕੇ ਪਾਇਨ ਸੌ ਲਾਗਯੋਂ ॥ (ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੩੦) ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ-ਭਗਤ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਸ਼ਿਵ-ਭਗਤ ਦਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਰਾਣੀ ਛਲ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ-ਭਗਤ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਆਖਰੀ ਪੰਕਤੀ 'ਸਿਖਯ ਤੁਰਤੁ ਸਿਵ ਕੋ ਕਿਯੋ ਐਸੋ ਚਰਿਤ ਸੁਧਾਰਿ ॥੧੨॥' ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਿਵ ਜਾਂ ਪਾਰਵਤੀ ਦਾ ਭਗਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਹੈ ।

ਪੰਨਾ ੧੧੯੯ ਤੋਂ ੧੨੧੦ ਤਕ :- ਇਹ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੰਬਰ ੨੬੬ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਸਿਖ (ਚੇਲਾ) ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦਸੀ ਗਈ ਹੈ । ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਉਂ ਹੈ :-

" ਰਾਜਾ ਸੁਮਤਿ ਸੈਨ ਧੀ ਰਨਖੰਭਕਲਾ ਇਕ ਦਿਜ (ਪੰਡਿਤ) ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਯਾ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਇਕ ਦਿਨ ਸਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਸਾਲਿਗ੍ਰਾਮ (ਵਿਸ਼ਨੂੰ) ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਂਦੀ ਹੈ 'ਪਾਇ ਪਰੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਪਸੁ ਪਾਹਨ ਮੈ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾਹੀ॥ ੧੨ ॥' ਫਿਰ 'ਕਾਲ' ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਸਦੀ ਹੈ ' ਖਯਾਲ ਕਾਲ ਕੋ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ਜਿਨ ਇਹ ਚੌਦਹ ਲੋਕ ਬਨਾਯੋ ॥ ਛੰਦ ੪੭ ॥' ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਕਾਲ' ਨੂੰ ਹੀ ਪਰਮੇਸਰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ 'ਮੈਯਾ (ਦੁਰਗਾ) ਕੋ ਨ ਮਾਨੈ ਮਹਾਕਾਲ ਨ ਮਨਾਵੈ ਮੂੜ ਮਾਟੀ (ਮੂਰਤੀ) ਕੋ ਮਾਨਤ ਤਾਤੇ ਮਾਂਗਤ ਮਰਤ ਹੈ ॥੫੩॥' ਫਿਰ ਭੰਗ ਪੀਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ **'ਮਹਾਕਾਲ ਜੂ ਕੋ ਸਦਾ ਸੀਸ ਨਯੈਯੈ ॥ ਪੁਰੀ ਚੋਦਹੂੰ ਤ੍ਰਾਸ ਜਾਕੋ ਤ੍ਰਸੈਯੈ ॥..॥੮੬॥...'ਮਹਾਕਾਲ' ਹੀ ਕੋ ਗੁਰੂ ਕੋ ਪਛਾਨਾ ॥੮੯॥..॥ ਦਿਜ ਹਮ 'ਮਹਾਕਾਲ' ਕੋ ਮਾਨੈ ॥ ੯੧॥ ਜੇ ਨਰ ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੋ ਧਯਾਵੈ ॥ ਤੇ ਨਰ ਕਾਲ (ਮੌਤ) ਫਾਂਸ ਨਹਿ ਜਾਵੈ॥. ੯੮॥** ..ਐਸੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਪੰਕਤੀਆਂ ਹਨ । ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਸਮਝਾਣ ਨਾਲ ਜਦ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਨਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਨੇ 'ਚਰਿਤ੍ਰ' ਵਖਾਇਆ। ਪੰਡਿਤ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਨਦੀ ਵਿਚ ਸੁਟਿਆ, ਅਠ ਸੌ (!) ਗੋਤੇ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈ ਰਾਜੇ ਅਗੇ ਤੇਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਾਂਗੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹਥ ਪਾਇਆ ਹੈ ਮੈ ਤੇਰੇ ਹਥ ਕਟਵਾ ਦਿਆਂਗੀ । ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ; ਮਹਾਕਾਲ

ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦੋਹਰਾ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਇਉਂ ਦਸਦਾ ਹੈ :-

ਇਹ ਛਲ ਸੋ ਮਿਸਰਹਿ ਛਲਾ ਪਾਹਨ ਦਏ ਬਹਾਇ॥ ਮਹਾਕਾਲ ਕੋ ਸਿਖਯ ਕਰਿ ਮਦਰਾ ਭਾਗ ਪਿਵਾਇ॥੧੨੫॥

ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ ! ਛਲ ਕਪਟ ਕਰਕੇ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਾਇਆ, ਭੰਗ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾ ਕੇ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਅਰਥ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹਾਕਾਲ- ਕਾਲਕਾ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਦਸਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਭੰਗ-ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹੋਣਗੇ । ਕੋਈ ਵੀ ਸੂਝਵਾਨ ਸਿਖ ਇਹ ਗਲ ਨਹੀ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਕਿਉਕਿ **ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ : 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀ ਹੋਵੈ ਕਿਆ ਮਦੁ ਛੂਛੈ ਭਾਉ ਧਰੇ ॥' (ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੩੬੦)**

ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਅਰਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ । ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੀਏ, ਕੀ ਐਸਾ ਮਹਾਕਾਲ (ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਕਾਲਕਾ) ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਇਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

ਪੰਨਾ ੧੩੫੯ ਤੋਂ ੧੩੮੮ ਤਕ :- ਆਖਰੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ, ਨੰਬਰ ੪੦੫.....ਪ੍ਰਥਮੇ ਸਤਿਜੁਗ ਬੀਚ ਕਹਿਜੈ ॥...

ਰਾਜਾ ਸਤਿਸੰਧਿ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਦੀਰਘ ਦਾੜ੍ਹ ਦਾਨਵ ਨਾਲ ਜੰਗ.. ਦੈਤਰਾਜ ਅਤੇ ਦੇਵਰਾਜ ਦੇ ਲੋਹੇ(ਸ਼ਸਤਰ)ਆਪਸ ਵਿਚ ਟਕਰਾਉਣ ਤੇ ਅਗਨੀ ਨਿਕਲੀ ਜਿਸਤੋਂ ਇਕ ਬਾਲਾ (ਇਸਤ੍ਰੀ) ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ(!) ਉਹ ਵੀ ਅਸਤ੍ਰ-ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਜੰਗ ਕਰਣ ਲਗੀ.. ਮਨ ਵਿਚ ਜਗਤਪਤਿ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ.. ਦੇਵੀ ਭਵਾਨੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਵਾਸ ਬੀਰਜ ਨਾਂ ਦੇ ਦੈਂਤ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ..ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਜਾ ਕੇ ਦੈਂਤ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਣ ਲਗੀ, ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਤੋਂ ਹੋਰ ਦੈਂਤ ਉਪਜੇ... ਬਾਲਾ ਘਿਰ ਗਈ, ਦੇਵੀ ਕਾਲਕਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ, ਕਾਲਕਾ ਨੇ ਭਗਤ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ਫੜੀ ਤੇ ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਗੀ..॥੬੪॥. ਅਗੇ ਛੰਦ ੭੭ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ...ਠੋਕਿ ਠੋਕਿ ਭੁਜ ਦੰਡਨ ਜੋਧਾ ॥ ਧਾਵਤ ਮਹਾਕਾਲ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥ ਬੀਸ ਪਦੁਮ ਦਾਨਵ(?) ਤਵ ਭਯੋ ॥ ਨਾਸ ਕਰਨ 'ਕਾਲੀ' ਕੋ ਧਯੋ (ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ) ॥

ਜੁਧ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਵਧਿਆ ਜਿਸਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ,ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ ਡਰ ਗਏ ਤੇ ਮਹਾਕਾਲ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ॥੮੯॥ **ਅੱਗੇ ਛੰਦ ੯੧ ਤੋ ੯੯ ਤਕ ਮਹਾਕਾਲ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ਹੈ (ਇਹੋ ਜਹੀ ਉਸਤਤ 'ਹਮਰੀ ਕਰੋ ਹਾਥ ਦੈ ਰਛਾ' ਵਾਲੀ ਚੌਪਈ, ਛੰਦ ੩੭੭ ਤੋਂ ਛੰਦ ੪੦੨ ਤਕ, ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ) :-**

ਤੁਮ ਹੋ ਸਕਲ ਲੋਕ ਸਿਰਤਾਜਾ ॥ ਗਰਬਨ ਗੰਜ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ ॥ ਆਦਿ ਅਕਾਲ ਅਜੋਨਿ ਬਿਨਾ ਭੈ ॥ ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਨਿਰਲੰਬ ਜਗਤ ਮੈ ॥੯੧॥ ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਨਿਰਜੁਰ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥ ਪਰਮ ਜੋਗ ਕੇ ਤਤੁ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ॥ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਵ ਨਿਤਯ ਸੁਯੰਭਵ ॥ ਤਾਤ ਮਾਤ ਜਹ ਜਾਤ ਨ ਬੰਧਵ ॥੯੨॥ ਸਤ੍ਰ ਬਿਹੰਡ ਸੁ ਰਿਦਿ ਸੁਖਦਾਇਕ ॥ ਚੰਡ ਮੁੰਡ ਦਾਨਵ ਕੇ ਘਾਇਕ ॥ ਸਤਿ ਸੰਧਿ ਸਤਿਤਾ ਨਿਵਾਸਾ॥ ਭੂਤ ਭਵਿਖ ਭਵਾਨ ਨਿਰਾਸਾ ॥੯੩॥ ਆਦਿ ਅਨੰਤ ਅਰੂਪ ਅਭੇਸਾ ॥ ਘਟ ਘਟ ਭੀਤਰ ਕਿਯਾ ਪ੍ਰਵੇਸਾ ॥ ਅੰਤਰ ਬਸਤ ਨਿਰੰਤਰ ਰਹਈ ॥ ਸਨਕ ਸਨੰਦ ਸਨਾਤਨ ਕਹਈ ॥੯੪॥ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੈ॥ ਧਰਿ ਧਰਿ ਮੂਰਤਿ ਫਿਰਤਿ ਅਨੇਕੈ॥ ਸਭ ਜਗ ਕਹ ਇਹ ਬਿਧਿ ਭਰਮਾਯਾ॥ ਆਪੈ ਏਕ ਅਨੇਕ ਦਿਖਾਯਾ ॥੯੫॥ ਘਟ ਘਟ ਮਹਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖ ਬਯਾਪਕ॥ਸਕਲ ਜੀਵ ਜੰਤਨ ਕੇ ਥਾਪਕ॥ਜਾਤੇ ਜੋਤਿ ਕਰਤ ਆਕਰਖਨ॥ਤਾਕਹ ਕਹਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜਗ ਕੇ ਜਨ ॥੯੬॥ ਤੁਮ ਜਗ ਕੇ ਕਾਰਨ ਕਰਤਾਰਾ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਕੀ ਮਤਿ ਜਾਨਨਹਾਰਾ ॥ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਮ ॥ ਸਭਹੀ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਤੁਹਿ ਮਾਲਮ ॥੯੭॥ ਤੁਮਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਬਨਾਯੋ ॥ ਮਹਾਂ ਰੁਦ੍ਰ ਤੁਮ ਹੀ ਉਪਜਾਯੋ ॥ ਤੁਮਹੀ ਰਿਖਿ ਕਸਪਹਿ ਬਨਾਵਾ ॥ ਦਿਤਜ ਅਦਿਤ ਜਨ ਬੈਰ ਬਢਾਵਾ ॥੯੮॥ ਜਗ ਕਾਰਨ ਕਰੁਨਾ ਨਿਧਿ ਸਵਾਮੀ ॥ ਕਮਲ ਅੰਤਰਿ ਕੇ ਜਾਮੀ ॥ ਦਯਾਸਿੰਧ ਦੀਨਨ ਕੇ ਦਯਾਲਾ ॥ ਹੂਜੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥੯੯ ॥

ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਛੰਦਾਂ (੭੭ ਅਤੇ ੯੧ ਤੋਂ ੯੯ ਤਕ) ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰਿਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਮਹਾਕਾਲ, ਕਾਲੀ, ਚੰਡ-ਮੁੰਡ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਆਦਿਕ ਨਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹਸਤੀ (ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਅਰਧ-ਨਾਰੀਸ਼ਵਰ ਰੂਪ) ਲਈ ਵਰਤਦਾ ਹੈ । ਅਗੇ ਪੜੋ: ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੋਪ ਕਾਲ ਸ੍ਰੀ ਤਬਹੀ ॥ ਰਥ ਪਰ ਚੜ੍ਹਾ ਸਸਤ੍ਰ ਲੈ ਸਭਹੀ ॥..॥੧੦੨॥..ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕੈ ਭਯੋ ਪ੍ਰਸੇਤਾ ॥ ਡਾਰਾ ਭੂਮਿ ਪੌਛਿ ਕਰਿ ਤੇਤਾ ॥੧੦੯॥ ... ਅਰਥਾਤ ਕਾਲ / ਮਹਾਕਾਲ ਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆਇਆ , ਰਥ ਤੇ ਚੜਿਆ, ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਹੈ, ਨਿਰਾਕਾਰ ਨਹੀਂ । ਅਗੇ ਪੜੋ : ਮਹਾਂਕਾਲ ਕੋਪਤ ਭਯੋ ਜਬਹੀ ॥ ਅਸੁਰ ਅਨੇਕ ਬਿਦਾਰੇ ਤਬਹੀ ॥੧੨੫॥...॥ ਜਿਤੇ ਦੈਤ ਆਏ ਤਿਤੇ ਕਾਲ ਮਾਰੇ ॥ ਬਹੇ ਸ੍ਰੋਨ ਕੇ ਭੂਮ ਹੂੰ ਪੈ ਪਨਾਰੇ ॥..॥੧੩੯॥..ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਮੁਗ਼ਲ, ਖਾਨ, ਪਠਾਨ 'ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ' ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ !? ਮਹਾਕਾਲ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ : ਮਹਾਂਕਾਲ ਕੋ ਕਰਤ ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥ ਏਕ ਨ ਉਪਰਤ ਰੋਮ ਉਪਾਰਾ ॥੨੦੦॥......॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਦਾਨਵਨ ਨਾਸਾ ॥ ਖੜਗਕੇਤ ਅਸੁ ਕਿਯਾ ਤਮਾਸਾ ॥੨੪੭॥......॥ ਪੁਨਿ ਅਸਿਧੁਜ ਅਸ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰੇ ॥..॥੨੪੮॥.. **ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਕਾਲ,ਕਾਲ,ਖੜਗਕੇਤ,ਅਸਿਧੁਜ ਇਕੋ ਹੀ ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ ।**

ਅਗਲੇ ਕਈ ਛੰਦਾ ਤੋਂ ਵੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਇਸ਼ਟ ਕਾਲ ਦੀ ਇਹੀ ਅਸਲੀਯਤ (ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਅਰਧ-ਨਾਰੀਸ਼ਵਰ ਰੂਪ) ਸ੍ਹਾਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ :- ਮਹਾਂਕਾਲ ਕੁਪਿ ਸਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਸਾਧ ਉਬਾਰਿ ਦੁਸਟ ਸਭ ਮਾਰੇ ॥੩੨੧॥....॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਜਬੈ ਸੰਗ੍ਰਾਮਾ ॥ ਨਿਕਸੀ ਦਿਨ ਦੂਲਹ ਹਵੈ ਬਾਮਾ ॥ਸਿੰਘ ਬਾਹਨੀ (ਦੁਰਗਾ)ਧੁਜਾ ਬਿਰਾਜੈ ॥ਜਾਹਿ ਬਿਲੋਕ ਦੈਤ ਦਲ ਭਾਜੈ ॥੩੩੧॥.. ਕੇਤਿਕ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਅਰਿ (ਵੈਰੀ) ਕੂਟੇ ॥ ਬਾਦਲ ਸੇ ਸਭ ਹੀ ਦਲ ਫੂਟੇ ॥੩੪੦॥......॥ ਮਹਾਂਕਾਲ ਕੀ ਜੇ ਸਰਨਿ ਪਰੇ ਸੁ ਲਏ ਬਚਾਇ ॥ ਔਰ ਨ ਉਪਜਾ ਦੂਸ੍ਰ ਜਗ ਭਛਯੋ ਸਭੈ ਬਨਾਇ ॥੩੬੬॥ **ਜੇ ਪੂਜਾ ਅਸਿਕੇਤ ਕੀ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਕਰੈ ਬਨਾਇ ॥ ਤਿਨ ਪਰ ਅਪਨੋ ਹਾਥ ਦੈ ਅਸਿਧੁਜ ਲੇਤ ਬਚਾਇ ॥੩੬੭॥ ਬਹੁਰਿ ਅਸੁਰ ਕਾ ਕਾਟਸਿ ਮਾਥਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਕੇਤ ਜਗਤ ਕੇ ਨਾਥਾ ॥੩੭੪॥ ਪੁਨਿ ਰਾਛਸ ਕਾ ਕਾਟਾ ਸੀਸਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਕੇਤ ਜਗਤ**

ਕੇ ਈਸਾ ॥ ਪੁਹਪਨ ਬ੍ਰਿਸਟਿ ਗਗਨ ਤੇ ਭਈ ॥ ਸਭਹਿਨ ਆਨਿ ਬਧਾਈ ਦਈ ॥੩੭੫॥ਧੰਨਯ ਧੰਨਯ ਲੋਗਨ ਕੇ ਰਾਜਾ॥ ਦੁਸਟਨ ਦਾਹ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ ॥ ਅਖਲ ਭਵਨ ਕੇ ਸਿਰਜਨਹਾਰੇ ॥ ਦਾਸ ਜਾਨਿ ਮੁਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੇ ॥੩੭੬॥

ਅੱਗੇ ਰਹਰਾਸਿ ਵਿਚ ਪੜੀ ਜਾਂਦੀ ਚੌਪਈ : ਕਬਯੋ ਬਾਚ ਬੇਨਤੀ ॥ ਚੌਪਈ ॥

(ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸਿਰਲੇਖ ਪਾ:੧੦ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ, ਪਰ ਗੁਟਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮਨਮਤੀਆ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ?) ਹਮਰੀ ਕਰੋ ਹਾਥ ਦੈ ਰਛਾ ॥ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਚਿਤ ਕੀ ਇਛਾ ॥..॥੩੭੭॥ ਤੁਮਹਿ ਛਾਡਿ ਕੋਈ ਅਵਰ ਨ ਧਯਾਊਂ॥(੧ੳੰ ਦਾ ਨਹੀ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਾਂ ! ਕਿਉਂ?) ॥੩੮੦॥.. 'ਕਾਲ' ਪਾਇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਪੁ ਧਰਾ ॥ 'ਕਾਲ' ਪਾਇ ਸ਼ਿਵ ਜੂ ਅਵਤਰਾ॥ 'ਕਾਲ' ਪਾਇ ਕਰਿ ਬਿਸਨ ਪ੍ਰਕਾਸਾ ॥ ਸਕਲ 'ਕਾਲ' ਕਾ ਕਿਯਾ ਤਮਾਸਾ ॥ ੩੮੩॥**(ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ-ਰੂਪੀ ਤਮਾਸ਼ੇ ਦਾ ਕਰਤਾ ਕਾਲ,ਮਹਾਕਾਲ ਹੈ)**

.... ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਸੋਈ ਗੁਰੁ ਸਮਝਿਯਹੁ ਹਮਾਰਾ ॥ ੩੮੫ ॥ ...... ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਨ੍ਰਿਲੰਭ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਦਿ ਅਸੰਭ ॥..॥੩੯੧॥ (ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖੀ ਗੁਣ ਦੇਹਧਾਰੀ ਮਹਾਕਾਲ ਲਈ ? ਸਿਖ ਕੌਮ ਏਥੇ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾ ਗਈ)... ॥ ਏਕੈ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਸਰੂਪਾ॥ ਰੰਕ ਭਯੋ ਰਾਵ ਕਹੀ ਭੂਪਾ ॥..॥੩੯੪॥(ਇਹੀ ਪੰਕਤੀਆਂ ਪੰਨਾ ੧੫੮ ਤੇ'ਕਾਲ ਰੂਪ ਭਗਵਾਨ' ਲਈ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ)....॥ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਰੂਪ ਸੁਯੰਭਵ ॥੩੯੫॥ (ਸਿਖੀ ਦੇ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਅਤੇ ਜਪੁ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਲਟ ਮਹਾਕਾਲ ਲਈ ?) ਜੇ ਅਸਿਧੁਜ ਤਵ ਸਰਨੀ ਪਰੇ ॥ ਤਿਨਕੇ ਦੁਸਟ ਦੁਖਿਤ ਹੈ ਮਰੇ ॥..॥੩੯੭॥.. 'ਖੜਗਕੇਤ' ਮੈ ਸਰਨਿ ਤਿਹਾਰੀ ॥ ਆਪੁ ਹਾਥ ਦੈ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ ॥ਸਰਬ ਠੌਰ ਮੋ ਹੋਹੁ ਸਹਾਈ ॥ ਦੁਸਟ ਦੋਖ ਤੇ ਲੇਹੁ ਬਚਾਈ ॥੪੦੧॥ **ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਹਮ ਪਰ 'ਜਗਮਾਤਾ' (ਦੁਰਗਾ) ॥** ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਾ ਪੂਰਨ ਸੁਭਰਾਤਾ ॥...॥੪੦੨॥ **ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ** ਜਬ ਭਏ ਦਇਆਲਾ ॥ ਪੂਰਨ ਕਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਤਤਕਾਲਾ ॥..॥੪੦੩॥.. ॥(ਪੰਨਾ ੧੩੮੮).. **ਅਖੀਰ ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ ਇਉਂ ਹੈ :-**

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਚਾਰ ਸੌ ਪਾਂਚ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮਸਤੁ ਸੁਭਮਸਤੁ॥੪੦੫॥

ਇਹ ਚੌਪਈ ਮਹਾਕਾਲ / ਕਾਲ , ਜਿਸਨੂੰ ਲੜਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਪਸੀਨਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲੈਕੇ ਲੜਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਕਬਿ ਸ਼ਯਾਮ ਨੇ ਉਚਾਰੀ ਹੈ; ਗੁਟਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਰਲੇਖ ਨਾਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਕਿਸੇ ਪੰਥ-ਦੋਖੀ ਨੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਅਰਥ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਦਸਣ ਵਾਲੇ ਉਪਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਤ੍ਰਿਯਾ-ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੰ: ੨੬੬ ਫਿਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ; ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭੰਗ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾ ਕੇ ਹੀ ਸਿਖ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ ਹੀ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਪੂਜਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ ਵਰਤਣ ਦੀ । ਪਰ ਗੁਰੂ-ਦੋਖੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਥ-ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ, ਨਸ਼ੇ ਪਿਲਾਣ ਵਾਲਾ ਲਿਖਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮਾੜੀ ਨੀਯਤ ਨਾਲ ਇਸ ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਵੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਕਰਵਾਈ।ਪੰਡਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਵਾਈ. ਏਨ. ਝਾ., ਨਿਵਾਸੀ ਮਕਾਨ ਨੰ: ੬੧, ਟੋਬਰੀ ਮੁਹਲਾ , ਟਾਂਡਾ ਰੋਡ, ਜਲੰਧਰ ਸਿਟੀ (ਪੰਜਾਬ) ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ਮਹਾਕਾਲੀ ਉਪਾਸਨਾ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਅਮਿਤ ਪਾਕਿਟ ਬੁਕਸ, ਗਯਾਨ ਮਾਰਕਿਟ, ਨਜ਼ਦੀਕ ਚੌਂਕ ਅਡਾ ਟਾਂਡਾ, ਜਲੰਧਰ-੧੪੪੦੦੮) ਦੇ ਪੰਨਾ ੨੩ - ੨੪ ਤੇ ਛਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਦੁਰਗਾ ਔਰ ਮਹਾਕਾਲੀ ਜੀ ਕੇ ਉਪਾਸਕ' ਸਨ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੈਂਟਰਲ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਸੈਕੰਡਰੀ ਐਜੁਕੇਸ਼ਨ (C.B.S.E.) ਦੀ ਮੰਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਨੋਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸਾਹਿਤ ਦੀਪਿਕਾ' , ਨਵੰਬਰ ੨੦੦੭ ਵਿਚ ਛਪੀ, ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੧-੧੨ ਤੇ ਛਪੀ ਰਚਨਾ 'ਦੁਰਗਾ-ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਯੁੱਧ' ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਚਿਤ ਦਰਸਾ ਕੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਬੈਠੀ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਛਾਪ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਿਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਸਨ'। ਐਸੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਿਖ-ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਧਰਮ 'ਤਜਿ ਸਭਿ ਭਰਮ ਭਜਿਓ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਅਟਲ ਇਹੁ ਧਰਮੁ ॥ (ਅੰਗ ੧੯੬)' ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ੧ੳੰ (ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ) ਦੇ ਹੀ ਉਪਾਸਕ ਸਨ , ਨਾ ਕਿ ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ ਦੇ ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਨ ਲਈ ਸਿਖ-ਕੌਮ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ-ਨਿੰਦਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਕੇ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧੁਰ ਕੀ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ।

ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਹਰ ਮਨੁਖ ਦੀ, ਰਾਜੇ-ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਜਨਨੀ ਦਸਕੇ ਵਡਿਆਇਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ, ਵਾਰ ਆਸਾ ਵਿਚ, ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਹੈ :-

ਭੰਡਿ ਜੰਮੀਐ ਭੰਡਿ ਨਿੰਮੀਐ ਭੰਡਿ ਮੰਗਣੁ ਵੀਆਹੁ॥ ਭੰਡਹੁ ਹੋਵੈ ਦੋਸਤੀ ਭੰਡਹੁ ਚਲੈ ਰਾਹੁ ॥
ਭੰਡੁ ਮੁਆ ਭੰਡੁ ਭਾਲੀਐ ਭੰਡਿ ਹੋਵੈ ਬੰਧਾਨੁ॥ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ ॥
ਭੰਡਹੁ ਹੀ ਭੰਡੁ ਉਪਜੈ ਭੰਡੈ ਬਾਝੁ ਨ ਕੋਇ॥ਨਾਨਕ ਭੰਡੈ ਬਾਹਰਾ ਏਕੋ ਸਚਾ ਸੋਇ ॥(ਅੰਗ ੪੭੩)
ਸਿਰਫ਼ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 'ਸੈਭੰ' (ਆਪੀਨੈ੍ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ..) ਹੈ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਨਹੀ ਜੰਮਿਆ।

ਪਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖਤ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਾਰ ਆਸਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹਨ :-

ਪੰਨਾ ੮੨੩ ;- ਗੰਧ੍ਰਬ ਜੱਛ ਭੁਜੰਗ ਗਨ ਨਰ ਬਪੁਰੇ ਕਿਨ ਮਾਹਿ ॥
ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਤ੍ਰਿਯਾਨ ਕੇ ਭੇਵ ਪਛਾਨਤ ਨਾਹਿ ॥
ਪੰਨਾ ੮੪੮ :- ਚੰਚਲਾਨ ਕੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੋ ਸਕਤ ਨ ਕੋਊ ਪਾਇ ॥
ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰ ਸੁਰ ਅਸੁਰ ਸਭ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਸਨ ਸੁਰ ਰਾਇ ॥
ਪੰਨਾ ੯੯੨ :- ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਸਨ ਸੁਰ ਅਸੁਰ ਸਭ ਰੈਨਾਧਿਪ ਦਿਨਰਾਇ ॥
ਬੇਦ ਬਿਆਸ ਅਰੁ ਬੇਦ ਤ੍ਰਿਯ ਭੇਦ ਸਕੈ ਨਹਿ ਪਾਇ ॥
ਪੰਨਾ ੧੦੨੭ :- ਅਤਭੁਤ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤ੍ਰਿਯਾਨ ਕੋ ਸਕਤ ਨ ਕੋਊ ਚੀਨ ॥
ਪੰਨਾ ੧੦੭੯ :- ਇੰਦ੍ਰ ਬਿਸਨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਿਵ ਹੋਈ ॥ **ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤੇ ਬਚਤ ਨ ਕੋਈ ॥**
ਪੰਨਾ ੧੧੨੩ :- ਚੰਚਲਾਨ ਕੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੋ ਚੀਨਿ ਸਕਤ ਨਹਿ ਕੋਇ ॥
ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਸਨ ਰੁਦ੍ਰਾਦਿ ਸਭ ਸੁਰ ਸੁਰਪਤਿ ਕੋਊ ਹੋਇ ॥
ਪੰਨਾ ੧੧੭੦ :- ਤਰੁਨਿਨ ਕਰ ਹਿਯਰੋ ਨਹਿ ਦੀਜੈ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਚੋਰਿ ਸਦਾ ਚਿਤ ਲੀਜੈ ॥
ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਕਛੁ ਬਿਸਵਾਸ ਨ ਕਰਿਯੈ॥ ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਤੇ ਜਿਯ ਅਤਿ ਡਰਿਯੈ ॥
ਪੰਨਾ ੧੨੬੭ :- ਅੰਤ ਤ੍ਰਿਯਨ ਕੇ ਕਿਨੂੰ ਨ ਪਾਯੋ ॥ **ਬਿਧਨਾ ਸਿਰਜਿ ਬਹੁਰਿ ਪਛੁਤਾਯੋ ॥**
ਜਿਨ ਇਹ ਕਿਯੋ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰੋ ॥ ਵਹੈ ਪਛਾਨਿ ਭੇਦ ਤ੍ਰਿਯ ਹਾਰੋ ॥
ਪੰਨਾ ੧੨੭੮ ;- ਇਨ ਇਸਤ੍ਰਿਨ ਕੇ ਚਰਿਤ ਅਪਾਰਾ ॥**ਸਜਿ ਪਛੁਤਾਨਯੋ ਇਨ ਕਰਤਾਰਾ ॥**
ਪੰਨਾ ੧੨੯੬ :- **ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਚਰਿਤ ਨ ਬਿਧਨਾ ਜਾਨੈ** ॥ ਮਹਾ ਰੁਦ੍ਰ ਭੀ ਕਛੁ ਨ ਪਛਾਨੈ ॥
ਇਨਕੀ ਬਾਤ ਏਕ ਹੀ ਪਾਈ ॥ ਜਿਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ ਬਨਾਈ ॥
ਪੰਨਾ ੧੩੫੧ :- ਚੰਚਲਾਨ ਕੇ ਚਰਿਤ ਅਪਾਰਾ ॥ **ਚਕ੍ਰਿਤ ਰਹਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਤਾਰਾ ॥**

ਇਹਨਾਂ ਅੰਦਰਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਸਾਜ ਕੇ ਕਰਤਾਰ ਭੀ ਪਛਤਾਯਾ!? ਮਨੁਖ ਵਿਚਾਰਾ ਤਾਂ ਕੀ, ਇੰਦਰ,ਵਿਸ਼ਨੂੰ,ਬ੍ਰਹਮਾ,ਸ਼ਿਵ ਆਦਿਕ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਭੇਦ ਨਹੀ ਜਾਣ ਸਕੇ । ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਇਤਬਾਰ ਨ ਕਰਯੋ, ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਰਹਿਣਾ। ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਸਰਬ-ਸਮਰਥ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਅਸਮਰਥ ਸਿਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । **ਇਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ (ਪੰਨਾ ੫੮੧, ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ) ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਨਾਰਦ ਅਤੇ ਪੰਚਚੂੜਾ (ਇਕ ਅਪਸਰਾ) ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੈ ।** ਯਕੀਨਨ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਹੀ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਉੱਕਾ ਹੀ ਮੇਲ ਨਹੀ ਖਾਂਦੀ।

ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ; ਤਿਆਗਣ ਯੋਗ ਹੈ।

ਅਸ਼ਲੀਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼

ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ, ਨਸ਼ਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਆਚਰਨ-ਹੀਣਤਾ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਚਨਾਂਵਾਂ :-
ਪੰਨਾ ੪੯ :- ਪ੍ਰੀਤ ਕੀਏ ਪ੍ਰਭ ਪਾਯਤ ਹੈ ਕਿਰਪਾਲ ਨ ਭੀਜਤ 'ਲਾਂਡ ਕਟਾਏ'॥ (ਕਾਲ ਉਸਤਤਿ..)

ਪੰਨਾ ੧੦੧੭ :- ਵਾ ਕੋ ਧਾਮ ਬੁਲਾਵਨ ਕੀਨੋ ॥ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਸੋ ਆਸਨ ਦੀਨੋ ॥੨॥ ਤਾਹਿ ਕੇਸ਼-ਅਰਿ ਬਕਤ੍ਰ ਲਗਾਯੋ ॥ ਸਭ ਕੇਸਨ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਾਯੋ ॥੩॥ ਚਿਮਟਿ ਚਿਮਟਿ ਤਾਂ ਸੋ ਲਪਟਾਈ ॥ ਮਨ ਮਾਨਤ ਤ੍ਰਿਯ ਕੇਲ ਕਮਾਈ ॥੪॥ (ਧਾਮ=ਘਰ ; ਕੇਸ਼-ਅਰਿ-ਬਕਤ੍ਰ = ਕੇਸ ਨਾਸ਼ਕ ਤੇਲ ; ਕੇਲ = ਕਾਮ ਖੇਡਾਂ) ..ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪਹਿਚਾਨ ਕੇਸਾਂ ਤੇ ਹਮਲਾ।

ਪੰਨਾ ੧੦੪੦ :- ਮੋ ਸੋ ਭੋਗ ਮੀਤ ਅਬ ਕਰੀਯੈ ॥ ਯਾ ਚਿੰਤਾ ਤੈ ਨੈਕ ਨ ਡਰੀਯੈ ॥ ਪਕਰਿ ਮੀਤ ਅਪਨੇ ਉਪਰਿ ਲਯੋ ਚੜ੍ਹਾਇ ॥ ਤਾਂ ਸੋਂ ਰਤਿ ਮਾਨਤ ਭਈ ਲਪਟਿ ਲਪਟਿ ਸੁਖ ਪਾਇ ॥੧੫॥(ਨੈਕ=ਥੋੜਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ;ਰਤਿ =ਕਾਮ ਕ੍ਰੀੜਾ)

ਪੰਨਾ ੧੨੬੭ :- ਕੈ ਤਹਿ ਕਾਟਿ ਕਰੈ ਸਤ ਖੰਡਾ ॥ ਕੈ ਦੈ ਮੋਰਿ 'ਭਗ' ਬਿਖੈ 'ਲੰਡਾ' ॥
(ਭਗ = ਇਸਤ੍ਰੀ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ; ਲੰਡਾ = ਮਰਦ ਗੁਪਤ ਅੰਗ)

ਪੰਨਾ ੧੨੮੧ :- ਰੈਨਿ ਸਕਲ ਤਿਨ ਤਰੁਨਿ ਬਜਾਈ ॥ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਸਾਥ ਹੰਢਾਈ ॥
ਆਸਨ ਕਰੇ ਤਰੁਨਿ ਬਹੁ ਹਾਰਾ ॥ ਚੁੰਬਨਾਦਿ ਨਖ ਘਾਤ ਅਪਾਰਾ ॥ (ਕੁਆਰੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਿਖਿਆ)
(ਤਰੁਨਿ = ਕੁਆਰੀ ਲੜਕੀ ; ਬਜਾਈ = ਭੋਗ ਕੀਤਾ ; ਨਖ ਘਾਤ = ਨਹੁੰਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ਖ਼ਮ)

ਪੰਨਾ ੧੩੧੯ :- ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ ਅਫ਼ੀਮ ਮੰਗਾਵਹਿ ॥ ਏਕ ਸੇਜ ਦੋਊ ਬੈਠ ਚੜਾਵਹਿ ॥ਕੈਫ਼ਹਿ ਹੋਤ ਰਸਮਸੇ ਜਬਹੀ ॥ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਤ ਦੋਊ ਮਿਲਿ ਤਬ ਹੀ ॥ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਆਸਨ ਲੈ ਕੇ ॥ ਚੁੰਬਨ ਔਰ ਆਲਿੰਗਨ ਕੈ ਕੇ ॥
(ਕੈਫ਼ਹਿ = ਸ਼ਰਾਬ; ਰਸਮਸੇ = ਮਸਤ), ... ਅਰਥਾਤ ਨਸ਼ੇ ਵਿਭਚਾਰ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀ ।

ਪੰਨਾ ੧੩੪੨ :- ਪ੍ਰਥਮ ਜਾਰ ਜਬ ਧਕਾ ਲਗਾਯੋ ॥ ਤਬ ਰਾਨੀ ਲੈ ਢੋਲ ਬਜਾਯੋ ॥ ਜਬ ਤਿਹ 'ਲਿੰਗ' ਸੁ 'ਭਗ' ਤੇ ਕਾਢਾ ॥ ਤ੍ਰਿਯ ਦਿਲ ਢੋਲ ਢਮਾਕਾ ਗਾਢਾ ॥ .... (ਭਗ=ਇਸਤ੍ਰੀ ਅੰਗ ; ਲਿੰਗ=ਮਰਦ ਅੰਗ)

ਪੰਨਾ ੧੩੫੮ ; ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ / ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੰ: ੪੦੨ :- ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ ਅਫ਼ੀਮ ਖਿਲਾਇ॥ ਆਸਨ ਤਾਂ ਤਰ ਦੀਯੋ ਬਨਾਇ ॥ ਚੁੰਬਨ ਰਾਇ ਆਲਿੰਗਨ ਲਏ॥ 'ਲਿੰਗ' ਦੇਤ ਤਿਹ 'ਭਗ' ਮੋ ਭਏ ॥੨੩॥'ਭਗ' ਮੋ 'ਲਿੰਗ' ਦੀਯੋ ਰਾਜਾ ਜਬ॥ ਰੁਚਿ ਉਪਜੀ ਤਰੁਨੀ ਕੇ ਜਿਯ ਤਬ॥ ਲਪਟਿ ਲਪਟਿ ਆਸਨ ਤਰਿ ਗਈ॥ ਚੁੰਬਨ ਕਰਤ ਭੂਪ ਕੇ ਭਈ ॥੨੪॥ ਗਹਿ ਗਹਿ ਤਹਿ ਕੋ ਗਰੇ ਲਗਾਵਾ ॥ ਆਸਨ ਸੋਂ ਆਸਨਹਿ ਛੁਹਾਵਾ ॥ ਅਧਰਨ ਸੋਂ ਦੋਊ ਅਧਰ ਲਗਾਈ ॥ ਦੁਹੂੰ ਕੁਚਨ ਸੋਂ ਕੁਚਨ ਮਿਲਾਈ ॥੨੫॥ (ਅਧਰ=ਹੋਠ ; ਕੁਚਨ=ਛਾਤੀਆਂ)

ਐਸੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਪੰਕਤੀਆਂ ਸ਼ਯਾਮ ਕਵਿ ਅਤੇ ਰਾਮ ਕਵਿ ਰਚਿਤ ਇਸ ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਏ ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪੰਨਾ ੮੦੯ ਤੋਂ ਪੰਨਾ ੧੩੮੮ ਤਕ ਅਰਥਾਤ ੫੮੦ ਪੰਨੇ (੪੦੫ ਨੰਬਰ ਤਕ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹਿਕਾਇਤਾਂ ਵਿਚੋਂ) ਪਾਠਕ ਖੁਦ ਪੜ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਲਈ ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਦਾ ਪੰਜ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਟੀਕਾ ਪੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਏ ਇਤਨੇ ਬੇਸ਼ਰਮ ਲੋਗ ਹਨ ਕਿ ਦੇਵੀ-ਉਸਤਤਿ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਭਗ (ਇਸਤ੍ਰੀ ਗੁਪਤ ਅੰਗ) ਅਤੇ ਲਿੰਗ (ਮਰਦ ਗੁਪਤ ਅੰਗ) ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖੁੱਲੇ-ਡੁੱਲੇ ਹੋ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਵਾਮੀ ਉਗ੍ਰ ਚੰਡੇਸ਼ਵਰ ਕਪਾਲੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਮਹਾਕਾਲੀ ਉਪਾਸਨਾ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੰਨਾ ੭੭ ਤੇ ਸ਼ਲੋਕ :-
ਲਿੰਗਸਥਾ ਲਿੰਗਨੀ ਲਿੰਗ-ਰੂਪਿਣੀ ਲਿੰਗ-ਸੁੰਦਰੀ ॥ ਲਿੰਗ-ਗੀਤਿ-ਮਹਾਪ੍ਰੀਤਾ ਭਗ-ਗੀਤਿ-ਮਹਾ-ਸੁਖਾ ॥
ਭਗ-ਲਿੰਗ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਪ੍ਰੀਤਾ ਭਗ ਲਿੰਗ ਸਵਰੂਪਿਣੀ ॥ਭਗ-ਲਿੰਗਸਯ ਰੂਪਾ ਚ ਭਗ-ਲਿੰਗ ਸੁਖਾਵਹਾ ॥

ਅਸ਼ਲੀਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਰਚਨਾਂਵਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ
ਜ਼ਫਰਨਾਮਹ ਅਤੇ ਹਿਕਾਯਤਾਂ

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਹ ਅਤੇ ੧੧ ਹਿਕਾਯਤਾਂ ਹਨ । ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਹ ਦਾ ਨੰਬਰ ੧ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ੧੧ਵੀਂ ਹਿਕਾਯਤ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ (ਪੰਨਾ ੧੪੨੮) ਨੰਬਰ ੧੨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

ਪੰਨਾ ੧੩੮੯ ਤੇ ਜ਼ਫਰਨਾਮਹ ਦਾ ਮੰਗਲਾਚਰਨ **"੧ਓ ਹੁਕਮ ਸੱਤਿ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ॥"** ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਕਲਾ ਹੀ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਹੈ। **ਹੁਕਮ ਸੱਤਿ** ਲਿਖਣਾ ਅਤੇ **ਫ਼ਤਹ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ** ਅੱਖਰ ਲਿਖਣਾ ਗੁਰ-ਮਰਯਾਦਾ ਨਹੀ । ਜ਼ਫਰਨਾਮਹ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸ਼ੇਅਰ (ਨੰ: ੮੯,੯੦,੯੧,੯੨,੯੩) ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਧਰਮੀ, ਚੰਗੀ ਜ਼ਮੀਰ ਵਾਲਾ, ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਣ ਵਾਲਾ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਫ਼ਰੇਬੀ, ਜ਼ਾਲਮ ਮੱਕਾਰ ਆਦਿਕ ਲਿਖਦੇ ਹਨ । ਕੀ ਇਹ ਆਪਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਖ਼ਿਆਲ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹੋਣਗੇ ?

ਹਿਕਾਯਤਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ (**subject matter**) ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਨ / ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਤੇ ਕਵਿ ਰਾਮ ਦੀ ਰਚਨਾ (ਵੇਖੋ, ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖੀ ਕਵੀ-ਛਾਪ) ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਹਿਕਾਇਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹਨ । ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੁਕਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ :-
(੧) ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨ ਨੰ: ੨੬੭ (ਪੰਨਾ ੧੨੧੦) ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹਿਕਾਯਤ ਨੰ: ੫ (ਪੰਨਾ ੧੪੦੬) 'ਹਿਕਾਯਤ ਸ਼ੁਨੀਦਮ ਯਕੇ ਕਾਜ਼ੀਅਸ਼'ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ; ਸਿਰਫ਼ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਹਿਕਾਯਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :- ਇਕ ਕਾਜ਼ੀ...ਉਸਦੀ ਸੁੰਦਰ ਪਤਨੀ...ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਨੌਜਵਾਨ ਰਾਜੇ ਸਬਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦੀ ਇਛੁਕ...ਰਾਜੇ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਰਖੀ... ਸੁੱਤੇ ਪਤੀ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਲਿਆਈ...ਰਾਜਾ ਡਰ ਗਿਆ...ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ..ਪਤੀ ਦਾ ਸਿਰ ਓਥੇ ਹੀ ਸੁਟ ਕੇ ਆ ਗਈ..ਪਤੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਿਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾ ਕੇ ਲੋਕ ਕੱਠੇ ਕੀਤੇ...ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਲਹੂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਾਜੇ ਤਕ ਲੈ ਗਏ... ਕਤਲ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ...ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ੀ.. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ- ਕਾਤਲ ਨਾਲ ਔਰਤ ਜੋ ਸਲੂਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ,ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ... ਔਰਤ ਨੇ ਗਲ ਮੰਨਣ ਦੀ ਫਿਰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ,ਨਹੀ ਤਾਂ ਮੌਤ... ਰਾਜੇ ਨੇ ਗਲ ਮੰਨ ਲਈ... ਬਰੀ ਕਰਾ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਆਈ... ਅਧੀ ਰਾਤ ਯਾਰ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹਰ ਛੱਡ ਗਈ ।
ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਨੰ: ੨੬੭ ਦੀ ਕਹਾਣੀ (ਪੰਨਾ ੧੨੧੦) :- ਰਾਜਾ ਰੂਪਸੈਨ...ਇਕ ਕਾਜ਼ੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰਾਜੇ ਤੇ ਮੋਹਿਤ ... ਰਾਜੇ ਦੀ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਾਰਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ...ਸਿਰ ਕੱਟ ਲਿਆਈ...ਰਾਜਾ ਡਰ ਗਿਆ... ਕਟਿਆ ਸਿਰ ਬਰਾਮਦ ਹੋਣ ਤੇ ਰਾਜੇ ਤੇ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼...ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਕੌਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ...ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੁਲਹ ਕੀਤੀ...ਮੱਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਆ ਗਈ ।

(੨) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਖਰੀ ਹਿਕਾਯਤ ਨੰ: ੧੨ (ਪੰਨਾ ੧੪੨੭) 'ਸ਼ੁਨੀਦਮ ਸੁਖ਼ਨ ਕੋਹ ਕੈਬਰ ਅਜ਼ੀਮ' ....
ਅਤੇ **ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਯਾਨ ਨੰ: ੨੨੧ (ਪੰਨਾ ੧੧੩੧)** ; ਦੋਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਔਰਤ ਬੇਵਫ਼ਾ..ਯਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਪਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਸਚੀ ਬਣ ਗਈ..ਯਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਹਦਾ ਮਾਸ ਪਤੀ ਨੂੰ ਖੁਆ ਦਿੱਤਾ।

(੩) ਹਿਕਾਯਤ ਨੰ:੧੨ ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ਤੇ ਲਿਖੇ ਸ਼ੇਅਰ :-

ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਸਾਗ਼ਰੇ ਸਬਜ਼ ਰੀ ॥ ਕਿ ਮਾ ਰਾ ਬਕਾਰਸਤ ਜੰਗ ਅੰਦਰੂੰ ॥੨੦॥
ਲਬਾਲਬ ਬਕੁਨ ਦਮ ਬਦਮ ਨੋਸ਼ ਕੁਨ ॥ ਗ਼ਮੇ ਹਰ ਦੁ ਆਲਮ ਫ਼ਰਾਮੋਸ਼ ਕੁਨ॥੨੧॥੧੨॥

ਅਰਥਾਤ, ਹੇ ਸਾਕੀ! ਮੈਨੂੰ ਹਰੇ ਰੰਗ (ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ) ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਦੇ,ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।੨੦।ਉਹ ਪਿਆਲਾ ਕੰਢੇ ਤਕ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਪੀਂਦਾ ਰਹਾਂ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ਦੇ ਗ਼ਮਾ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿਆਂ ।੨੧।੧੨।
ਇਸੇ ਮਜ਼ਮੂਨ ਤੇ ਹਿਕਾਯਤ ਨੰ: ੨ ਦਾ ਸ਼ੇਅਰ ਨੰ:੬੪, ਹਿਕਾਯਤ ਨੰ: ੩ ਦਾ ਸ਼ੇਅਰ ਨੰ: ੫੬ , ਹਿਕਾਯਤ ੪ ਸ਼ੇਅਰ ੧੩੮ ਅਤੇ ੧੩੯,ਹਿਕਾਯਤ ੫ ਸ਼ੇਅਰ ੫੦,ਹਿਕਾਯਤ ੬ ਸ਼ੇਅਰ ੪੩ , ਹਿਕਾਯਤ ੭ ਸ਼ੇਅਰ ੪੮ ਅਤੇ ੪੯ ,ਹਿਕਾਯਤ ੮ ਸ਼ੇਅਰ ੪੬ , ਹਿਕਾਯਤ ੯ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ੪੩ ਅਤੇ ੪੪, ਹਿਕਾਯਤ ੧੦ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ੧੭੮ ਅਤੇ ੧੭੯ , ਹਿਕਾਯਤ ੧੧ ਦਾ ਸ਼ੇਅਰ ੫੯ ਅਤੇ ੬੦ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਨਸ਼ੇ ਵਰਤਣ ਲਈ ਉਕਸਾਂਦੇ ਹਨ । **ਹਿਕਾਯਤ ੧੧ ਦਾ ਸ਼ੇਅਰ ੫੯ ਅਤੇ ੬੦:-**

ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਸਾਗ਼ਰੇ ਕੋਕਨਾਰ ॥ ਦਰੇ ਵਕਤ ਜੰਗਸ਼ ਬਿਯਾਮਦ ਬ ਕਾਰ ॥੫੯॥
ਕਿ ਖੂਬਸਤ ਦਰ ਦਰ ਵਕਤ ਖ਼ਸਮ ਅਫ਼ਕਨੀ ॥ ਕਿ ਯਕ ਕੁਰਤਯਸ ਫ਼ੀਲ ਰਾ ਪੈਕਨੀ ॥੬੦॥੧੧॥

ਅਰਥਾਤ, ਹੇ ਸਾਕੀ! ਮੈਨੂੰ ਪੋਸਤ ਦੇ ਡੋਡਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਬਖ਼ਸ਼ ਜੋ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਆ ਸਕੇ ॥੫੯॥ ਇਸਦਾ ਇਕ ਘੁਟ ਪੀ ਕੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਡੇਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥੬੦॥੧੧॥

(੪) ਹਿਕਾਯਤਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਵਰਤੀ 'ਜਾਪ' ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ :-

ਹਿਕਾਯਤ ਨੰ: ੨ :- (ਪੰਨਾ ੧੩੯੪) **ਅਗੰਜੇ ਅਭੰਜੇ ਅਰੂਪੇ ਅਰੇਖ ॥ ਅਗਾਧੇ ਅਬਾਧੇ ਅਭਰਮੇ ਅਲੇਖ॥੧॥ ਅਰਾਗੇ ਅਰੂਪੇ ਅਰੇਖੇ ਅਰੰਗ ॥ ਅਜਨਮੇ ਅਬਰਨੇ ਅਭੂਤੇ ਅਭੰਗ ॥੨॥ ਅਛੇਦੇ ਅਭੇਦੇ ਅਕਰਮੇ ਅਕਾਮ ॥ ਅਖੇਦੇ ਅਭੇਦੇ ਅਭਰਮੇ ਅਭਾਮ ॥੩॥ ਅਰੇਖੇ ਅਭੇਖੇ ਅਲੇਖੇ ਅਭੰਗ ॥** ਖ਼ੁਦਾਵੰਦ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਹੇ ਰੰਗ ਰੰਗ ॥੪॥ ਹਿਕਾਯਤ ਸ਼ੁਨੀਦੇਮ ..

ਹਿਕਾਯਤ ਨੰ: ੪ :- **ਕਿ ਰੋਜ਼ੀ ਦਿਹੰਦ ਅਸਤੁ ਰਾਜ਼ਕ ਰਹੀਮ ॥** ਰਹਾਈ ਦਿਹੋ ਰਹਿਨੁਮਾਏ ਕਰੀਮ ॥੧॥

ਹਿਕਾਯਤ ਨੰ:੬ :- ਹਿਕਾਯਤ ਸ਼ੁਨੀਦੇਮ ਦੁਖ਼ਤਰ ਵਜ਼ੀਰ ॥ **ਕਿ ਹੁਸਨਲ ਜਮਾਲ ਅਸਤ** ਰਉਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ ॥੩॥

ਹਿਕਾਯਤ ਨੰ: ੭:- ਖ਼ੁਦਾਵੰਦ ਬਖ਼ਸ਼ਿੰਦਹੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ॥**ਕਿ ਜ਼ਾਹਰ ਜ਼ਹੂਰ ਅਸਤ** ਸਾਹਿਬ ਦਿਯਾਰ ॥੧॥
ਤਬੀਅਤ ਬਹਾਲਸਤ **ਹੁਸਨਲ ਜਮਾਲ॥ਚੁ ਹੁਸਨਲ ਜਮਾਲੋ** ਫ਼ਜ਼ੀਲਤ ਕਮਾਲ ॥੨॥

ਹਿਕਾਯਤ ਨੰ:੮ :- ਹਿਕਾਯਤ ਸ਼ੁਨੀਦੇਮ ਸ਼ਾਹੇ ਅਜੰਮ ॥ **ਕਿ ਹੁਸਨਲ ਜਮਾਲ ਅਸਤੁ ਸਾਹਿਬ ਕਰੰਮ॥੩॥**

ਹਿਕਾਯਤ ਨੰ: ੧੦ :- ਕਿ ਨਾਮਸ਼ ਵਜ਼ੀਰਸਤ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਊਰ॥**ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਦਿਮਾਗ ਅਸਤ ਜ਼ਾਹਰ ਜ਼ਹੂਰ ॥੪॥**
ਕਿ ਪਿਸਰੇ ਅਜ਼ਾਂ ਬੂਦ ਰਉਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ ॥ **ਕਿ ਹੁਸਨਲ ਜਮਾਲ ਅਸਤ ਸਾਹਿਬ ਅਮੀਰ ॥੫॥**

ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਨੁਕਤੇ (੧),(੨),(੩) ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਕਾਰੀ, ਵਿਭਚਾਰੀ ਸੋਚ ਵਾਲਾ , ਨਸ਼ੇ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਸਾਥੀ ਕਵਿ ਰਾਮ ਹੈ । ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ਦੇ (ਪੰਨਾ ੪੯੭) ਕਾਲਜਮਨ ਬਧ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿਚ ਸਵੈਯਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ :-

ਸਵੈਯਾ॥ਜੰਗ ਦਰਾਇਦ ਕਾਲਜਮੰਨ ਬਗੋਇਦ ਕੀਮਨ ਫੌਜ ਕੋ ਸ਼ਾਹਮ॥ ਬਾ ਮਨ ਜੰਗ ਬੁਗੋ ਕੁਨ ਬਯਾ ਹਰਗਿਜ ਦਿਲ ਮੋ ਜਰਾ ਕੁਨ ਵਾਹਮ॥ ਰੋਜ ਮਯਾਂ ਦੁਨੀਆ ਅਫਤਾਬਮ 'ਸਯਾਮ' ਸ਼ਬੇ ਅਦਲੀ ਸਭ ਸ਼ਾਹਮ॥ਕਾਨ੍ਹ ਗੁਰੈਜੀ ਮਕੁਨ ਤੁ ਬਿਆ ਖੁਸਮਾਤੁਕੁ ਨੇਮ ਜਿ ਜੰਗ ਗੁਆਹਮ॥੧੯੧੭॥

ਇਸ ਸਵੈਯੇ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਫ਼ਾਰਸੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਨੁਕਤਾ (੪) ਵਿਚ ਦਰਸਾਈ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ 'ਜਾਪੁ' ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਜਾਪ' ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਨੇ ਚੁਰਾਈ ਹੈ ਜਾਂ 'ਜਾਪ' ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ?

ਪੰਨਾ ੧ : ੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥ ਜਾਪੁ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਸਮੇਂ ਆਖਦਾ ਹੈ: 'ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ॥'
ਤਾਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਸ੍ਰੀ' ਅੱਖਰ ਹਟਾ ਕੇ ਫ਼ਤਹ ਗਜਾਈ ਜਾਵੇ । ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਨਹੀ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਲਿਖੇ ਹੋਣ ਦੀ ਅਸਲੀਯਤ ਪੰਨਾ ੧੫੫ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ : ੧ਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ॥ **ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦॥** ਅਥ ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ॥ ਚਉਪਈ॥ਅਬ ਚਉਬੀਸ ਉਚਰੋਂ ਅਵਤਾਰਾ॥ਜਿਹ ਬਿਧ ਤਿਨ ਕਾ ਲਖਾ ਅਪਾਰਾ॥ ਸੁਨੀਅਹੁ ਸੰਤ ਸਭੈ ਚਿਤ ਲਾਈ ॥ **ਬਰਨਤ 'ਸਯਾਮ' ਜਥਾ ਮਤ ਭਾਈ ॥੧ ॥**

ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਨੇ ਅਪਣੀ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਸਿਧ ਕਰਣ ਲਈ 'ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦' ਸਿਰਲੇਖ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਨਮੋ ਕਾਲ ਕਾਲੇ ॥..ਨਮੋ ਸਰਬ ਕਾਲੇ ॥ ......ਉਚਾਰਦਿਆਂ ਸੁਰਤਿ ਪੰਨਾ੭੩ ਦੀ ਪੰਕਤੀ (ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ) **'ਸਰਬਕਾਲ ਹੈ ਪਿਤਾ ਅਪਾਰਾ॥ ਦੇਬਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤ ਹਮਾਰਾ॥' ਅਤੇ 'ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਅਰਾਧੀ'** ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਅਰਧ-ਨਾਰੀਸ਼ਵਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾ ਜੁੜਦੀ ਹੈ;'੧ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ' ਤੋਂ ਟੁਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਫਿਰ 'ਜਾਪੁ' ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀਏ ਕਿ ਨ?

ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਸਹਸਤ੍ਰ-ਨਾਮਾ(੧੦੦੦ ਨਾਂ), ਦੇਵੀ-ਦੁਰਗਾ-ਉਸਤਤਿ ਦੇ ੭੦੦ ਸ਼ਲੋਕ (ਦੁਰਗਾ ਸਪਤ-ਸ਼ਤੀ) ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਪੁ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਨਾਂਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਨਾਂ (ਜਿਵੇਂ 'ਨਮੋ ਕਾਲ ਕਾਲੇ' ਦੀ ਪੰਕਤੀ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚੋਂ **'ਅਥ ਸ਼ਿਵ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਸਤੋਤ੍ਰਮ'** ਵਿਚ **'ਕਾਲ ਕਾਲੇ ਨਮੋਸਤੁਤੇ ਅਤੇ 'ਨਮੋ ਲੋਕ ਮਾਤਾ' ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਜਗਮਾਇ ਅਤੇ ਜਗਮਾਤਾ ਬੋਧਕ ਨਾਂ**) ਦਰਜ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹੋਣ। ਜੇ ਇਹ ਬਾਣੀ ਵਾਕਈ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਬਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ।ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ 'ਜਾਪੁ' ਵਿਚ ਜਾਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਾਨਕ ਪਦ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ (ਜੈਸਾ ਕਿ ਨੌਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ) । ਨਵੀਂ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਛੰਦਾ-ਬੰਦੀ, ਵਖਰੀ ਬੋਲੀ, ਸਿਧਾਂਤਕ ਮਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਰਚਨਾਂਵਾਂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਹੁਣ ਤਕ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੇ ਕਿਉਂ ਪਾਸੇ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ।

ਸਾਡਾ ਭਵਿਖ ਤਾਂ ਹੀ ਸੁਰਖਿਅਤ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਾਡੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਅਸੀ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਮੰਨੀਏ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੀ ਸਾਡੀ ਰਹਤ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਖ ਰਹਤ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਈਏ, ਜੋ ਪੂਰੇ ਪੰਥ ਤੇ ਇਕਸਾਰ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ ।

ਕਬਯੋ ਬਾਚ ਬੇਨਤੀ ॥ ਚੌਪਈ ॥ "ਹਮਰੀ ਕਰੋ ਹਾਥ ਦੈ ਰੱਛਾ॥"

ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ?

ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਨੰਬਰ ੪੦੫ (ਪੰਨਾ ੧੩੫੯ ਤੋਂ ੧੩੮੮ ਤਕ) ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ੩੦ ਪੰਨਿਆ ਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ । ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ ਇਉਂ ਹੈ : 'ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਚਾਰ ਸੌ ਪਾਂਚ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮਸਤੁ ਸੁਭਮਸਤ ॥੪੦੫ ।੭੫੫੫॥ ਅਫਜੂੰ ॥' ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਚੋਪਈ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਕਾਲ, ਅਸਿਧੁਜ, ਖੜਗਕੇਤ ਦੇ ਅਰਥ ਪੂਰੀ ਗਹਰਾਈ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਲਈ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਨੰਬਰ ੧ , ਨੰਬਰ ੨੬੬ ਅਤੇ ਨੰਬਰ ੪੦੫ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।

ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਨਿਤਨੇਮ ਸਰਲ ਸਟੀਕ (ਅਪ੍ਰੈਲ ੨੦੦੩) ਦੇ ਪੰਨਾ ੨੧੪ ਤੋਂ ੨੩੧ ਤਕ ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ ਦੇ ਅਰਥ ਮੂਲ-ਪਾਠ-ਸਹਿਤ ਲਿਖੇ ਹਨ।ਪੰਨਾ ੨੧੪ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸਿਰਲੇਖ "ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ ॥ ਪਾ : ੧੦" ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ੪੦੫ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ੩੦ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ ; ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਕਿਉਂ ? 'ਕਬਯੋ ਬਾਚ' ਨੂੰ 'ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਜਿਸ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਅਸਿਧੁਜ, ਕਾਲ , ਖੜਗਕੇਤ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ ਉਸ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਅਰਥ **'ਹੇ ਮਹਾਕਾਲ ਜੀ !' ਲਿਖੇ ਹਨ, ੪੦੫ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਕੀਤੇ ਹਨ ; ਪਰ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀਉ! , ਹੇ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਜੀਉ ! ਪ੍ਰਕਰਣ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ।** ਅਖੀਰ ਤੇ ਪੰਨਾ ੨੩੧ ਤੇ ਲਿਖੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਕੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਲਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀ **ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਣ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :- ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਕਾਲ' ਦਾ ਅਰਥ 'ਮਹਾ ਕਾਲ' ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਇਹ 'ਮਹਾ ਕਾਲ' ਕਾਲ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਮਿਥਿਹਾਸਿਕ ਮਹਾ ਕਾਲ ਦਾ ਵਾਚਕ ਨਹੀ ।**
ਇਸ ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਦਾ ਮੰਤਵ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਣ ਠੀਕ ਹੈ ਜਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੁਧ ।

ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਇਕ ਸ਼ਬਦ **'ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੮੯੫' ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ : ਜਪਿ ਗੋਬਿੰਦੁ ਗੋਪਾਲ ਲਾਲੁ ॥ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿ ਤੂ ਜੀਵਹਿ ਫਿਰਿ ਨ ਖਾਈ ਮਹਾਕਾਲੁ ॥** ਅਰਥਾਤ, ਗੁਰਸਿਖ ਨੇ ਗੋਬਿੰਦ ਨਿਰਾਕਾਰ ਰਾਮ ਦਾ (ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਨਾਮ ਸਿਮਰ ਕੇ ਮਹਾਕਾਲ ਨਾਮਕ ਮੌਤ ਦੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ ।

ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ-ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਵਾਦਸ਼ਲਿੰਗੰ ਦੀ ਕਥਾ ਮੁਤਾਬਕ ਲਿੰਗ ਦੇ ੧੨ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗੇ ; ਜੋ ਟੁਕੜਾ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਜੈਨ ਸ਼ਹਰ ਵਿਚ ਡਿੱਗਾ, ਉਥੇ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । ਜੋ ਮੂਰਤੀ ਉਸ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸਦਾ ਸਰੂਪ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾ ੮੧੦ (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧) ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਲੇਖ ਵਿਚ **'ਮੁੰਡ ਕੀ ਮਾਲ..'**ਅਗਲੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਪੂਰੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ ਹੀ ਇਸ਼ਟ ਵਜੋਂ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਖ਼ਾਸ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਮਹਾਕਾਲ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭੰਗ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਜ਼ਰੂਰ ਪੀਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ (ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੰ :੨੬੬) । **ਇਸੇ ਭੰਗ-ਸ਼ਰਾਬ-ਖ਼ੂਨ ਪੀਣੇ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।** ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਅਜ ਨਿਹੰਗ ਸਿਖ ਭੰਗ-ਸ਼ਰਾਬ ਛਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ,ਨਾਂਦੇੜ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਬਕਰੇ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਰਾਸਰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ ੮੦੯ ਤੋਂ ੧੩੮੮ ਤਕ ਦਰਜ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਉਸਤਤਿ (ਜਿਸਦਾ ਆਧਾਰ ਦੁਰਗਾ ਸਪਤ-ਸ਼ਤੀ ਹੈ , ਅਰਥਾਤ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ-ਉਸਤਤਿ ਦੇ ੭੦੦ ਸ਼ਲੋਕ, ਜੋ ਕਿ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ) ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਪੂਰੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ :**ਸਰਬਕਾਲ ਹੈ ਪਿਤਾ ਅਪਾਰਾ ॥ਦੇਬਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤ ਹਮਾਰਾ ॥(ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ,ਪੰਨਾ ੭੩)**
ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ੴ ਪ੍ਰਤੀ ਸਿਧਾਂਤ "ਤੂ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤੂ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮਾਤਾ॥" ਨਾਲ ਉੱਕਾ ਮੇਲ ਨਹੀ ਖਾਂਦਾ।
ਮੰਗਲਾਚਰਣ "ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ" ਜਾਂ "ਸ੍ਰੀ ਭਗੌਤੀ ਏ ਨਮਹ" ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਬੋਧਕ ਹਨ।
ਇਹਨਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰੋ-ਪਾਖਯਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਅਸ਼ਲੀਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ , ਆਚਰਣ-ਹੀਣ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਕਿੱਸੇ , ਭੰਗ - ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਖੁੱਲੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ, ਹੋਰ ਕਈ ਭੈੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਰੁਧ ਚਲਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ , ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ (ਸ਼ਿਵ-ਪਾਰਵਤੀ) ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਨਘੜਤ ਕਥਾਂਵਾਂ ਹਨ । ਸੂਝਵਾਨ ਗੁਰਮੁਖ ਵਿਦਵਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ **ਗੁਰੂ-ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀ ਮੰਨਦੇ** । ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰੇ ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਏ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਕਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ (ਤਖੱਲਸ) ਕਵਿ ਸਯਾਮ,ਕਵਿ ਰਾਮ, ਕਵਿ ਕਾਲ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਛਪੇ ਹਨ :-

ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਦੀ ਕਵਿ–ਛਾਪ :– ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾਂ ਨੰਬਰਾਂ ੧੫੫ – ੧੬੦ – ੨੧੩ – ੨੫੭ – ੨੬੫ – ੨੬੭ – ੨੬੮ – ੨੬੯ – ੨੭੦ – ੨੭੩ – ੨੮੧ – ੨੮੨ – ੨੮੪ – ੨੯੧ – ੨੯੪ – ੨੯੭ – ੨੯੮ – ੩੦੧ – ੩੦੩ – ੩੦੪ – ੩੧੦ – ੩੧੨ ਤੋਂ ੩੧੯ – ੩੨੧ ਤੋਂ ੩੩੭ –੩੩੯ ਤੋਂ ੩੪੩ – ੩੪੬ – ੩੪੯ – ੩੫੦ – ੩੫੨ – ੩੫੩ – ੩੫੪ – ੩੫੬ –੩੫੭ – ੩੬੦ – ੩੬੧ – ੩੬੩ – ੩੬੬ – ੩੬੭– ੩੬੮ – ੩੭੧ – ੩੭੨ – ੩੭੩ – ੩੭੪ – ੩੭੮ ਤੋਂ ੩੮੩ –੩੮੫ –੩੮੭ ਤੋਂ ੩੯੦ – ੩੯੨ –੪੦੩ – ੪੦੫ – ੪੦੬ – ੪੦੭ – ੪੦੯ – ੪੧੩ – ੪੧੪ – ੪੧੮ – ੪੨੫ –੪੩੧ –੪੩੪ – ੪੩੬ – ੪੩੭ – ੪੬੭ – ੪੭੧ – ੪੭੨ – ੪੭੬ – ੪੭੮ ਤੋਂ ੪੮੨ – ੪੮੪ – ੪੮੫ – ੪੮੭ – ੪੮੮ – ੪੯੧ ਤੋਂ ੪੯੫ – ੪੯੭ ਤੋਂ ੫੦੮ – ੫੧੨ – ੫੧੫ – ੫੧੬ – ੫੧੮ –੫੧੯ – ੫੨੧ ਤੋਂ ੫੨੪ – ੫੨੬ ਤੋਂ ੫੩੨ – ੫੩੪ ਤੋਂ ੫੩੭ – ੫੩੯ ਤੋਂ ੫੪੬ – ੫੪੮ ਤੋਂ ੫੫੧ – ੫੫੩ – ੫੫੪ – ੫੫੬ – ੫੫੭ – ੫੫੯ – ੫੬੦ – ੫੬੨ ਤੋਂ ੫੬੫ – ੫੬੯ – ੬੬੯ – ੯੮੯ – ੧੧੩੮ – ੧੨੪੫ – ੧੨੯੪ – ੧੩੫੫ (ਕਈ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਦੋ, ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਵੀ ‘ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ , ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ , ਬਰਨਤ ਸਯਾਮ , ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਬਖਾਨੀ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਸਿਰਫ਼ ‘ਸਯਾਮ’ ਕਵੀ–ਛਾਪ ਲਿਖੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ)

ਕਵੀ ਰਾਮ ਦੀ ਕਵੀ–ਛਾਪ :– ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾਂ ਨੰਬਰਾਂ ੪੦੪ – ੪੦੮ – ੪੧੦ – ੪੧੨ – ੪੧੭ – ੪੧੯ – ੪੨੬ – ੪੩੯ – ੪੪੧ – ੪੫੪ – ੪੮੯ – ੮੩੫ – ੮੪੯ – ੮੫੧ – ੮੮੪ ਤੇ ਕਵੀ ਰਾਮ ਦੀ ਛਾਪ ਲਿਖੀ ਹੈ ।

ਕਵੀ ਕਾਲ ਦੀ ਕਵੀ–ਛਾਪ :– ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ ੧੧੨੮ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ‘ਸੁ ਕਬਿ ਕਾਲ ਤਬ ਹੀ ਭਯੋ ਪੂਰਨ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥’

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ; ਸੋ, ‘ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਗ੍ਰੰਥ’ ਨਾਂ ਹੀ ਢੁਕਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜਿਆਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕਵੀ–ਛਾਪ (ਤਖ਼ੱਲਸ) ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀ ਮਿਲਦਾ ਜੈਸਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨੌਂਵੇਂ ਨਾਨਕ ਤਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਵੇਂ ?

ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਨੰ:੪੦੫ (ਪੰਨਾ ੧੩੫੯) ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :– (ਚੋਣਵੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ)
ਚੌਪਈ ॥ ਸੱਤਿ ਸੰਧਿ ਇਕ ਭੂਪ ਭਨਿੱਜੈ।ਪ੍ਰਥਮੇ ਸਤਿਜੁਗ ਬੀਚ ਕਹਿੱਜੈ।ਜਿਹ ਜਸ ਪੁਰੀ ਚੌਦਹੂੰ ਛਾਯੋ।ਨਾਰਦ ਰਿਖਿ ਤਬ ਰਾਇ ਮੰਗਾਯੋ ।੧। ਸਭ ਦੇਵਨ ਕੋ ਰਾਜਾ ਭਯੋ ।ਬ੍ਰਹਮਾ ਤਿਲਕ ਆਪੁ ਤਿਹ ਦਯੋ।......।੨। ਇਹ ਬਿਧਿ ਰਾਜ ਬਰਖ ਬਹੁ ਕੀਆ। ਦੀਰਘ ਦਾੜ ਦੈਤ ਭਵ ਲਿਯਾ।ਦਸ ਸਹਸ ਛੂਹਨਿ ਦਲ ਲੈ ਕੈ। ਚੜਿ ਆਯੋ ਤਿਹ ਉਪਰ ਤੈ ਕੈ ।੩।
ਅਰਥਾਤ, ਸਭ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸਤਿ ਸੰਧਿ ਉੱਤੇ ਦੀਰਘ ਦਾੜ ਨਾਂ ਦੇ ਦੈਂਤ ਨੇ ੧੦੦,੦੦ ਪਦਮ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਭਾਰੀ ਫ਼ੌਜ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਦੂਣੀ ਫ਼ੌਜ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਜੰਗ ੨੦ ਸਾਲ ਤਕ ਚਲੀ। ਸਾਰੀ ਫ਼ੌਜ ਮਾਰੀ ਗਈ ਪਰ ਹਾਰ–ਜਿਤ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਸਤਿ ਸੰਧਿ ਤੇ ਦੀਰਘ ਦਾੜ ਦੈਂਤ ਦੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਖੜਕੇ ਤਾਂ ਅੱਗ ਦੀ ਲਪਟ ਨਿਕਲੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ !?ਉਸਨੂੰ ਜਗਤ ਦੇ ਸੁਆਮੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਫੁਰਿਆ ,ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਹਾਕਾਲ (ਕਾਲਕਾ ਦੇਵਾ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਸਕੇ :–
ਫਿਰ ਜਿਯ ਮੈ ਇਹ ਭਾਤਿ ਬੀਚਾਰੀ॥ਬਰੌਂ ਜਗਤ ਕੇ ਪਤਿਹਿ ਸੁਧਾਰੀ॥ਤਾ ਤੇ ਕਰੌਂ ਦੀਨ ਹਵੈ ਸੇਵਾ॥ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਾਲਿਕਾ ਦੇਵਾ॥੩੧॥...ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਜਗਮਾਤ ਭਵਾਨੀ । ਇਹ ਬਿਧ ਬਤਿਯਾ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨੀ ।੩੨। ਫਿਰ ਦੇਵੀ ਭਵਾਨੀ ਨੇ ਮਹਾਕਾਲ ਨਿਰੰਕਾਰ(?) ਅਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਫਿਰ ਆਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਹੋਈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਬੀਰਜ ਦਾਨਵ ਨੂੰ ਮਾਰੇਂਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਹੇ ਸੁੰਦਰੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਵਰੇਂਗੀ। ਇਹ ਸੁਣ ਸੁੰਦਰੀ ਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਜਾ ਕੇ, ਨਾਲ ਫ਼ੌਜ ਲੈਕੇ ਵੈਰੀ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।ਅਸੁਰ ਮਾਰਦੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਵਾਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਅਸੁਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ । ਹਰ ਪਾਸੇ ਦੈਂਤ ਹੀ ਦੈਂਤ ਦਿਸ ਪੈਂਦੇ ॥੫੧॥ **ਚਿਤ ਮੋ ਕਿਯੋ ਕਾਲਕਾ ਧਯਾਨਾ। ਦਰਸਨ ਦਿਯਾ ਆਨਿ ਭਗਵਾਨਾ ।...॥੫੨॥** ਫਿਰ ਕਾਲਕਾ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹਨਾ ਦੈਂਤਾਂ ਤੋ ਬਚਾ। ਤਾਂ ਕਾਲ ਹਸਿਆ, ਲਕ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ(ਅਸਿ) ਕੱਸੀ, ਭਗਤ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਗਾ। ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਜੁਧ ਮਚਿਆ...**ਦੀਰਘ ਦਾਤ ਕਾਢਿ ਕਈ ਕੋਸਾ॥ ਧਾਵਤ ਅਸੁਰ ਹੀਏ ਕਰਿ ਜੋਸਾ॥ ਮਾਰਨ ਮਹਾਕਾਲ ਕਹ ਧਾਵੈ॥ ਮਨੋ ਮਾਰਤ ਵੇਈ ਮਰਿ ਜਾਵੈ॥੭੪॥** (ਦੈਂਤ ਕਈ ਕੋਹਾਂ ਜਿੰਨੇ ਲੰਬੇ ਦੰਦ ਕਢਕੇ ਮਹਾਕਾਲ ਨੂੰ ਮਾਰਣ ਦੌੜਿਆ) **ਚਾਹਤ ਮਹਾਕਾਲ ਕਹ ਮਾਰੋ ॥ਮਹਾ ਮੁਰਖ ਨਹਿ ਕਰਤ ਬਿਚਾਰੋ ॥ਜਿਨ ਸਭ ਜਗ ਕਾ ਕਰਾ ਪਸਾਰਾ॥ ਤਾਹਿ ਚਹਤ ਤੇ ਮੂੜ ਸੰਘਾਰਾ॥੭੬॥** (ਮਹਾਕਾਲ, ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ, ਜਗਤ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰਾ? ਜਿਸਨੂੰ ਮੂਰਖ ਦੈਂਤ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ) **ਠੋਕ ਠੋਕ ਭੁਜ ਦੰਡਨ ਜੋਧਾ॥ ਧਾਵਤ ਮਹਾਕਾਲ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧਾ॥ਬੀਸ ਪਦਮ ਦਾਨਵ ਤਵ ਭਯੋ॥ ਨਾਸ ਕਰਨ ਕਾਲੀ ਕੋ ਧਯੋ ॥੭੭** (ਮਹਾਕਾਲ / ਕਾਲੀ ਨੂੰ ਮਾਰਣ ਲਈ ਵੀਹ ਪਦਮ ਦੈਤ ਗੁੱਸਾ ਖਾ ਕੇ ਧਾਏ। (ਨੋਟ: ਮਹਾਕਾਲ ਤੇ ਕਾਲੀ ਦੋਵੇਂ ਨਾਂ ਇਕੱਠੇ ਇਕੋ ਚੋਪਈ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ ਜਿਸਤੋਂ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਅਰਧ–ਨਾਰੀਸ਼ਵਰ ਰੂਪ ਮਹਾਕਾਲ–ਕਾਲਕਾ / ਸਰਬਕਾਲ–ਕਾਲਕਾ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। **ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾ ੭੩ ਤੇ ਲਿਖੇ ਮੁਤਾਬਿਕ “ ਸਰਬਕਾਲ ਹੈ ਪਿਤਾ ਅਪਾਰਾ ॥ ਦੇਬਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤ ਹਮਾਰਾ ॥” ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਰਬਕਾਲ–ਕਾਲਕਾ ਜੋ ਮਹਾਕਾਲ – ਕਾਲਕਾ ਹੀ ਹੈ**)। ਫਿਰ ਘਮਸਾਨ ਦੀ ਜੰਗ ਹੋਈ, ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਡਰ ਗਏ, ਮਹਾਕਾਲ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਵਿਚ ਆ ਗਏ॥੮੯॥

ਸਭ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਮਹਾਕਾਲ / ਕਾਲ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ : ਇਹ ਬਿਧਿ ਸਭੈ ਪੁਕਾਰਤ ਭਏ ॥ ਜਨ ਕਰ ਲੂਟ ਬਨਿਕ ਸੇ ਲਏ ॥ ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਹਮ ਸਰਨ ਤਿਹਾਰੀ ॥ ਸਭ ਭੈ ਤੇ ਹਮ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ ॥੯੦॥ ਤੁਮ ਹੋ

ਸਕਲ ਲੋਕ ਸਿਰਤਾਜਾ ॥ ਗਰਬਨ ਗੰਜ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ ॥ ਆਦਿ ਅਕਾਲ ਅਜੋਨਿ ਬਿਨਾ ਭੈ ॥ ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਨਿਰਲੰਬ ਜਗਤ ਮੈ ॥੯੧॥ ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਨਿਰਜੁਰ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥ ਪਰਮ ਜੋਗ ਕੇ ਤਤੁ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ॥ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਵ ਨਿਤਯ ਸੁਯੰਭਵ ॥ ਤਾਤ ਮਾਤ ਜਹ ਜਾਤ ਨ ਬੰਧਵ ॥੯੨॥ ਸਤ੍ਰੁ ਬਿਹੰਡ ਸੁਰਿਦਿ (ਭਗਤਾਂ) ਸੁਖਦਾਇਕ ॥ ਚੰਡ ਮੁੰਡ ਦਾਨਵ ਕੇ ਘਾਇਕ॥੯੩॥ (ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਇਹਨਾ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਵੇਖੋ ਦੁਰਗਾ / ਭਗਉਤੀ ਕੀਆਂ ਵਾਰਾਂ) ॥ ਆਦਿ ਅਨੰਤ ਅਰੂਪ ਅਭੇਸਾ ॥ ਘਟ ਘਟ ਭੀਤਰ ਕੀਯਾ ਪ੍ਰਵੇਸਾ ॥ ਅੰਤਰ ਬਸਤ ਨਿਰੰਤਰ ਰਹਈ ॥ ਸਨਕ ਸਨੰਦ ਸਨਾਤਨ ਕਹਈ ॥੯੪॥ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੈ ॥ ਧਰਿ ਧਰਿ ਮੂਰਤਿ ਫਿਰਤਿ ਅਨੇਕੈ ॥ ਸਭ ਜਗ ਕਹ ਇਹ ਬਿਧਿ ਭਰਮਾਯਾ ॥ ਆਪੇ ਏਕ ਅਨੇਕ ਦਿਖਾਯਾ ॥੯੫॥ ਘਟ ਘਟ ਮਹਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖ ਬਯਾਪਕ ॥ ਸਕਲ ਜੀਵ ਜੰਤਨ ਕੇ ਥਾਪਕ ॥ ਜਾ ਤੇ ਜੋਤਿ ਕਰਤ ਆਕਰਖਨ ॥ ਤਾ ਕਹ ਕਹਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜਗ ਕੇ ਜਨ ॥੯੬॥ ਤੁਮ ਜਗ ਕੇ ਕਾਰਨ ਕਰਤਾਰਾ ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਕੀ ਮਤਿ ਜਾਨਨਹਾਰਾ ॥ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਮ ॥ ਸਭ ਹੀ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਤੁਹਿ ਮਾਲਮ॥੯੭॥ ਤੁਮ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਬਨਾਯੋ ॥ ਮਹਾ ਰੁਦ੍ਰ ਤੁਮ ਹੀ ਉਪਜਾਯੋ॥੯੮॥ ਜਗ ਕਾਰਨ ਕਰੁਨਾਨਿਧਿ ਸਵਾਮੀ॥ਕਮਲ ਨੈਨ ਅੰਤਰ ਕੇ ਜਾਮੀ॥ ਦਯਾਸਿੰਧੁ ਦੀਨਨ ਕੇ ਦਯਾਲਾ ॥ ਹੂਜੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ॥ ੯੯॥ ਚਰਨ ਪਰੇ ਇਹ ਬਿਧਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰ॥ ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਰਾਖਹੁ ਹਮ ਧੁਰਧਰ ॥ ਕਹ ਕਹ ਹਸਾ ਬਚਨ ਸੁਨ ਕਾਲਾ ॥ ਭਗਤ ਜਾਨ ਕਰ ਭਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥੧੦੦॥

ਪਾਠਕ ਨੋਟ ਕਰਣ ਕਿ ਚੰਡ, ਮੁੰਡ ਨਾਂ ਦੇ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਣ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਰੱਬੀ-ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸੇ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਕਹੀ-ਜਾਂਦੀ-ਅਕਾਲ-ਉਸਤਤਿ (ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਾਲ / ਸਰਬਕਾਲ / ਸਰਬਲੋਹ ਉਸਤਤਿ) ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ੨੦ ਛੰਦਾਂ (ਛੰਦ ਨੰ: ੨੧੧ ਤੋਂ ੨੩੦ ਤਕ) "ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ..." ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਅਥਵਾ ਕਾਲ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਪੰਨਾ ੮੧੦ ਲਿਖਿਆ "ਕਾਲ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਸਰੂਪ" ਮੁੰਡ ਕੀ ਮਾਲ ਦਿਸਾਨ ਕੇ ਅੰਬਰ ਬਾਮ ਕਰਯੋ ਗਲ ਮੈ ਅਸਿ ਭਾਰੋ ॥...ਅੱਗੇ ਪੜਨਾ ਜੀ । **ਦੋਵੇਂ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ / ਭਗਉਤੀ ਕੀ (ਪੰਨਾ ੭੪ ਤੋਂ ੧੨੭ ਤਕ) ਇਸੇ ਕਾਲ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚੋਂ ਨਕਲ ਮਾਰ ਕੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ । ਮਹਾਕਾਲ ਦੀ ਕਥਾ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।**

ਅੱਗੇ ਲਿਖੀਆਂ ਚੌਪਈਆਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਲ (੧੦੨) / ਅਸਿਧੁਜ (੧੦੪) / ਮਹਾਕਾਲ (੧੦੫) ਰਥ ਤੇ ਚੜਿਆ, ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ (੧੦੮)। **ਫਿਰ ਮਹਾਕਾਲ ਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆਇਆ (ਭਯੋ ਪ੍ਰਸੇਤਾ, ੧੦੯) ; ਪਸੀਨਾ ਤਾਂ ਸਰੀਰਧਾਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਕਾਲ / ਕਾਲ ਅਜੋਨਿ ਨਹੀ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਉਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਚੌਪਈਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।**
ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਹੈ। **ਦੈਂਤ ੧੦੦੦੦ ਘੜੇ ਭੰਗ ਦੇ ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਝਟਪਟ ਜੰਗ ਵਿਚ ਆ ਭਿੜਦੇ ਸਨ ॥੧੨੩॥ (ਗਪੋੜ !!)।**
ਮਹਾਕਾਲ ਕੋਪਤ ਭਯੋ ਜਬ ਹੀ ॥ ਅਸੁਰ ਅਨੇਕ ਬਿਦਾਰੇ ਤਬ ਹੀ ॥੧੨੫॥ (ਮਹਾਕਾਲ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ...)
ਜਿਤੇ ਦੈਤ ਆਏ ਤਿਤੇ ਕਾਲ ਮਾਰੇ ॥ਬਹੇ ਸ੍ਰੋਨ ਕੇ ਭੂਮ ਹੂੰ ਪੈ ਪਨਾਰੇ ॥੧੩੯॥(ਕਾਲ ਨੇ ਦੈਂਤ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਖ਼ੂਨ ਦੇ ਪਰਨਾਲੇ ਵੱਗੇ)
ਜਾ ਪਰ ਮਹਾਕਾਲ ਅਸਿ ਝਾਰਾ॥ਏਕ ਸੁਭਟ ਤੇ ਦਵੈ ਕਰਿ ਡਾਰਾ॥੧੯੨॥(ਮਹਾਕਾਲ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਨਾਲ ਦੋ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦਿਤੇ)
ਜਵਾਲ ਤਜੀ ਕਰਿ ਕੋਪ ਨਿਸਾਚਰ ॥ ਤਿਨ ਤੇ ਭਏ ਪਠਾਨ ਧਨੁਖ ਧਰ ॥੧੯੮॥ (ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਅੱਗ ਕੱਢੀ ਤਾਂ ਪਠਾਨ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਫੜੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ!!? **ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਪਠਾਨ ਕਿਥੋਂ ? ਨਿਰਾ ਝੂਠ ਤੇ ਗਪੋੜ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਲਿਖਾਰੀ ਕੋਣ ??)**
ਫਿਰ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਸਾਹ ਛੱਡੇ ਤਾਂ ਸੈਯਦ ਤੇ ਸ਼ੇਖ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ (੧੯੯)। ਅਮਿਤ ਖ਼ਾਨ,ਨਾਹਰ ਖ਼ਾਨ, ਬੈਰਮ ਖ਼ਾਨ,ਹਸਨ ਖ਼ਾਨ, ਗੈਰਤ ਖ਼ਾਂ, ਬਲਵੰਡ ਖ਼ਾਂ.. ਯੂਸਫ ਖ਼ਾ (੨੧੧), ਨੂਰਮ ਬੇਗ,.. ਸ਼ੇਖ਼ ਫਰੀਦ, ਸ਼ੇਖ਼ ਉਜੈਨ (੨੧੯) .. ਗਪੋੜ !? ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਾਂ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ? ਕੀ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਮਹਾਕਾਲ / ਕਾਲ ਜਾਂ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਸੀ ?

ਜੰਗ ਹਾਲੇ ਜਾਰੀ ਹੈ । ... **ਹੁੰਅ ਸਬਦ ਅਸਿਧੁਜਹਿ (ਮਹਾਕਾਲ ਨੇ) ਉਚਾਰਾ॥ਤਿਹ ਤੇ ਆਧਿ ਬਯਾਧਿ ਬਪੁ ਧਾਰਾ ॥੨੩੪॥**
ਮਹਾਕਾਲ ਨੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੀਟ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤੇ (**Biological warfare**)ਤਾਂ ਦੈਂਤ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਰਣ ਲਗੇ ॥੨੪੬॥... **ਇਹ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਦਾਨਵਨ ਨਾਸਾ ॥ਖੜਗਕੇਤ (ਮਹਾਕਾਲ) ਅਸੁ ਕਿਯਾ ਤਮਾਸਾ ॥੨੪੭॥**
ਫਿਰ ਅਗਨੀ-ਅਸਤ੍ਰ, ਵਰੁਣ-ਅਸਤ੍ਰ,ਮੇਘ-ਅਸਤ੍ਰ,ਵਾਯੂ-ਅਸਤ੍ਰ......ਆਦਿਕ ਅਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਘੋਰ ਜੰਗ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ।
ਜੁਝਿ ਗਿਰੇ ਖੜਗਾਧੁਜ ਸੌ ਲਰਿ ਸ੍ਰੋਨਿਤ ਸੋ ਸਿਗਰੇ ਅੰਗ ਭੀਨੇ॥੨੭੮॥(ਖ਼ੂਨ-ਸਨੇ ਦੈਂਤ ਮਹਾਕਾਲ ਨਾਲ ਲੜ ਕੇ ਡਿੱਗੇ)

ਫਿਰ ਮਹਾਕਾਲ ਨੇ ਪਾਵਕ-ਅਸਤ੍ਰ..ਆਦਿਕ ਵਰਤੇ, **ਮਹਾਕਾਲ ਤਬ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ਦਾਨਵ ਏਕ ਏਕ ਕਰਿ ਮਾਰੇ॥ ੨੯੩॥**
ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵੀ ਨੇ ਭੰਗ ਬਹੁਤੀ ਚਾੜ੍ਹ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੇ ਫਿਰ ਜੰਗ ਦਾ ਹਾਲ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
ਬਹੁ ਜੁਝੇ ਇਹ ਭਾਤਿ ਸਿਪਾਹੀ॥ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਧੁਜਨੀ ਰਿਪੁ ਗਾਹੀ॥ਉਤ ਕੀਯ ਸਿੰਘ ਬਾਹਨੀ (ਦੁਰਗਾ,ਕਾਲ) ਕੋਪੈ॥ਇਤਿ ਅਸਿਧੁਜ (ਮਹਾਕਾਲ) ਲੈ ਧਾਯੋ ਧੋਪੈ ॥੩੫੧॥(ਦੁਰਗਾ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਈ ਤੇ ਮਹਾਕਾਲ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ)
ਅਖੀਰ, **ਤਬ ਅਸਿਧੁਜ (ਮਹਾਕਾਲ) ਅਸ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਤੇ ਦਾਨਵਹਿ ਸੰਘਾਰੋ ॥੩੬੩॥ ਸਰਬਾਕਰਖਨ ਕਿਯ**

ਜਬ॥ ਉਪਜਤ ਤੇ ਰਹਿ ਗਏ ਅਸੁਰ ਤਬ॥ਆਗਯਾ ਬਹੁਰਿ ਕਾਲਿ (ਕਾਲਿਕਾ) ਕਹ ਦਈ ॥ ਸਤ੍ਰੁ ਸੈਨ ਭਛਨ ਕਰਿ ਗਈ ॥੩੬੪॥ ਫਿਰ ਮਹਾਕਾਲ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਬਲ ਖਿਚ ਲਿਆ, ਹੋਰ ਦੈਂਤ ਪੈਦਾ ਨ ਹੋਏ ਤੇ ਕਾਲੀ ਬਾਕੀ ਦਾਨਵ ਸੇਨਾ ਖਾ ਗਈ। ਮਹਾਕਾਲ ਜੀ ! ਇਹ ਸੋਝੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲੋਂ ਕਿਉਂ ਨ ਆਈ, ਐਂਵੇਂ ਲੰਮੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ੨੦ ਪਦਮ ਅਪਣੀ ਸੇਨਾ ਮਰਵਾਈ । ਏਕੈ ਅਸੁਰ ਤਬੈ ਰਹਿ ਗਯੋ॥ਤ੍ਰਾਸਿਤ ਅਧਿਕ ਚਿਤ ਮਹਿ ਭਯੋ॥੩੬੫॥(ਇਕ ਦੈਂਤ ਬਚ ਗਿਆ,ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਡਰਿਆ)
ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਹਾਕਾਲ ਕੀ ਸਰਨਿ ਜੇ ਪਰੇ ਸੁ ਲਏ ਬਚਾਇ ॥ ਔਰ ਨ ਉਪਜਾ ਦੂਸਰ ਜਗ ਭਛਿਯੋ ਸਭੈ ਬਨਾਇ ॥੩੬੬ ॥
ਜੋ ਪੂਜਾ ਅਸਿਕੇਤੁ ਕੀ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰੈ ਬਨਾਇ ॥ ਤਿਨ ਪਰ ਅਪਨੇ ਹਾਥ ਦੈ ਅਸਿਧੁਜ ਲੇਤ ਬਚਾਇ ॥੩੬੭॥
ਅਰਥਾਤ, ਮਹਾਕਾਲ ਦੀ ਜੋ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਮਹਾਕਾਲ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀ ਹੋਇਆ (ਕਾਲਿ) ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਖਾ ਲਿਆ ।੩੬੬। ਜੋ ਅਸਿਕੇਤ (ਮਹਾਕਾਲ) ਦੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਥ ਦੇ ਕੇ ਅਸਿਧੁਜ (ਮਹਾਕਾਲ) ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥੩੬੭॥ **ਇਹੀ ਸਾਰੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ । ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਹਰ ਹੀਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।**
ਇਕ ਦੈਂਤ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜਿਸਨੇ ਬਹੁਤ ਤੀਰ ਚਲਾ ਕੇ ਮਹਾਕਾਲ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਕਾਲ ਨੇ ਵੀ ੨੦੦੦੦ ਤੀਰ ਚਲਾਕੇ ਵਾਰ ਰੋਕੇ । ਮਹਾਕਾਲ ਪੁਨਿ ਜੀਯ ਮੈਂ ਕੋਪਾ ॥ ਧਨੁਖ ਟੰਕੋਰਿ ਬਹੁਰਿ ਰਨ ਰੋਪਾ ॥ ਏਕ ਬਾਨ ਤੇ ਧੁਜਹਿ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਦੁਤਿਯ ਸੱਤ੍ਰੁ ਕੋ ਸੀਸ ਉਡਾਯੋ ॥ ੩੭੨ ॥...ਬਹੁਰਿ ਅਸੁਰ ਕਾ ਕਾਟਸਿ ਮਾਥਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਕੇਤ ਜਗਤ ਕੇ ਨਾਥਾ॥੩੭੪॥
ਮਹਾਕਾਲ ਜੀ! ਸਿਰ ਉਡਾ ਕੇ ਮਾਰੇ ਹੋਇ ਰਾਛਸ ਦਾ ਮੱਥਾ ਕਟ ਰਹੇ ਹੋ,ਬੜੇ ਬਹਾਦਰ ਹੋ! ਹੁਣ ਫਿਰ ਸਿਰ ਕੱਟਣ ਚਲੇ ਹਨ, ਪੁਨਿ ਰਾਛਸ ਕਾ ਕਾਟਾ ਸੀਸਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਕੇਤੁ ਜਗਤ ਕੇ ਈਸਾ ॥ ਪੁਹਪਨ ਬ੍ਰਿਸਟਿ ਗਗਨ ਤੇ ਭਈ ॥ ਸਬਹਿਨ ਆਨ ਬਧਾਈ ਦਈ ॥ ੩੭੫ ॥ ਧੰਨਯ ਧੰਨਯ ਲੋਗਨ ਕੇ ਰਾਜਾ ॥ ਦੁਸਟਨ ਦਾਹ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ ॥ ਅਖਲ ਭਵਨ ਕੇ ਸਿਰਜਨਹਾਰੇ ॥ ਦਾਸ ਜਾਨਿ ਮੁਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੇ ॥ ੩੭੬ ॥

ਕਬਯੋ ਬਾਚ ॥ ਬੇਨਤੀ ॥ ਚੌਪਈ ॥

ਹਮਰੀ ਕਰੋ ਹਾਥ ਦੈ ਰਛਾ ॥ ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਚਿਤ ਕੀ ਇਛਾ ॥ ਤਵ ਚਰਨਨ ਮਨ ਰਹੈ ਹਮਾਰਾ ॥ ਅਪਨਾ ਜਾਨ ਕਰੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਾ ॥ ੩੭੭ ॥ { ਨੋਟ: ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਮਹਾਕਾਲ / ਅਸਿਕੇਤ / ਅਸਿਧੁਜ / ਜਗਤ ਕੇ ਈਸ਼ਵਰ (?) / ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ (?) ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਪੜੋ ਜੀ , ਉਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਚੌਪਈਆਂ ੯੦ ਤੋਂ ੧੦੦ ਤਕ ; ੩੬੬ ,੩੬੭, ੩੭੫, ੩੭੬ । ਇਥੇ ' ਤਵ ਚਰਨਨ ' ਦਾ ਅਰਥ ਮਹਾਕਾਲ ਦੇ ਚਰਨ ਹੈ। ਸਿਰਲੇਖ ੧ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ। ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥ ਉਪਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜੈਸਾ ਕਿ ਗੁਟਕਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ; ਕੀ ਏਹ ਸਰਾਸਰ ਧੋਖਾ ਜਾਂ ਸ਼ਰਾਰਤ ਨਹੀਂ ? }
ਤੁਮਹਿ ਛਾਡਿ ਕੋਈ ਅਵਰ ਨ ਧਯਾਊਂ ॥ ਜੋ ਬਰ ਚਾਹੋਂ ਸੁ ਤੁਮ ਤੇ ਪਾਊਂ ॥..॥੩੮੦॥ ਅਰਥਾਤ, ਸਿਖ ੧ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪਣਾ ਛੱਡ ਕੇ 'ਮਹਾਕਾਲ ਮਹਾਕਾਲ' ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਧਿਆਇਆ ਕਰਣ ! ਕਿਉਂ?
ਹੂਜੋ ਸਦਾ ਹਮਾਰੇ ਪੱਛਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ ਜੂ ਕਰਿਯਹੁ ਰੱਛਾ ॥ ੩੮੧ ॥ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਅਸਿਧੁਜ / ਮਹਾਕਾਲ ਅੱਗੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸਿਖ ਬਣਾਨ ਸਮੇਂ ਸਿਖ ਨੂੰ ਭੰਗ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ; ਸਾਰਾ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੰ: ੨੬੬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਖ਼ਰੀ ਦੋਹਿਰਾ "ਮਹਾਕਾਲ ਕੋ ਸਿੱਖਯ ਕਰਿ ਮਦਿਰਾ ਭਾਂਗ ਪਿਵਾਇ ॥ ਪੰਨਾ ੧੨੧੦" ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜਨਾ ਜੀ ।

ਕਾਲ ਪਾਇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਪੁ ਧਰਾ॥ ਕਾਲ ਪਾਇ ਸਿਵ ਜੂ ਅਵਤਰਾ॥ ਕਾਲ ਪਾਇ ਕਰਿ ਬਿਸਨ ਪ੍ਰਕਾਸਾ॥ ਸਕਲ ਕਾਲ ਕਾ ਕੀਆ ਤਮਾਸਾ ॥੩੮੩॥ਜਵਨ ਕਾਲ ਜੋਗੀ ਸਿਵ ਕੀਯੋ ॥ਬੇਦ ਰਾਜ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੂ ਥੀਯੋ ॥ ਜਵਨ ਕਾਲ ਸਭ ਲੋਕ ਸਵਾਰਾ ॥ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਤਾਹਿ ਹਮਾਰਾ ॥ ੩੮੪ ॥ ਜਵਲ ਕਾਲ ਸਭ ਜਗਤ ਬਨਾਯੋ ॥ ਦੇਵ ਦੈਤ ਜੱਛਨ ਉਪਜਾਯੋ ॥ਆਦਿ ਅੰਤ ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝਿਯਹੁ ਹਮਾਰਾ ॥੩੮੫॥ਨਮਸਕਾਰ ਤਿਸਹੀ ਕੋ ਹਮਾਰੀ ॥ ਸਕਲ ਪ੍ਰਜਾ ਜਿਨ ਆਪ ਸਵਾਰੀ ॥..॥੩੮੬॥
ਅਰਥਾਤ, ਜਿਸ ਕਾਲ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ,ਸ਼ਿਵ ,ਵਿਸ਼ਨੂੰ ,ਸਾਰਾ ਜਗਤ, ਹੋਰ ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਰਾਛਸ ਆਦਿਕ ਬਣਾਏ ;ਉਸਨੂੰ ਅਸੀ ਬਾਰੰਬਾਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਓਹੀ ਆਦਿ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ।ਅੱਗੇ ਚੌਪਈ ੩੮੫ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਕਾਲ ਨੂੰ "ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਰੂਪ ਸੁਯੰਭਵ॥" ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ : ੧ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ...... ਹੀ ਜਗਤ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੈਭੰ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹੀ ਹੈ "ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥" ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਕਰਣ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ; ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ?
ਕਾਲ ਦੀ ਅਸਲੀਯਤ ਜਾਣਨ ਲਈ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੰ: ੧ (ਪੰਨਾ ੮੦੯ ਤੋਂ ਪੰਨਾ ੮੧੩) ਦਾ ਸਵੈਯਾ ੧੭ਵਾਂ ਪੜੋ ਜੀ :-
ਮੁੰਡ ਕੀ ਮਾਲ ਦਿਸਾਨ ਕੇ ਅੰਬਰ ਬਾਮ ਕਰਯੋ ਗਲ ਮੈਂ ਅਸਿ ਭਾਰੋ ॥ ਲੋਚਨ ਲਾਲ ਕਰਾਲ ਦਿਪੈ ਦੋਊ ਭਾਲ ਬਿਰਾਜਤ ਹੈ ਅਨਿਯਾਰੋ ॥ ਛੂਟੇ ਹੈਂ ਬਾਲ ਮਹਾ ਬਿਕਰਾਲ ਬਿਸਾਲ ਲਸੈ ਰਦ ਪੰਤਿ ਉਜਯਾਰੋ ॥ ਛਾਡਤ ਜਵਾਲ ਲਏ ਕਰ ਬਯਾਲ ਸੁ ਕਾਲ ਸਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਤਿਹਾਰੋ ॥ ੧੭ ॥ (ਪੰਨਾ ੮੧੦) ..ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨੇ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਪ੍ਰਥਮ ਧਯਾਇ..
ਗਲੇ ਵਿਚ ਖੋਪੜੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ, ਨੰਗਾ ਸਰੀਰ, ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਭਾਰੀ ਤਲਵਾਰ, ਮਥੇ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਲਾਲ ਅੰਗਾਰੇ ਵਾਂਙ, ਵਾਲ ਖਿਲਰੇ ਹੋਏ, ਖ਼ੂਨ ਨਾਲ ਲਿਬੜੇ ਦੰਦ ਤੇ ਜੀਭ, ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ , ਇਕ ਹਥ ਵਿਚ ਕਟੀ ਹੋਈ ਖੋਪੜੀ...ਐਸੇ ਭਿਆਨਕ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ 'ਕਾਲ', ਤੁਹਾਡਾ ਸਦਾ ਪਾਲਣਹਾਰਾ ।(ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ, ਲੇਖ "ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ")
ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਨ੍ਰਿਲੰਭ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਦਿ ਅਸੰਭ ॥...॥੩੯੧॥ ਅਰਥਾਤ, ਮਹਾਕਾਲ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ,

ਵਿਕਾਰਾਂ (ਭੰਗ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ-ਪਿਲਾਣ ਵਾਲਾ ?) ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀ ; ਮਹਾਕਾਲ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਹੈ, ਬੇਦਾਗ ਹੈ, ਅਨਾਦੀ ਅਤੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ-ਜੂਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਤ ਹੈ !!? ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਰੁਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਪੁ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਕਿ **ੴਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ 'ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ਪਉੜੀ ੨੮॥' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਜਪੁ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਲਟ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੀ ਹੈ ।**

ਏਕੈ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਸਰੂਪਾ ॥ ਰੰਕ ਭਯੋ ਰਾਵ ਕਹੀ ਭੂਪਾ ॥..॥੩੯੪॥

ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਇਹੀ ਪੰਕਤੀਆਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੫੮ ਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਚੋਪਈ ੩੬ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕਾਲ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ :- **ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਲ ਸਭ ਜਗ ਕੋ ਤਾਤਾ ॥ ਤਾ ਤੇ ਭਯੋ ਤੇਜ ਬਿਖਯਾਤਾ ॥ਸੋਈ ਭਵਾਨੀ ਨਾਮ ਕਹਾਈ ॥ ਜਿਨ ਸਿਗਰੀ ਯਹ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਈ ॥੨੯॥.. ਕਾਲ ਰੂਪ ਭਗਵਾਨ ਭਨੈਬੋ ॥ ਤਾ ਮਹਿ ਲੀਨ ਜਗਤਿ ਸਭ ਹਵੈਬੋ ॥੩੪॥ ...ਏਕਹ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਸਰੂਪਾ॥ ਰੰਕ ਭਯੋ ਰਾਵ ਕਹੂ ਭੂਪਾ ॥੩੭॥(ਅਰਥਾਤ, ਕਾਲ ਹੀ ਦੇਵੀ ਭਵਾਨੀ / ਕਾਲ-ਰੂਪ ਭਗਵਾਨ / ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਤਾ ਹੈ !!?)**

ਜੇ ਅਸਿਧੁਜ ਤਵ ਸਰਣੀ ਪਰੇ ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਦੁਸਟ ਦੁਖਿਤ ਹਵੈ ਮਰੇ ॥..॥੩੯੭॥ ਅਰਥਾਤ, ਹੇ ਝੰਡੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਾਲੇ ਮਹਾਕਾਲ ਜੀ ! ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨੀ ਆ ਪਏ , ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਟ-ਦੋਖੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ।

ਏਕ ਬਾਰ ਜਿਨ ਤੁਮੈਂ ਸੰਭਾਰਾ ॥ ਕਾਲ ਫਾਂਸ ਤੇ ਤਾਹਿ ਉਬਾਰਾ ॥ ਜਿਨ ਨਰ ਨਾਮ ਤਿਹਾਰੋ ਕਹਾ ॥ ਦਾਰਿਦ ਦੁਸਟ ਦੋਖ ਤੇ ਰਹਾ ॥੪੦੦ ॥ ਖੜਗਕੇਤ ਮੈਂ ਸਰਨਿ ਤਿਹਾਰੀ ॥ ਆਪੁ ਹਾਥ ਦੈ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ ॥ਸਰਬ ਠੌਰ ਮੋ ਹੋਹੁ ਸਹਾਈ ॥ ਦੁਸਟ ਦੋਖ ਤੇ ਲੇਹੁ ਬਚਾਈ ॥੪੦੧॥ਅਰਥਾਤ, ਹੇ ਮਹਾਕਾਲ ਜੀ ! ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ, ਤੁਸੀ ਉਸਨੂੰ ਕਾਲ ਦੀ ਫਾਹੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਿਆ। ਜਿਸਨੇ ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿਆ, ਉਹ ਗਰੀਬੀ (ਕੰਗਾਲੀ) ,ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਅਤੇ ਔਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ।੪੦੦। ਹੇ ਖੜਗ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇ ਝੰਡੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਕਾਲ ਜੀ ! ਮੈਂ ਆਪਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਅਪਣੇ ਹਥ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾਅ ਲਉ । ਹਰ ਥਾਂ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰਿਓ, ਮੈਨੂੰ ਦੁਸਟ-ਦੋਖੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਉ । ੪੦੧।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਲਿਖਾਰੀ ਅਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਜਗਮਾਤਾ (ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ ਕਾਲਕਾ) ਤੇ ਅਸਿਧੁਜ (ਮਹਾਕਾਲ) ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ :- ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਹਮ ਪਰ ਜਗਮਾਤਾ ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਾ ਪੂਰਨ ਸੁਭਰਾਤਾ ॥ ..॥੪੦੨॥ ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ ਜਬ ਭਏ ਦਇਆਲਾ ॥ ਪੂਰਨ ਕਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਤਤਕਾਲਾ ॥..॥੪੦੩॥

ਉਪਰ ਕੀਤੀ ਵੀਚਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਨੁਕਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ :-

(੧) ਮਹਾਕਾਲ ਰਥ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ , ਧਨੁਖ-ਬਾਣ ਚਲਾਏ, ਕ੍ਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਚਲਾਈ... ; ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਹੈ ,

(੨) ਮਹਾਕਾਲ ਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ; ਅਸੀ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਸੀਨਾ ਕੇਵਲ ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ,

(੩) ਮਹਾਕਾਲ / ਕਾਲ ਖੋਪੜੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵ- ਪਾਰਵਤੀ ਦਾ ਡਰਾਉਣਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ,

(੪) ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਅਰਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਕਾਲ ਦੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਭੰਗ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ।

ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ ਮਹਾਕਾਲ / ਕਾਲਕਾ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ੋਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਦੇਵਤਾ ਹੈ, ਨ ਕਿ "ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ"। ਗੁਰਸਿਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਕਰਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਰਚਨਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ, ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀ ।

ਕਬਯੋ ਬਾਚ ਅਰਥਾਤ ਕਵੀ (ਸ਼ਯਾਮ) ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀ। ਗੁਰਸਿਖ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ।

ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ : ਬਿਖ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਿੰਚੀਐ ਬਿਖ ਕਾ ਫਲੁ ਪਾਇਆ ॥(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੧੨੪੪)

ਭਾਵ, ਜ਼ਹਰ ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਵਾਦ ਕਿਵੇਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਗੁਰਸਿਖ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਮੰਨਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ :

(੧) ਹਮਰਾ ਝਗਰਾ ਰਹਾ ਨ ਕੋਊ ॥ ਪੰਡਿਤ ਮੁਲਾਂ ਛਾਡੇ ਦੋਊ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥..
ਪੰਡਿਤ ਮੁਲਾਂ ਜੋ ਲਿਖਿ ਦੀਆ ॥ ਛਾਡਿ ਚਲੇ ਹਮ ਕਛੂ ਨ ਲੀਆ ॥ (ਅੰਗ ੧੧੫੮)

(੨) ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ ਪੁਕਾਰਨਿ ਪੋਥੀਆ ॥ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਕੂੜੁ ਗਾਲ੍ਹੀ ਹੋਛੀਆ॥ (ਅੰਗ ੭੬੧)

(੩) ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ ॥ਬਾਣੀ ਤ ਕਚੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਝਹੁ ਹੋਰ ਕਚੀ ਬਾਣੀ ॥(੯੨੦)

(੪) ਸਿਵ ਸਕਤਿ ਆਪਿ ਉਪਾਇ ਕੈ ਕਰਤਾ ਆਪੇ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤਾਏ ॥ (ਅਨੰਦੁ ਬਾਣੀ, ਅੰਗ ੯੨੦)

(੫) ਸਿਵਾ ਸਕਤਿ ਸੰਬਾਦੰ ॥ਮਨ ਛੋਡਿ ਛੋਡਿ ਸਗਲ ਭੇਦੰ ॥ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਗੋਬਿੰਦੰ ॥ਭਜੁ ਨਾਮਾ ਤਰਸਿ ਭਵ ਸਿੰਧੰ॥(੮੭੩)
ਅਰਥਾਤ, ਹੇ ਮਨ! ਸ਼ਿਵਾ-ਸ਼ਕਤੀ (ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ), ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕਰਤੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੀ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਦੀਆਂ ਹੋਛੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਚਰਚੇ ਛੱਡ ਕੇ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ੴਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਿਮਰ, ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ।

ਗੁਰਸਿਖ ਨੇ ਅਨਮਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ,ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ,ਕਰਕੇ ਮੰਨਣੀ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਿਥਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿਮਰ ਕੇ .., ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰ ਕੇ.., ਜਾਂ...?

(ਸਿਖ ਰਹਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਇਹ ਦੋਗਲਾ-ਪਨ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਖ ਰਹਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਸੋਧ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ)

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਹੈ : **ਜੀਅ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਹੋਇ ਸੁ ਗੁਰ ਪਹਿ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰਿ ॥** (੫੧੯)
ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਵਸਦਾ ਹੈ :
ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਚਿ ਆਪੁ ਰਖਿਓਨੁ ਕਰਿ ਪਰਗਟੁ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇਆ ॥ (ਵਾਰ ਆਸਾ , ਅੰਗ ੪੬੬)

ਪੰਥ-ਪਰਵਾਣਤ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸਿੱਖ ਰਹਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :
ਸਿਖ ਦੀ ਆਮ ਰਹਿਣੀ, ਕ੍ਰਿਤ , ਵਿਰਤ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ । ਗੁਰਮਤਿ ਇਹ ਹੈ :
(ੳ) ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਨਹੀ ਕਰਨੀ ।...
(ੲ) ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜੋਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਕੋ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣਾ ।......
(ਕ) ਹਰ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ।......
(ਠ) ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਦੇਹਾਂਤ ਤੱਕ ਗੁਰ ਮਰਯਾਦਾ ਕਰੇ ।

ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰ-ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਰਹਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਦੇਹਾਂਤ ਤਕ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਅੱਗੇ ।

ਭਗੌਤੀ / ਭਗਉਤੀ ਪਦ ਬਾਰੇ ਭੁਲੇਖਾ ਦੂਰ ਕਰਣ ਲਈ ਅਰਥ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ (ਕ੍ਹਾਨ ਸਿੰਘ) ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ :-
(੧). ਭਗਵਤ ਭਕਤ, ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਉਪਾਸਕ.
"ਸੋ ਭਗਉਤੀ ਜੋੁ ਭਗਵੰਤੈ ਜਾਣੈ ॥ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ॥ ਧਾਵਤੁ ਰਾਖੈ ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਆਣੈ ॥ ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਹਰਿਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ ॥ ਐਸਾ ਭਗਉਤੀ ਉਤਮੁ ਹੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚਿ ਸਮਾਵੈ ਸੋਇ॥" (ਮ :੩, ਵਾਰ ਸਿਰੀ ਰਾਗ,ਅੰਗ ੮੮) ;
ਸਾਧਸੰਗਿ ਪਾਪਾ ਮਲੁ ਖੋਵੈ ॥ ਤਿਸੁ ਭਗਉਤੀ ਕੀ ਮਤਿ ਊਤਮ ਹੋਵੈ ॥(ਸੁਖਮਨੀ ,ਮ:੫,ਅੰਗ ੨੭੪)॥
(੨). ਭਗਵਤ ਦੀ , "ਭਗਉਤੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਮਨੁ ਮੋਹਿਆ ਮਾਇਆ ॥(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਅ:ਮ:੫), ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਭੇਖ ਦੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਹੈ ਪਰ ਮਨ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ . (੩). ਭਗਵਤੀ , ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ "ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ" (ਚੰਡੀ ੩).
(੪).ਖੜਗ ,ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ , ਤਲਵਾਰ "ਲਈ ਭਗਉਤੀ ਦੁਰਗਸਾਹ"(ਚੰਡੀ ੩) "ਲਏ ਭਗਉਤੀ ਨਿਕਸ ਹੈ ਆਪ ਕਲੰਕੀ ਹਾਥ" (ਸਨਾਮਾ), "ਨਾਉ ਭਗਉਤੀ ਲੋਹ ਘੜਾਇਆ (ਭਾਗੁ) (੫). ਮਹਾਕਾਲ "ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰ ਕੈ"(ਚੰਡੀ ੩).
(੬).ਇਕ ਛੰਦ, ਕਈ ਥਾਂਈ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤੀ ਭੀ ਇਸ ਛੰਦ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਭਗਉਤੀ ਪਰਥਾਂਇ ਗੁਰਬਾਣੀ (ਵਾਰ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ,ਮ:੩, ਅੰਗ ੮੮) ਦੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ "ਭਗਉਤੀ ਐਸਾ ਉਤਮ ਮਨੁਖ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਆਪਾ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਹੈ (ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ॥) ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਭਟਕਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਗੁਰੂ-ਹੁਕਮ ਬੁਝ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ 'ਜੀਵਤੁ ਮਰਹੁ ਮਰਹੁ ਫੁਨਿ ਜੀਵਹੁ ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮੁ ਨ ਹੋਈ ॥(ਅੰਗ ੧੧੦੪)' ਦੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਸਿਖ ਲਈ ਹੈ ; ਹੇ ਨਾਨਕ! ਐਸਾ ਉਤਮ ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤ ਮਨੁਖ ਹੀ ਸਦਾ-ਥਿਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤਰਿ ਕਪਟੁ ਭਗਉਤੀ ਕਹਾਏ ॥ ਪਾਖੰਡਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਦੇ ਨ ਪਾਏ ॥(ਮ:੩,ਅੰਗ ੮੮) ,
ਅਰਥਾਤ, ਜਿਸ ਮਨੁਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਛਲ-ਕਪਟ ਹੋਵੇ ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤ ਅਖਵਾਏ , ਪਾਖੰਡ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਐਸਾ ਮਨੁਖ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕਦੀ ਪਾ ਨਹੀ ਸਕਦਾ । ਸੋ, ਇਥੇ ਭਗਉਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਭਗਵਤ ਭਕਤ / ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਉਪਾਸਕ।

ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਹਲਾ ੫ ਦੀ ਪਦੀ ...... (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੨੭੪) :-
ਭਗਉਤੀ ਭਗਵੰਤ ਭਗਤਿ ਕਾ ਰੰਗੁ ॥ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਦੁਸਟ ਕਾ ਸੰਗੁ ॥ਮਨ ਤੇ ਬਿਨਸੈ ਸਗਲਾ ਭਰਮੁ ॥ ਕਰਿ ਪੂਜੈ ਸਗਲ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥ ਸਾਧਸੰਗਿ ਪਾਪਾ ਮਲੁ ਖੋਵੈ ॥ ਤਿਸੁ ਭਗਉਤੀ ਕੀ ਮਤਿ ਊਤਮ ਹੋਵੈ ॥ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਟਹਲ ਕਰੈ ਨਿਤ ਨੀਤਿ ॥ ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪੈ ਬਿਸਨ ਪਰੀਤਿ ॥ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਨ ਹਿਰਦੈ ਬਸਾਵੈ ॥ ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਭਗਉਤੀ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਪਾਵੈ ॥
ਅਰਥਾਤ, ਭਗਉਤੀ ਐਸਾ ਮਨੁਖ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤੀ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ,ਜਿਸਨੇ ਮਨਮੁਖ ਸਾਕਤ ਦਾ ਸੰਗ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਦਾ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਪਾਪਾਂ (ਮਨਮੁਖੀ ਕਰਮਾਂ) ਦੀ ਮੈਲ ਹਟਾ ਲਈ ਹੈ, ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤ ਦੀ ਸੋਚਣੀ / ਅਕਲ ਸਰਬ-ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਐਸੀ ਉਤਮ ਸੋਚਣੀ ਵਾਲਾ ਮਨੁਖ ਹਰ ਸਮੇਂ ਖਾਲਕ ਤੇ ਖਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰੀਤ ਖ਼ਾਤਰ ਆਪਾ ਵੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ , "ਹਿਰਦੈ ਚਰਣ ਸਬਦੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਨਾਨਕ ਬਾਂਧਿਓ

vwr sI BgaqI jI ivc vrxn kIq ge
d|qW nwl c|fI dvI dw XD

vwr sI BgaqI jI ivc vrxn kIq ge
d|qW nwl c|fI dvI dw XD

ਪਾਲਿ॥(ਅੰਗ ੬੮੦)" ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ (ਗੁਰ-ਸਬਦ,ਗੁਰ-ਮੰਤਰ) ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਭੂ-ਚਰਨ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਐਸਾ ਭਗਉਤੀ / ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਹੀ ਮਨੁਖਾ-ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ "ਅਕਾਲਪੁਰਖੁ" ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਕੁਝ "ਅਗਿਆਨੀ / ਚੁੰਚ-ਗਿਆਨੀ" ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਮ:੩ ਅਤੇ ਮ:੫ ਦੇ ਗੁਰਵਾਕ ਸੁਣਾ ਕੇ "ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰ ਕੈ..." ਵਾਲੀ ਪੰਕਤੀ ਨੂੰ ਅਰਥਾਉਂਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਭਗਉਤੀ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ / ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਅਰਥ ਕਰਣ ਵਾਲੇ "ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਭਗਉਤੀ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਪਾਵੈ ॥"ਪੰਕਤੀ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਅਰਥ ਕਰਣਗੇ , ਕਿਉਂਕਿ ਅਰਥ ਹੋਣਗੇ ਕਿ "ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਐਸਾ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।" ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਗ਼ਲਤ ਹੀ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਕਿ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਘੋਰ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਾਣੀ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿੰਦਕ ਦਾ ਅੰਤ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰ ਕੈ...... ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਭਗੌਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਉਪਰ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਵਧੇਰੇ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਲਈ 'ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ ਕੀ' ਅਥਵਾ 'ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ' ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਇਹ ਵਾਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ (ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ) ਵਿਚ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ ੧੧੯ ਤੋਂ ੧੨੭ ਤਕ ਦਰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਕੁਲ ੫੫ ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ । ਸਾਰੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ (ਚੰਡੀ) ਦਾ ਮਹਿਖਾਸੁਰ, ਧੂਮ੍ਰਲੋਚਨ, ਚੰਡ, ਮੁੰਡ, ਸ੍ਰਣਵਤਬੀਜ (ਰਕਤਬੀਜ), ਸੁੰਭ , ਨਿਸੁੰਭ ਨਾਂ ਦੇ ਦੈਂਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁਧਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ । ਇਸਦਾ ਆਧਾਰ ਗ੍ਰੰਥ ਮਾਰਕੰਡੈਯ ਪੁਰਾਣ ਹੈ । ਪੰਨਾ ੯੧ ਅਤੇ ੯੫ ਤੇ ਵੀ ਚੰਡੀ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ ਇਉਂ ਲਿਖੇ ਹਨ :

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਨੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ....) , ਜਿਸਦੀ ਨਾਇਕਾ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਆਦਿ-ਸ਼ਕਤੀ, ਸ਼ਿਵਾ, ਜਗਮਾਇ, ਜਗਮਾਤਾ, ਭਵਾਨੀ, ਭਗਉਤੀ, ਕਾਲ, ਕਾਲੀ, ਕਾਲਕਾ, ਮਹਾਕਾਲੀ ਆਦਿਕ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । (ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ, ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਉਸਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਪੁਸਤਕ ਸ੍ਰੀ ਦੁਰਗਾ ਸਪਤ-ਸ਼ਤੀ)

ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ : ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰ ਕੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਲਈ ਧਿਆਇ ॥... ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਪਉੜੀ ਨੰ: ੫੫ : ਦੁਰਗਾ ਪਾਠ ਬਣਾਇਆ ਸਭੇ ਪਉੜੀਆਂ॥ਫੇਰ ਨ ਜੂਨੀ ਆਇਆ ਜਿਨ ਇਹ ਗਾਇਆ॥ ਅਰਥਾਤ, ਸਾਰੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਉਸਤਤਿ,ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਰਚੀਆਂ ਹਨ । ਭਗਉਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਦਸਣ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਜੋਤ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨੀਏ ? ਜੇ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਮਰਯਾਦਾ (ੳ) ਤੇ (ੲ) ਦੀ ਅਤੇ ਗੁਰਵਾਕ **'ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ ॥(੯੬੬) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।**

ਦੂਜੀ ਗਲ, ਗੁਰਵਾਕ : ਤੂ ਕਹੀਅਤ ਹੀ ਆਦਿ ਭਵਾਨੀ ॥ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਬਰੀਆ ਕਹਾ ਛਪਾਨੀ ॥(ਅੰਗ ੮੭੪), ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦੇਵੀ ਭਵਾਨੀ ਅਰਥਾਤ ਦੁਰਗਾ ਖ਼ੁਦ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀ ਦੇ ਸਕਦੀ । ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪਾਠ ਕਿਵੇਂ ਜੂਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰ ਕੇ ... ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ "ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ / ਦੇਵਤਾ ਮਹਾਕਾਲ" ਨੂੰ ਸਿਮਰ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰ-ਫੁਰਮਾਨ "ਪੰਡਿਤ ਮੁਲਾ ਜੋ ਲਿਖ ਦੀਆ ॥ ਛਾਡਿ ਚਲੇ ਹਮ ਕਛੂ ਨ ਲੀਆ ॥" ਜੇ ਅਸੀ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰਮਤਿ ਵੀਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਖ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇਉਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ;(ਸੁਝਾਅ ਹੈ, ਪੰਥ ਗੌਰ ਕਰੇ):-

੧ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਜੀਉ ॥
ਜੋਤਿ ਰੂਪਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਕਹਾਯਉ ॥ ਤਾ ਤੇ ਅੰਗਦੁ ਭਯਉ ਤਤ ਸਿਉ ਤਤੁ ਮਿਲਾਯਉ ॥ ਅੰਗਦਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ਅਮਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਥਿਰੁ ਕੀਅਉ ॥ ਅਮਰਦਾਸਿ ਅਮਰਤੁ ਛਤ੍ਰੁ ਗੁਰ ਰਾਮਹਿ ਦੀਅਉ ॥ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਦਰਸਨੁ ਪਰਸਿ ਕਹਿ ਮਥੁਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਯਣ ॥ ਮੂਰਤਿ ਪੰਚ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੁਰਖੁ ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ ਪਿਖਹੁ ਨਯਣ ॥ (ਅੰਗ ੧੪੦੮)
ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਜਿਨਿ ਭਰਮ ਗੜੁ ਤੋੜਿਆ॥ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਜੋੜਿਆ॥(ਅੰਗ ੫੨੨)
ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ।ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ । ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੀ ਆਤਮਕ ਜੋਤ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀਦਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਬੋਲੋ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ॥
ਅੱਗੇ ਰਹਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਛਪੀ ਅਰਦਾਸ (ਕੁਝ ਥਾਂਈਂ ਸੁਧਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ), ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਤੇ 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ! ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ ।' ਉਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ (ਨਾਨਕ ਪਦ ਵਰਤ ਕੇ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਹੱਕ ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਜਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀ) ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ / ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਨਿਮਾਣੇ ਜਨ ਬਣ ਕੇ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
(ਨੋਟ: ਪ੍ਰਿਥਮ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਸਿਮਰ ਕੇ .. ਬੋਲਿਆਂ 'ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ' ਅਤੇ 'ਕਾਲ ਪੁਰਖ =ਦੇਵੀ' ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ)

DID GURU GOBIND SINGH WORSHIP CHANDI DEVI BHAGVATI ?

(Note : This is to clarify some points, on above subject, in the article written by Dr. Debabrata Das of Kolkata printed in Sikh Review of January , 2008)

Dr. D.Das has very nicely interpreted the quotations from Guru Granth Sahib on pages 227, 456, 1138 and 1162 on the principle of worshipping one and only transcendental Brahm (Nirguna Brahm). He has very correctly summed up that

(1) Sikhs reject all the gods and the goddesses,
(2) these deities, being under the influence of Maya, are unable to know the secrets of the Lord,
(3) these deities cannot help their devotees in the attainment of emancipation,
(4) these deities are prone to death like other beings. So far all O.K.

Dr.D.Das has not gone deep into the question "Who is the Author of the Bachitra Natak Granth or the so-called Dasam Granth?" Critical study of this Granth reveals the names of the poet Shyaam (Kabi Shyaam) , poet Raam (Kabi Raam) and poet Kaal (Kabi Kaal). These poets were worshippers of Mahakal-Kalka or destructive-Ardh-narishwar form of Shiv/Durga; the fact amply proved by following statement in the Bachitra Natak Granth or the so called Dasam Granth :-
Sarabkaal hai Pitaa apaaraa . Debi Kaalka Maat hamaaraa (page 73)
Reference to Mahakal (destructive form of Shiv) is taken from Shiv Purana (story of Dvadash-lingama) and reference to Kalka (destructive form of goddess Parbati / Durga) is taken from Markanday Purana. In Debi-Ustat (page 809 in Bachitra Natak Granth) many names have been assigned to this goddess (derived from Markanday Purana's Durga Sapt-shatee, 700 shlokas or verses), such as Durga, Bhavani, Shakti, Bhagvati, Shiva, Kaali, Mahakaali, Kaal, Kaalka,Chhimaa, Manglaa, totalaa and so on.
Even the composition wrongly-called Akaal Ustat has 20 stanzas (211 to 230) praising Goddess Durga, the killer of demon Mahikhasur; last line of each stanza is **Jai jai Hosee Mahikhasur mardan….. which shows that Akaal Ustat is actually Kaal – Ustat or Devi-Durga-Ustat.**
Poets Shyaam & Raam further emphasise that they are worshippers of Mahakal / Kalka:-
Maen Na Ganeshaeh Pritham Manaun. Kishan Bishan Kabhun Na Dheayaun
Kaan sunay Pehchaan na tinn sion. Liv laagee Moree pug ein sion
MAHAAKAAL Rakhvaaar Hamaaro. Mahaaloh Hum Kinkar Thaaro. (Page 309 of B.N. Grnth)
These lines very clearly show that writers know no other deity than Mahakaal, also called Mahaaloh.
A disciple (Sikh) of Mahakaal is beptised by forcing him to drink wine & narcotics :-
Eh Chhal so Misrah Chhalaa Paahan Dae Bahaae.]
Mahakaal ko Sikh Kar Madiraa Bhaang Pivaae.] (page 1210 of Bachittar Natak Granth)
In Mahakal / Kalka temples OR Shiv / Parvati temples madira(alcohol/wine) & Bhang(intoxicant) are distributed as PRASAD , whereas Guru Granth Sahib very strongly forbids the consumption of alcohol, wine , drugs, narcotics etc. in any form as an intoxicant ,
Amrit Ka Vapaaree hovae Kyaa Mad Chhuchhae Bhao Dhrae.(page 360;Guru Granth Sahib)
Thus, we can easily conclude that Bachittar Natak Granth or the so-called Dasam Granth was not written by Guru Gobind Singh, because in this Granth

(i) one & only transcendental Brahm (ੴ) is not worshipped ,
(ii) consumption of wine/alcohol/ intoxicants is permitted
(iii) adultery / homosexuality is also allowed
(iv) women are defamed ; said to be treacherous
(v) writer-poets commit mistakes / wrong history etc. & permit the reader to rectify mistakes.
All these are opposed to basic principles laid down in the holy Guru Granth Sahib.

We have to interpret the verses from the so-called Dasam granth **with reference to context, especially Bhagvati in Chandi Chritras.** In Var Sri Bhagauti ji ki OR Durga ki Var (see ending remarks in earlier copies of Bachitra Natak Granth) where First stanza begins with 'Pritham Bhgauti Simar Ke….' And the last 55th stanza is " Durga Paath Banaeya Sabhaey Pauriaan….." that entire composition is Durga-Paath only (translated form of 700 shlokas) & this proves beyond any doubt that **Bhagvati is Durga,** the killer of

demons named Mahikhasur, Dhumar-lochan, Shumbh, Nishumbh etc. as described in Markanday Puraan and translated by Poets Shyaam, Raam & Kaal (apparent reason for three-Durga-chritras in Dasam granth). In the following line of Guru Granth Sahib, Sukhmani Mahla 5,

Bhagauti Bhagwant Bhagat Ka Rang . Bhagauti is in entirely different context ; here Bhagauti is a 'person' who is devotee of ੴ , the formless God.

The title **Patshaahee 10** written on some pages of the so-called Dasam Granth is also a big Fraud. This fraud is revealed on **page 155** of this so-called Dasam Granth when we go through the lines :

Patshaahee 10. Ath Chaubees Avtar . ……..Barnat 'Shyaam' Jathaa Mat Bhaaee.

Name of the writer / Poet Shyaam is very clearly written and this leaves no doubt that Patshahee 10 is written by some mischievous person to defame Guru Gobind Singh and to misguide the Sikhs ; this fraud / trick is played in similar way **on page 669** of the so-called Dasam Granth also. In Guru Granth Sahib, Mahla 1, Mahla 2,…Mahla 9 are written for Gurus upto 9th but for tenth Guru **why is Patshaahee 10 instead of Mahla 10 ?** Sikhs , having utmost regard for the Guru, used to address the Guru very humbly with the word Patshaah and thus, Patshaahee 10 is not written by the Guru but by some-one else with malafide intentions. All research scholars should read original texts and should not just copy other writers; **secondary evidence is usually not reliable.**

While quoting Sikh history, we have to be careful to analyse it in the light Guru Granth Sahib Vaani and philosophy. Any story that goes against Gurbanee and /or Sikh traditions is not Sikh History which could be distorted by some anti-Guru writers; the fact rightly understood by Dr.D.Das. All the Sikh Gurus were the same Jyot (ੴ) & preached same way / principles of life (jugat) as clarified in Guru Granth Sahib:-

Jot ohaa Jugat Saai Saih Kaaeyaa Pher palateeae . (Page 966 , Guru Grnth Sahib)

Sixth Guru, Guru Hargobind Sahib, after the martyrdom of his father Guru, Guru Arjan Sahib, kept two swords and this tradition of **martial spirit** was kept alive by the successors. Ninth Guru, Guru Teg Bahadar Sahib earned this name when he showed prowess in fighting with a sword (Teg) when he was 14 years of age , in a battle against Muslim forces. These Gurus never called sword or Khanda as any Goddess as Creator and nowhere they said anything which could be similar to saying "Jai Tegum.." Why should Guru Gobind Singh be defamed as worshipper of Khanda / Teg / Devi CHANDI /SHIVA etc.etc.? It is an historical fact that Bhai Lehna (who later on became 2nd Guru of the Sikhs, Guru Angad) was worshipper of Devi Durga ,but, after serving Guru Nanak for many years, he clearly understood the real path to God, the GURMAT, and the reality that **Devi Durga cannot help him in attainment emancipation** . This is very clearly written in the Holy Guru Granth Sahib :

Tu Kaheeat hi Adi-Bhavani. Mukat ki bareeaa kahaan chhapaanee. (page 874)

It is further clarified in Gurbani, Gaurhi Sukhmani Mahla 5,

Jab Nirgun Prabh Sahaj Subhai. Tab Shiv Shakti kahau kit thaien.

which means that **, when God did not create the visible world/universe , where were Shiva and his wife Parvati (Shakti) ? i.e. these so-called Gods & Godesses did not exist.**

This year , the Sikhs are celebrating 300th anniversary of Guruship of Guru Granth Sahib. Guruship was endowed by Guru Gobind Singh 300 years ago on this very Granth only which was got written by Guru Gobind Singh at Sabo Ki Talvandi (Punjab) after including Gurbani of Ninth Guru in the Adi Granth. **At that time, Dasam Granth did not even exist (refer to introduction by Dr. Ratan Singh Jaggi in the first volume translating the so-called Dasam Granth in five volumes) ;** this is an historical fact every historian ought to know.

In nutshell, we conclude that the so-called Dasam Granth, which was originally named as Bachitra Natak Granth , is based on Markanday Puraan, Shiv Puraan, Srimad Bhaagvat Puran (stories of Ramayan, Krisnavtaar, 24 avtaars of Vishnu) and translated by the poets Shyaam, Raam etc in a language, style and principles entirely different from those of the Nine Sikh Guru Nanak(s) & Guru Granth Sahib. Guru Gobind Singh during Guruship period (1675 to1708) never visited Hemkunt & never written or followed or preached anything against the holy Guru Granth Sahib. **He was undoubtedly worshipper of only & only ੴ .**

GURU GOBIND SINGH NEVER WORSHIPPED DURGA / CHANDI / SHIVA / KALKA.

Every Gur-Sikh should follow Guru Granth Sahib only as ordained by Guru Gobind Singh in 1708. All other Granths are just literature (Kachchee Bani) and not Gurbani.

(Dalbir Singh, M.Sc.,31-D, Madan Park, East Punjabi Bagh, New Delhi-110026, Ph.91-9899058458)

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਜਾਂ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ / ਕਵਿ ਰਾਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜਾਂ

ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜਾਂ ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ-ਗ੍ਰੰਥ

ਸਿਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ '੧ੴਸਤਿਨਾਮੁ' ਨਹੀ ਬਲਕਿ ਸ਼ਿਵ-ਪਾਰਵਤੀ ਦਾ ਜੁੜਵਾਂ ਭਿਆਨਕ ਸਰੂਪ ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ ਹੈ । ਨਕਲੀ ਲਿਖਾਰੀ-ਕਵੀ ਵਾਮ-ਮਾਰਗੀ ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ,ਕਵੀ ਰਾਮ..ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਸਨ ।
ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਪੜਚੋਲ ਸਿਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿੰਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ :-

(੧) **ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ :-** ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇਵੀ ਪਾਰਵਤੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਚੰਡੀ,ਦੁਰਗਾ,ਸ਼ਿਵਾ,ਕਾਲ,ਭਗੌਤੀ, ਭਵਾਨੀ, ਕਾਲੀ ਮਹਾਕਾਲੀ, ਕਾਲਕਾ ਦੀਆਂ ਦੈਂਤਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ-ਕਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਉਸਤਤਿ । ਦੇਵੀ-ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ 'ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣੇ...' ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਹਨ ।
(੨) **ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ :-** ਦੇਵਤਾ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾਂਵਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ੧੨ ਲਿੰਗਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਮੁਤਾਬਕ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਮਹਾਕਾਲ (ਜਿਸਦਾ ਮੰਦਿਰ ਉੱਜੈਨ,ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ), ਜਿਸਦੇ ਹੋਰ ਨਾਂ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸਰਬਕਾਲ,ਸਰਬਲੋਹ, ਖੜਗਕੇਤ,ਅਸਿਧੁਜ,ਅਸਿਕੇਤ ਵਗੈਰਾ ਲਿਖੇ ਹਨ,ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਹੈ । ਸ਼ਿਵ ਸਹਸਤ੍ਰ-ਨਾਮਾ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖੀ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿਖ ਕੌਮ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾ ਕੇ 'ਨਮੋ ਕਾਲ ਕਾਲੇ', 'ਨਮੋ ਸਰਬ ਕਾਲੇ' ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਉਸਤਤਿ ਸਮਝ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਚਲਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ; (ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਦਾ ਆਧਾਰ)।
(੩) **ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ :-** ਇਸ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਦਸਮ ਸਕੰਧ (ਦਸਵਾਂ ਕਾਂਡ) ਦੀਆਂ ਲੜੀਵਾਰ ਕਥਾਵਾਂ ਨੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਦੇਵਤਾ ਵਿਸ਼ਨੂ ਦੇ ੨੪ ਅਵਤਾਰਾਂ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਦਿਕ ਦੀਆਂ ਕਥਾਂਵਾਂ ਨੇ ਮਲਿਆ ਹੈ । ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ 'ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ...' ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਹਨ । ਚਲਾਕ ਸਿਖ-ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ 'ਦਸਮ ਸਕੰਧ' ਨੂੰ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਕਰਕੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਕਵਿ ਰਾਮ / ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਿਵ-ਦੁਰਗਾ ਅਥਵਾ ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਸਿਧ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ (Strange Drama) ਗ੍ਰੰਥ / ਅਖੌਤੀ (so called) ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪੰਕਤੀਆਂ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ ਸਹਿਤ ਹੇਠ ਲਿਖਤ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤਿਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਉਣ (੧ੴਸਤਿਨਾਮੁ .. ਤੋਂ ਤੋੜਨ) ਲਈ ਹੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ :-

ਪੰਨਾ੭੩ : ਸਰਬਕਾਲ ਹੈ ਪਿਤਾ ਅਪਾਰਾ॥ਦੇਬਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤ ਹਮਾਰਾ॥(ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ)

ਅਰਥਾਤ, ਸਰਬਕਾਲ(ਮਹਾਕਾਲ) ਪਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤਾ ਹੈ ; ਇਹ ਹੈ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ । ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ੧ੴਸਤਿਨਾਮੁ ਅਰਥਾਤ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ "ਤੂ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤੂ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮਾਤਾ॥" ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਵਿ-ਰਚਿਤ-ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ।
ਇਸ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਕਈ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ,ਭੁਲਣਹਾਰ ਹਨ।ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗੌਰ ਨਾਲ ਪੜੋ ਜੀ :
ਪੰਨਾ ੪੭: ਪ੍ਰਿਥਮ **ਕਾਲ** ਜਬ ਕਰਾ ਪਸਾਰਾ॥ ...ਏਕ ਸ੍ਰਵਣ (ਕਾਨ) ਤੇ ਮੈਲ ਨਿਕਾਰਾ॥ਤਾਂਤੇ ਮਧੁ ਕੀਟਭ ਤਨ ਧਾਰਾ॥ ਦੁਤੀਆ ਕਾਨ ਤੇ ਮੈਲ ਨਿਕਾਰੀ॥ਤਾਂਤੇ ਭਈ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਸਾਰੀ॥(ਨੋਟ: ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ 'ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ..' ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ । ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਕਿਵੇਂ? ਕੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਹੈ ?)
ਪੰਨਾ ੧੧੯ :ਪੁਰਾਤਨ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ (ਵੇਖੋ ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਟੀਕਾ ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜਗੀ) ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ **ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ ਕੀ** ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਹੁਣ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ - "ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰ ਕੈ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਲਈ ਧਿਆਇ॥" ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਪਉੜੀ-" **ਦੁਰਗਾ ਪਾਠ ਬਣਾਇਆ ਸਭੇ ਪਉੜੀਆਂ॥..੫੫॥** ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਭਗਉਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਹੈ । ਸਿਖ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨ ਕਿ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਅੱਗੇ । ਜੇਕਰ ਸਿਖ ਪੰਥ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੰਕਤੀ ਬਦਲ ਕੇ " ਪ੍ਰਿਥਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿਮਰ ਕੇ ...॥" ਸੋਧ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਬੇਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ।(**ਨੋਟ :ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਭੁਲਣਹਾਰ ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਕਈ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :- "ਭੂਲ ਹੋਇ ਕਬਿ ਲੇਹੁ ਸੁਧਾਰੀ ॥" ਅਰਥਾਤ,** ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀ ਜੇ ਅਸੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕੋਈ ਪੰਕਤੀ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਲਈਏ ਜਾਂ ਹਟਾ ਦਈਏ ।)

ਪੰਨਾ ੧੫੫ : ॥ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦॥ਅਥ ਚੋਬੀਸ ਅਵਤਾਰ॥.. ਸੁਨੀਅਹੁ ਸੰਤ ਸਭੈ ਚਿਤ ਲਾਈ॥ ਬਰਨਤ ਸਯਾਮ ਜਥਾ ਮਤ ਭਾਈ॥੧॥ ਸਯਾਮ-ਕਵਿ-ਛਾਪ ਸਿਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਲਿਖ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ "ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦" ਹਟਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੁਧ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਪੰਥ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਸਿਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਨੁਕੂਲ ਸੇਧ ਦੇਣ ।

ਪੰਨਾ ੩੦੯: ॥ਚੋਪਈ॥ਮੈ ਨ ਗਨੇਸ਼ਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਨਾਊਂ॥ਕਿਸਨ ਬਿਸਨ ਕਬਹੁ ਨ ਧਿਆਊਂ॥...ਛੰਦ-੪੩੪॥ ਮਹਾਕਾਲ ਰਖਵਾਰ ਹਮਾਰੋ॥ ਮਹਾਲੋਹ ਹਮ ਕਿੰਕਰ ਥਾਰੋ॥ਛੰਦ-੪੩੫॥ (ਨੋਟ: ਲਿਖਾਰੀ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਦਾ ਰਖਵਾਲਾ ਉਸਦਾ ਇਸ਼ਟ ਮਹਾਕਾਲ ਅਥਵਾ ਮਹਾਲੋਹ / ਸਰਬਲੋਹ ਹੈ । ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਅਰਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀ ; ਅੱਗੇ ਪੰਨਾ ੧੨੭੦ ਦਾ ਦੋਹਰਾ ਪੜੋ ਜੀ ।

ਪੰਨਾ ੭੧੧ :ਕੇਵਲ 'ਕਾਲ' ਈ ਕਰਤਾਰ॥(ਕਾਲ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ? (ਵੇਖੋ ਉਪਰ ਪੰ: ੪੭)

ਪੰਨਾ ੮੦੯ : ਦੁਰਗਾ ਤੂੰ ਛਿਮਾ ਤੂੰ ਸ਼ਿਵਾ ਰੂਪ ਤੇਰੋ ॥(ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਅਨੇਕ ਨਾਂ ; ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਦੇਵੀ-ਉਸਤਤ ਵਿਚੋਂ । ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਹੀ ਸ਼ਿਵਾ ਹੈ) । ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾ ੯੯ ਤੇ ਲਿਖੀ ਰਚਨਾ "ਦੇਹ ਸ਼ਿਵਾ ਬਰ ਮੋਹਿ ਇਹੈ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਟਰੋਂ ॥" ਵਿਚ **ਸ਼ਿਵਾ ਦਾ ਅਰਥ ਦੁਰਗਾ** ਹੀ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ੧ੴ ਦਾ ਸੇਵਕ ਮੰਨਦੀ ਹੈ "**ਦੁਰਗਾ ਕੋਟਿ ਜਾ ਕੇ ਮਰਦਨ ਕਰਹਿ ॥**" ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ " ਦੇਹ ਸ਼ਿਵਾ ਬਰ ਮੋਹਿ ਇਹੈ..." ਰਚਨਾ ਨ ਪੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨ ਗਾਇਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਪੰਨਾ ੮੧੦ :-'ਕਾਲ / ਕਾਲਕਾ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਸਰੂਪ ਜਗ ਦਾ ਪਾਲਣਹਾਰ (?) (ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰ)

ਮੁੰਡ ਕੀ ਮਾਲ ਦਿਸਾਨ ਕੇ ਅੰਬਰ ਬਾਮ ਕਰਯੋ ਗਲ ਮੈ ਅਸਿ ਭਾਰੋਂ॥ ਲੋਚਨ ਲਾਲ ਕਰਾਲ ਦਿਪੈ ਦੋਊ ਭਾਲ ਬਿਰਾਜਤ ਹੈ ਅਨਿਯਾਰੋ॥ ਛੂਟੇ ਹੈ ਬਾਲ ਮਹਾ ਬਿਕਰਾਲ ਬਿਸਾਲ ਲਸੈ ਰਦ ਪੰਤਿ ਉਜਯਾਰੋ॥ ਛਾਡਤ ਜਵਾਲ ਲਏ ਕਰ ਬਯਾਲ ਸੁ 'ਕਾਲ' ਸਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਤਿਹਾਰੋ॥

ਅਰਥਾਤ ਗਲੇ ਵਿਚ ਖੋਪੜੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ, ਸਰੀਰ ਨੰਗਾ, ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਭਾਰੀ ਤਲਵਾਰ, ਲਾਲ ਅੰਗਾਰੇ ਵਰਗੀਆਂ ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬਿਖਰੇ ਵਾਲ, ਖੂਨ ਨਾਲ ਲਿਬੜੇ ਦੰਦ, ਮੂੰਹ ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ.. ਇਹ 'ਕਾਲ' ਤੁਹਾਡਾ ਪਾਲਣਹਾਰ !??? ਚੋਪਈ 'ਹਮਰੀ ਕਰੋ ਹਾਥ ਦੇ ਰਛਾ' ਵਿਚ ਇਸੇ ਮਹਾਕਾਲ/ ਕਾਲ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਨਾ ੧੨੭੦ :- ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਨੰ: ੨੬੬ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦੋਹਿਰਾ :

ਇਹ ਛਲ ਸੋ ਮਿਸਰਹ ਛਲਾ ਪਾਹਨ ਦਏ ਬਹਾਇ॥ ਮਹਾਕਾਲ ਕੋ ਸਿਖਯ ਕਰਿ ਮਦਿਰਾ ਭਾਂਗ ਪਿਵਾਇ ॥

ਅਰਥਾਤ ਮਹਾਕਾਲ ਦੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਕੜਾਹ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨਹੀ, ਭੰਗ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਛਕਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਵਰਤਣ ਵਰਤਾਣ,ਛਕਣ ਛਕਾਉਣ ਤੋਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਸਪਸ਼ਟ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਅਰਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਂ ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਜਾਂ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਹੀ । ਸ਼ਿਵ/ਕਾਲੀ ਮੰਦਿਰਾਂ ਵਿਚ ਭੰਗ/ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਹੀ ਪਰਸ਼ਾਦ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਨਾ ੧੩੮੭॥ ਕਬਯੋ ਬਾਚ ਬੇਨਤੀ॥ਚੋਪਈ॥(ਰਹਿਰਾਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਚੌਪਈ : ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪਾ:੧੦ ਅੰਕਤ ਨਹੀ ਪਰ ਗੁਟਕੇ ਛਾਪਣ ਵਾਲੇ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਛਾਪੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।) ਹਮਰੀ ਕਰੋ ਹਾਥ ਦੈ ਰਛਾ॥..ਜਵਨ **ਕਾਲ** ਸਭ ਜਗਤ ਬਨਾਯੋ॥..ਆਦਿ ਅੰਤ ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ(?)॥ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝਿਯੋ ਹਮਾਰਾ॥... ਖੜਗਕੇਤ (ਮਹਾਕਾਲ) ਮੈ ਸਰਨ ਤੁਮਾਰੀ ॥(ਨੋਟ :ਇਹ ਰਚਨਾ ਆਖ਼ਰੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹੈ , ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ ਦਾ ਦੈਂਤਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ; ਮਹਾਕਾਲ ਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆਉਣਾ ਸਿਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਕਾਲ ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਦੇਵਤਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਸ਼ਲੀਲ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੁਧ ਹਨ, ਜੋ ਗੁਰੁ-ਰਚਿਤ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀ ਸਕਦੇ)। ਇਹ ਚੌਪਈ ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ / ਕਵਿ ਰਾਮ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਰਖਕੇ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸਿਖ-ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਹੈ ।

ਸ਼ਿਵ-ਪਾਰਬਤੀ ਦਾ ਜੁੜਵਾਂ ਅਰਧ-ਨਾਰੀਸ਼ਵਰ ਰੂਪ 'ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ' ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ।

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਜਪਿ ਗੋਬਿੰਦੁ ਗੋਪਾਲ ਲਾਲੁ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿ ਤੂ ਜੀਵਹਿ ਫਿਰਿ ਨ ਖਾਈ ਮਹਾਕਾਲੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਕੋਟਿ ਜਨਮ ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਆਇਓ ॥ ਬਡੈ ਭਾਗਿ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਪਾਇਓ ॥੧॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਨਾਹੀ ਉਧਾਰੁ ॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥੨॥

ਪਦ ਅਰਥ :- ਜਪਿ - ਸਿਮਰ ਕੇ ॥ ਲਾਲੁ - ਅਮੋਲਕ ॥ ਤੂ ਜੀਵਹਿ - ਤੂ ਜੀਊਂਦਾ ਰਹੇਂਗਾ , ਤੈਨੂੰ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ ਰਹੇਗਾ ॥ ਮਹਾਕਾਲੁ - ਮੌਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਕੋਟਿ - ਕਰੋੜਾਂ ॥ ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ - ਮੁੜ ਮੁੜ ਭਟਕ ਭਟਕ ਕੇ ॥ ਆਇਓ - ਤੂੰ (ਇਸ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਵਿਚ) ਆਇਆ ਹੈਂ ॥ ਵਡੈ ਭਾਗਿ - ਵੱਡੀ ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ॥ ਪਾਇਓ - ਮਿਲਿਆ ਹੈ ॥ ਸਾਧ ਸੰਗੁ - ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਾਥ ॥ ਉਧਾਰੁ - ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੇ ਗੇੜ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ॥ ਬਾਬਾ - ਹੇ ਭਾਈ ॥ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ - ਨਾਨਕ ਦਸਦਾ ਹੈ ॥
ਅਰਥ :- ਹੇ ਭਾਈ ! ਅਮੋਲਕ ਗੋਪਾਲ ਦਾ ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ, ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ ਰਹੇਗਾ ; ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ ਮਹਾਕਾਲ ਖਾ ਨਹੀ ਸਕੇਗਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਹੇ ਭਾਈ ! ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਮੁੜ ਭਟਕਣਾ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੁਣ ਤੂੰ ਇਸ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈਂ; ਤੇ ਇਥੇ ਵੱਡੀ ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਾਥ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ॥੧॥ ਹੇ ਭਾਈ! ਨਾਨਕ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੇ ਗੇੜ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ॥੨॥

ਵਿਆਖਿਆ :- ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਮੁਚੀ ਮਾਨਵ ਜਾਤਿ ਨੂੰ ਮਨੁਖਾ ਜੀਵਨ ਸਾਰਥਕ ਕਰਣ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਸਦੀ ਹੈ । ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ (**ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ**) ਦਾ ਨਾਮ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਜਪਿਆਂ ਹੀ ਮਨੁਖਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ **'ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥**
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥ ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ '(ਅੰਗ ੧੨), ਮਿਲਦੀ ਹੈ।
ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੋਬਿੰਦ, ਗੋਪਾਲ, ਰਾਮ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਲਈ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ :-
ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥ (ਅੰਗ ੪੮੫)
ਗੋਪਾਲ ਤੇਰਾ ਆਰਤਾ ॥ ਜੋ ਜਨ ਤੁਮਰੀ ਭਗਤਿ ਕਰੰਤੇ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰਤਾ ॥(ਅੰਗ ੬੯੫)
ਅਸੁਰ ਸਘਾਰਣ ਰਾਮੁ ਹਮਾਰਾ ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਮਈਆ ਰਾਮੁ ਪਿਆਰਾ ॥ (ਅੰਗ ੧੦੨੮)
ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ (ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਿਸਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਭਿਆਨਕ ਸਰੂਪ ਮਹਾਕਾਲ ਹੈ) ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਵੀ ਪਾਰਵਤੀ (ਜਿਸਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਸਰੂਪ ਮਹਾਕਾਲੀ ਅਥਵਾ ਕਾਲਕਾ, ਦੁਰਗਾ, ਭਵਾਨੀ, ਭਗਉਤੀ ਹੈ।) ਆਦਿਕ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਇਹ ਸੇਵਕ ਹਨ।
ਸਿਵ ਸਕਤਿ ਆਪਿ ਉਪਾਇ ਕੈ ਕਰਤਾ ਆਪੇ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤਾਏ ॥ (ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੩,ਅਨੰਦੁ, ਅੰ:੯੨੦)
ਪੜੋ , ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥ਅਸ਼ਟਪਦੀ ੨੧, ਸਲੋਕ ॥ ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ...
ਜਬ ਨਿਰਗੁਨ ਪ੍ਰਭ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ॥ ਤਬ ਸਿਵ ਸਕਤਿ ਕਹਹੁ ਕਿਤੁ ਠਾਇ ॥ (੨੯੧)
ਅਰਥਾਤ, ਜਦੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਰਾਕਾਰ ਸਰੂਪ ਹੀ ਸੀ, ਸਰਗੁਨ (ਸਾਕਾਰ, ਸੰਸਾਰ-ਰਚਨਾ) ਨਹੀ ਸੀ, ਤਦੋਂ ਦਸੋ, ਸ਼ਿਵ(ਮਹਾਕਾਲ) ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ (ਕਾਲਿਕਾ,ਦੁਰਗਾ) ਕਿਥੇ ਸਨ ? ਭਾਵ, ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀ ਸਨ।
ਸਿਵਾ ਸਕਤਿ ਸੰਬਾਦੰ॥ਮਨ ਛੋਡਿ ਛੋਡਿ ਸਗਲ ਭੇਦੰ॥ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਗੋਬਿੰਦੰ॥ਭਜੁ ਨਾਮਾ ਤਰਸਿ ਭਵ ਸਿੰਧੰ ॥(ਅੰ:੮੭੩)
ਅਰਥਾਤ, ਹੇ ਮਨ ! ਸ਼ਿਵ-ਪਾਰਵਤੀ (ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ) ਦੀਆਂ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਭੇਦ ਸਮਝਣੇ ਛੱਡ ਦੇ । ਹੇ ਨਾਮਦੇਵ ! ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਸਿਮਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾ ।
ਜੋ ਮਨੁਖ ਸਰਬ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ, ਨਿਰਭਉ ਹਸਤੀ (ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ...) ਦਾ ਨਾਮ,ਗੁਰ-ਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਜਪਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਮਹਾਕਾਲ ਵਰਗੀ ਛੋਟੀ ਹਸਤੀ ਜਾਂ ਧਰਮਰਾਜ ਜਾਂ ਜਮਦੂਤ ਤੋਂ ਡਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ; ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ
ਅਫਰਿਓ ਜਮੁ ਮਾਰਿਆ ਨ ਜਾਈ ॥ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦੇ ਨੇੜਿ ਨ ਆਈ ॥
ਸਬਦੁ ਸੁਣੇ ਤਾ ਦੂਰਹੁ ਭਾਗੈ ਮਤੁ ਮਾਰੇ ਹਰਿ ਜੀਉ ਵੇਪਰਵਾਹਾ ਹੈ ॥(ਅੰ: ੧੦੫੪)
ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਨਿ ਸਾਜਨਾ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਜੀਤਿ॥ਨਾਨਕ ਧਰਮ ਐਸੇ ਚਵਹਿ ਕੀਤੋ ਭਵਨੁ ਪੁਨੀਤ॥ (ਅੰ: ੧੪੨੫)
ਅਰਥਾਤ, ਧਰਮਰਾਜ ਵਰਗੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ , ਸਜਣੋ! ਤੁਹਾਡੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਭਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਸੋ, ਇਸ ਤਰਾਂ ਰਹਾਉ ਦੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸਮਝਾਈ ਹੈ ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਸਮਝਾਂਦੇ ਹਨ , ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਭਟਕਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਿਮਰਨ-ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਫ਼ਲਾ ਕਰੀਏ ਜੈਸਾ ਕਿ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫ਼ੁਰਮਾਂਦੇ ਹਨ **(ਅੰਗ ੬੯੪) :**
ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ ਚਿਰੁ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥
ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸਨ-ਦੀਦਾਰ (realization) ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਧ (ਗੁਰੂ) ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ

ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਅਰਥਾਤ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ: **ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥ ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥ (ਅੰਗ ੨੦੪)**
ਨਾਮ-ਰਸ ਵਿਚ ਭਿੱਜੇ ਸੱਚੇ ਸੰਤ-ਗੁਰੂ 'ਪੁਰਖੁ ਬੈਰਾਗੀ' ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆਂ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਤਰਾਂ ਦਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਤੀ ਆਤਮਾ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਜਾਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।
ਅਖੀਰਲੇ ਅੰਤਰੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ! ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨੀ ਲਗੀਂ। ਗੁਰਵਾਕ :-
ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕਾ ਸੁਨਿ ਉਪਦੇਸੁ ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਕਟਿ ਕਰਿ ਪੇਖੁ ॥(ਅੰਗ ੨੯੫)
ਕਬੀਰ ਜਉ ਤੁਹਿ ਸਾਧ ਪਿਰੰਮ ਕੀ ਪਾਕੇ ਸੇਤੀ ਖੇਲੁ॥ ਕਾਚੀ ਸਰਸਉਂ ਪੇਲਿ ਕੈ ਨਾ ਖਲਿ ਭਈ ਨ ਤੇਲੁ॥(ਅੰਗ ੧੩੭੭)
ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਅਰਥਾਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਨ ਵੀ ਦਸਦੀ ਹੈ :
ਸਤਿਪੁਰਖੁ ਜਿਨਿ ਜਾਨਿਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਸਕਾ ਨਾਉ॥ ਤਿਸਕੈ ਸੰਗਿ ਸਿਖੁ ਉਧਰੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਉ ॥(ਅੰਗ ੨੮੬)
ਭੂਲੇ ਮਾਰਗੁ ਜਿਨਹਿ ਬਤਾਇਆ ॥ ਐਸਾ ਗੁਰੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਇਆ ॥ (ਅੰਗ ੮੦੩)
ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਜਿਨਿ ਭਰਮ ਗੜੁ ਤੋੜਿਆ॥ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਜੋੜਿਆ॥(ਅੰਗ ੫੨੨)
ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਭੁਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ ਦਸਕੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਮ-ਕਿਲੇ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ, ਆਪ ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਵੀ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਐਸਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭੱਟ ਭਿੱਖਾ ਜੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਭਾਲਦੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਆਪ-ਬੀਤੀ ਇਉਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ :
ਰਹਿਓ ਸੰਤ ਹਉ ਟੋਲਿ ਸਾਧ ਬਹੁਤੇਰੇ ਡਿਠੇ ॥ ਸੰਨਿਆਸੀ ਤਪਸੀਅਹ ਮੁਖਹੁ ਏ ਪੰਡਿਤ ਮਿਠੇ ॥ ਬਰਸੁ ਏਕੁ ਹਉ ਫਿਰਿਓ ਕਿਨੈ ਨਹੁ ਪਰਚਉ ਲਾਯਉ ॥ ਕਹਤਿਅਹ ਕਹਤੀ ਸੁਣੀ ਰਹਤ ਕੋ ਖੁਸੀ ਨ ਆਯਉ॥ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਛੋਡਿ ਦੂਜੈ ਲਗੇ ਤਿਨ੍ ਕੇ ਗੁਣ ਹਉ ਕਿਆ ਕਹਉ ॥ ਗੁਰੁ ਦਯਿ ਮਿਲਾਯਉ ਭਿਖਿਆ ਜਿਵ ਤੂ ਰਖਹਿ ਤਿਵ ਰਹਉ ॥ (ਅੰਗ ੧੩੯੫)
ਅਜ ਦੇ ਸਮੇ ਅਸੀ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਤੇ ਨਿਤ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਖੌਤੀ ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਗੁਰੂ, ਸੰਤ, ਸਾਧ ਆਦਿਕ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਨਹੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ; ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਕਰਮ ਵੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਭੁਲੜ ਸਿਖ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਸਿਖ ਕੌਮ ਦੇ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਗਏ। ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬਾਣੀ-ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ੩੫ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸਚ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾ ਦੇਣ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ੩੬ਵੇਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀ ।
ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਤਤ-ਉਪਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮਨੁਖ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮਹਾਕਾਲ ਵਰਗੇ ਮੌਤ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਤੋਂ ਡਰਣ ਦੀ, ਪੂਜਾ ਕਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ।
ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਸਿਖ ਮਹਾਕਾਲ (ਚੌਪਈ : ਹਮਰੀ ਕਰੋ ਹਾਥ ਦੇ ਰਛਾ ॥.........ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਇਸ਼ਟ ਕਾਲ, ਅਸਿਕੇਤ, ਅਸਿਧੁਜ, ਖੜਗਕੇਤ.........) ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਭੁੱਲੜ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਨ ਲਈ ਭੰਗ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪੜੋ ਜੀ : ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਨੰ: ੨੬੬ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦੋਹਰਾ : **ਇਹ ਛਲ ਸੋ ਮਿਸਰਹ ਛਲਾ ਪਾਹਨ ਦਏ ਬਹਾਇ ॥ਮਹਾਕਾਲ ਕੋ ਸਿਖ ਕਰਿ ਮਦਿਰਾ ਭਾਂਗ ਪਿਵਾਇ॥**
ਅਤੇ ਇਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ, ਜੋ ਕਿ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ (ਪੰਨਾ ੭੩) :
ਸਰਬਕਾਲ (ਮਹਾਕਾਲ) ਹੈ ਪਿਤਾ ਅਪਾਰਾ ॥ ਦੇਬਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤ ਹਮਾਰਾ ॥
(ਨੋਟ : ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰ ਕੇ...(ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ,ਤੀਜੀ ; ਪੁਰਾਤਨ ਸਿਰਲੇਖ 'ਦੁਰਗਾ ਕੀ ਵਾਰ) ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਭਗਉਤੀ ਦੇ ਅਰਥ 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਈ ਕ੍ਹਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ' ਨੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਰਗਾ ਅਤੇ ਮਹਾਕਾਲ ਲਿਖੇ ਹਨ।)

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਰਚਿਤ ਮੰਨਣ ਦੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਨਤੀਜੇ :-

(੧) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਆਖ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ,
(੨) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗ-ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਮੰਨਣਾ,
(੩) ਪਰ-ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪਰ-ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰਣ ਦੀ ਛੂਟ ਜਾਂ ਖੁੱਲ ਦੇਣੀ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨਾ,
(੪) ਕੇਸ-ਨਾਸ਼ਕ-ਤੇਲ ਆਦਿਕ ਵਰਤਣ ਦੀ ਛੂਟ ਦੇਣਾ, (ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਹਮਲਾ),
(੫) ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁਟ ਕੇ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆਉਣਾ,
(੬) ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਵਾਦ ਵਿਚ ਉਲਝਾਉਣਾ,
(੭) ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ੨੩੯ ਸਾਲ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਸਿਧ ਕਰਣਾ...
ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ, ਭੁੱਲੜਾਂ ਨੂੰ ਅਨਮਤੀ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਭਰਮ-ਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੋ ਜੀ ।

ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟ ਜੁ ਬੇਰਿ ॥
ਉਹ ਝੂਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੇਰਿ ॥(ਸਲੋਕ ੮੮, ਅੰਗ ੧੩੬੯)

(ਸਾਕਤ = ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਆ, ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ , ਦੁਰਗਾ ਪੂਜਕ , ਕਾਲੀ ਦਾ ਭਗਤ । ਸ਼ਾਕਤ ਮਤ = ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸਾਰੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ; ਸ਼ਾਕਤ ਲੋਕ ਦਸ ਮਹਾਵਿਦਯਾ ਅਰਥਾਤ ਦਸ ਦੇਵੀਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਕਾਲੀ, ਤਾਰਾ, ਖੋੜਸ਼ੀ,ਭੁਵਨੇਸ਼ਵਰੀ,ਭੈਰਵੀ,ਛਿਨ ਮਸਤਕਾ,ਧੁਮਾਵਤੀ,ਵਗਲਾ,ਮਾਤੰਗੀ ਅਤੇ ਕਮਲਾ । ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਮ-ਮਾਰਗੀ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜੋ **ਸਿਵ-ਸ਼ਕਤੀ** (ਸ਼ਿਵ-ਪਾਰਵਤੀ) ਦੇ ਅਰਧ-ਨਾਰੀਸ਼ਵਰ ਰੂਪ , **ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ** ,ਦੇ ਖੱਬੇ(ਵਾਮ) ਪਾਸੇ (ਦੇਵੀ) ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਹਨ ਜੋ ਮਾਸ,ਮਦਿਰਾ,ਮੈਥੁਨ (ਸ਼ਰਮੋ-ਹਯਾ ਪਾਸੇ ਰਖ ਕੇ ਖੁਲੇ-ਆਮ ਮਾਂ-ਪੁਤਰ, ਪਿਉ-ਧੀ, ਭੈਣ-ਭਰਾ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਵਿਭਚਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਚੋਲੀ ਪੰਥ), ਮਾਇਆ, ਮੁਦ੍ਰਾ ਪੰਜ ਮਕਾਰ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। **ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ-ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ** ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਂਈਂ ਸਾਕਤ (ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਏ, ਸ਼ਕਤੀ-ਪੂਜਕ ਅਰਥਾਤ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ) ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮਝਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕੇਲੇ ਦੇ ਨਰਮ ਪੇੜ ਨੂੰ ਬੇਰ ਦੀ ਕੰਡਿਆਲੀ ਝਾੜ ਹਵਾ ਝੁਲਣ ਤੇ ਚੀਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਤਿਵੇ ਹੀ ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਏ ਦਾ ਸੰਗ ਤਾਂ ਆਤਮਕ-ਮੌਤ ਸਹੇੜਨਾ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਰਹੋ ।ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਸੂਅਰ (**ਕਬੀਰ ਸਾਕਤ ਤੇ ਸੂਕਰ ਭਲਾ..**) ਚੰਗਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗੰਦ ਖਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਗੁਰਸਿਖ ਨੇ ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਏ ਤੋਂ ਉਲਟੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਅਪਨਾਉਣੀ ਹੈ :

ਉਲਟੀ ਰੇ ਮਨ ਉਲਟੀ ਰੇ ॥ ਸਾਕਤ ਸਿਉ ਕਰਿ ਉਲਟੀ ਰੇ ॥ (ਮਹਲਾ ੫ ,ਅੰਗ ੫੩੫)

ਅਜ ਸਿਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਖ਼ਤਰਾ ਸਿੱਖੀ-ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਆਂ ਤੋਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਸ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਸਿਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। **ਗੁਰਸਿਖੋ ! ਖ਼ਬਰਦਾਰ!!** ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਆਪ ਪੜ ਕੇ, ਸਮਝ ਕੇ, ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਘੁਮਣ-ਘੇਰੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ,ਦਸਣਾ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਠੀਕ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ।

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪਹਿਲੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਮਝੋ। ਫਿਰ ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜਨੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ (੧) ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ (ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ,ਸ਼ਿਵਾ, ਚੰਡੀ,ਭਗਉਤੀ, ਕਾਲਕਾ, ਕਾਲ .. ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ; ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਆਧਾਰ), (੨) ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ (ਦੇਵਤਾ ਸ਼ਿਵ,ਮਹਾਕਾਲ.. , ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਥਾਵਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ-ਸਹਸਤ੍ਰ-ਨਾਮਾ), (੩) ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ (ਦੇਵਤਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ੨੪ ਅਵਤਾਰਾਂ, ਰਾਮ-ਅਵਤਾਰ, ਕ੍ਰਿਸਨ-ਅਵਤਾਰ .. ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ), (੪) ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਦਾ ਪੰਜ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਟੀਕਾ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਕੌਣ : ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਏ ਕਵੀ ਸ਼ਯਾਮ , ਕਵੀ ਰਾਮ , ਕਵੀ ਕਾਲ ਜਿਨਾਂ ਦੀ ਕਵਿ-ਛਾਪ ਕਈ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿਸਦੀ ਹੈ (ਕੁਝ ਖਾਸ ਪੰਨੇ ਨੰਬਰ ੧੫੫,੨੧੩,੩੦੪,੩੬੭,੪੦੬,੪੮੭,੪੮੯,੫੧੬,੫੬੦,੬੬੯, ੮੮੪, ੯੮੯,੧੧੨੮,੧੧੩੮,੧੨੪੫,੧੨੯੪,੧੩੫੫)

ਪੰਨਾ ੧੫੫ ਤੇ ਲਿਖਿਆ **ਸਿਰਲੇਖ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਧੋਖਾ** ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਤਖੱਲਸ ਸਾਫ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦॥ ਅਥ ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ॥......ਬਰਨਤ 'ਸਯਾਮ' ਜਥਾ ਮਤ ਭਾਈ ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਲਿਖਿਆ ਧੋਖਾ (Fraud) ਪੰਨਾ ੬੬੯ ਤੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਹਿਰਾਸ ਵਿਚ ਪੜੀ ਜਾਂਦੀ ਕਬਿਯੋ ਵਾਚ ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਗੁਟਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਨੇ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਚੋਪਈ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ **ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦** ਨਹੀ । ਗੁਰ-ਮਰਯਾਦਾ ਮਹਲਾ ੧, ਮਹਲਾ ੨,.., ਮਹਲਾ ੯ ਲਿਖਣ ਦੀ ਹੈ ਨ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧,੨..੯ ਲਿਖਣ ਦੀ।**ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਦਾ ਲੇਬਲ ਲਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।**

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਂਵਾਂ ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀ ਸਿਧਾਂਤ,ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਭੰਗ ਆਦਿਕ ਨਸ਼ੇ ਵਰਤਣ ਦੀ ਖੁੱਲ, ਵਿਭਚਾਰੀ ਅਤੇ ਮਨਮੁਖੀ ਜੀਵਨ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਪੜੋ ਜੀ,

(੧) ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ..... (ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ, ਜਿਸਨੇ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ, ਦੀ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਕਰਦੇ ੨੦ ਸਵੈਯੇ, ੨੧੧ ਤੋਂ ੨੩੦ ਤਕ , ਪੰਨਾ ੩੦ ਤੋਂ ੩੩ ਤਕ)

(੨) ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰ ਕੇ..(ਪਉੜੀ ੧ , ਪੰਨਾ ੧੧੯) ਅਤੇ ਪੰਨਾ ੧੨੭ ਤੇ ਆਖਰੀ ਪਉੜੀ ; ਦੁਰਗਾ ਪਾਠ ਬਣਾਇਆ ਸਭੇ ਪਉੜੀਆਂ ॥ ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ / ਚੰਡੀ / ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇਵੀ-ਦੁਰਗਾ-ਪਾਠ ਹਨ। **(ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੀਆਂ ਕਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਦੁਰਗਾ-ਪਾਠ)** ।

(੩) ਸਰਬਕਾਲ ਹੈ ਪਿਤਾ ਅਪਾਰਾ ॥ ਦੇਬਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤ ਹਮਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ ੭੩) ਇਹ ਹੈ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ ।
ਸਰਬਕਾਲ ਨੂੰ ਹੀ ਮਹਾਕਾਲ (ਜਿਸਦੀ ਸੰਗਿਨੀ ਦੇਵੀ ਕਾਲਕਾ,ਭਵਾਨੀ,ਦੁਰਗਾ,ਕਾਲੀ,ਮਹਾਕਾਲੀ ਹੈ) ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(੪) ਮੈ ਨ ਗਨੇਸ਼ਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਨਾਊ ॥ ਕਿਸ਼ਨ ਬਿਸ਼ਨ ਕਬਹੂੰ ਨ ਧਿਆਊ ॥ ਕਾਨ ਸੁਨੇ ਪਹਿਚਾਨ ਨ ਤਿਨ ਸੋ॥ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਮੋਰੀ ਪਗ ਇਨ ਸੋ ॥ ਮਹਾਕਾਲ ਰਖਵਾਰ ਹਮਾਰੋ॥ ਮਹਾਲੋਹ ਹਮ ਕਿੰਕਰ ਥਾਰੋ॥(ਛੰਦ ੪੩੪-੪੩੫) (ਪੰਨਾ ੩੦੯)

(੫) ਕੇਵਲ 'ਕਾਲ' ਈ ਕਰਤਾਰ ॥(ਪੰਨਾ ੭੧੧), **ਅਰਥਾਤ ੧ੳ ਕਰਤਾਰ ਨਹੀ,** ਕਾਲ ਜੋ ਕਿ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੈਲ ਕਢ ਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਦਾ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ,ਕਰਤਾਰ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਮੰਨੀਏ? ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਲ (ਕਿਤੇ ਮਹਾਕਾਲ,ਆਖਰੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪੰਨਾ ੧੩੮੭) ਅੱਗੇ ਚੋਪਈ ' ਹਮਰੀ ਹਾਥ ਦੇ ਰੱਛਾ॥.....' ਉਚਾਰ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਬੇਨਤੀ /ਅਰਦਾਸ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ-ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਮਹਾਕਾਲ-ਕਾਲਕਾ ਅੱਗੇ ।

(੬) ਮੁੰਡ ਕੀ ਮਾਲ ਦਿਸਾਨ ਕੇ ਬਾਮ ਕਰਿਓ ਗਲ ਮੈ ਅਸਿ ਭਾਰੋ ॥ ਬਾਮ ਕਰਿਯੋ ਗਲ ਮੈ ਅਸਿ ਭਾਰੋ॥ ਲੋਚਨ ਲਾਲ ਕਰਾਲ ਦਿਪੈ ਦੋਊ ਭਾਲ ਬਿਰਾਜਤ ਹੈ ਅਨਿਯਾਰੋ ॥ ਛੂਟੇ ਹੈਂ ਬਾਲ ਮਹਾ ਬਿਕਰਾਲ ਬਿਸਾਲ ਲਸੈ ਰਦ ਪੰਤਿ ਉਜਯਾਰੋ॥ ਛਾਡਤ ਜਵਾਲ ਲਏ ਕਰ ਬਯਾਲ ਸੁ 'ਕਾਲ' ਸਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਤਿਹਾਰੋ ॥ (ਪੰਨਾ ੮੧੦ ਤੇ ਕਾਲ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ) ਅਰਥਾਤ ਗਲੇ ਵਿਚ ਖੋਪੜੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ, ਸਰੀਰ ਨੰਗਾ, ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਭਾਰੀ ਤਲਵਾਰ, ਲਾਲ ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੱਥੇ ਤੇ ਅੰਗਾਰੇ, ਡਰਾਉਣੇ ਬਿਖਰੇ ਵਾਲ, ਭਿਆਨਕ ਦੰਦ, ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ; ਐਸਾ ਕਾਲ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਜੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ (ਵਾਮ-ਮਾਰਗੀਆਂ ਦਾ ਜਾਂ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦਾ ?) ਪਾਲਣਹਾਰ ਹੈ ।

(੭) ਅਉਰ ਸਕਾਲ ਸਭੈ ਬਸਿ ਕਾਲ ਕੇ ਏਕ ਹੀ ਕਾਲ ਅਕਾਲ ਸਦਾ ਹੈ ॥(ਕੀ ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਕਾਲ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ?)

(੮) ਮਹਾਕਾਲ ਕੋ ਸਿਖਯ ਕਰਿ ਮਦਿਰਾ ਭਾਂਗ ਪਿਵਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ ੧੨੧੦) ਜਿਸ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣ ਕੇ ਭੰਗ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਪਵੇ, ਉਸ ਮਹਾਕਾਲ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਨਣਾ ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਮਹਾ-ਮੂਰਖਤਾ ਹੀ ਹੈ ।

ਕੁਝ ਸਿਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਲਿਖਾਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਓਟ ਲੈਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਸਿਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਨੇ ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਟੀਕਾ (ਅਰਥ) ਪੰਜ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ; ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਿਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਅਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ । ਇਹ ਗੁਰੂ ਪਰਵਾਨਤ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੋਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੋਧ ਕੇ ਮੋਜੂਦਾ ਰੂਪ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਭਲਾ ਦਸੋ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿਖ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਸੋਧ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਅੱਖਰ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂ ਸੋਧਿਆ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ; ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਪਰ ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਸੰਪਾਦਨ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੰਨਣਾ ਵਡੀ ਘਾਤਕ ਭੁਲ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀ ਅਤੇ ਸੋਧਣ ਦਾ ਹਕ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੀ ਸੀ । ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਰਚਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਅਭੁਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਭੁਲਣਹਾਰ ਮਨੁਖ ਕਿਵੇਂ ਸੋਧ ਸਕਦੈ ? ਅਖਉਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰੀਕ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਉਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਹਮਲਾ ਹੈ।ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਵਾਦੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਧੁਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਹ ਚੇਤਾਵਨੀ ਯਾਦ ਰਖੀਏ :

ਦੁਇ ਪੁੜ ਚਕੀ ਜੋੜਿ ਕੈ ਪੀਸਣ ਆਏ ਬਹਿਠੁ ॥ ਜੋ ਦਰਿ ਰਹੇ ਸੁ ਉਬਰੇ ਨਾਨਕ ਅਜਬੁ ਡਿਠੁ ॥ (ਅੰਗ ੧੪੨)

ਚੱਕੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਦਾਣੇ ਚੱਕੀ ਦੇ ਧੁਰੇ (ਕਿੱਲੀ) ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹੇ,ਉਹ ਦਾਣੇ ਬਚ ਗਏ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਦਾਣੇ ਧੁਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਹ ਰਗੜੇ ਗਏ । ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜਾਂ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਏ ਨਾਲ ਜੁੜਨਗੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਕੋਮ ਦਾ ਬਚਾਅ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਜੇ ਸਿਖ ਕੌਮ ਸਾਰੇ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਵੇ । ਸਿਖ ਮੱਥਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਟੇਕੇ ਪਰ ਬਾਣੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਖ ਧੋਖਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਯਕੀਨਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਉਕਿ ਉਹ ਅਨੰਦੁ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪਉੜੀ :

ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ ॥ ਬਗੈਰ ਸਮਝੇ ਹੀ ਪੜੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਚੇਤੇ ਰਖੀਏ ਇਹ ਗੁਰਵਾਕ,

ਲੋਕ ਪਤੀਣੇ ਕਛੂ ਨ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਰਾਮੁ ਅਯਾਨਾ ॥ (ਅੰਗ ੪੮੪), ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਲਈ ਮੂਰਖ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ? **ਕੋਈ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਧ ਸਿਆਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।** ਗੁਰਸਿਖ ਸਾਕਤ-ਮਤੀਆਂ ਵਾਂਙ ਸ਼ਿਵ (ਮਹਾਕਾਲ) ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸੰਗਿਨੀ ਸ਼ਕਤੀ (ਦੁਰਗਾ, ਭਵਾਨੀ, ਕਾਲ, ਕਾਲਕਾ..) ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਹਨ :

ਸਿਵ ਸਕਤਿ ਆਪਿ ਉਪਾਇ ਕੈ ਕਰਤਾ ਆਪੇ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤਾਏ ॥(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੯੨੦)

ਅਰਥਾਤ, ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤਿ ੧ੴ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ੧ੴ ਦਾ ਹੀ ਹੁਕਮ ਚਲਦਾ ਹੈ ।

ਜਬ ਨਿਰਗੁਨ ਪ੍ਰਭ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ॥ ਤਬ ਸਿਵ ਸਕਤਿ ਕਹਹੁ ਕਿਤੁ ਠਾਇ ॥ (ਅੰਗ ੨੯੧)

ਅਰਥਾਤ, ਜਦੋਂ ੧ੴ ਦਾ ਕੇਵਲ ਨਿਰਗੁਨ (Formless) ਸਰੂਪ ਹੀ ਸੀ (ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗੇ ਵੀ ਰਹੇਗਾ) ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ (ਸਰਗੁਨ ਸਰੂਪ) ਨਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਦਸੋ, ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸ ਥਾਂ ਸਨ ? ਭਾਵ, ਨਹੀ ਸਨ । ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਲਈ ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਦਾ ਸਬਦ : **ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ ॥ ਧਰਣਿ ਨ ਗਗਨਾ ਹੁਕਮੁ ਅਪਾਰਾ ॥ ... ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਮਹੇਸ ਨ ਕੋਈ ॥ ਅਵਰੁ ਨ ਦੀਸੈ ਏਕੋ ਸੋਈ ॥ (ਅੰਗ ੧੦੩੫)** ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸਿਵਾ ਸਕਤਿ ਸੰਬਾਦੰ ॥ ਮਨ ਛੋਡਿ ਛੋਡਿ ਸਗਲ ਭੇਦੰ ॥ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਗੋਬਿੰਦੰ ॥ ਭਜੁ ਨਾਮਾ ਤਰਸਿ ਭਵ ਸਿੰਧੰ ॥(੮੭੩)

ਹੇ ਮਨ ! ਸ਼ਿਵ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ (ਦੁਰਗਾ) ਦੀਆਂ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਕਥਾ / ਵਾਰਤਾ ਦੇ ਭੇਦ ਸਮਝਣੇ ਛਡ ਦੇ।ਹੇ ਨਾਮਦੇਵ! ੧ੴ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਜਪ ਕੇ ਸੰਸਾਰ-ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰਣ ਦਾ ਉੱਦਮ ਕਰ।

ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿਖ ਅਖਵਾਏ ,ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ / ਗੁਰ-ਉਪਦੇਸ਼ ਨ ਮੰਨੇ,ਤਾਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨ ਹੋਣ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਿਖ ਦਾ ਹੀ ਹੈ :

ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਆ ਕਰੇ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੂਕ॥ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸ ਬਜਾਈਐ ਫੂਕ ॥(ਅੰਗ ੧੩੭੨)

ਜਿਹ ਕਰਣੀ ਹੋਵਹਿ ਸਰਮਿੰਦਾ ਇਹਾ ਕਮਾਨੀ ਰੀਤਿ॥ ਸੰਤ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਸਾਕਤ ਕੀ ਪੂਜਾ ਐਸੀ ਦ੍ਰਿੜੀ ਬਿਪਰੀਤਿ॥(ਅੰ: ੬੭੩)

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਹੁਕਮ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਨ ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਹਨ (ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੩, ਅਨੰਦੁ)
ਆਵਹੁ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ ਗਾਵਹੁ ਸਚੀ ਬਾਣੀ॥
ਬਾਣੀ ਤ ਗਾਵਹੁ ਗੁਰੂ ਕੇਰੀ ਬਾਣੀਆ ਸਿਰਿ ਬਾਣੀ ॥(ਪਉੜੀ ੨੩,ਅੰਗ ੯੨੦)
ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ ॥ ਬਾਣੀ ਤ ਕਚੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਝਹੁ ਹੋਰ ਕਚੀ ਬਾਣੀ ॥
ਕਹਿੰਦੇ ਕਚੇ ਸੁਣਦੇ ਕਚੇ ਕਚੀਂ ਆਖਿ ਵਖਾਣੀ ॥ ... (ਪਉੜੀ ੨੪,ਅੰਗ ੯੨੦)
ਏ ਸ੍ਰਵਣਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਸਾਚੈ ਸੁਨਣੈ ਨੋ ਪਠਾਏ ॥
ਸਾਚੈ ਸੁਨਣੈ ਨੋ ਪਠਾਏ ਸਰੀਰਿ ਲਾਏ ਸੁਣਹੁ ਸਤਿ ਬਾਣੀ ॥ (ਪਉੜੀ ੩੭,ਅੰਗ ੯੨੨)
ਦੂਖ ਰੋਗ ਸੰਤਾਪ ਉਤਰੇ ਸੁਣੀ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ॥.. (ਪਉੜੀ ੪੦,ਅੰਗ ੯੨੨)

ਇਹ ਗੁਰ-ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਸਾਨੂੰ ਚੇਤਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀਰਤਨੀਏ ਨੇ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ , ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਗਾਇਨ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਸਿਖ-ਸੰਗਤ ਨੇ ਕੇਵਲ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਸੁਣਨੀ ਹੈ ਨਹੀ ਤਾਂ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਕੱਚਾ ਸਿਖ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਕੱਚੇ ਸਿਖ ਹੋਣਗੇ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੀ ਸਭ ਬਾਣੀਆਂ, ਕਵਿਤਾਂਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ । ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ੧ੴ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ । ਅਜ ਕਈ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ, ਰਹਿਤਨਾਮੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਂਵਾਂ ਦਰਜ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ-ਫ਼ੁਰਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣਾ ਹੈ । ਐਸੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ‘ਜੇ ਕੋ ਗੁਰ ਤੇ ਵੇਮੁਖੁ ਹੋਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵੈ ॥’ ਵਾਲੀ ਅਨੰਦੁ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਪਉੜੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਗੇ । ਕੱਚੀ ਤੇ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਸਿਰਫ਼ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ , ਕੋਈ ਸਿਖ ਜਾਂ ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ ਨਹੀ । ਕੀ ਕੋਈ ਸਿਖ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਜਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇਕਰ ਕੀਰਤਨੀਏ ਸਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਸਬਦ ਦੇ ਅਰਥ / ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਝਾ ਕੇ ਫਿਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਣ । ਤਾਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦ ਵਿਚ ਸਹਜੇ ਹੀ ਜੁੜ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਸਲ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਸਭ ਦੂਖ, ਰੋਗ, ਸੰਤਾਪ ਉਤਰ ਜਾਣਗੇ।

ਜਿਹੜਾ ਕੀਰਤਨ ਸਿਖ-ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿਖੀ ਦੇ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ “ ੧ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ” ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀ ਜੋੜਦਾ, ਐਸਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੁਣਨਾ ਬੇਕਾਰ ਹੈ । ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸੁਣਨਾ ਮਨੁਖਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਨਮੋਲ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ :-
(੧) ਦੇਹਿ ਸ਼ਿਵਾ (ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੁਰਗਾ) ਬਰ ਮੋਹੇ ਇਹੈ .... (ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਤੋਂ ਵਰ ਮੰਗਣਾ) ।
ਇਸ ਦੀ ਥਾਂਵੇਂ ਸਬਦ “ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ ਪਰਿਓ ਨੀਸਾਨੇ ਘਾਉ ॥...” ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।
(੨) ਹੇ ਰਵਿ ਹੇ ਸਸਿ ਹੇ ਕਰੁਣਾਨਿਧਿ...... ॥ ਸੰਤ ਸਹਾਇ ਸਦਾ ਜਗਮਾਇ (ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ) ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਸਯਾਮ ਇਹੈ ਬਰ ਦੀਜੈ ॥ (ਸਯਾਮ = ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਕਵੀ ਸਯਾਮ, ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ)
(੩) ਯਾਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਹੈ ਮਹਾ ਮੁਨਿ ਦੇਵਨ ਕੇ ਤਪ ਮਹਿ...॥ ਸੰਖਨ ਕੀ ਧੁਨਿ ਘੰਟਨ ਕੀ.. (ਦੇਵਤੇ ਇੰਦਰ ਦੀ ਆਰਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ-ਨਿੰਦਕ ਨ ਬਣੋ ।
(੪) ਐਸੇ ਚੰਡ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ......॥ (ਚੰਡੀ, ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਸੋਭਾ ਗਾਉਣੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕਰਨਾ ਹੈ)..
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਬਦਾਂ ਦਾ ਅਰਥ / ਪਿਛੋਕੜ ਨਾ ਸਮਝ ਆਵੇ, ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਕਦੇ ਅਨੰਦ ਨਹੀ ਆ ਸਕਦਾ ।
ਜੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਆਪਣਾ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਮਨੁਖਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਣ ।

ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਪਛਾਣ

ਹਰ ਸਿਖ,ਔਰਤ ਜਾਂ ਮਰਦ, ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ-ਹੁਕਮ ਚੇਤੇ ਰਖਕੇ ਕਮਾਉਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ :

(੧) ਸਿਰਫ਼ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦਾ ਹੋਵੇ । ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਹਜ ਪਾਠ ,ਵੀਚਾਰ ਕੇ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਿਤ ਕਰੇ ।ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ, ਭਰਮ ਵਗੈਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

(੨) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨ ਮੰਨਦਾ ਹੋਵੇ।

(੩) ੴ ਅਰਥਾਤ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਨ ਮੰਨਦਾ ਹੋਵੇ

(੪) ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਤੇ ਚਲਣਾ ।

(੫) ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ ਦਿਹਾੜੇ, ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਭਰਮ ਨ ਕਰੇ ।

(੬) ਸਿਖ ਰਹਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਕੁਰਹਤਾਂ ਨ ਕਰੇ ।

(੭) ਜਾਤ-ਪਾਤ,ਊਚ-ਨੀਚ,ਅਮੀਰ-ਗਰੀਬ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਨ ਮੰਨੇ ।

(੮) ਗੁਰੂ-ਹੁਕਮ ਮੁਤਾਬਕ ਨਿਤਨੇਮ-ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਕਰੇ ।

(੯) ਨਿਮਾਣਾ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਜਾਵੇ; ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ-ਵੀਚਾਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕਮਾਵੇ।ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਗੁਰਪੁਰਬ ਹੀ ਮਨਾਵੇ।

(੧੦) ਕੇਸ ਨ ਕਟਦਾ ਹੋਵੇ ਨ ਹੀ ਰੰਗਦਾ ਹੋਵੇ ।

(੧੧) ਤਮਾਕੂ , ਜ਼ਰਦਾ, ਪਾਨ ਮਸਾਲਾ, ਭੰਗ, ਅਫ਼ੀਮ, ਸ਼ਰਾਬ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਸੇਵਨ ਨ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀ ਹੋਵੈ ਕਿਆ ਮਦੁ ਛੂਛੈ ਭਾਉ ਧਰੇ)।

(੧੨)'ਕਿਰਤ ਕਰਣੀ,ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣਾ' ਅਸੂਲ ਚੇਤੇ ਰਖੇ ਅਤੇ ਕਮਾਵੇ ।

(੧੩) ਸਿਖ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਿਖ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਣ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਔਲਾਦ ਅਧਰਮੀ ਜਾਂ ਨਾਸਤਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

(੧੪) ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸਿਖ ਰਹਤ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ,ਲਾਂਵਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾਏ ਜਾਣ ।

(੧੫) ਕਿਸੇ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਂ ਮਿਤਰ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਉਪਰੰਤ ਰੋਣਾ ਪਿਟਣਾ ਨਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਜਾਂ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੇ ।ਸਸਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਦ ਪੂਰਾ ਅੰਗੀਠਾ ਸਮੇਟ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੇੜੇ ਵਗਦੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਜਲ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਦਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ; ਕੋਈ ਭਰਮ ਨਹੀ ਕਰਣਾ। ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕੋਈ ਰਸਮ ਨਹੀ ਕਰਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਵਰ੍ਹੀਣਾ (ਜੋ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਸ਼ਰਾਧ ਕਰਮ ਦੀ ਨਕਲ ਹੈ) ਕਰਣਾ ਮਨਮਤ ਹੈ ।ਐਸੇ ਹਰ ਮੌਕੇ ਤੇ 'ਰਾਮਕਲੀ ਸਦੁ'(ਅੰਕ ੯੨੩) ਬਾਣੀ ਦੀ ਵੀਚਾਰ / ਕਥਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

(੧੬) ਗੁਰਬਾਣੀ-ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਮ ਨਹੀ ਕਰਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

(੧੭) ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ (ਪੰਜਾਬੀ) ਬੋਲਨੀ, ਪੜ੍ਹਨੀ ਅਤੇ ਲਿਖਣੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸਿਖਾਉਣ । ਗੁਰਬਾਣੀ,ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ,ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਉਣ ।

(੧੮) ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਸਿਖ ਲੜਕੇ ਆਪ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਕੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ।

(੧੯) ਹਰ ਸਿਖ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ੧੫ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ

(੨੦) ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਪਣੇ ਧਰਮ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ) ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਗਿਆਨੀਆ ਨੋ ਸਭੁ ਸਚੁ ਹੈ ਸਚੁ ਸੋਝੀ ਹੋਈ ॥
ਓਇ ਭੁਲਾਏ ਕਿਸੈ ਦੇ ਨ ਭੁਲਨੀ ਸਚੁ ਜਾਣਨਿ ਸੋਈ ॥(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੪੨੫)

ਸ਼ਹਿਬਾਜ਼ ਖਾਲਸਾ/ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਤ ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ 'ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਆਪਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਭੁਲੇਖਾ-ਪਾਊ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ

(Review of Self-contradictory & confusing articles, pages 1 to 33, on Chandi Chritras)

ਪਹਿਲਾ ਲੇਖ (ਪੰਨਾ ੧) :- ਡਾ: ਹਿਰਦੇਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੋਗਲ ਦਾ ਲੇਖ "ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ : ਇਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ"
ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ

(ੳ) ਇਸ ਮਿਥਿਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੀ ਚੋਣ ਨਿਰੋਲ ਸਾਹਿਤਕ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।**(ਅਰਥਾਤ, ਸਾਹਿਤ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀ)**
(ਅ) ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ। **(ਸੁਤੰਤਰ ?, ਨਹੀ, ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਨਕਲ । ਕੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੁਲ ਗਏ ਸਨ ਕਿ"ਪੰਡਿਤ ਮੁਲਾਂ ਜੋ ਲਿਖਿ ਦੀਆ॥ਛਾਡਿ ਚਲੇ ਹਮ ਕਛੂ ਨ ਲੀਆ॥ "ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ,ਅੰ:੧੧੫੯**
(ੲ) ਬੀਰ ਰਸੀ ਕਥਾ ਬਿਆਨ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ।**(ਜੇ ਇਸ ਕਥਾ ਨਾਲ ਬੀਰਤਾ ਆ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ੧੦੦੦ ਸਾਲ ਗੁਲਾਮ ਨ ਰਹਿੰਦਾ । ਛੇਂਵੇਂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਲੜੇ ਅਤੇ ਜਿੱਤੇ ਪਰ ਚੰਡੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਨਹੀ। ਲੇਖਕ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਲਗਦਾ ਹੈ।)**
(ਸ)...... ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਹੀ ਇਸ ਪੋਰਾਣਕ ਮਿਥ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਾਸ਼ਿਆ ਤੇ ਸੰਵਾਰਿਆ ਹੈ। (ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ? ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ,ਜਿਸਦਾ ਪੂਰਬਲਾ ਸਿਰਲੇਖ **ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ ਕੀ** ਹੈ, ਦੀ ਪਉੜੀ ੪੧ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਚੰਡੀ ਦਾ ਮੱਥਾ ਫੋੜ ਕੇ, ਬਾਪ ਦੇ ਬਿਨਾ, ਕਾਲਕਾ ਨਿਕਲੀ" ਜਦਕਿ ਗੁਰਮਤਿ-ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ "ਮਾਇ ਨ ਹੋਤੀ ਬਾਪੁ ਨ ਹੋਤਾ ਕਰਮੁ ਨ ਹੋਤੀ ਕਾਇਆ॥ ਹਮ ਨਹੀ ਹੋਤੇ ਤੁਮ ਨਹੀ ਹੋਤੇ ਕਵਨੁ ਕਹਾਂ ਤੇ ਆਇਆ ॥ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੯੭੩)" ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ **ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ / ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਉਲਟ ਲਿਖਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਵੇਂ ?)**
(ਹ)......ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਡਰ ਮਿਟਾਣ ਵਾਲੀ ਚੰਡੀ ਦੇਵੀ ਦਾ ਚਰਿਤਰ ਆਪਣੀਆ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ । **(ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ "ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥(ਅੰਗ ੨੯੩)" ਕਿਥੇ ਗਿਆ ? ਸ਼ਾਇਦ ਹਿਰਦੇਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ "ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ" ਨੂੰ ਨਹੀ ਜਪਿਆ, ਇਹ ਲੇਖਕ "ਠਾਕੁਰੁ ਛੋਡਿ ਦਾਸੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਮਨਮੁਖ ਅੰਧ ਅਗਿਆਨਾ॥(ਅੰਗ ੧੧੩੮)" ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਲਗਦਾ ਹੈ । ਐਸੀਆਂ ਹੋਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਭਰੀਆਂ, ਗੁਰੂ-ਨਿੰਦਕ ਪੰਕਤੀਆਂ ਹਿਰਦੇਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਸੁਮਤਿ ਬਖ਼ਸ਼ੋ ਜੀ ਇਸ ਗੁਰੂ-ਨਿੰਦਕ ਨੂੰ ।)**

ਦੂਜਾ ਲੇਖ (ਪੰਨਾ ੯) :- ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ :"ਭਗਉਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਮਹਾਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਭਰਿਆ ਭੁਲੇਖਾ"। ਇਸ ਲੇਖ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪੰਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੜਚੋਲ ਹੇਠ ਲਿਖਤ ਹਨ:-
(ੳ) ....ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਖੰਡਾ ਹੀ ਸੱਚੀ ਭਗਉਤੀ ਹੈ । ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਭਗਉਤੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹੈ ।
(ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲੇਖ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਦਲੀਲ, ਢੁਕਵੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖੇ ਬਿਨਾ ਆਪਣਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ !? ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਭਗਉਤੀ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀ ਲਿਖੇ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕ ਸਚ ਲਿਖਣਾ ਨਹੀ ਚਾਹੰਦਾ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਚ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀ ।)
(ਅ) ......ਅੱਗੇ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਮਾਣ "ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥" ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ:੫ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ "ਨਾਮ" ੧ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥, ਅਰਥਾਤ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖੁ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਦੁਰਗਾ,ਚੰਡੀ ਜਾਂ ਭਗਉਤੀ ਲਈ । ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਤੁਕ-ਤਤਕਰਾ ਲਿਖਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਸਮਾ ਜ਼ਾਇਆ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ **ਇਕ ਵੀ ਪੰਨੇ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਨਹੀ ਲੱਭਾ, ਕਿਉਂ** ? ਕਿਉਂਕਿ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀ ।
(ੲ)......... "ਖੰਡਾ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਸਾਜਿ ਕੈ ......॥ ਕਿਨੀ ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਨ ਪਾਇਆ ॥੨॥ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ, ਪਾ:੧੦
ਪੜਚੋਲ :-ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨੇ ਨੰ: ੧੫੫ ਅਤੇ ੬੬੯ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਨਹੀ ਪੜੇ । ਇਹਨਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਪਾ:੧੦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ "ਕਵਿ ਸਯਾਮ" ਵਰਗਾ ਪੋਰਾਣਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ, ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ, ਸਿਵ ਪੁਰਾਣ, ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਦੀ ਨਕਲ ਮਾਰ ਕੇ ਘਟੀਆ ਛੰਦਾ-ਬੰਦੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਅਨੇਕਾਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਕਰਣ ਵਾਲਾ, "ਚੂਕ ਹੋਇ ਕਬਿ ਲੇਹੁ ਸੁਧਾਰੀ ॥" ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਭੁਲਣਹਾਰ ਕਵੀ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖੰਡਾ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਸਾਜਿ ਕੈ.. ਦੇ ਅਰਥ ਖਿਚ-ਧੂਹ ਕੇ "ਆਪੀਨੈ੍ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਓ ॥(ਵਾਰ ਆਸਾ, ਅੰਗ ੪੬੩)" ਕੀਤੇ ਹਨ । ਜ਼ਰਾ ਵਾਰ ਆਸਾ ਦੀ ਪੰਕਤੀ ਵੀਚਾਰੀਏ : ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਜਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ । ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ-ਰੂਪੀ-ਖੰਡਾ ਪ੍ਰਿਥਮੇ-ਸਾਜਿਆ ਮੰਨਣਾ ਇਉਂ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਨਾਂ ਉਸਦੇ ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ੧ੴ ਪਹਿਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ "ਸਤਿਨਾਮੁ"

ਬਾਦ ਵਿਚ । ਤਾਂ ਤੇ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਵਿਆਖਿਆ ਗ਼ਲਤ ਸਿਧ ਹੋ ਗਈ । ਐਸੀ ਖਿਚ-ਧੂਹ ਵਾਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ..ਤਉ ਕਿਉ ਮੁਰਗੀ ਮਾਰੈ ॥(ਅੰਗ ੧੩੫੦) ਸਬਦ ਦੀ ਕਰਕੇ ਮਾਸ ਦੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਉਲਝਾ ਦਿੱਤਾ ।ਫਿਰ "ਸੇ ਦਾੜੀਆਂ ਸਚੀਆ ਜਿ ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਲਗੰਨਿ ॥ਅਨਦਿਨੁ ਸੇਵਨਿ ਗੁਰੁ ਆਪਣਾ ਅਨਦਿਨੁ ਅਨਦਿ ਰਹੰਨਿ ॥ ਨਾਨਕ ਸੇ ਮੁਹ ਸੋਹਣੇ ਸਚੈ ਦਰਿ ਦਿਸੰਨਿ ॥੫੨॥(ਅੰਗ ੧੪੧੯), ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖੀ "ਸੱਚੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ" ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿਚ ਖੁੱਲੀ-ਦਾੜ੍ਹੀ ਬੰਨ੍ਹੀ-ਦਾੜ੍ਹੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਖੜਾ ਕੀਤਾ, ਜਦਕਿ ਇਸ ਸਬਦ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ,

ਸੇਈ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਣੇ ॥ਸਾਧਸੰਗਿ ਜਿਨ ਬੈਹਣੇ ॥(ਅੰਗ ੧੩੨)

(ਸ) ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਪੰਚ-ਖੰਡੀਆ , ਪਰਪੰਚ-ਖੰਡੀ, ਨਾਮ ਦੀ ਜੋਤਿ-ਖੜਗੇਸ਼ੀ-ਕਲਾ, ਸੁਰਬੀਰਤਾ ਮਈ ਭਗਉਤੀ (ਕਲਾ), ਨਾਮ ਖੜਗੇਸੀ ਭਗਉਤੀ (ਕਲਾ) ਕਿਹੜੇ ਕੋਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਲਈ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀ । ਆਪ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ "ਹਉਮੈ ਕੀ ਢੀਠਾਈ" ਦੀ ਬੜੀ ਗਹਰੀ ਛਾਪ ਹੈ ।
(ਹ) ਭਗਉਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਅਗਲੇ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣਗੇ; ਇਥੇ ਭਾਈ ਜੀ ਖੁਦ ਭੰਬਲ ਭੂਸੇ ਪਏ ਹਨ ।

ਤੀਜਾ ਲੇਖ (ਪੰਨਾ ੧੨) :- ਭਾਈ ਕ੍ਹਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀ' ਵਿਚੋਂ :

ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰ ਕੈ ... ਲੇਖ ਵਿਚ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਦੀ "ਭਗਉਤੀ ਭਗਵੰਤ ਭਗਤ ਕਾ ਰੰਗ ॥..." ਭਗੌਤੀ ਅਤੇ ਭਗਵਤੀ ਪੁਲਿੰਗ ਹਨ ਜਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ , ਵਾਧੂ ਤੇ ਬੇਲੋੜਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।ਇਥੇ ਪਦੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਨਹੀ ਸਮਝਾਏ । ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਿਰਣਾਯਕ ਤੱਥ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ । ਭਗਉਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਕ੍ਹਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਇਥੇ ਨਹੀ ਲਿਖੇ ਪਰ ਅੱਗੇ ਸਤਵੇਂ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪਾਠਕ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ।

ਚੌਥਾ ਲੇਖ (ਪੰਨਾ ੧੪) :- ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖ 'ਭਗਉਤੀ ਪਦ ਦਾ ਤੱਤ ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਾ'

(ੳ)...'ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਖੰਡੇ-ਖੜਗੇਸ਼ੀ, ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪੀ, ਤੇਜੱਸਵੀ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਕੇਤ (?) ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ ;- ਅਸਿਧੁਜ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਕਾਲ ਜੀ, ਖੜਗਕੇਤ ਜੀ, ਅਸਿਪਾਨ ਜੀ, ਖੜਗੇਸ਼ ਜੀ, ਮਹਾਂਕਾਲ ਜੀ ਆਦਿਕ..'
ਪੜਚੋਲ : ਪਰ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੇ ਇਹ ਨਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨੌਵੇਂ ਨਾਨਕ ਤਕ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ-ਹਸਤੀ ਨੇ ਨਹੀ ਲਿਖੇ । ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੮੮੫ ਤੇ ਅੰਕਤ ਹੈ: **ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ ਤੂ ਜੀਵਹਿ ਫਿਰਿ ਨ ਖਾਈ ਮਹਾਕਾਲੁ ॥**, ਅਰਥਾਤ "ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਮਈਆ ਰਾਮੁ ਪਿਆਰਾ॥(ਮ:੧,ਅੰਗ ੧੦੨੮)" ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਮਹਾਕਾਲ ਆਤਮਕ-ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਹਸਤੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਖੋਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪੰਨਾ **੧੨੧੦** ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੀਚਾਰਿਆ ਨਹੀ ; ਲਿਖਿਆ ਹੈ **"ਮਹਾਕਾਲ ਕੋ ਸਿਖਯ ਕਰ ਮਦਿਰਾ ਭਾਂਗ ਪਿਵਾਇ॥" ਅਰਥਾਤ, ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਸਿਖ ਭੰਗ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾ ਕੇ ਬਣਾਇਆ** ਗਿਆ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ ਵਰਤਣੋਂ ਵਰਜਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਇਹ **ਕੈਸਾ ਮਹਾਕਾਲ-ਰੂਪੀ-ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸਿਖ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਛਕਾ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ** । ਉਪਰ ਦੂਜੇ ਲੇਖ ਦੇ ਪੈਰਾ (ੲ) ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਲੇਖ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਲਿਖ ਕੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ-ਧੜੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ; ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀ ।
ਕਹੇ-ਜਾਂਦੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਆਖਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋ-ਪਾਖਯਾਨ ਦਾ ਅੰਸ਼, **ਚੌਪਈ "ਹਮਰੀ ਕਰੋ ਹਾਥ ਦੈ ਰਛਾ"** ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਸਿਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਕਾਲ, ਅਸਿਧੁਜ, ਕਾਲ ਜੀ, ਅਸਿਪਾਨ, ਖੜਗਕੇਤ.. **ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ** ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਕਾਲ ਰਥ ਤੇ ਚੜ ਕੇ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਜੰਗ ਲੜਦਾ ਹੈ, ਪਸੀਨਾ ਪੂੰਝ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁਟਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? "ਮਨਿ ਅੰਧਾ ਨਾਉ ਸੁਜਾਣ ॥" ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ ਹੈ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਵੀਚਾਰੇ ਸਚ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਹੈ, "ਝੂਠਾ ਜੋ ਨ ਬੀਚਾਰੈ ॥"
(ਅ)......ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਮਹਿਜ ਇਕ ਤ੍ਰੀਮਤ ਮਤ ਖਿਆਲ ਕਰੋ, ਦੇਵੀ ਮਤ ਖਿਆਲ ਕਰੋ ......
ਪੜਚੋਲ : ਡਾ: ਹਿਰਦੇਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਪਹਿਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਚੰਡੀ ਦੀਆ ਵਾਰਾਂ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹਨ ਤਾਂ ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ, ਚੰਡੀ, ਭਗਉਤੀ, ਕਾਲਕਾ, ਕਾਲ, ਮਹਾਕਾਲੀ ਆਦਿਕ ਕਿਵੇਂ ਨ ਖਿਆਲ ਕਰੀਏ ? **ਇਹ ਆਪਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਲਿਖਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਮਤਿ-ਹੀਣ ਸਿਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ** ।
(ੲ) "ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਅਰਾਧੀ ॥" ਦੇ ਅਰਥ ਮਹਾਕਾਲ ਵੀ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਕਾਲਕਾ ਵੀ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਗ਼ਲਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕ੍ਰਿਯਾ **'ਅਰਾਧੀ' ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ ਵਾਚਕ ਹੈ । ਸਹੀ ਅਰਥ ਹਨ, ਮਹਾਕਾਲ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕਾਲਕਾ ਦੇਵੀ ਅਰਾਧੀ** । ਕਿਸਨੇ ਦੇਵੀ ਕਾਲਕਾ ਅਰਾਧੀ ਤੇ ਕਦੋਂ ਅਰਾਧੀ ? ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀਚਾਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀ । **ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾ ੭੩ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ "ਸਰਬਕਾਲ ਹੈ ਪਿਤਾ ਅਪਾਰਾ ॥ ਦੇਬਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤ ਹਮਾਰਾ ॥"** ਜੋ ਕਿ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀ , ਵੀਚਾਰਦੇ ਕਿਵੇਂ ? ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ **ਕਾਲਕਾ ਦਾ ਪਤੀ ਸਰਬਕਾਲ ਉਰਫ਼ ਮਹਾਕਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਸਿਖ ਭੰਗ-ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾਹੈ।ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਕਾਲ ੧ੴ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਨਹੀ।ਜੇ ਕੋਈ "ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤੂੰ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮਾਤਾ ॥**

(ਮਾਝ ਮ: ੫, ੧੦੩)"ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਤੂੰ ਦਾ ਅਰਥ ਮਹਾਕਾਲ ਜਾਂ ਕਾਲਕਾ ਆਖੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਰਗਾ ਅਗਿਆਨੀ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲੋਂ ਹੋ ਚੁਕੇ ਕਿਸੇ ਤਪਸਵੀ ਦੀ ਮਨਘੜਤ ਕਥਾ, **ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਦੀ ਲਿਖੀ** "ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੋ ॥ ... ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਅਰਾਧੀ ॥..." ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਮੈ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਦਕਿ **ਪੰਨਾ ੧੫੫ (ਬਰਨਤ ਸਯਾਮ ਜਥਾ ਮਤ ਭਾਈ॥)** ਅਤੇ ੬੬੯ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ **ਪਾ:੧੦ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਬਣੀ ਬੈਠਾ ਹੈ**

(ਸ) ਸ਼ਿਵਾ , ਜਗਮਾਇ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗ਼ਲਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮੂਲ ਤੇ ਪਿਛੋਕੜ (ਇਸ਼ਟ,ਦਸਮ ਸਕੰਧ,ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ)ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰਿਆ ਨਹੀ।

#ਦੇਵੀ ਜੂ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਥਨੰ ॥(ਪੰਨਾ ੩੦੯)..ਤੁਹੀ ਸੁੰਭ ਨੈਸੁੰਭ ਹੰਤੀ ਭਵਾਨੀ ॥..ਸਿਵਾ ਸੀਤਲਾ ਮੰਗਲਾ ਤੋਤਲਾ ਹੈ ॥੪੨੬॥ ...॥ਚੌਪਈ॥ ਮੈ ਨ ਗਨੇਸਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਨਾਊਂ ॥...॥ **ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਮੋਰੀ ਪਗ ਇਨ ਸੋ** ॥੪੩੪॥ **ਮਹਾਕਾਲ** ਰਖਵਾਰ ਹਮਾਰੋ ॥ **ਮਹਾਲੋਹ** ਮੈ ਕਿੰਕਰ ਥਾਰੋ ॥ ਅਪਨਾ ਜਾਨ ਕਰੋ ਰਖਵਾਰ ॥ਬਾਹ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਬਿਚਾਰ ॥੪੩੫॥... ਪ੍ਰਥਮ ਧਰੋ **ਭਗਵਤ (ਦੇਵੀ)** ਕੋ ਧਯਾਨਾ ॥ ਬਹੁਰ ਕਰੋ ਕਬਿਤਾ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ ॥ ਕਿਸਨ ਜਥਾ ਮਤ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਚਾਰੋ ॥ **ਚੂਕ ਹੋਇ ਕਬਿ ਲੇਹੁ ਸੁਧਾਰੋ** ॥੪੪੦॥ ਅਰਥਾਤ, ਸ਼ਿਵ-ਸ਼ਿਵਾ(ਪਾਰਵਤੀ) ਦੇ ਅਰਧ-ਨਾਰੀਸਵਰ ਸਰੂਪ (ਸੱਜਾ = ਮਹਾਕਾਲ , ਖੱਬਾ ਅਰਥਾਤ ਵਾਮ = ਕਾਲਕਾ) ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ **ਭੁਲਣਹਾਰ ਵਾਮ-ਮਾਰਗੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ** ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਲਈ **ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ, ਭਵਾਨੀ ਸ਼ਿਵਾ, ਸੀਤਲਾ, ਮਹਾਕਾਲ, ਮਹਾਲੋਹ, ਭਗਵਤੀ ਨਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਲਖਾਇਕ ਨਹੀ ਹਨ ।**

ਹੇ ਰਵਿ ਹੇ ਸਸਿ ਹੇ ਕਰੁਨਾ ਨਿਧਿ ਮੇਰੀ..॥..ਸੰਤ ਸਹਾਇ ਸਦਾ **ਜਗਮਾਇ** ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ **ਸਯਾਮ** ਇਹੈ ਬਰੁ ਦੀਜੈ ॥ਪੰ:੪੯੫

 # ਅਉਰ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ 'ਸ਼ਿਵਾ' ਸੁ 'ਜਗਮਾਇ' ਸਹੀ ਠਹਰਾਈ ॥੨੦੬੧॥(ਪੰਨਾ ੫੧੫)

ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਗਉਤੀ, ਭਗਵਤੀ, ਚੰਡੀ ,ਸ਼ਿਵਾ, ਸੀਤਲਾ, ਜਗਮਾਇ (ਜਗਦੰਬਾ, ਜਗਤਮਾਤਾ), ਕਾਲਕਾ, ਕਾਲ ਆਦਿਕ ਇਕੋ ਦੇਵੀ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ ਜੈਸਾ ਕਿ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਯਾਮ ਕਵਿ ਨੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਪੰਜਵਾਂ ਲੇਖ (ਪੰਨਾ ੨੦) :- ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਅਰਾਧੀ ; ਲਿਖਤ ਭਾਈ ਕ੍ਹਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ :-

ਇਸ ਪਰਥਾਂਇ ਉਪਰ ਚੌਥੇ ਲੇਖ ਦੇ (ੲ) ਪੈਰੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ੩੩ ਸਾਲ (ਈ:੧੬੭੫ -੧੭੦੮, ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ੨੦੬-੨੩੯) ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਰਹੇ ; ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਦੇ ਹੇਮਕੁੰਟ ਪਰਬਤ ਤੇ ਗਏ ਹੀ ਨਹੀਂ "ਅਬ ਮੈ (?) ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੋ ॥... ਹੇਮਕੁੰਟ ਪਰਬਤ ਹੈ ਜਹਾ ॥...ਤਹ ਹਮ (?) ਅਧਿਕ ਤਪਸਯਾ ਸਾਧੀ॥ ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਅਰਾਧੀ ॥.."(ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ) ਵਿਚ ਮੈ ਅਤੇ ਹਮ ਅੱਖਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ-ਨਿੰਦਕ ਹੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਾ ਨਹੀ ਪੂਜਿਆ। ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ।

ਛੇਵਾਂ ਲੇਖ (ਪੰਨਾ ੨੩) :- ਭਗੌਤੀ ਕੀ ਵਾਰ (ਲਿਖਤ ਭਾਈ ਕ੍ਹਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ) ਭਾਵ, ਦੇਵੀ ਕੀ ਵਾਰ, ਪੌੜੀ ਛੰਦਾਂ ਵਿਚ ਰਚੀ ਹੋਈ ਯੁਧ-ਕਥਾ । ਦੇਵੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਦੀ ਕਥਾ ।

(ੳ)ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ...ਕਈ ਅਗਿਆਨੀ "ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣੇ"... "ਸਤਿ ਸੈ ਕੀ ਕਥਾ ਯਹਿ ਪੂਰੀ ਭਈ ਹੈ ॥" ... "ਦੁਰਗਾ ਪਾਠ ਬਣਾਇਆ ਸਭੇ ਪਉੜੀਆਂ ॥" ਆਦਿਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ।**(ਅਰਥਾਤ, ਇਸ ਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਿਤ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਅਗਿਆਨੀ ਹਨ ,ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ ਜੀ ।)**

(ਅ) ...ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਵਾਰ ਵਿਚ, " ਜਾਹਿ ਨਮਿਤ ਪੜੈ ਸੁਨਹੈ ਨਰ ਸੋ ਨਿਸਚੈ ਕਰਿ ਤਾਰਿ ਦਈ ਹੈ ॥ ਅਤੇ "ਫੇਰ ਨ ਜੂਨੀ ਆਇਆ ਜਿਨ ਇਹ ਗਾਇਆ ॥" ਆਦਿਕ ਪਾਠ ਦੇਖ ਕੇ ਅਗਯਾਨੀ ਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ "ਦੁਰਗਾ ਪਾਠ" ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਮਹਾਤਮ ਦਸਿਆ ਹੈ । **ਪਰ ਓਹ ਇਹ ਨਹੀ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਇਹ ਮੂਲ ਦਾ ਉਲੱਥਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਲੋਂ ਨਹੀ ਹੈ । (ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ ਜੀ , ਮੂਲ ਦਾ ਉਲੱਥਾ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਰਚਿਤ ਨਹੀ ।)**

(ੲ) ਭਾਈ ਕ੍ਹਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੱਗੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ - ਕਦੇ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਬਚਨ ਦੇ ਵਿਰੁਧ

ਤੂ ਕਹੀਅਤ ਹੀ ਆਦਿ ਭਵਾਨੀ ॥ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਬਰੀਆ ਕਹਾ ਛਪਾਨੀ ॥(ਅੰਗ ੮੭੪)

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵੀ ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਦੇ ਕਿ -

ਫੇਰ ਨ ਜੂਨੀ ਆਇਆ ਜਿਨ ਇਹ ਗਾਇਆ ॥੫੫॥ (ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਐਸਾ ਕਦੇ ਨਹੀ ਲਿਖ ਸਕਦੇ)

ਜੋ ਦੇਵੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣੋ ਆਪ ਅਸਮਰਥ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਕਥਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਸ਼ਹਿਬਾਜ਼ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ! ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀਓ ! ਹੁਣ ਕਰ ਲਉ ਆਪਣਾ ਭਰਮ ਦੂਰ । ਭਗੌਤੀ / ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਕੀ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਰਚਿਤ ਨਹੀ । ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ (ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਰਚਨਾ) ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸਦੀ ਨੌਕਰਾਣੀ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ :-

ਚੇਰੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਠਾਕੁਰੁ ਨਹੀ ਦੀਸੈ ॥ ਪੋਖਰ ਨੀਰੁ ਵਿਰੋਲੀਐ ਮਾਖਨੁ ਨਹੀ ਰੀਸੈ ॥ (ਅੰਗ ੨੨੯)

ਸ਼ਹਿਬਾਜ਼ ਖ਼ਾਲਸਾ (ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਤੀਆਂ) ਨੇ ਜ਼ਫਰਨਾਮਹ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਭੁਲੇਖਾ-ਪਾਊ ਲਿਖਤ ਲਿਖੀ ਹੈ ।

ਸਤਵਾਂ ਲੇਖ (ਪੰਨਾ ੨੫) :- ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰ ਕੈ ... (ਲਿਖਤ ਡਾ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇਕੀ) :
ਉਪਰ ਛੇਂਵੇਂ ਲੇਖ ਵਿਚ "ਭਗੌਤੀ ਕੀ ਵਾਰ" ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਭਾਈ ਕ੍ਹਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਡਾ: ਨੇਕੀ ਨੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ **ਭਗਉਤੀ ਪਦ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਰਥ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ (ਭਾਈ ਕ੍ਹਾਨ ਸਿੰਘ)** ਵਿਚੋਂ ਨਹੀ ਪੜ੍ਹੇ :
ਭਗਉਤੀ : ੧. ਭਗਵਤ ਭਕਤ, ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਉਪਾਸਕ. "ਸੋ ਭਗਉਤੀ ਜੁੋ ਭਗਵੰਤੈ ਜਾਣੈ ॥ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ॥ ਧਾਵਤੁ ਰਾਖੈ ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਆਣੈ ॥ ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਹਰਿਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ ॥ ਐਸਾ ਭਗਉਤੀ ਉਤਮੁ ਹੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚਿ ਸਮਾਵੈ ਸੋਇ॥" (ਮ :੩, ਵਾਰ ਸਿਰੀ ਰਾਗ,ਅੰਗ ੮੮); ਸਾਧਸੰਗਿ ਪਾਪਾ ਮਲੁ ਖੋਵੈ ॥ ਤਿਸੁ ਭਗਉਤੀ ਕੀ ਮਤਿ ਊਤਮ ਹੋਵੈ ॥(ਸੁਖਮਨੀ ,ਮ:੫,ਅੰਗ ੨੭੪)॥ ੨. ਭਗਵਤ ਦੀ , "ਭਗਉਤੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਮਨੁ ਮੋਹਿਆ ਮਾਇਆ ॥(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਅ:ਮ:੫), ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਭੇਖ ਦੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਹੈ ਪਰ ਮਨ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ . ੩. ਭਗਵਤੀ , ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ "ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ" (ਚੰਡੀ ੩). ੪.ਖੜਗ, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ , ਤਲਵਾਰ "ਲਈ ਭਗਉਤੀ ਦੁਰਗਸਾਹ"(ਚੰਡੀ ੩) "ਲਏ ਭਗਉਤੀ ਨਿਕਸ ਹੈ ਆਪ ਕਲੰਕੀ ਹਾਥ" (ਸਨਾਮਾ), "ਨਾਉ ਭਗਉਤੀ ਲੋਹ ਘੜਾਇਆ (ਭਾਗੁ) ੫. ਮਹਾਕਾਲ "ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰ ਕੈ"(ਚੰਡੀ ੩). ੬.ਇਕ ਛੰਦ, ਕਈ ਥਾਂਈ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤੀ ਭੀ ਇਸ ਛੰਦ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।
ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ / ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ ਕੀ (ਚੰਡੀ ੩) ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਅਰਦਾਸ ਮਹਾਕਾਲ (ਜਿਸਦਾ ਸਿਖ ਬਣਨ ਲਈ ਭੰਗ-ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ) ਅਤੇ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ (ਜੋ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀ ਦੇ ਸਕਦੀ) ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ " ਜੀਅ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਹੋਇ ਸੁ ਗੁਰ ਪਹਿ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰੁ ॥(ਅੰਗ ੫੧੯) ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ।

ਭਗਉਤੀ ਪਰਥਾਂਇ ਲਿਖੀ ਗੁਰਬਾਣੀ (ਵਾਰ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ,ਮ:੩, ਅੰਗ ੮੮) ਦੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ "ਭਗਉਤੀ ਐਸਾ ਉਤਮ ਮਨੁਖ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਆਪਾ ਪਛਾਣ (ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ॥) ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਭਟਕਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਗੁਰੂ-ਹੁਕਮ ਬੁਝ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ "ਜੀਵਤੁ ਮਰਹੁ ਮਰਹੁ ਫੁਨਿ ਜੀਵਹੁ ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮੁ ਨ ਹੋਈ ॥(ਅੰਗ ੧੧੦੪)" ਦੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਸਿਖ ਲਈ ਹੈ ; ਹੇ ਨਾਨਕ! ਐਸਾ ਉਤਮ ਮਨੁਖ ਹੀ ਸਦਾ-ਥਿਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅੰਤਰਿ ਕਪਟੁ ਭਗਉਤੀ ਕਹਾਏ ॥ ਪਾਖੰਡਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਦੇ ਨ ਪਾਏ ॥(ਮ:੩,ਅੰਗ ੮੮) , ਭਗਉਤੀ = ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤ ਮਨੁਖ। ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਹਲਾ ੫ ਦੀ ਪਦੀ ...... (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੨੭੪) :-
ਭਗਉਤੀ ਭਗਵੰਤ ਭਗਤਿ ਕਾ ਰੰਗੁ ॥ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਦੁਸਟ ਕਾ ਸੰਗੁ ॥ਮਨ ਤੇ ਬਿਨਸੈ ਸਗਲਾ ਭਰਮੁ ॥ ਕਰਿ ਪੂਜੈ ਸਗਲ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ॥ ਸਾਧਸੰਗਿ ਪਾਪਾ ਮਲੁ ਖੋਵੈ ॥ ਤਿਸੁ ਭਗਉਤੀ ਕੀ ਮਤਿ ਊਤਮ ਹੋਵੈ ॥ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਟਹਲ ਕਰੈ ਨਿਤ ਨੀਤਿ ॥ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪੈ ਬਿਸਨ ਪਰੀਤਿ ॥ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਨ ਹਿਰਦੈ ਬਸਾਵੈ ॥ **ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਭਗਉਤੀ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਪਾਵੈ ॥**
ਅਰਥਾਤ, ਭਗਉਤੀ ਐਸਾ ਮਨੁਖ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤੀ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ,ਜਿਸਨੇ ਮਨਮੁਖ ਸਾਕਤ ਦਾ ਸੰਗ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਦਾ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਪਾਪਾਂ (ਮਨਮੁਖੀ ਕਰਮਾਂ) ਦੀ ਮੈਲ ਹਟਾ ਲਈ ਹੈ, ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤ ਦੀ ਸੋਚਣੀ / ਅਕਲ ਸਰਬ-ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਐਸੀ ਉਤਮ ਸੋਚਣੀ ਵਾਲਾ ਮਨੁਖ ਹਰ ਸਮੇਂ ਖਾਲਕ ਤੇ ਖਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰੀਤ ਖ਼ਾਤਰ ਆਪਾ ਵੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ , "ਹਿਰਦੇ ਚਰਨ ਸਬਦ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਨਾਨਕ ਬਾਂਧਿਓ ਪਾਲਿ॥(ਅੰਗ ੬੮੦)" ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ (ਗੁਰ-ਸਬਦ,ਗੁਰ-ਮੰਤਰ) ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਭੂ-ਚਰਨ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਐਸਾ ਭਗਉਤੀ / ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤ ਹੀ ਮਨੁਖਾ-ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ "ਅਕਾਲਪੁਰਖੁ" ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ।
ਕੁਝ "ਅਗਿਆਨੀ ਚੁੰਚ-ਗਿਆਨੀ-ਵਿਦਵਾਨ" ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਮ:੩ ਅਤੇ ਮ:੫ ਦੇ ਗੁਰਵਾਕ ਸੁਣਾ ਕੇ "ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰ ਕੈ..." ਵਾਲੀ ਪੰਕਤੀ ਨੂੰ ਅਰਥਾਉਂਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਭਗਉਤੀ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ / ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਅਰਥ ਕਰਣ ਵਾਲੇ "ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਭਗਉਤੀ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਪਾਵੈ ॥ "ਪੰਕਤੀ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਅਰਥ ਕਰਨਗੇ , ਕਿਉਂਕਿ ਅਰਥ ਹੋਣਗੇ ਕਿ "ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਐਸਾ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।" ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਗ਼ਲਤ ਹੀ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਕਿ **ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ** ਦਾ ਘੋਰ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਵੇਗਾ। **ਬਾਣੀ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿੰਦਕ ਦਾ ਅੰਤ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਹੋਵੇਗਾ।**

ਅਠਵਾਂ ਲੇਖ (ਪੰਨਾ ੩੧) :- ਦੇਹਿ ਸ਼ਿਵਾ ਬਰ ਮੋਹਿ ਇਹੈ......(ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੋਸਾ) :
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਣਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲ਼ਿਖੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲੇਖਕ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ :
(ੳ) ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਲੈ ਜਗਿ ਜਨਮਿਆ ਸਿਵ ਸਕਤੀ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ਧਰੇ॥
ਲਾਗੀ ਭੂਖ ਮਾਇਆ ਮਗੁ ਜੋਹੈ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥ ਮੋਹਿ ਖਰੇ॥(ਅੰਗ ੧੦੨੩)
(ਅ) ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਲੈ ਜਗਿ ਆਇਆ ॥ ਸਿਵ ਸਕਤੀ ਘਰ ਵਾਸਾ ਪਾਇਆ ॥(ਅੰਗ ੧੦੨੬)
(ੲ) ਸਿਵ ਸਕਤਿ ਆਪਿ ਉਪਾਇ ਕੈ ਕਰਤਾ ਆਪੇ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤਾਏ ॥(ਅਨੰਦੁ, ਅੰਗ ੯੨੦)

(ਸ) ਹਾਠਾ ਦੋਵੈ ਕੀਤੀਓ ਸਿਵ ਸਕਤਿ ਵਰਤਾਈਆ ॥ ਸਿਵ ਅਗੈ ਸਕਤੀ ਹਾਰਿਆ ਏਵੈ ਹਰਿ ਭਾਈਆ ॥(ਅੰਗ ੧੦੯੬)
(ਹ) ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਸਿਵ ਘਰਿ ਜੰਮੈ ਵਿਚਹੁ ਸਕਤਿ ਗਵਾਇ॥ਅਚਰੁ ਚਰੈ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧਿ ਪਾਏ ਪੁਰਖੈ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਾਇ॥(੧੨੭੬)
(ਕ) ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਿਵ ਘਰਿ ਜਾਈਐ ॥(ਅੰਗ ੧੩੨੮)
ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀ ਲਿਖੇ ਪਰ ਸਿਵ ਨੂੰ ਚੇਤਨ-ਪ੍ਰਭੂ,ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਯਾ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਸਕਤੀ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਯਾ ਮਾਇਆ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਅਰਥ ਹਰ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਢੁਕਦੇ ਹਨ ? ਜ਼ਰਾ ਇਹ ਅਰਥ (ਏ) ਪੰਕਤੀ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਅਰਥ ਹੋਣਗੇ : ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੇ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ , ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਹੁਕਮ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਦਸੋ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਹੁਕਮ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥ ਢੁਕਦੇ ਨਹੀ । ਲਉ ਹੁਣ (ਸ) ਵਿਚ "ਸਿਵ ਅਗੈ ਸਕਤੀ ਹਾਰਿਆ" ਦੇ ਅਰਥ ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ "ਸਿਵ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹਾਰਨਾ" ਜੋ ਕਿ ਗ਼ਲਤ ਹਨ **ਕਿਉਂਕਿ "ਹਾਰਿਆ" ਅੱਖਰ ਪੁਲਿੰਗ-ਵਾਚਕ ਹੈ, ਸਿਵ ਲਈ ਹੈ ।** ਸਹੀ ਅਰਥ ਹਨ : ਸਿਵ ਹਾਰ ਗਿਆ ਸ਼ਕਤੀ ਅੱਗੇ ; **ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤਲੇ ਪਿਆ ਹੈ ।**
ਸ਼ਿਵ = ਪਰਮਾਤਮਾ , ਸ਼ਕਤੀ = ਮਾਇਆ, ਅਰਥ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਹਰ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀ ਢੁਕਦੇ ਤਾਂ "ਦੇਹਿ ਸ਼ਿਵਾ ਬਰ ਮੋਹਿ ਇਹੈ..." ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਢੁਕਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਦਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਹੈ। ਅਗਲੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ 'ਮਤਿ' ਅੱਖਰ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਲ ਗੌਰ ਕਰੋ; ਮੈ ਬਿਗਰੇ ਅਪਨੀ ਮਤਿ ਖੋਈ ॥ ਮੇਰੇ ਭਰਮਿ ਭੂਲਉ ਮਤਿ ਕੋਈ ॥(ਅੰਗ ੮੫੫)
(ਮਤਿ ਖੋਈ = ਅਕਲ ਗੁਆ ਲਈ ; ਭੂਲਉ ਮਤਿ ਕੋਈ = ਕੋਈ ਨ ਭੁੱਲੇ),ਅਰਥਾਤ, ਮਤਿ ਅਖਰ ਦੇ ਦੋ ਅਰਥ ਹਨ।
ਸੋ, ਦੇਹਿ ਸ਼ਿਵਾ ਬਰ... ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵਾ ਦੇ ਅਰਥ ਸਿਰਫ਼ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨ ਲਈਏ ? **ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੂਰੀ ਰਚਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆਂ, ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵਾ ਦਾ ਅਰਥ "ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ" ਹੈ ।**

ਸ਼ਿਵ ਸਕਤੀ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝੋ ਜੀ :

(ਖ) ਜਬ ਨਿਰਗੁਨ ਪ੍ਰਭ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ॥ ਤਬ ਸਿਵ ਸਕਤਿ ਕਹਹੁ ਕਿਤੁ ਠਾਇ ॥(ਸੁਖਮਨੀ, ਮਹਲਾ ੫,ਅੰਗ ੨੯੧)
ਅਰਥਾਤ, ਜਦੋਂ ਸਰਗੁਨ ਭਾਵ ਸਾਕਾਰ-ਸੰਸਾਰ-ਰਚਨਾ ਨਹੀ ਸੀ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ "ਸੁੰਨ ਕਲਾ ਅਪਰੰਪਰ ਧਾਰੀ ॥" ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਦਸੋ, ਸ਼ਿਵ-ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸ ਥਾਂ ਸਨ ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿਵ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਰਗਾ / ਭਗਉਤੀ / ਸ਼ਿਵਾ "ਆਦਿ-ਸ਼ਕਤੀ" ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਹੀ ਸੀ । **ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।**
(ਗ) ਸਿਵਾ ਸਕਤਿ ਸੰਬਾਦੰ ॥ ਮਨ ਛੋਡਿ ਛੋਡਿ ਸਗਲ ਭੇਦੰ ॥ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਗੋਬਿੰਦੰ ॥ ਭਜੁ ਨਾਮਾ ਤਰਸਿ ਭਵ ਸਿੰਧੰ ॥
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਗ ੮੭੩ ਤੇ ਅੰਕਤ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ : ਹੇ ਮਨ ! ਸ਼ਿਵਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਸਮਝਣੇ ਛੱਡ ਦੇ । ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰ ਸਿਮਰ ਕੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾ ; ਭਾਵ, ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀ "ਸ਼ਿਵਾ" ਜਾਂ "ਸ਼ਕਤੀ" ਦੀ । ਚੇਤੇ ਰਖੀਏ ਇਹ ਗੁਰਵਾਕ
ਹਉ ਤਉ ਏਕੁ ਰਮਈਆ ਲੈਹਉ ॥ ਆਨ ਦੇਵ ਬਦਲਾਵਨ ਦੈਹਉ ॥ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੮੭੪)
ਭਲਾ ਦਸੋ! ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਸ਼ਿਵਾ ਕੋਲੋਂ ਕਿਉਂ ਕੁਝ ਮੰਗਣਗੇ, ਉਹ ਸਰਬ-ਸਮਰਥ ਦਾਤੇ ਦਾ ਰੂਪ ਹਨ । ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਛੇਂਵੇਂ ਲੇਖ ਵਿਚ "ਤੂ ਕਹੀਅਤਿ ਹੀ ਆਦਿ ਭਵਾਨੀ ॥ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਬਰੀਆ ਕਹਾ ਛਪਾਨੀ ॥"...ਸਪਸ਼ਟ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ : ਜੋ ਦੇਵੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣੋ ਆਪ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ , ਉਸਦੀ ਕਥਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ?
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਭ ਦੇਖੇ ਜੋਇ ॥ ਊਹਾਂ ਤਉ ਜਾਈਐ ਜਉ ਈਹਾਂ ਨ ਹੋਇ ॥(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ,ਅੰਗ ੧੧੯੫)
ਅਰਥਾਤ, ਸਾਰੇ ਵੇਦ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਨ ਮੈ ਘੋਖ ਕੇ ਵੇਖ ਚੁਕਾ ਹਾਂ । ਮੈ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦਸੇ ਰਾਹ ਤੇ ਤਾਂ ਜਾਂਵਾਂ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਿਆਂ ਨ ਮਿਲਦੀ ਹੋਵੇ।ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀ ਓਹੀ ਮਨੁਖ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ,ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ/ ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਆਦਿਕ, ਦੀਆਂ ਕਚੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।

ਅਜ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰੀਕ ਅਖੋਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਤੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਦਿੱਲੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਕਿਤਾਬ (ਸਾਹਿਤ ਦੀਪਿਕਾ) ਵਿਚ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਪਉੜੀ (ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਯੁੱਧ), ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਰਸਾ ਕੇ, ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਬੈਠੀ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਦਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਸੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਕੋ ਹੀ ਜੋਤਿ ਇਕੋ ਹੀ ਜੁਗਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਬਾਰੇ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜਦ ਤਕ ਅਸੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਮੰਨੀ ਜਾਂਵਾਂਗੇ ਤਦ ਤਕ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਨਿੰਦਾ ਤੇ ਬਦਨਾਮੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ।
ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਹੀ ਨਹੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰਸਿਖ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ,
ਨਾਨਕ ਮਿਲਿਆ ਸੋ ਜਾਣੀਐ ਗੁਰੂ ਨ ਛੋਡੈ ਆਪਣਾ ਦੂਜੈ ਨ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥ (ਅੰਗ ੧੦੮੭)

Regarding so-called Dasam Granth : Facts & Questions

ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਤਦ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਪਰ ਕੁਝ ਲੋਗ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਫੁਟਕਲ ਰਚਨਾਵਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਦ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈਆਂ। ਸਵਾਰਥੀ, ਲਾਲਚੀ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਮਨ-ਭਾਉਂਦੀ ਕੁਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ।
ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਵੇਂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਰਚੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨੌਵੇਂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸੰਨ ੧੭੦੮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ । ਤਦ ਤੋਂ ਗੁਰਸਿਖ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਟਲ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਜਾਣ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ ; ਕੇਵਲ ਇਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੰਨਦੇ / ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲਾ, ਲੋਕ-ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ, ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਕੁਝ ਲੋਗ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰੀਕ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਜੋ ਕਿ ਤਿੰਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਰਚਿਆ ਦਸਕੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਵਾਦ ਵਿਚ ਉਲਝਾਉਣਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਲਿਖੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ **"ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣੇ..."** ਅਤੇ **"ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ .. "** ਸਿਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ (੧) **ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ** : ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਵਾਮ-ਮਾਰਗੀ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ, (੨) **ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ** : ਸ਼ਿਵ /ਮਹਾਕਾਲ ਦੇ ਜਾਦੂ-ਟੂਣੇ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਭੰਗ-ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ (੩) **ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ** : ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪੂਜਕਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਅਰਥਾਤ ਦਸਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਅਵਤਾਰ 'ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ' ਦੀ ਪੂਰੀ ਜੀਵਨ-ਕਥਾ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕਵੀ-ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ ।
ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ / ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਅਤੇ ਹਿਕਾਯਤਾਂ ਦੇ ਛਲ-ਕਪਟ-ਵਿਭਚਾਰ-ਨਸ਼ੇ-ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਨਾਰਦ ਤੇ ਇਕ ਅਪਸਰਾ ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ (ਇਸਤ੍ਰੀਯੋਂ ਕੇ ਸਵਭਾਵ) ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ ਦੇਵਤਾ ਸ਼ਿਵ (**ਮਹਾਕਾਲ, ਸਰਬਕਾਲ, ਸਰਬਲੋਹ..**) ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇਵੀ ਪਾਰਵਤੀ (**ਸ਼ਿਵਾ, ਦੁਰਗਾ, ਚੰਡੀ, ਭਗਉਤੀ , ਕਾਲੀ , ਭਵਾਨੀ, ਮਹਾਕਾਲੀ, ਕਾਲਕਾ, ਕਾਲ...**) **ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ (ਕਬਿ ਸਯਾਮ , ਕਬਿ ਰਾਮ , ਕਬਿ ਕਾਲ ਦੀ ਕਵੀ-ਛਾਪ ਵੇਖੋ ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ) ਦੇ ਪੂਜਣ-ਯੋਗ ਇਸ਼ਟ ਹਨ ; ਪੜੋ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੭੩ ਤੇ :-**

ਸਰਬਕਾਲ ਹੈ ਪਿਤਾ ਅਪਾਰਾ ॥ ਦੇਬਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤ ਹਮਾਰਾ ॥ (ਪੂਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ)

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਅਸਲੀਯਤ ਜਾਣਨ ਲਈ ਡੂੰਘੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨੀ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ (ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ, ਕਈ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਟੀਕੇ) ਸਮਝਣ ਉਪਰੰਤ ਅਤੇ ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ, ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ , ਪੰਜਾਬੀ ਯੁਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ' , 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕਰਤ੍ਰਿਤਵ' ਅਤੇ ਪੰਜ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਇਸ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਟੀਕਾ ਅਤੇ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਹਿੰਦੀ-ਭਾਸ਼ਾ-ਅਨੁਵਾਦ-ਸਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਉਪਰੰਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਸਾਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ :-

ਇਕ ਮੁਢਲਾ ਸਵਾਲ : ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ (ਗੁਰੂ-ਪਦਵੀ) ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀ ਕੀਤੀ , ਕੀ ਉਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

(੧) ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਚਾਰ ਅਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਫ਼ਰਕ ਸਨ) **ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਕਰਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ** (ਪੜੋ ਜੀ, ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਜੀ ਦਾ ਪੰਜ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਦਨ ਮਹਰੋਲੀ, ਦਿੱਲੀ ਵਲੋਂ ਛਾਪਿਆ ਟੀਕਾ ਵਿਚੋਂ 'ਭੂਮਿਕਾ' ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ)।
 # ਸਵਾਲ :- ਜੇ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸੋ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਅੱਖਰ ਜਾਂ ਲਗ-ਮਾਤਰਾ ਘਟਾਈ , ਵਧਾਈ ਜਾਂ ਬਦਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ? (ਯਾਦ ਕਰੀਏ ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ; ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਪੰਕਤੀ 'ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ... ਬਦਲ ਕੇ 'ਮਿਟੀ ਬੇਈਮਾਨ ਕੀ...' ਕਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਛੇਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ।)
(੨) ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪੂਰਬਲਾ ਨਾਂ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ; ਜੈਸਾ ਕਿ ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਕੇਤ 'ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ......' ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
ਸਵਾਲ :- ਕੀ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜਾਂ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?? ਕਦੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ " ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ" ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ "ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ" । ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸਹੀ ਨਾਂ ਜਿਹੜੀ **ਸੋਧਕ ਕਮੇਟੀ** ਨਹੀ ਦਸ ਸਕਦੀ , ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਕੱਚੀ ਜਾਂ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪਰਖ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

(੩) ਇਕ ਸੋਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੰਨ ੧੯੯੭ ਵਿਚ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੁਧਾਈ (?) ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ ।
 # ਸਵਾਲ :- ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸੰਨ ੧੭੦੮ ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ; ਕਿਉਂ ੧੯੯ ਸਾਲ ਸੁਧਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਗੇ ? ਸੁਧਾਈ ਹੋਈ ਕਿ ਮਿਲਾਵਟ ਜਾਂ ਹੇਰਾ-ਫੇਰੀ, ਕੋਈ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
 # ਸਵਾਲ :- ਕੀ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਕੋਈ ਸਿਖ ਜਾਂ ਕਮੇਟੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ? (ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ **ਸੋਧਣ ਵਾਲੇ ਖ਼ੁਦ ਆਪ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਸੋਧਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਗਲਤੀਆਂ ਸੁਧਾਰਣਾ।** ਭਲਾ ਦੱਸੋ , ਗੁਰੂ-ਕਰਤਾਰ ਦੀ / ਧੁਰ ਕੀ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਕਦੇ ਲੋੜ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ?
(੪) ਸੰਨ ੧੯੬੭ ਦੀ ਛਪੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬੀੜ ਵਿਚ 'ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ' ਸਿਰਲੇਖ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਉਪਰ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ ।
 # ਸਵਾਲ :- ਕਿਹੜੀ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣੀ ਸੋਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਉਂ ਉਹ ਰਚਨਾ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਮੰਨ ਲਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ੨੦ ਛੰਦ (ਨੰ: ੨੧੧ ਤੋਂ ੨੩੦ ਤਕ, ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ...) ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ?
(੫) ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਂਈਂ **ਸੰਪੂਰਣ ਮੂਲ ਮੰਤਰ** "੧ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥" ਅੰਕਿਤ ਹੈ । ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਦਰਜ ਨੌਵੇਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ (ਸਿਰਲੇਖ ਮਹਲਾ ੯) ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮਹਲਾ ੯ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਸੰਪੂਰਣ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ।
 # ਸਵਾਲ :- ਸਮੁਚੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਸੰਪੂਰਣ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ , ਕਿਉਂ !!??
ਕੀ ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਨੌਵੇਂ ਨਾਨਕ ਤਕ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਮਰਯਾਦਾ ਜਾਂ ਸੰਪੂਰਣ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ??
(੬) ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਅਥਵਾ ਸੰਖੇਪ ਮੂਲ ਮੰਤਰ **"੧ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥"** ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬਾਣੀਕਾਰ (ਮਹਲਾ ੧, ੩,੪,੫,੯, ਜਾਂ ਭਗਤ ਦਾ ਨਾਂ) ਜਾਂ ਘਰੁ (੧,੨,..ਪੜਤਾਲ) ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਰਾਗ ਬਦਲਣ ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ; ਕਈ ਅੰਗਾਂ ਤੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । **ਉਚੇਚਾ ਨੋਟ ਕਰੋ ਜੀ ਕਿ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ ।**
 # ਸਵਾਲ :- ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘਟ ਥਾਂਈਂ ੧ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ; ਕੁਝ ਕੁ ਥਾਈਂ ੧ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ ॥(ਹਾਲਾਂਕਿ ਫ਼ਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਉਚਾਰਣਾ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ **ਬੇਅੰਤ ਥਾਂਈਂ ਦੇਵੀ-ਦੁਰਗਾ-ਬੋਧਕ "ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ ॥" ਜਾਂ "ਸ੍ਰੀ ਭਗੌਤੀ ਏ ਨਮਹ ॥" ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ।** ਇਹ ਰੰਗ-ਬਦਲਦਾ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਲਿਖਣਾ ਕੀ ਗੁਰੂ-ਮਰਯਾਦਾ ਸੀ ?
(੭) ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ **ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ** ਸੰਪੂਰਣ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ੧ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਇਕੋ-ਇਕ ਇਕ-ਰਸ ਸਦਾ-ਕਾਇਮ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ,ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰਾ,ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ,ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਥਵਾ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਸਤੀ ; ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ "ਤੂ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤੂ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮਾਤਾ ॥ ਤੂ ਮੇਰਾ ਬੰਧਪੁ ਤੂ ਮੇਰਾ ਭ੍ਰਾਤਾ ॥"(ਅੰਗ ੧੦੩) ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ।
 # ਸਵਾਲ :- ਪਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ ਪੰਨਾ ੭੩ ਤੇ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ;-
ਸਰਬਕਾਲ ਹੈ ਪਿਤਾ ਅਪਾਰਾ ॥ ਦੇਬਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤ ਹਮਾਰਾ ॥ ਅਰਥਾਤ, ਦੇਵਤਾ-ਸਰਬਕਾਲ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸੰਗਿਨੀ ਦੇਵੀ-ਕਾਲਕਾ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਾਂ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਟ (ਪੂਜਣ ਜਾਂ ਆਰਾਧਣ ਯੋਗ ਹਸਤੀ) ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ?
ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਾਕਤ-ਮਤੀਏ ਵਾਮ-ਮਾਰਗੀ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕਾਂ (ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਕਰਣ ਵਾਲਿਆਂ) ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਹੈ ।
(ਨੋਟ : ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਦੇ ਹੋਰ ਉਪਨਾਮ ਸਰਬਕਾਲ, ਅਸਿਧੁਜ, ਖੜਗਧੁਜ, ਅਸਿਕੇਤ, ਕਾਲ, ਕਾਲੀ, ਮਹਾਕਾਲੀ, ਚੰਡੀ, ਦੁਰਗਾ,ਭਵਾਨੀ, ਭਗੌਤੀ, ਭਗਉਤੀ, ਸ਼ਿਵਾ ...ਆਦਿਕ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਂ **ਦੇਵੀ ਜਾਂ ਮਹਾਕਾਲ ਉਸਤਤਿ** ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ।)
ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ; ਸਿਵ ਸਕਤਿ ਆਪਿ ਉਪਾਇ ਕੈ ਕਰਤਾ ਆਪੇ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤਾਏ ॥(ਰਾਮਕਲੀ ਮ:੩,ਅਨੰਦੁ,੯੨੦) ਅਰਥਾਤ ਦੇਵਤਾ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤਿ ਸ਼ਿਵਾ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ(੧ੴ) ਨੇ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਰਖਕੇ ਹੁਕਮ ਚਲਾਇਆ।
(੮) ਇਸ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਵਿਚ 'ਨਾਨਕ' ਪਦ **ਤਖ਼ੱਲਸ (ਰਚਨਹਾਰੇ ਦੀ ਛਾਪ)** ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ, **ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ, ਕਬਿ ਰਾਮ, ਕਵਿ ਕਾਲ ਨਾਂ ਦੇ (ਨਕਲੀ) ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਛਾਪ ਰਚਨਹਾਰੇ ਵਜੋਂ ਲਿਖੀ ਹੈ। # ਸਵਾਲ :-** ਕੀ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਨੇ ਨੌਵੇਂ ਨਾਨਕ ਤਕ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਨਾਨਕ-ਪਦ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ?
(੯) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਕਰੀਬਨ ਸੰਨ ੧੬੭੧ ਤੋ ੧੭੦੫ ਤਕ ਅਰਥਾਤ ੩੪ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਹੇ ; ਪੰਜਾਬੀ / ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ , ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ / ਸੁਣਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਦਸੋ ,
 # ਸਵਾਲ :- ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ, ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਬੋਲੀ ਡਿੰਗਲ.. ਹੋਰ ਬੋਲੀਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਿਉਂ ? ਗੁਰਮੁਖੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀ ? (ਨੋਟ ; ਅਜ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਸੇ ਬਿਹਾਰੀ ਵੀ ਚੰਗੀ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।)
(੧੦) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸੰਨ ੧੬੭੫ ਤੋਂ ੧੭੦੮ (੩੩ ਸਾਲ) ਤਕ ਰਹੇ ; ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਨ ਕਦੀ ਹੇਮਕੁੰਟ ਪਰਬਤ ਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ **"ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਅਰਾਧੀ" ਅਰਥਾਤ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਨ** ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
 # ਸਵਾਲ :- ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਪਿਛਲੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਤਪਸਵੀ ਦੀ ਕਥਾ "ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੋ .." ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ?(ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ-ਸਿਖ ਸੰਬੰਧ ਸੰਨ ੧੬੭੫ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਨਹੀ)
(ਨੋਟ : ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਸਨ ; ਵੈਸ਼ਨੋ ਦੇਵੀ ਦੇ ਧਾਮ ਜਾਂਦੇ ਸਨ । ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨ ਦੇਵੀ ਪੂਜੀ , ਨ ਦੇਵੀ-ਧਾਮ ਗਏ । ਸਿਖਾਂ ਲਈ

ਵੈਸ਼ਨੋ-ਦੇਵੀ-ਧਾਮ ਗੁਰਧਾਮ ਨਹੀ ਤਾਂ ਹੇਮਕੁੰਟ ਗੁਰਧਾਮ ਕਿਵੇਂ? **ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ : ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਰਾਮਰਾਜੇ ॥(ਅੰਗ ੪੫੦)** ਇਹੀ ਨਿਯਮ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਲਈ ਵਰਤੀਏ।)
(੧੧) ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ **ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ** ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੬ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦੋਹਰਾ (ਪੰਨਾ ੧੨੧੦)
ਇਹ ਛਲ ਸੋ ਮਿਸਰਹਿ ਛਲਾ ਪਾਹਨ ਦਏ ਬਹਾਇ ॥ ਮਹਾਕਾਲ ਕੋ ਸਿਖਯ ਕਰਿ ਮਦਿਰਾ ਭਾਂਗ ਪਿਵਾਇ ॥
 # ਸਵਾਲ :- ਕੀ ਛਲ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ?
(ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ : ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਨ ਕਾ ਚਾਉ ॥ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥(ਮਹਲਾ ੧ ਅੰਗ ੧੪੧੨)
 # ਸਵਾਲ :- ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਅਰਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਵੇਂ ? ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਸਿਖ ਭੰਗ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨ ਕਿ ਖੰਡੇ-ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ । ਸਿਖ ਨੂੰ ਭੰਗ-ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉੱਕਾ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ।
(ਨੋਟ : ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸ਼ਿਵ-ਪੁਰਾਣ ਦੀ ਦਵਾਦਸ਼ਲਿੰਗਂ (੧੨ ਲਿੰਗਾਂ) ਦੀ ਕਥਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ; ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਹਰ ਉਜੈਨ ਵਿਚ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਭੰਗ-ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪਰਸ਼ਾਦ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੰ: ੪੦੫ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ **ਮਹਾਕਾਲ ਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 'ਭਯੋ ਪ੍ਰਸੇਤਾ' ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਹੈ** । ਸੋਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ੧੯੬੭ ਦੀ ਛਪੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਫੁਟਨੋਟ ਵਿਚ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਅਰਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਲਿਖਕੇ ਅਪਣੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ :- ਜਪਿ ਗੋਬਿੰਦੁ ਗੋਪਾਲ ਲਾਲੁ ॥ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿ ਤੂ ਜੀਵਹਿ ਫਿਰਿ ਨ ਖਾਈ ਮਹਾਕਾਲੁ ॥(ਰਾਮਕਲੀ ਮ:੫,ਅੰਗ ੮੮੫) **ਮਹਾਕਾਲ = ਮੌਤ ਦਾ ਦੇਵਤਾ।**
(੧੨) **ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਰਚਨਹਾਰੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ** ਕਬਿ ਸਯਾਮ,ਕਬਿ ਰਾਮ ਤੇ ਕਬਿ ਕਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਇਹ ਕਵੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਚੂਕ ਹੋਇ ਕਬਿ ਲੇਹੁ ਸੁਧਾਰੀ॥' ਅਰਥਾਤ ਕਵੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਾਠਕ ਆਪੇ ਹੀ ਸੋਧ ਲਵੇ ਅਰਥਾਤ **ਲਿਖਾਰੀ ਭੁਲਣਹਾਰ ਹੈ!!?** (ਪੜੋ, ਪੰਨੇ ਨੰ: ੨੫੪,੩੧੦,੫੭੦,੧੨੭੩)
 # ਸਵਾਲ :- ਜੇ ਲਿਖਾਰੀ ਕਵਿ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਕੀ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਨੂੰ **ਭੁਲਣਹਾਰ** ਮੰਨ ਲਈਏ ?
ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ: ਭੁਲਣ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਅਭੁਲੁ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰੁ ॥(ਅੰਗ ੬੧)**(ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਰਚਿਤ ਨਹੀ)**
(੧੩) ਮਹਲਾ ਜਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ :- ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਭ ਥਾਂਈਂ ਨਾਨਕ-ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਮਹਲਾ ੧, ਮਹਲਾ ੨... ਮਹਲਾ ੫ , ਮਹਲਾ ੯ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ; ਮਹਲਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸ਼ਰੀਰ।(ਸ਼ਰੀਰ ਬਦਲਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਜੋਤ ਜੁਗਤਿ ਨਹੀ ਬਦਲੇ।)
 # ਸਵਾਲ :- ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ , ਮਹਲਾ ੧੦ ਕਿਉਂ ਨਹੀ ?
(ਨੋਟ ; ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਪੰਨਾ ੧੫੫ ਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਲ਼ਿਖਣ ਉਪਰੰਤ ਪੰਕਤੀ '**ਬਰਨਤ ਸਯਾਮ ਜਥਾ ਮਤ ਭਾਈ**॥' ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਯਾਮ ਕਵਿ ਹੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਅਖਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।)
ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਖਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹਲੀਮੀ ਵਿਚ ਨਾਨਕੁ ਨੀਚੁ, ਦਾਸਨਿ ਦਾਸੁ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ।**'ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦' ਕਿਸੇ ਅਗਿਆਨੀ ਜਾਂ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।**
(੧੪) ਇਸਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੁਧ ਹੈ :-
 # ਸਵਾਲ :- ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਾਰੇ 'ਸਜਿ ਪਛਤਾਨਿਓ ਇਨ ਕਰਤਾਰਾ॥', ਅਰਥਾਤ ਰੱਬ ਵੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਸਾਜ ਕੇ ਪਛਤਾਇਆ। ਐਸੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਨਿੰਦਕ ਪੰਕਤੀਆਂ (ਆਧਾਰ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ),ਗੁਰੂ ਲਿਖਤ ਕਿਵੇਂ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ: ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ॥..ਨਾਨਕ ਭੰਡੈ ਬਾਹਰਾ ਏਕੋ ਸਚਾ ਸੋਇ॥(ਵਾਰ ਆਸਾ: ੪੭੩)
(੧੫) ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਵਿਚਾਰ : ਕਾਲ ਨੇ ਕੰਨਾਂ ਚੋਂ ਮੈਲ ਕੱਢ ਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚੀ !?(ਪੰਨਾ ੪੭)
 # ਸਵਾਲ :- ਕੰਨ ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਾਲ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਿਵੇਂ? (ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਾਲ ਜਬ ਕਰਾ ਪਸਾਰਾ॥...... ਏਕ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਮੈਲ ਨਿਕਾਰਾ॥ਤਾਂਤੇ ਮਧੁਕੀਟਭ ਤਨ ਧਾਰਾ॥ਦੁਤੀਆ ਕਾਨ ਤੇ ਮੈਲੁ ਨਿਕਾਰੀ॥ਤਾ ਤੇ ਭਈ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਾਰੀ॥(ਪੰਨਾ ੪੭)
 # ਸਵਾਲ : ਕੀ ਗੁਰਸਿਖ ਇਹ ਗੁਰਵਾਕ ਮੰਨਣੇ ਛੱਡ ਦੇਣ: ਸਾਚੇ ਤੇ ਪਵਨਾ ਭਇਆ ਪਵਨੈ ਤੇ ਜਲੁ ਹੋਇ ॥ ਜਲ ਤੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ਸਾਜਿਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤ ਸਮੋਇ ॥(ਅੰਗ ੧੯) ਅਤੇ, ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ ॥ਧਰਣਿ ਨ ਗਗਨਾ ਹੁਕਮੁ ਅਪਾਰਾ ॥ ......॥ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਨ ਕੋਈ॥ ਅਵਰੁ ਨ ਦੀਸੈ ਏਕੋ ਸੋਈ ॥ (ਅੰਗ ੧੦੩੫)
(੧੬) ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੁਲਾਂ : (#) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਪੂਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀ, ਕਿਉਂ ?
(#) ਭਗਤ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਪਹਿਲੋ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਜੀ ਬਾਦ ਵਿਚ ? ਐਸੀਆਂ ਹੋਰ ਕਈ ਭੁਲਾਂ...
(੧੭) ਅਨਹੋਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ (ਗਪੋੜ) ;- ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਮਹਾਕਾਲ ਦੀ ਦੈਂਤਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜੰਗ ਦਾ ਹਾਲ **(ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੰ: ੪੦੫)**
(#) ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲੀ ਅੱਗ ਚੋਂ ਧਨੁਖਧਾਰੀ ਪਠਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ !!? **ਲੱਖਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਠਾਨ / ਮੁਗ਼ਲ ਕਿਥੋਂ?**
(#) ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਸਵਾਸ ਛੱਡੇ ਤਾਂ ਸੈਯਦ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਮੁਗਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਕਾਲ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਗੇ !!?(ਚੌਪਈ ੧੯੮-੧੯੯)
(ਨੋਟ : ਇਸੇ ਜੰਗ ਵਿਚ,ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫, ਮਹਾਕਾਲ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਧਨੁਖ-ਕਿਰਪਾਨ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਲੜਦਾ ਹੈ, **ਲੜਦਿਆਂ ਮਹਾਕਾਲ ਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਕਾਲ ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਹੈ । ਸੋਦਰੁ ਰਹਿਰਾਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਚੌਪਈ 'ਹਮਰੀ ਕਰੋ ਹਾਥ ਦੈ ਰਛਾ॥'(੩੭੭ ਤੋਂ ੪੦੧ = ੨੫ ਚੋਪਈਆਂ) ਇਸੇ ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਮਹਾਕਾਲ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਬੇਨਤੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ : ਕਬਯੋ ਬਾਚ॥ ਬੇਨਤੀ ॥ ੩੦ ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ੪੦੫ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ ਪਰ**

ਗੁਟਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ??)
(੧੮) ਹਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ / ਕਾਲ / ਕਾਲਕਾ / ਭਗਉਤੀ / ਚੰਡੀ / ਸ਼ਿਵਾ / ਮਹਾਕਾਲ ...ਦੀ ਹੀ ਉਸਤਤਿ :-
(ੳ) ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ (?) ਰਚਨਾ ਵਿਚ ੨੦ ਛੰਦ (ਛੰਦ ਨੰ: ੨੧੧ ਤੋ ੨੩੦) ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ...... ਅਰਥਾਤ ਭੈਂਸੇ (ਮਹਿਖ) ਵਰਗੇ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਮਾਰਣ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ, ਤੇਰੀ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਹੋਵੇ ।
(ਅ) ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ ੧ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ; ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ/ਭਗਉਤੀ ਕੀ... "ਦੁਰਗਾ ਪਾਠ ਬਣਾਇਆ ਸਭੇ ਪਉੜੀਆਂ॥੫੫॥
(ਨੋਟ : 'ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ ਕੀ' ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ । ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ (ਅਸਲ ਪਾਠ ਦੁਰਗਾ) ਕੀ ॥..."ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰਕੈ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਲਈਂ ਧਿਆਇ॥..॥੧॥" ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਦੇਵੀ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਿਉਂ ਕਰੇ ? # **ਗੁਰਸਿਖ ਲਈ ਹੁਕਮ ਹੈ -"ਜੀਅ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਹੋਇ ਸੁ ਗੁਰ ਪਹਿ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰਿ ॥ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ,੫੧੯)**
 # ਸਵਾਲ:- ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਬੈਠਣ ਸਮੇ ਤਕ ਪੰਥਕ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਮੁਖੜਾ ਕੀ ਸੀ ?
(ੲ) ਮੁੰਡ ਕੀ ਮਾਲ... ॥ ..ਸੁ ਕਾਲ ਸਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਤਿਹਾਰੋ॥ਛੰਦ ੧੭॥(ਪੰਨਾ ੮੧੦ ਤੇ ਲਿਖੀ ਦੇਵੀ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚੋਂ) ਭਾਵ, ਗਲੇ ਵਿਚ ਖੋਪੜੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਪਾਣ ਵਾਲਾ...ਭਿਆਨਕ **ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ ਕਾਲ** ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਪਾਲਣਹਾਰ।
(ਸ) ਦੇਹ ਸ਼ਿਵਾ ਬਰ ਮੋਹਿ ਇਹੈ...... (ਪੰਨਾ ੯੯: ਸ਼ਿਵਾ,ਦੁਰਗਾ,ਚੰਡੀ ਤੋਂ ਵਰ ਮੰਗਣਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਗੁਰਸਿਖ ਕਿਵੇਂ?)
(ਹ) ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫ : ਛੰਦ ੯੧ ਤੋਂ ੧੦੦ ਤਕ ਮਹਾਕਾਲ/ ਕਾਲ/ ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਰੱਬੀ-ਗੁਣਾ ਵਾਲਾ ਦਰਸਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਉਸਤਤਿ,
(੧੯) ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ :- ਕੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ? ਪੜੋ ਜੀ, ਸ਼ੇਅਰ ਨੰ: ੮੯,੯੦,੯੧,੯੨,੯੩ : ਚੰਗੀ ਜ਼ਮੀਰ ਵਾਲਾ,ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਸਿਫ਼ਤਾਂ,ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਣ ਵਾਲਾ..।
(੨੦)# ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਤੇ ਹਿਕਾਯਤਾਂ ਦੇ ਅਸ਼ਲੀਲ ਕਿੱਸੇ ਤੇ ਅਸ਼ਲੀਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਕੀ ਗੁਰੂ-ਲਿਖਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ?
ਇਸਲਾਮੀ ਸੁੰਨਤ ਪਰਥਾਂਇ: ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਯਤ ਹੈ ਕਿਰਪਾਲ ਨ ਭੀਜਤ ਲਾਂਡ ਕਟਾਏ ॥(ਕਾਲ ਉਸਤਤਿ,ਪੰਨਾ ੪੬)
ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚੋਂ : ਕੈ ਤੋਹਿ ਕਾਟ ਕਰੋ ਸਤ ਖੰਡਾ (ਸੌ ਟੁਕੜੇ)॥ ਕੈ ਦੈ ਮੋਰਿ ਭਗ ਬਿਖੈ ਲੰਡਾ ॥ (ਪੰਨਾ ੧੨੬੭)
..॥ਲਿੰਗ ਦੇਤ ਤਿਹ ਭਗ ਮੋ ਭਏ॥ ਭਗ ਮੋ ਲਿੰਗ ਦੀਯੋ ਰਾਜਾ ਜਬ ॥ਰੁਚਿ ਉਪਜੀ ਤਰੁਨੀ ਕੇ ਜਿਯ ਤਬ ॥(ਪੰਨਾ ੧੩੫੮)
(੨੧) ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਣ ਤਕ (ਨਵੰਬਰ ੧੬੭੫) ਕਿਹੜੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸਨ ?
 # ਸਵਾਲ :- ਕੀ ਅਜ ਉਹਨਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ-ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਕਹੇ ਜਾਣਗੇ ?
(੨੨) # ਸਵਾਲ :- ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਨਹੀ ਹਨ ?
{ ਨੋਟ:ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖ਼ਾਸ ਪਹਿਚਾਨ: ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੋਕਉ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਲੇ ਐਸੋ ਕਹਾ ਲਹਾ॥(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ,ਅੰਗ ੧੦੦੩)
ਹਮਰਾ ਝਗਰਾ ਰਹਾ ਨ ਕੋਊ॥ਪੰਡਿਤ ਮੁਲਾਂ ਛਾਡੇ ਦੋਊ॥... ਪੰਡਿਤ ਮੁਲਾਂ ਜੋ ਲਿਖਿ ਦੀਆ॥ਛਾਡਿ ਚਲੇ ਹਮ ਕਛੂ ਨ ਲੀਆ॥
(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੧੧੫੯) ਅਸਲ ਗੁਰਸਿਖ ਓਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵੇਦ-ਪੁਰਾਣ-ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਆਦਿਕ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ।}
(੨੩)# ਸਵਾਲ :- ਕੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਬਿਨਾ 'ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ ॥' ਸੰਭਵ ਨਹੀ ? ਫਿਰ ਦੱਸੋ, ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਕ ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ-ਮਿਲਾਪ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ?

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਹਰ ਰਚਨਾ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਵੀਚਾਰਿਆਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਕਹੇ-ਜਾਂਦੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਨਹੀ ਹਨ । ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹਨ । ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ : ਨਾਨਕ ਮਿਲਿਆ ਸੋ ਜਾਣੀਐ ਗੁਰੂ ਨ ਛੋਡੈ ਆਪਣਾ ਦੂਜੈ ਨ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ; ੧੦੮੭) ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਦੂਸਰ ਕੋਈ ॥ ਭੰਜਨ ਗੜ੍ਹਨ ਸਮਥੁ ਤਰਣ ਤਾਰਣ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥(੧੪੦੪)
ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਮੰਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਆਖ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੈਲੇਂਜ :-
(੧) ਸਿਧ ਕਰੋ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥ ਅਤੇ ਨਿਰਣੇ ਗਲਤ (ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੁਧ) ਹਨ ।
(੨) ਸਿਧ ਕਰੋ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ।
(੩) ਉਪਰੋਕਤ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਦੇ ਕੇ ਸਿਧ ਕਰੋ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾਂ ਹੈ ।
(੪) ਸਿਧ ਕਰੋ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਬਿਨਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ / ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ।
(੫) ਸਿਧ ਕਰੋ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਬਿਨਾ ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਅਧੂਰਾ ਹੈ ।
(ਨੋਟ: ਜਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ,ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ੧੭-੧੦-੨੦੦੭ ਅਤੇ ੨੮-੫-੨੦੦੮ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਕੇ 'ਝਗਰਾ ਏਕੁ ਨਿਬੇਰਹੁ ਰਾਮ॥'ਚਿੱਠੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ)
ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਣੀ ਜੀ :
Dalbir Singh, M.Sc., 31-D, Madan Park, East Punjabi bagh, New Delhi-110026.(India)

ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ
ਜਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ,
ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ , ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ । ੧੫ ਅਕਤੂਬਰ ੨੦੦੮
ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਸਵਾਰੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀਓ ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ॥ਵਾਹਿਗੁਰ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ ॥

ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਮਝ ਕੇ ਬੜੇ ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ਜੀ ।

ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਪੂਜਕ ਜਿਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ / ਅਖੌਤੀ (so-called) ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ । ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਕ੍ਰਿਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰੂ-ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀ ਮੰਨਦੇ । ਇਹ ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰ ਕਰਣ ਲਈ ਦਾਸ ਪਿਛਲੇ ਤਕਰੀਬਨ ਦਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੱਗੀ ਦਾ ਟੀਕਾ ਵੀ ਦਾਸ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਆਧਾਰ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ (ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ, ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ,ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ, ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਮਤ ਦੇ ਲੇਖ / ਪੁਸਤਿਕਾਂ) ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਲੇਖ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ-ਸ਼ਾਨੀ ਲਈ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ।

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਜੀਓ! ਮੇਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਅਟੁਟ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਿਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਲੋਕ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰੀਕ ਖੜਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਮੈਨੂੰ ਪੱਕਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਹਨ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਸਮੇਂ ਇਹ ਗੁਰਵਾਕ ਮੈਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ **" ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਜਿਨਿ ਭਰਮ ਗੜੁ ਤੋੜਿਆ ॥ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਜੋੜਿਆ ॥ "** (ਅੰਕ ੫੨੨) ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ । ਪਿਛਲੇ ਤਕਰੀਬਨ ੪੯ ਸਾਲ ਤੋਂ, ਔਸਤਨ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸਮਾਪਤੀ , ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਹਜ-ਪਾਠ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਹੁਣ ਤਕ ਜਾਰੀ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ ਨਾਚੀਜ਼ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਸ-ਵਸ ਚੁਕੀ ਹੈ । ਹਰ ਪਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਇਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ " ਕਿਰਪਾ ਕਰਿਓ ਕਿ ਇਹ ਨਾਚੀਜ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਬੇਮੁਖ ਨ ਹੋਵੇ ।"

ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਦੁਬਿਧਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਟਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ॥..ਆਵਹੁ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ ਗਾਵਹੁ ਸਚੀ ਬਾਣੀ॥ ' ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਜਾਪੁ, ਸਵੈਯੇ,ਚੌਪਈ .. ਨਹੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਤਾਂ ਪੰਥ-ਦੋਖੀ ਬਣਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ-ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ-ਦੋਖੀ ਬਣਦਾ ਹਾਂ। ਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੰਥ ਦੋਖੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੋਖੀ । ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦਸੋ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ?

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇੰਜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੁਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜ਼ਹਰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰੀ (ਆਤਮਕ) ਮੌਤ ਯਕੀਨੀ ਹੈ । ਐਸੇ ਜ਼ਹਰੀਲੇ-ਦੁਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੁਟਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਦੁੱਧ ਛਾਣ ਕੇ ਪੀਤਾ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਮੇਰਾ ਅਨਮੋਲ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਪੰਥ ਨੇ ਸਵਾਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ? ਮੈ ਸਚਿਆਰ ਕੀਹਦੇ ਅੱਗੇ ਹੋਣਾ ਹੈ ? ਕੀ ਪੰਥ ਦੀ ਕੋਈ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਲਟ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਜੇ ਮੈ ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਜਾਪੁ,ਸਵੈਯੇ, ਚੌਪਈ .. ਦਾ ਪਾਠ ਨਹੀ ਕਰਦਾ, ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਆਪ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਨਾਸਤਕ ਜਾਂ ਮਨਮੁਖ ਆਖੋਗੇ ? ਸਿਖ ਰਹਤ ਮਰਯਾਦਾ ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨਾਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦਾ ਰਾਹ ਦੱਸੋ ਜੀ

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ (੧੭-੧੦-੨੦੦੭ ਤੇ ੨੮-੦੫-੨੦੦੮ ਤਾਰੀਖ਼) ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀ ਦਿੱਤਾ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਚੁੱਪੀ ਦਾ ਇਹੀ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਠੀਕ ਹਨ । ਜਵਾਬ ਦੀ ਬੇਤਾਬੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਦਾਸ

(ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ)
Dalbir Singh , M.Sc.,31-D, Madan Park, East Punjabi Bagh, New Delhi-110026 (Phone: 9899058458)
Enclosed :43 pages of related articles. E-mail : ds@dioptres.com

ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ-ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ / ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਓ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਿਹ ॥

ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਡਿਆਈਆਂ, ਗੁਣਾਂ, ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ, ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ, ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਾਈਏ । ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ੪੨ ਸਾਲ ਦੀ ਸੰਸਾਰਕ ਆਯੂ ਵਿਚ ਜੋ ਮਹਾਨ ਕਾਰਨਾਮੇ (੧) ਨੌ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਲਈ ਆਖਣਾ(੨) ਨਿਤਾਣੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਾਉਣਾ(੩) ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜੰਗ ਲੜਦਿਆਂ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾਉਣਾ(੪) ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰਕ ਸੁਖ ਲੋਕ-ਭਲਾਈ ਖ਼ਾਤਰ ਤਿਆਗਣਾ (੫) ਪਰਲੋਕ ਪਯਾਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਬਦ-ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਨਾਨਕ-ਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ੨੩੯ (ਈਸਵੀ ਸੰਨ ੧੭੦੮) ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਚੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨੌਵੇਂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅੰਕਿਤ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾਉਣਾ.. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ **ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨਾ...... ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ "ਸਾਹਿਬੇ ਕਮਾਲ" ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ।**

ਪਰ, ਆਹ! ਅਸੀ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਸਿਖ ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ (ਜੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਬਾਣੀ, ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ , ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਰਹੇ) ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਉਪਾਸਕ, ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਅਸ਼ਲੀਲ ਗ੍ਰੰਥਾਂ (ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਉਰਫ਼ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ) ਦਾ ਰਚਨਹਾਰਾ **ਮੰਨ ਕੇ ਘੋਰ ਅਪਮਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ।** ਇਹਨਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਪੜਚੋਲ ਕੀਤਿਆਂ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਂਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ (ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ, ਸ਼ਿਵਾ, ਭਗਉਤੀ, ਕਾਲਕਾ, ਮਹਾਕਾਲੀ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ), ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ (ਦੇਵਤਾ ਮਹਾਕਾਲ, ਸਰਬਕਾਲ,ਸਰਬਲੋਹ.. ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ), ਸ੍ਰੀ ਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ (ਦੇਵਤਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਦਿਕ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ) ਦੀ ਨਕਲ ਮਾਰ ਕੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ । **ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਮ-ਗੁਰੂ-ਰਚਿਤ ਨਹੀ ਹਨ ।**
ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੁਕਮ : **ਪੰਡਿਤ ਮੁਲਾ ਜੋ ਲਿਖ ਦੀਆ ॥ ਛਾਡਿ ਚਲੇ ਹਮ ਕਛੂ ਨ ਲੀਆ॥** ਮੰਨ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਗ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵੀ ਪੰਨੇ ਤੇ **ਸੰਪੂਰਨ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ "ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥"** ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ ਪਰ ਦੇਵੀ-ਬੋਧਕ "ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ ॥.. ਸ੍ਰੀ ਭਗੌਤੀ ਏ ਨਮਹ ॥.. ਅਤੇ "ਸਰਬਕਾਲ ਕੀ ਰੱਛਾ.., ਸਰਬਲੋਹ ਕੀ ਰੱਛਾ..." ਆਦਿਕ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਲਿਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ , ਕਿਉਂ ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾਂ ੭੩ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ :

ਸਰਬਕਾਲ ਹੈ ਪਿਤਾ ਅਪਾਰਾ ॥ ਦੇਬਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤ ਹਮਾਰਾ ॥

ਅਰਥਾਤ, ਦੇਵਤਾ ਸਰਬਕਾਲ ਅਥਵਾ ਮਹਾਕਾਲ ਸਾਡਾ ਪਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਦੇਵੀ ਕਾਲਕਾ,ਦੁਰਗਾ,ਭਗੌਤੀ,ਚੰਡੀ,ਸ਼ਿਵਾ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਹੈ ।

ਪਰ, ਅਫ਼ਸੋਸ ! ਕਿ ਅਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਰੋਧੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ, ਦੇਹਿ ਸ਼ਿਵਾ ਬਰ ਮੋਹਿ ਇਹੈ...... ਹੇਮਕੁੰਟ ਪਰਬਤ ਹੈ ਜਹਾਂ... ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਆਰਾਧੀ... ਹੇ ਰਵਿ ਹੇ ਸਸਿ ਹੇ ਕਰੁਣਾਨਿਧਿ... ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਸ਼ਯਾਮ ਏਹੈ ਬਰ ਦੀਜੈ॥.. ਯਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਹੈ ਮਹਾ ਮੁਨਿ... ਸ਼ੰਖਨ ਕੀ ਧੁਨਿ ਘੰਟਨ ਕੀ ਕਰ ਫੂਲਨ ਕੀ ਬਰਖਾ... ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰ ਕੇ... ਹਮਰੀ ਕਰੋ ਹਾਥ ਦੈ ਰਛਾ... (ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਂਵਾਂ) ਦਾ ਪਾਠ / ਕੀਰਤਨ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਦਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ (ਅਨੰਦੁ ਬਾਣੀ):
ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਹੁ ਗੁਰੂ ਕੇਰਾ ਗਾਵਹੁ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ॥......ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ ॥..(ਅੰਗ ੯੨੦)
ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੩, ਅਨੰਦੁ ਬਾਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨ ਮੰਨ ਕੇ **ਅਸੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ ।** ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ? ਅਸੀ ਫਿਰ ਚੇਤੇ ਕਰੀਏ, ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ: ੧,
ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣੁ ਤਾ ਖਸਮੈ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਾਇਸੀ॥.. ॥ਤਾ ਦਰਗਹ ਪੈਧਾ ਜਾਇਸੀ॥(ਅੰ:੪੭੧)

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਓ ! ਦੋਵੇਂ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਬੇ ਕਮਾਲ ਦਸਮ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਿਧ ਕਰਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਚਨਾਂਵਾਂ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰਾ ਦਰਸਾ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਨ ਕਰੋ ਜੀ । ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੱਚੀ ਧੁਰ ਕੀ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ, ਕੀਰਤਨ. ਕਥਾ, ਵੀਚਾਰ, ਕਮਾਈ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਸਫ਼ਲਾ ਕਰੋ ਜੀ ।

ਸਾਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਏ ਆਗੂਆਂ ਨੇ

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮਾਤ ਖਾਧੀ, ਇਹਨੂੰ ਜੇਕਰ ਮਰਵਾਇਆ ਤਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ।
ਜਿੱਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਦਾ ਹੀ ਪੈਰ ਚੁੰਮੇ, ਉਸਨੂੰ ਜੇਕਰ ਹਰਵਾਇਆ ਤਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ।
ਸੋਹਣੇ ਨਿਰਮਲ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਪੰਥ ਅੰਦਰ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਫੈਲਾਇਐ ਤਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ।
ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਿੰਘ ਸੁਚੇਤ ਹੋਇਐ, ਭੰਬਲ ਭੂਸੇ 'ਚ ਪਾਇਐ ਤਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ।
ਉੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਤਾਈਂ, ਹਰ ਇਕ ਵਾਰ ਘਟਾਇਐ ਤਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ।
ਸਿੰਘਾਂ ਝੰਡਾ ਜਮਰੌਦ ਤੇ ਗੱਡਿਆ ਸੀ, ਝੰਡਾ ਹੇਠਾਂ ਝੁਕਾਇਐ ਤਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ।

ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ ਕੌਮ ਤਾਈਂ, ਜੇਕਰ ਨੀਚਾ ਵਿਖਾਇਐ ਤਾਂ ਰਾਹਬਰਾਂ ਨੇ।
ਜੋਸ਼ ਜਦੋਂ ਵੀ ਭਖਿਆ ਏ ਖਾਲਸੇ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਫ਼ ਵਿੱਚ ਲਾਇਐ ਤਾਂ ਰਾਹਬਰਾਂ ਨੇ।
ਅਣਖੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬਿਪਰ ਪਖੰਡੀਆਂ ਦੇ, ਸਾਵੇਂ ਜੇਕਰ ਝੁਕਾਇਐ ਤਾਂ ਰਾਹਬਰਾਂ ਨੇ।
ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਵਾਈ ਇਨ੍ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਜੀਉਂਦਾ ਦਫ਼ਨਾਇਐ ਤਾਂ ਰਾਹਬਰਾਂ ਨੇ।
ਕੁਰਸੀ ਡੋਲੀ ਤੇ ਪੰਥ ਤੇ ਆਖ ਖਤਰਾ, ਖੱਲ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਪਾ ਲਈ ਖੋਤਿਆਂ ਨੇ।
ਆਪ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਐਸ਼ ਲੁੱਟੀ, ਸਿੰਘ ਮਰਵਾਏ ਗੁਲਾਬੇ ਦੇ ਪੋਤਿਆਂ ਨੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਥ ਪਾਤਾਲ ਵੱਲ ਧੱਕਿਆ ਏ, ਨਾਮ ਆਪਣਾ ਉੱਚਾ ਚਮਕਾਉਣ ਦੇ ਲਈ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਏ, ਗੈਰਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਲਈ।
ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਨੀਆਂ ਡੋਬ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਕੇਵਲ ਨੋਟ ਤੇ ਵੋਟ ਹਥਿਆਉਣ ਦੇ ਲਈ।
ਆਪਣੇ ਸੁਖਾਂ ਲਈ ਖਾਧੀ ਏ ਕਸਮ ਇਨ੍ਹਾਂ, ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਦੇ ਲਈ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਝੂਠਿਆਂ ਬੁਜ਼ਦਿਲਾਂ ਰਾਹਬਰਾਂ 'ਚੋਂ, ਅਣਖ ਆਨ ਚਰੋਕਣੀ ਮਰੀ ਹੋਈ ਏ।
ਬਦਲੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਇਨ੍ਹਾਂ, ਕੋਲ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਗਿਰਵੀ ਧਰੀ ਹੋਈ ਏ।

ਅੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਤਾ ਨਾ ਰੋਈ ਉਦੋਂ, ਜਦੋਂ ਤਖ਼ਤ ਅਕਾਲ ਢਹਿ ਢੇਰ ਹੋਇਆ।
ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਆਤਮਾ ਰਹੀ ਸੁੱਤੀ, ਜਾਂ ਦੁੱਖ ਭੰਜਨੀ ਦਾ ਹਰ ਇਕ ਬੇਰ ਰੋਇਆ।
ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸੀ ਗਈ ਸਾੜੀ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਤੇ ਜਦੋਂ ਹਨੇਰ ਹੋਇਆ।
ਤਾਣਾ, ਬਾਣਾ, ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਬੁਣ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਸਿੰਘ ਜਰਨੈਲ ਦਲੇਰ ਮੋਇਆ।
ਕੁਝ ਵੀ ਦਿਸੇ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਿਨ, ਮਤ ਮਾਰੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੋਲਕਾਂ ਨੇ।
ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਤਾਂ ਸੋਤਰ ਸੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨੇ, ਐਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਰੌਣਕਾਂ ਨੇ।

ਵਾਜਾਂ ਮਾਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਅੱਜ ਕਹਿਣ ਸਿੰਘੋ, ਬਾਹਰ ਆਓ ਮਸੰਦਾਂ ਦੇ ਘੇਰਿਆਂ ਤੋਂ।
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸੌਦੇ ਤੋਂ ਉਲਟ ਸੌਦਾ, ਵੰਡਣ ਹੋ ਰਿਹੈ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਤੋਂ।
ਰੱਖੋ ਹੋਸ਼ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹੀ, ਨਿਕਲੋ ਬਾਹਰ ਸਮਾਧਾਂ ਦੇ ਨੇਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ।
ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਰਹੇ ਨਿਰਭਰ, ਲੁੱਟਦੇ ਰਹੋਗੇ ਰਾਹਬਰ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਤੋਂ।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਹਟ ਚਲ ਰਹੇ, ਸੌਦੇ ਝੂਠ ਦੇ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਵਿਕ ਰਹੇ ਨੇ।
ਸੱਚੇ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿਤਾ ਉੱਪਰ, ਪਾਰਸ ਮੰਡੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਸਿਕ ਰਹੇ ਨੇ।

–ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ 'ਪਾਰਸ'

अथ वेदसारशिवस्तोत्रं

पशूनां पतिं पापनाशं परेशं गजेन्द्रस्य कृत्तिं वसानं वरेण्यम् ।
जटाजूटमध्ये स्फुरद्गांगवारिं महादेवमेकं स्मरामि स्मरामि ॥ १ ॥
महेशं सुरेशं सुरारार्तिनाशं विभुं विश्वनाथं विभूत्यंगभूषम् ।
विरूपाक्षमिन्द्वर्कवह्निं त्रिनेत्रं सदानन्दमीडे प्रभुं पञ्चवक्त्रम् ॥ २ ॥
गिरीशं गणेशं गले नीलवर्णं गवेन्द्राधिरूढं गुणातीतरूपम् ।
भवं भास्वरं भस्मना भूषितांगं भवानीकलत्रं भजे पञ्चवक्त्रम् ॥ ३ ॥
शिवाकान्तशम्भो शशाङ्कार्धमौले महेशान शूलिन् जटाजूटधारिन् ।
त्वमेको जगद्व्यापको विश्वरूप प्रसीद प्रसीद प्रभो विश्वरूप ॥ ४ ॥
परात्मानमेकं जगद्बीजमाद्यं निरीहं निराकारमोंकारवेद्यम् ।
यतो जायते पाल्यते येन विश्वं तमीशं भजे लीयते यत्र विश्वम् ॥ ५ ॥
न भूमिर्न चापो न वह्निर्न वायुर्न चाकाशमध्ये न तन्द्रा न निद्रा ।
न ग्रीष्मो न शीतं न देशो न वेषो न यस्यास्ति मूर्तिस्त्रिमूर्तिस्तमीडे ॥ ६ ॥
अजं शाश्वतं कारणं कारणानां शिवं केवलं भासकं भासकानाम् ।
तुरीयं तमःपारमाद्यन्तहीनं प्रपद्ये परं पावनं द्वैतहीनम् ॥ ७ ॥
नमस्ते नमस्ते विभो विश्वमूर्ते नमस्ते नमस्ते चिदानन्दमूर्ते ।
नमस्ते नमस्ते तपोयोगगम्य नमस्ते नमस्ते श्रुतिज्ञानगम्यं ॥ ८ ॥
प्रभो शूलपाणे विभो विश्वनाथ महादेव शम्भो महेश त्रिनेत्र ।
शिवाकान्त शान्त स्मरारे पुरारे त्वदन्यो वरेण्यो न मान्यो न गण्यः ॥ ९ ॥
शम्भो महेश करुणामय शूलपाणे गौरीपते पशुपते पशुपाशनाशिन् ।
काशीपते करुणया जगदेतदेकस्त्वं हंसि पासि विदधासि महेश्वरोऽसि ॥१०॥
त्वत्तो जगद्भवति देव भव स्मरारे त्वय्येव तिष्ठति जगन्मृड विश्वनाथ ।
त्वय्येव गच्छति लये जगदेतदीश लिङ्गात्मकं हर चराचरविश्वरूपिन् ॥११॥

॥ इति श्रीमच्छङ्कराचार्यविरचितं वेदसारशिवस्तोत्रं सम्पूर्णम् ॥

अथ श्री शिवभुजिंगप्रयातस्तोत्रम्

गलद्दानगण्डं मिलद्भृङ्गखण्डं चलच्चारुशुण्डं जगत्त्राणशौण्डम् ।
लसद्दन्तकाण्डं विपद्भंगचण्डं शिवप्रेमपिण्डं भजे वक्रतुण्डम् ॥ १ ॥
अनाद्यन्तमाद्यं परं तत्त्वमर्थं चिदाकार मेकं तुरीयं त्वमेयम् ।
हरिर्ब्रह्ममृग्यं परब्रह्मरूपं मनवागतीतं महः शैवमीडे ॥ २ ॥
स्वशक्त्यादि शक्त्यन्तसिंहासनस्थं मनोहारिसर्वाङ्गरत्नादिभूषम् ।
जटाहीन्दुगंगाशिरस्यर्कमौलिं परं शक्तिमित्रं नमः पञ्चवक्त्रम् ॥ ३ ॥
शिवेशानतत्पुरुषाघोर वामादिभिर्ब्रह्मभिर्हृन्मुखैः ।
षड्भिरंगैः अनौपम्यषट्त्रिंशतं तत्त्वविद्यामतीतं परं त्वां कथं वेत्ति को वा ॥ ४ ॥
प्रवालप्रवाहप्रभाशोणमर्ध मरु त्वन्मणिश्रीमहःश्याममर्धम् ।
गुणस्यूतमेकं वपुश्चैकमन्तः स्मरामि स्मरापत्तिसम्पत्तिहेतुम् ॥ ५ ॥

स्वसेवासमायातदेवा-सुरेन्द्र-नमन्मौलिमन्दारमालाभिषिक्तम् ।
नमस्यामि शम्भो पदाम्भोरुहन्ते भवाम्भोधिपोतं भवानीविभाव्यम् ॥ ६ ॥
जगन्नाथ मन्नाथ गौरीशनाथ प्रपन्नानुकम्पिन्विपन्नार्ति हारिन् ।
महःस्तोममूर्ते समस्तैकबन्धो नमस्ते नमस्ते पुनस्ते नमोऽस्तु ॥ ७ ॥
महादेव देवेश देवाधिदेव स्मरारे पुरारे यमारे हरेति ।
ब्रुवाणः स्मरिष्यामि भक्त्या भवन्तं ततो मे दयाशील देव प्रसीद ॥ ८ ॥
विरूपाक्ष विश्वेश विश्वादिदेश त्रयीमूल शम्भो शिव त्र्यम्बकत्वम् ।
प्रसीद स्मर त्राहि पश्यावपुण्य क्षमस्वाप्नुहीति क्षपां हि क्षिपामः ॥ ९ ॥
त्वदन्यः शरण्यः प्रपन्नस्य नेति प्रसीद स्मरन्नेव हन्यास्तु दैन्यम् ।
नो चेत् भवेद्भक्तवात्सल्यहानिस्ततो मे दयालो दयां सन्निधेहि ॥१०॥
अयं दानकालस्त्वहं दानपात्रं भवन्नाथ दाता त्वदन्यं न याचे ।
भवद्भक्तिमेव स्थिरां देहि मह्यं कृपाशील शम्भो कृतार्थोऽस्मि तस्मात् ॥११॥
पशुं वेत्सि चेन्मां त्वमेवाधिरूढः कलङ्कीति वा मूर्ध्नि धत्से त्वमेव ।
द्विजिह्वः पुनः सोऽपि ते कण्ठभूषा त्वदंगीकृताः शर्व सर्वेऽपि धन्याः ॥१२॥
न शक्नोमि कर्तुं परद्रोहलेशं कथं प्रीयसे त्वं न जाने गिरीश ।
तदा हि प्रसन्नोऽसि कस्यापि कान्ता सुतद्रोहिणो वा पितृद्रोहिणो वा ॥१३॥
स्तुतिं ध्यानमर्चां यथावद्विधातुं भजन्नप्यजानन्महेशावलम्बे ।
त्रसन्तं सुतं त्रातुमग्रे मृकण्डोर्यमप्राणनिर्वापणं त्वत्पदाब्जम् ॥१४॥
अकण्ठे कलङ्कादनंगे भुजंगादपाणौ कपालादभालेऽनलाक्षात् ।
अमौलौ शशाङ्कादवामे कलत्रादहं देवमन्यं न मन्ये न मन्ये ॥१५॥

॥ इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छङ्कराचार्यविरचितं श्रीशिवभुजंगप्रयातस्तोत्रं सम्पूर्णम् ॥

अथ चन्द्रशेखराष्टकस्तोत्रम्

चन्द्रशेखर चन्द्रशेखर चन्द्रशेखर पाहि माम् । चन्द्रशेखर चन्द्रशेखर चन्द्रशेखर रक्ष माम् ॥१॥
रत्नसानुशरासनं रजताद्रिशृंगनिकेतनम् । सिञ्जिनीकृतपन्नगेश्वरमच्युताननसायकम् ॥
क्षिप्रदग्धपुरत्रयं त्रिदिवालयैरभिवन्दितम् । चन्द्रशेखरमाश्रये मम किं करिष्यति वै यमः ॥२॥
पञ्चपादपपुष्पगन्धपदाम्बुजद्वयशोभितम् । भाललोचनजातपावकदग्धमन्मथविग्रहम् ॥
भस्मदग्धकलेवरं भवनाशनं भवमव्ययम् । चन्द्रशेखरमाश्रये मम किं करिष्यति वै यमः ॥३॥
मत्तवारणमुख्यचर्मकृतोत्तरीयमनोहरम् । पङ्कजासनपद्मलोचनपूजितांघ्रिसरोरुहम् ॥
देवसिन्धुतरंगसीकरसिक्तशुभ्रजटाधरम् । चन्द्रशेखरमाश्रये मम किं करिष्यति वै यमः ॥४॥
यक्षराजसखं भगाक्षहरं भुजङ्गविभूषणम् । शैलराजसुतापरिष्कृतचारु वामकलेवरम् ॥
क्ष्वेडनीलगलं परश्वधधारिणं मृगधारिणम् । चन्द्रशेखरमाश्रये मम किंकरिष्यति वै यमः ॥५॥
कुण्डलीकृतकुण्डलेश्वरकुण्डलं वृषवाहनम् । नारदादि मुनीशसंस्तुतवैभवं भुवनेश्वरम् ॥
अन्धकान्तकमाश्रितं त्वत्पादकं शमनात्मकम् । चन्द्रशेखरमाश्रये मम किं करिष्यतिवै यमः ॥६॥
भेषजं भवरोगिणामखिलापदामपहारिणम् दक्षयज्ञं । विनाशनं त्रिगुणात्मकं त्रिविलोचनम् ॥

भुक्तिमुक्तिफलप्रदं सकलाघसंघनिर्हणम्। चन्द्रशेखरमाश्रये मम किं करिष्यति वै यमः ॥७॥
भक्तवत्सलमर्चितं निधिमक्षयं हरिदम्बरम्। सर्वभूतपतिं परात्परमप्रमेयमनुत्तमम्॥
सोमवारिदभूहुताशन-सोमपानलिखाकृतिम्। चन्द्रशेखरमाश्रये मम किं करिष्यति वै यमः ॥८॥
विश्वसृष्टिविधायिनं पुनरेव पालनतत्परम्। संहरन्तमपि प्रपञ्चमशेषलोकनिवासिनम्॥
क्रीडयन्तमहर्निशं गणनाथयूथसमन्वितम्। चन्द्रशेखरमाश्रये मम किं करिष्यति वै यमः ॥९॥
मृत्युभीतमृकण्डसूनुकृतस्तवं शिवसन्निधौ। यत्र कुत्र च यः पठेन्नहि तस्य मृत्युभयं भवेत्॥
पूर्णमायुररोगितामखिलार्थसम्पदमादरम्। चन्द्रशेखर एव तस्य ददाति मुक्तिमयत्नतः ॥१०॥

॥ इति श्रीसुदर्शनाचार्यकृतं चन्द्रशेखराष्टकं सम्पूर्णम्॥

अथप्रदोषस्तोत्राष्टकम्

सत्यं ब्रवीमि परलोकहितं ब्रवीमि सारं ब्रवीम्युपनिषद्धृदयं ब्रवीमि।
संसारमुल्वणमसारमवाप्य जन्तोः सारोऽयमीश्वरपदाम्बुरुहस्य सेवा ॥ १ ॥
ये नार्चयन्ति गिरिशं समये प्रदोषे येनार्चितं शिवमपि प्रणमन्ति चान्ये।
एतत्कथां श्रुतिपुटैर्न पिबन्ति मूढास्ते जन्मजन्मसु भवन्ति नरा दरिद्राः ॥ २ ॥
ये वै प्रदोषसमये परमेश्वरस्य कुर्वन्त्यनन्यमनसोऽङ्घ्रिसरोजपूजाम्।
नित्यं प्रवृद्धधनधान्यकलत्रपुत्रसौभाग्यसम्पदधिकास्तु इहैव लोके ॥ ३ ॥
कैलाशशैलभुवने त्रिजगज्जनित्रीं गौरीं निवेश्य कनकार्चितरत्नपीठे।
नृत्यं विधातुमभिवाञ्छति शूलपाणौ देवाः प्रदोषसमये तु भजन्ति सर्वे ॥ ४ ॥
वाग्देवी धृतवल्लकी शतमखो वेणुं दधत्पद्मजः तालोन्निद्र-करा रमा भगवती गेयप्रयोगान्विता।
विष्णुः सान्द्रमृदङ्गवादनपटुर्देवाः समन्तात्स्थिताः। सेवन्ते तमनुप्रदोषसमये देवं मृडानीपतिम् ॥ ५ ॥
गन्धर्वयक्षपतगोरगसिद्धसाध्याः विद्याधरामरवराप्सरसां गणाश्च।
येऽन्ये त्रिलोकनिलयाः सहभूतवर्गाः, प्राप्ते प्रदोषसमये हर पार्श्वसंस्थाः ॥ ६ ॥
अतः प्रदोषे शिव एक एव पूज्योऽथ नान्ये हरिपद्मजाद्याः।
तस्मिन्महेशे विधिनेज्यमाने सर्वे प्रसीदन्ति सुराधिनाथाः ॥ ७ ॥
एष ते तनयः पूर्वजन्मनि ब्राह्मणोत्तमः प्रतिग्रहैर्वयोनिन्ये न दानाद्यैः सुकर्मभिः ॥ ८ ॥
अतो दारिद्र्यमापन्नः पुत्रस्ते द्विज भामिनि। तद्दोषपरिहारार्थं शरणं यातु शङ्करम् ॥ ९ ॥

॥ इति श्रीस्कन्दपुराणे प्रदोषस्तोत्राष्टकं सम्पूर्णम्॥

अथ द्वादशज्योतिर्लिङ्गस्तोत्रम्

सौराष्ट्रदेशे विशदेऽतिरम्ये ज्योतिर्मयं चन्द्रकलावतंसम्। भक्तिप्रदानाय कृपावतीर्णं तं सोमनाथं शरणं प्रपद्ये ॥१॥
श्रीशैलशृङ्गे विबुधातिसङ्गे तुलाद्रितुङ्गेऽपि मुदा वसन्तम्। तमर्जुनं मल्लिकपूर्वमेकं नमामि संसारसमुद्रसेतुम् ॥२॥
अवन्तिकायां विहितावतारं मुक्तिप्रदानाय च सज्जनानाम्। अकालमृत्योः परिरक्षणार्थं वन्दे महाकालमहासुरेशम् ॥३॥
कावेरिकानर्मदयोः पवित्रे समागमे सज्जनतारणाय। सदैव मान्धातृपुरे वसन्तमोङ्कारमीशं शिवमेकमीडे ॥४॥
पूर्वोत्तरे प्रज्वलिकानिधाने सदा वसन्तं गिरिजासमेतम्। सुरासुराराधितपादपद्मं श्रीवैद्यनाथं तमहं नमामि ॥५॥
याम्ये सदङ्गे नगरेऽतिरम्ये विभूषिताङ्गं विविधैश्च भोगैः। सद्भक्तिमुक्तिप्रदमीशमेकं श्रीनागनाथं शरणं प्रपद्ये ॥६॥
महाद्रिपार्श्वे च तटे रमन्तं सम्पूज्यमानं सततं मुनीन्द्रैः। सुरासुरैर्यक्षमहोरगाद्यैः केदारमीशं शिवमेकमीडे ॥७॥
सह्याद्रिशीर्षे विमले वसन्तं गोदावरीतीरपवित्रदेशे। यद्दर्शनात्पातकमाशु नाशं प्रयाति तं त्र्यम्बकमीशमीडे ॥८॥

सुताम्रपर्णीजलराशियोगे निबध्य सेतुं विशिखैरसङ्ख्यैः। श्रीरामचन्द्रेण समर्पितं तं रामेश्वराख्यं नियतं नमामि ॥९॥
यं डाकिनीशाकिनिकासमाजे निषेव्यमाणं पिशिताशनैश्च। सदैव भीमादिपद-प्रसिद्धं तं शङ्करं भक्तहितं नमामि ॥१०॥
सानन्दमानन्दवने वसन्तमानन्दकन्दं हतपापवृन्दम्। वाराणसीनाथमनाथनाथं श्रीविश्वनाथं शरणं प्रपद्ये ॥११॥
इलापुरे रम्यविशालकेऽस्मिन्समुल्लसन्तं च जगद्वरेण्यम्। वन्दे महोदारतरस्वभावं घृष्णेश्वराख्यं शरणं प्रपद्ये ॥१२॥
ज्योतिर्मय-द्वादशलिङ्गकानां शिवात्मनां प्रोक्तमिदं क्रमेण। स्तोत्रं पठित्वा मनुजोऽतिभक्त्या फलं तदालोक्य निजं भजेच्च ॥१३॥

॥ इति द्वादशज्योतिर्लिङ्गस्तोत्रं सम्पूर्णम्॥

अथशिवनामावल्यष्टकम्

हे चन्द्रचूड मदनान्तक शूलपाणे स्थाणो गिरीश गिरिजेश महेश शम्भो।
भूतेश भीति-भयसूदन मामनाथं संसारदुःखगहनाज्जगदीश रक्ष ॥ १ ॥
हे पार्वतीहृदयवल्लभ चन्द्रमौले भूताधिप प्रमथनाथ गिरीशजाप हे।
वामदेव भव रुद्र पिनाकपाणे संसारदुःखगहनाज्जगदीश रक्ष ॥ २ ॥
हे नीलकण्ठ वृषभध्वज पञ्चवक्त्र लोकेश शेषवलय प्रमथेश शर्व।
हे धूर्जटे पशुपते गिरिजापते मां संसारदुःखगहनाज्जगदीश रक्ष ॥ ३ ॥
हे विश्वनाथ शिवशंकर देवदेव गंगाधर प्रमथनायक नन्दिकेश।
बाणेश्वरान्धकरिपो हर लोकनाथ संसारदुःखगहनाज्जगदीश रक्ष ॥ ४ ॥
वाराणसीपुरपते मणिकर्णिकेश वीरेश दक्षमखकाल विभो गणेश।
सर्वज्ञ सर्वहृदयैकनिवास नाथ संसारदुःखगहनाज्जगदीश रक्ष ॥ ५ ॥
श्रीमन्महेश्वर कृपामय हे दयालो हे व्योमकेश शितिकण्ठ गणाधिनाथ।
भस्मांगराग नृकपालकलापमाल संसारदुःखगहनाज्जगदीश रक्ष ॥ ६ ॥
कैलासशैलविनिवासवृषाकपे हे मृत्युञ्जय त्रिनयन त्रिजगन्निवास।
नारायणप्रिय मदापह शक्तिनाथ संसारदुःखगहनाज्जगदीश रक्ष ॥ ७ ॥
विश्वभवनाशित विश्वरूप विश्वात्मक त्रिभुवनैक-गुणाभिवेश।
हे विश्ववन्द्यकरुणामय दीनबन्धो संसारदुःखगहनाज्जगदीश रक्ष ॥ ८ ॥
गौरी-विलासभुवनाय महेश्वराय पञ्चाननाय शरणागतकल्पकाय।
शर्वाय सर्वजगतामधिपाय तस्मै दारिद्र्यदुःखदहनाय नमः शिवाय ॥ ९ ॥

॥ इति श्रीमच्छङ्कराचार्यविरचितं शिवनामावल्यष्टकं सम्पूर्णम्॥

अथ कल्किकृतं शिवस्तोत्रंम्

गौरीनाथं विश्वनाथं शरण्यं भूतावासं वासुकीकण्ठभूषम्। त्र्यक्षं पञ्चास्यादिदेवं पुराणं, वन्दे सान्द्रानन्दसन्दोहदक्षम् ॥१॥
योगाधीशं कामनाशं करालं गङ्गासङ्गक्लिन्नमूर्द्धानमीशम्। जटाजूटाटोपरिक्षिप्तभावं महाकालं चन्द्रभालं नमामि ॥२॥
श्मशानस्थितं भूतवेतालसङ्गं, नानाशस्त्रैः खड्गशूलादिभिश्च। व्यग्रात्युग्रा बाहवो लोकनाशे, यस्य क्रोधोद्भूतलोकोऽस्तमेति ॥३॥
यो भूतादिः पञ्चभूतैः सिसृक्षुस्तन्मात्रात्मा कालकर्मस्वभावैः। प्रहृत्येदं प्राप्य जीवत्वमीशो ब्रह्मानन्दे रमते तं नमामि ॥४॥
स्थितौ विष्णुः सर्वजिष्णुः सुरात्मा, लोकान् साधून्धर्मसेतून्बिभर्ति। ब्रह्माद्यंशेयोऽभिमानी गुणात्मा, शब्दाद्यङ्गैस्तं परेशं नमामि ॥५॥
यस्याज्ञया वायवो वान्ति लोके, ज्वलत्यग्निः सविता याति तप्यन्। शीतांशुः खे तारकासंग्रहश्च प्रवर्तन्ते तं परेशं प्रपद्ये ॥६॥
यस्य श्वासात्सर्वधात्री धरित्री देवो वर्षत्यम्बु कालः प्रमाता। मेरुर्मध्ये भुवनानां च भर्ता तमीशानं विश्वरूपं नमामि ॥७॥

॥ इति श्रीकल्किपुराणे कल्किकृतं शिवस्तोत्रं सम्पूर्णम्॥

अथ दक्षिणामूर्तिस्तोत्रम्

विश्वं दर्पणदृश्यमाननगरीतुल्यं निजान्तर्गतं पश्यन्नात्मनि मायया बहिरिवोद्भूतं तथा निद्रया।
यः साक्षी कुरुते प्रबोधसमये स्वात्मानमेवाद्वयं तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ १ ॥
बीजस्यान्तरिवांकुरो जगदिदं प्राङ्निर्विकल्पं पुनर्मायाकल्पितदेशकालकलना-वैचित्र्यचित्रीकृतम्।
मायावीव विजृम्भयत्यपि महायोगीव यः स्वेच्छया तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ २ ॥
यस्यैव स्फुरणं सदात्मकमसत्कल्पार्थकं भासते साक्षात्तत्त्वमसीति-वेदवचसा यो बोधयत्याश्रितान्।
यत्साक्षात्करणाद्भवेन्न पुनरावृत्तिर्भवाम्भोनिधौ तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नमः इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ ३ ॥
नानाछिद्रघटोदरस्थितमहा दीपप्रभाभास्वरं ज्ञानं यस्य तु चक्षुरादिकरणं द्वाराद् बहिः स्पन्दते।
जानामीति तमेव भान्तमनुभात्येतत्समस्तं जगत् तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नमः इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ ४ ॥
देहं प्राणमपीन्द्रियाण्यपि चलां बुद्धिं च शून्यां विदुः स्त्रीबालान्धजडोपमास्त्वहमिति भ्रान्ताभृशं वादिनः।
मायाशक्तिविलासकल्पितमहाव्यामोहसंहारिणे तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ ५ ॥
राहुग्रस्तदिवाकरेन्दुसदृशो मायासमाच्छादनात् सन्मात्रः करणोपसंहरणतो योऽभूत्सुषुप्तः पुमान्।
प्रागस्वाप्समिति प्रबोधसमये यः प्रत्यभिज्ञायते तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ ६ ॥
बाल्यादिष्वपि जाग्रदादिषु तथा सर्वास्ववस्थास्वपि व्यावृत्तास्वनुवर्तमानमहमित्यन्तःस्फुरन्तं सदा।
स्वात्मानं प्रकटीकरोति भजतां यो मुद्रया मुद्रया तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ ७ ॥
विश्वं पश्यति कार्यकारणतया स्वस्वामि-सम्बन्धतः शिष्याचार्यतया तथैव पितृपुत्राद्यात्मना भेदतः।
स्वप्ने जाग्रति वा य एव पुरुषो मायापरिभ्रामितस्तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नमः इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ ८ ॥
भूरम्भांस्यनलोऽनिलाम्बर-महर्नाथो हिमांशुः पुमानित्यं भाति चराचरात्मकमिदं यस्यैव मूर्त्यष्टकम्।
नान्यत्किंचन विद्यते विमृशतां यस्मात्परस्माद्विभो तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नमः इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ ९ ॥
सर्वात्मत्वमितिस्फुटीकृतमिदं यस्मादमुष्मिंस्तव तेनास्य श्रवणात्तदर्थमननाद्ध्यानाच्च संकीर्तनात्।
सर्वात्मत्वमहाविभूतिसहितं स्यादीश्वरत्वं स्वतः, सिद्ध्येत्तत्पुनरष्टधा परिणतञ्चैश्वर्यम व्याहतम् ॥१०॥
वटविटपसमीपे भूमिभागे निषण्णं सकलमुनिजनानां ज्ञानदातारमारात्।
त्रिभुवनगुरुमीशं दक्षिणा-मूर्तिदेवं जननमरणदुःखच्छेददक्षं नमामि ॥११॥
चित्रं वटतरोर्मूले वृद्धाः शिष्यगुरुर्युवा। गुरोस्तु मौनं व्याख्यानं शिष्यास्तुच्छिन्नसंशयाः ॥१२॥
ॐ नमः प्रणवार्थाय शुद्धज्ञानैकमूर्तये निर्मलाय प्रशान्ताय दक्षिणामूर्तये नमः ॥१३॥
निधये सर्वविद्यानां भिषजे भवरोगिणाम्। गुरवे सर्वलोकानां दक्षिणामूर्तये नमः ॥१४॥
मौनं व्याख्याप्रकटितपरब्रह्मतत्त्वं युवानं वर्षिष्ठान्ते वसदृषिगणैरावृतं ब्रह्मनिष्ठैः ॥१५॥
आचार्येन्द्रं करकलितचिन्मुद्रमानन्दरूपं स्वात्मारामं मुदितवदनं दक्षिणामूर्तिमीडे ॥१६॥

॥ इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य श्रीमच्छङ्कराचार्यविरचितं दक्षिणामूर्तिस्तोत्रं सम्पूर्णम् ॥

अथ द्वादशज्योतिर्लिङ्गानि

सौराष्ट्रदेशे सोमनाथं च श्रीशैले मल्लिकार्जुनम्। उज्जयिन्यां महाकालमोङ्कारममलेश्वरम् ॥१॥
परल्यां वैद्यनाथं च डाकिन्यां भीमशङ्करम्। सेतुबन्धे तु रामेशं नागेशं दारुकावने ॥२॥
वाराणस्यां तु विश्वेशं त्र्यम्बकं गौतमीतटे। हिमालये तु केदारं घृष्णेशं च शिवालये ॥३॥
एतानि ज्योतिर्लिङ्गानि सायं प्रातः पठेन्नरः। सप्तजन्मकृतं पापं स्मरणेन विनश्यति ॥४॥

॥ इति द्वादशज्योतिर्लिङ्गानि ॥

अथ श्रीशंकराष्टकम्

शीर्षजटागणभारं गरलाहारं समस्तसंहारम्। कैलासाद्रिविहारं पारं भववारिधेरहं वन्दे ॥१॥
चन्द्रकलोज्ज्वलभालं कण्ठव्यालं जगत्त्रयीपालम्। कृतनरमस्तकमालं कालं कालस्य कोमलं वन्दे ॥२॥
कोपेक्षणहतकामं स्वात्मारामं नगेन्द्रजावामम्। संसृतिशोकविरामं श्यामं कण्ठेन कारणं वन्दे ॥३॥
कटितटविलसितनागं खण्डितयागं महाद्भुतत्यागम्। विगत-विषयसरागं भागं यज्ञेषु बिभ्रतं वन्दे ॥४॥
त्रिपुरादिकदनुजान्तं गिरिजाकान्तं सदैव संशान्तम्। लीलाविजितकृतान्तं भान्तं स्वान्तेषु देहिनां वन्दे ॥५॥
सुरसरिदाप्लुतकेशं त्रिदशकुलेशं हृदालयावेशम्। विगताशेषक्लेशं देशं सर्वेष्टसम्पदं वन्दे ॥६॥
करतलकलित-पिनाकं विगतजराकं सुकर्मणां पाकम्। परपदवीतवराकं नाकंगमपूगवन्दितं वन्दे ॥७॥
भूतिविभूषितकायं दुस्तरमायं भवविवर्जितोपायम्। प्रमथसमूहसहायं सार्व प्रातर्निरन्तरं वन्दे ॥८॥
यस्तु पदाष्टकमेतद्ब्रह्मानन्देन निर्मितं नित्यम्। पठति समाहितचेताः प्राप्नोत्यन्ते स शैवमेव पदम् ॥९॥

॥ इति श्रीमत्परमहंसब्रह्मानन्दविरचितं श्रीशंकराष्टकं सम्पूर्णम् ॥

अथ असितकृतशिवस्तोत्रम्

जगद्गुरो नमस्तुभ्यं शिवाय शिवदाय च। योगीन्द्राणां च योगीन्द्र गुरूणां गुरवे नमः ॥१॥
मृत्योर्मृत्युस्वरूपेण मृत्युसंसारखण्डनं। मृत्योरीशं मृत्युबीजं मृत्युञ्जयं नमोऽस्तु ते ॥२॥
कालरूपं कलयतां कालकालेशकारणं। कालादतीतं कालस्य कालकालं नमोऽस्तु ते ॥३॥
गुणातीतं गुणाधारं गुणबीजं गुणात्मकं। गुणेशं गुणिनां बीजं गुणिनां गुरवे नमः ॥४॥
ब्रह्मस्वरूपं ब्रह्मज्ञं ब्रह्मभावे च तत्परं। ब्रह्मबीजस्वरूपेण ब्रह्मबीजं नमोऽस्तु ते ॥५॥
इति स्तुत्वा शिवं नत्वा पुरस्तस्थौ मुनीश्वरः। दीनवत्साश्रु नेत्रश्च पुलकाञ्चितविग्रहः ॥६॥
असितेन कृतं स्तोत्रं भक्तियुक्तश्च यः पठेत्। स लभेद्वैष्णवं पुत्रं ज्ञानिनं चिरजीविनम् ॥७॥
स लभेद्वैष्णवं पुत्रं ज्ञानिनं चिरजीविनम्। भवेद्धनाढ्यो दुःखी च मूको भवति पण्डितः ॥८॥
अभार्यो लभते भार्यां सुशीलां च पतिव्रताम्। इह लोके सुखं भुक्त्वा यात्यन्ते शिवसन्निधिम् ॥९॥
इदं स्तोत्रं पुरा दत्तं ब्रह्मणा च प्रचेतसे। प्रचेतसा स्वपुत्रायाऽसिताय दत्तमुत्तमम् ॥१०॥

॥ इति श्रीब्रह्मवैवर्ते महापुराणे श्रीकृष्णजन्मखण्डे असितकृतशिवस्तोत्रं सम्पूर्णम् ॥

अथ श्रीशिवाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रम्

शिवो महेश्वरः शम्भुः पिनाकी शशिशेखरः। वामदेवो विरूपाक्षः कपर्दी नील-लोहितः ॥१॥
शङ्करः शूलपाणिश्च खट्वांगी विष्णुवल्लभः। शिपिविष्टोऽम्बिकानाथः श्रीकंठो भक्तवत्सलः ॥२॥
भवः शर्वस्त्रिलोकेशः शितिकण्ठः शिवाप्रियः। उग्रः कपाली कामारिरंधका सुरसूदनः ॥३॥
गङ्गाधरो ललाटाक्षः कालकालः कृपानिधिः। भीमः परशुहस्तश्च मृगपाणिर्जटाधरः ॥४॥
कैलाशवासी कवची कठोरस्त्रिपुरान्तकः। वृषाङ्को वृषभारूढो भस्मोद्धूलितविग्रहः ॥५॥
सामप्रियः स्वरमयस्त्रयीमूर्तिरनीश्वरः। सर्वज्ञः परमात्मा च सोमसूर्याग्निलोचनः ॥६॥
हविर्यज्ञमयः सोमः पञ्चवक्त्रः सदाशिवः। विश्वेश्वरो वीरभद्रो प्राणनाथः प्रजापतिः ॥७॥
हिरण्यरेता दुर्धर्षो गिरीशो गिरिशोऽनघः। भुजङ्गभूषणो भर्गो गिरिधन्वा गिरिप्रियः ॥८॥
कृत्तिवासाः पुरारातिर्भगवान् प्रमथाधिपः। मृत्युञ्जयः सूक्ष्मतनुर्जगद्व्यापी जगद्गुरुः ॥९॥
व्योमकेशो महासेनः जनकश्चारुविक्रमः। रुद्रो भूतपतिः स्थाणुर्हिर्बुध्न्यो दिगम्बरः ॥१०॥
अष्टमूर्तिरनेकात्मा सात्त्विकः शुद्धविग्रहः। शाश्वतः खण्डपरशुः रजः पाशविमोचनः ॥११॥
मृडः पशुपतिर्देवो महादेवोऽव्ययो हरिः। पूषदन्तभिदव्यग्रो दक्षाध्वरहरो हरः ॥१२॥
भगनेत्रभिदव्यक्तः सहस्राक्षः सहस्रपात्। अपवर्गप्रदोऽनन्तस्तारकः परमेश्वरः ॥१३॥
एवमष्टोत्तरशतं नाम नाम्नाय सम्मितम्। शङ्करस्य प्रिया गौरी जप्त्वा त्रैलोक्यमन्वहम् ॥१४॥
प्रेरिता पद्मनाभेन वर्षमेकं प्रयत्नतः। अवापसा शरीरार्द्धं प्रसादाच्छूलपाणिनः ॥१५॥
त्रिसन्ध्यं पठेच्छम्भो नाम्नामष्टोत्तरं शतम्। शतरुद्रत्रयावृत्त्या चैकावृत्त्या पठेन्नरः ॥१६॥

॥ इति श्रीशिवाष्टोत्तरशतनामस्तोत्र सम्पूर्णम् ॥

अथ प्रदोषस्तोत्रम्

जय देव जगन्नाथ जय शङ्कर शाश्वत। जय सर्वसुराध्यक्ष जय सर्वसुरार्चित॥१॥
जय सर्वगुणातीत जय सर्ववरप्रद। जय नित्यं निराधारं जय विश्वम्भराव्यय॥२॥
जय विश्वैकवन्द्येश जय नागेन्द्रभूषण। जय गौरीपते शम्भो जय चन्द्रार्धशेखर॥३॥
जयकोट्यर्क संकाश जयानन्तगुणाश्रय। जय भद्र विरूपाक्ष जयाचिन्त्य निरंजन॥४॥
जय नाथ कृपासिन्धो जय भक्तार्तिभंजन। जय दुस्तरसंसार सागरोत्तारण प्रभो॥५॥
प्रसीद मे महादेव संसारार्तस्य खिद्यतः। सर्वपापक्षयं कृत्वां रक्ष मां परमेश्वर॥६॥
महादारिद्रयभग्नस्य महापापहतस्य च। महाशोकनिविष्टस्य महारोगातुरस्य च॥७॥
ऋणभारपरीतस्य दह्यमानस्य कर्मभिः। ग्रहैः प्रपीड्यमानस्य प्रसीद मम शङ्कर॥८॥
दरिद्रः प्रार्थयेद्देवं प्रदोषे गिरिजापतिम्। अर्थाढ्यो वाऽर्थराजो वा प्रार्थयेद् देवमीश्वरम्॥९॥
दीर्घमायुः सदारोग्यं कोषवृद्धिर्बलोन्नतिः। ममास्तु नित्यमानन्दः प्रसादात्तव शङ्कर॥१०॥
शत्रवः संक्षयं यान्तु प्रसीदन्तु मम प्रजाः। नाशन्तु दस्यवो राष्ट्रे जनाः सन्तु निरापदः॥११॥
दुर्भिक्षमारिसन्तापाः शमं यान्तु महीतले। सर्वसस्यसमृद्धिश्च भूयात्सुखमया दिशः॥१२॥
एवमाराधयेद्देवं पूजान्ते गिरिजापतिम्। ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दक्षिणाभिश्च पूजयेत्॥१३॥
सर्वपापक्षयकरी सर्वरोगनिवारिणी। शिवपूजा मयाख्याता सर्वाभीष्टफलप्रदा॥१४॥

॥ इति प्रदोषस्तोत्रं सम्पूर्णम्॥

अथ श्री विश्वेश्वराष्टकम्

आदि शम्भु स्वरूप मुनिवर चन्द्रशीश जटाधरम्। मुण्डमाल विशाल लोचन वाहनं वृषभध्वजम्॥
नागचर्म त्रिशूल डमरू भस्म अंग विहंगमम्। श्रीनीलकण्ठ हिमालयजलधर विश्वनाथ विश्वेश्वरम्॥१॥
गङ्ग सङ्ग प्रसङ्ग सरिता कामदेव सुसेवितं। नादबिन्दु संयोग साधन पंचवक्त्र त्रिलोचनम्॥
इन्दु बिन्दु विराज शशिधर सेवितं सुरवंदितं। श्रीनीलकण्ठ हिमालयजलधर विश्वनाथ विश्वेश्वरम्॥२॥
ज्योतिर्लिङ्ग सुलिंग फणिमणि दिव्यदेव सुसेवितं। मालती तनुपुष्पमाला गंधधूप निवेदितम्॥
अनलकुंभ सुकुम्भ झलकत कलश कंचन शोभितं। श्रीनीलकण्ठ हिमालयजलधर विश्वनाथ विश्वेश्वरम्॥३॥
मुकुट क्रीट सुकनक कुण्डल मण्डितं मुनि रंजितम्। हारमुक्ताकनकरेखारेखितं सुविशेषितम्॥
गंधमादन शैलआसन आसनं परकाशनं। श्रीनीलकण्ठ हिमालयजलधर विश्वनाथ विश्वेश्वरम्॥४॥
मेघडंबर छत्रधारन चरणकमल विलासितं। पुष्परथपर मदनमूरति गौरिसंग सदाशिवम्॥
क्षेत्रपाल मृपाल भैरव कुसुम नवग्रह भूषितम्। श्रीनीलकण्ठ हिमालयजलधर विश्वनाथ विश्वेश्वरम्॥५॥
त्रिपुरदैत्यसुरदैत्य दानव प्राप्यते फलदायकं। रावणाद् दशकमल मस्तक अङ्गजलधर सायकम्॥
मथित दधि जल शेष विगलित भ्रमत मेरु सुमेरुकं। स्रवत विगलित दीपज्वलत युग्मनेत्र सुनेत्रकं॥६॥
महादेव सुदेव सुरपति सर्वदेव विश्वंभरं। श्रीनीलकण्ठ हिमालयजलधर विश्वनाथ विश्वेश्वरम्॥
रुद्ररूप सुतेजनं कृत भक्षपान हलाहलं। गगन वेधित अखिलधारा आदि अन्त समाहितम्॥७॥
काम-कुञ्जर मानकेशव महाकाल विश्वेश्वरं। श्रीनीलकण्ठ हिमालयजलधर विश्वनाथ विश्वेश्वरम्॥
ऋतु बसंत सुचक्र चौदिशि प्राप्यते फलदायकं। पूर्वकाशी भयेवासी मनुज-मंगलदायकम्॥८॥
अम्बिकेतट वैद्यनाथं शैलशिखर महेश्वरं। श्रीनीलकण्ठ हिमालयजलधर विश्वनाथ विश्वेश्वरम्

॥ इति श्रीविश्वेश्वराष्टकं सम्पूर्णम्॥

अथ कालभैरवाष्टकम्

देवराजसेव्यमानपावनाङ्घ्रिपङ्कजं व्यालयज्ञसूत्रमिन्दुशेखरं कृपाकरम्॥
नारदादियोगिवृन्दवन्दितं दिगम्बरं काशिकापुराधिनाथ कालभैरवं भजे॥१॥
भानुकोटिभास्वरं भवाब्धितारकं परं नीलकण्ठमीप्सितार्थदायकं त्रिलोचनम्॥
कालकालमम्बुजाक्षमक्षशूलमक्षरं काशिकापुराधिनाथ कालभैरवं भजे॥२॥
शूलटङ्कपाशदण्डपाणिमादिकारणं श्यामकायमादिदेवमक्षरं निरामयम्॥
भीमविक्रमं प्रभुं विचित्रताण्डवप्रियं काशिकापुराधिनाथ कालभैरवं भजे॥३॥
भक्तिमुक्तिदायकं प्रशस्तचारुविग्रहं भक्तवत्सलं स्थितं समस्तलोकविग्रहम्॥
विनिक्वणन्मनोज्ञ हेमकिङ्किणीलसत्कटिं काशिकापुराधिनाथ कालभैरवं भजे॥४॥
धर्मसेतुपालकं त्वधर्ममार्गनाशकं कर्मपाशमोचकं सुशर्मदायकं विभुम्॥
स्वर्णवर्णशेषपाशशोभिताङ्गमण्डलं काशिकापुराधिनाथ कालभैरवं भजे॥५॥
रत्नपादुकाप्रभाभिरामपादयुग्मकं नित्यमद्वितीयमिष्टदैवतं निरञ्जनम्॥
मृत्युदर्पनाशनं करालदंष्ट्रमोक्षणं काशिकापुराधिनाथकालभैरवं भजे॥६॥
अट्टहासभिन्नपद्मजाण्डकोशसन्ततिं दृष्टिपाततष्टपापजालमुग्रशासनम्॥
अष्टसिद्धिदायकं कपालमालिकन्धरं काशिकापुराधिनाथकालभैरवं भजे॥७॥
भूतसंघनायकं विशालकीर्तिदायकं काशिवासलोकपुण्यपापशोधकं विभुम्॥
नीतिमार्गकोविदं पुरातनं जगत्पतिं काशिकापुराधिनाथकालभैरवं भजे॥८॥
कालभैरवाष्टकं पठन्ति ये मनोहरं ज्ञानमुक्तिसाधनं विचित्रपुण्यवर्धनम्॥
शोकमोहदैन्यलोभकोप तापनाशनं प्रयान्ति कालभैरवाङ्घ्रिसन्निधिं नरा ध्रुवम्॥९॥

॥ इति श्रीमच्छङ्कराचार्यविरचितं कालभैरवाष्टकं सम्पूर्णम्॥

अथ शिवरक्षास्तोत्रम्

अस्य शिवरक्षास्तोत्रमंत्रस्य याज्ञवल्क्यऋषिः, श्रीसदाशिवो देवता, अनुष्टुप्छन्दः, श्रीसदाशिवप्रीत्यर्थं शिवरक्षास्तोत्रजपे विनियोगः।

चरितं देवदेवस्य महादेवस्य पावनम्। अपारं परमोदारं चतुर्वर्गस्य साधनम्॥१॥
गौरीविनायकोपेतं पञ्चवक्त्रं त्रिनेत्रकम्। शिवं ध्यात्वा दशभुजं शिवरक्षां पठेन्नरः॥२॥
गङ्गाधरः शिरः पातु भालमर्धेन्दुशेखरः। नयने मदनध्वंसी कर्णौ सर्पविभूषणः॥३॥
घ्राणं पातु पुरारातिर्मुखं पातु जगत्पतिः। जिह्वां वागीश्वरः पातु कन्धरां शितिकन्धरः॥४॥
श्रीकण्ठः पातु मे कण्ठं स्कन्धौ विश्वधुरन्धरः। भुजौ भूभारसंहर्ता करौ पातु पिनाकधृक्॥५॥
हृदयं शङ्करः पातु जठरं गिरिजापतिः। नाभिं मृत्युञ्जयः पातु कटी व्याघ्राजिनाम्बरः॥६॥
सक्थिनी पातु दीनार्तशरणागतवत्सलः। ऊरू महेश्वरः पातु जानुनी जगदीश्वरः॥७॥
जंघे पातु जगत्कर्ता गुल्फौ पातु गणाधिपः। चरणौ करुणासिन्धुः सर्वाङ्गानि सदाशिवः॥८॥
एतां शिवबलोपेतां रक्षां यः सुकृती पठेत्। भुक्त्वा सकलान्कामान् शिवसायुज्यमाप्नुयात्॥९॥
ग्रहभूतपिशाचाद्यास्त्रैलोक्ये विचरन्ति ये। दूरादाशु पलायन्ते शिवनामाभिरक्षणात्॥१०॥
अभयङ्करनामेदं कवचं पार्वतीपतेः। भक्त्या बिभर्ति यः कण्ठे वश्यं जगत्त्रयम्॥११॥
इमां नारायणः स्वप्ने शिवरक्षां यथाऽऽदिशत्। प्रातरुत्थाय योगीन्द्रो याज्ञवल्क्यस्तथाऽलिखत्॥१२॥

॥ इति श्रीयाज्ञवल्क्यप्रोक्तं शिवरक्षास्तोत्रं सम्पूर्णम्॥

पाठ आरम्भ कर दिया। एक-एक मन्त्र बोलकर एक-एक कमल का पुष्प चढ़ाने लगे। तब एक बार विष्णु की भक्ति की परीक्षा लेने के लिये पूजन के निमित्त हजार की संख्या में आये हुए कमलों में से एक कमल सदाशिव ने इधर-उधर कर दिया। तब पूजा करते-२ एक पुष्प कम पड़ गया। भगवान् विष्णु को अत्यन्त आश्चर्य हुआ। वे इधर-उधर ढूँढ़ने लगे। पुष्प कहीं नहीं मिला। तब भगवान् विष्णुजी ने कमल के समान अपना नेत्र निकाल लिया। उसे ही शिव अर्पण कर दिया। तब तो भगवान् शंकर अत्यन्त सन्तुष्ट होकर प्रसन्न हो गये और बोले-हे विष्णुजी! तुम्हारी इस भक्ति द्वारा मैं अत्यन्त प्रसन्न हुआ हूँ। मन चाहा वर माँग लो। विष्णु बोले-हे स्वामिन्! इस समय दैत्यों ने उपद्रव मचा रखा है। उनका वध करने के लिये मेरे पास तो अस्त्र सामर्थ्य नहीं है, इसी कारण मैं आपकी शरण आया हूँ। सूतजी बोले-तब तो भगवान् शंकर ने विष्णुजी को अत्यन्त चमकता-दमकता सुदर्शन चक्र दे दिया। उसी दिव्य अस्त्र से विष्णुजी ने राक्षसों का नाश किया एवं जगत का दुःख दूर किया।

पैंतीसवाँ अध्याय

(शिव सहस्त्रनाम)

सूतजी बोले—अब मैं आप लोगों को शिवजी के सहस्त्र नाम सुनाता हूँ जिनका उच्चारण विष्णुजी ने किया। सुनिये—

विष्णु बोले—हे सदाशिव! सृष्टि के हर्ता,(सुख के दाता,) दुःखों के हरने वाले, पुष्टि देने वाले, परिपुष्ट नेत्रधारी, आपकी धर्म, अर्थ, काम और मोक्ष को चाहने वाले सदा सेवा किया करते हैं। श्रेष्ठ आचरणवान् प्रजा के सुखदाता एवं संहारकर्ता ।।१०।। सबके ईश, (पारब्रह्म, परमात्मा,) मस्तक पर चन्द्रमा से शोभायमान, दुष्टस्वरूप, (विश्व के पालक, वेदान्त तत्त्व के ज्ञाता, कपाली, लाल-२ एवं श्याम-२ जटाधारी, (अविनाशी,) ध्यान के आधार-स्वरूप ।।२०।। पार्वतीनाथ, प्रमथादिगुणों के स्वामिन्, आकाशादि अष्टमूर्तियों वाले, विश्व

स्वरूप, धर्म, अर्थ, काम स्वर्गादि की प्राप्ति के साधन, विज्ञान के पूर्ण ज्ञाता (देवाधिदेव) त्रिनेत्रधारी, विपरीत देव, ।।३०।। सारे देवताओं में महादेव, परम चतुर कुशल एवं रक्षक, पुष्ट, बलवान, विश्वरूप, त्रिनेत्र, बाणी के अधिपति, (सारे देवों में बड़े), सब प्रमाणों केज्ञाता, वृक्ष लक्षणों वाले ।।४०।। वृषभ के सवार, (सर्वेश्वर) पिनाक धनुष वाले, नयद्वाङ्ग, आयुधधारी, अद्भुत वेष वाले, त्रिकालाबाधित, अज्ञानमय अन्धकार के नाशक, महायोगी, रक्षक, ब्रह्मांडहर्ता ।।५०।। जटाधारी, (कालों के भी काल) व्याघ्र आदि का चर्म वस्त्रों की भाँति धारण करने वाले, उत्तम, विभव वाले, (ओंकार स्वरूप, पापियों को दण्ड देने वाले, सभी प्राणियों में निवास करने वाले, सेवा एवं भजन योग्य, दुर्वासा का अवतार ग्रहण करने वाले, त्रिपुर दैत्य के विनाशक ।।६०।। श्रेष्ठ अस्त्र धारक, स्वामी कार्तिकेय के पिता, (परब्रह्म) प्रकृति से परे, (आदि अन्त एवं मद्य से रहित) पर्वतों के स्वामी, उमानाथ, कुबेर के भ्राता सुन्दर कण्ठधारी, सर्व श्रेष्ठ लोक तथा वर्ण वाले ।।७०।। सीदे स्वभाव, समाधिगम्य, धनुर्धारी, (नील कण्ठ) अद्भुत, प्रकाशवान, विशाल नेत्र, सृष्टि तथा संहार के समय मृगरूप, जीवों के लिये शिवकारी, देवेश, सूर्य के प्रचण्ड ताप की तरह दुष्टों को तापित करने में समर्थ, धर्म के स्वामी ।।८०।। सहनशक्ति, शीतल, प्रकृति, वैभवों के स्वामी, भगवान् के नेत्र निकालने वाले, क्रोधी, जीवों के नाथ, गरुड़रूपधारक, भक्तों के प्रेमी, उत्तम तपस्वी, सबके दाता, दयासागर ।।९०।। परम चतुर, जटाजूटधारक, काम के दंडदाता, श्मशानवासी, सूक्ष्मरूप से सब में रहने वाले, (सर्व समर्थ,) सृष्टिकर्ता,) मृगरूप जीवों के नाथ, पंचमहाभूतों के रचयिता ।।१००।। संसार को आवागमन से छुड़ाने में महौषध, सोमरस पीने वाले, अमृतपान करने वाले, नम्र, महातेजस्वी, उत्तम, कान्तिमान, प्रकाशमय, जल रूप, मृत्यु रहित, अन्नरूप, प्रतापी, ।।११०।। अमृतस्वामी, संसार से पार करने वाले, स्वर्ग, पृथ्वी, पशु, वाणी, जल एवं इन्द्रियों के स्वामी, रक्षक, विज्ञान से प्राप्य समय से अविनाश, नीतिज्ञ, उत्तम नीतिरूप,

शुद्ध अन्तःकरण, चन्द्ररूप॥१२०॥ सोमरस में श्रेष्ठ, सदासुखी, अजातशत्रु, स्वयं प्रकाश, माननीय देवताओं को हवि पहुँचाने के लिये अग्निरूप, लोक रचयिता, वेद तथा सूत्र रचयिता अनादिकालरूप॥१३०॥ सब वेदों के जानने वाले, जगत् को प्रकाशित करने वाले, त्रिनेत्रधारी, पिनाक धनुष वाले, पृथ्वी देव, ब्राह्मणस्वरूप, महामङ्गल, सुन्दर, बुद्धिसम्पन्न, पृथ्वी के धारक, प्रकाशक, भक्तों के मनोरथ पूरक॥१४०॥ सबके नाथ, वेद तथा ब्रह्मा के रचयिता, विश्वकार सृष्टिरूप, (सर्वज्ञाता) कनेर पुष्प प्रिय, शाखनामधारी, त्रिशाखनाम, वेद शाखामय, त्रिगुण भिन्न॥१५०॥ उत्तम वैद्य, प्रवाहित गंगाजल सम निर्मल, काँतिमय, श्रेष्ठ, (सृष्टि रचयिता) स्थिररूप, आत्मा को वश में रखने वाले, आत्मा के विधाता, जीवमात्र को कर्मफल देने वाले, गण सेवित॥१६०॥ गण शरीर, निर्मल कीर्ति, निःसंशय, कामस्वरूप इच्छापूरक, भस्मधारी, भस्म के प्रेमी, भस्म की शय्या वाले, कामनाओं के प्रेमी, वेद रचयिता॥१७०॥ (संसार चलाने वाले) आत्मनिवृत्ति रहित, धर्म समूह तथा मंगलरूप, निष्पाप, पवित्रात्मा, चतुर्भुज, दुष्टों के लिये असह्य, दुर्लभ, कठिनता से ज्ञेय॥१८०॥ महाकठिन अस्त्र-शस्त्रों में चतुर, विद्याओं के निदान, आध्यात्मयोगी, संसार के आधार, सृष्टिवर्धक, सुन्दर अंगों वाले, भ्रमरों की भाँति लोकतत्त्वज्ञाता, जगदीश संहार करने वाले, भस्म द्वारा पवित्रता करने वाले॥१९०॥ (अभय) आत्मबली, शुद्ध शरीर, कठिनता से लभ्य, सज्जनों से भजनीय, हनुमान स्वरूप, अग्निरूप, पुराणरूप, (शत्रुविनाशक) महाबली॥२००॥ महाकुण्डरूप, अपार मायाधारी, देवसिद्धि, गण वन्दनीय, व्याघ्रचर्म, गण सर्पों के भूषणधारी, महाविराट उत्पादक, सम्पूर्ण जीवों के कोश, (अमर,) वायुरूप, स्वात्मसुखरूप, अमृतपानकर्त्ता, शोभामय॥२१०॥ पच्चीस तत्त्वों के मध्य में स्थिर अग्निरूप कल्पवृक्ष सुलभता से जाति एवं आश्रमों के चालक, ब्रह्मचारी॥२२०॥ शत्रुओं को जीतने वाले, आश्रमरूप, परिश्रम के दूरकर्ता, (परमज्ञानी) पर्वतों के नाथ, प्रमाण

रचयिता, कठिन लभ्य, गरुड़ रूप, वायु पर सवार॥२३०॥ धनुषधारी, धनुर्वेदज्ञ, उत्तम स्नान सत्यरूप, सत्यसेवा पर दीनता रहित, धर्म-पृथ्वी तथा धर्मस्वरूप, पृथ्वी तथा धर्म के शासक, अपार दृष्टि वाले, दण्डरूप दमन तथा निग्रहकर्त्ता॥२४०॥ अभिचारी तथा मायाधारी विश्व की रचनाओं में चतुर, राग द्वेष विनाशक भक्तों को नम्र करने वाले, तपस्वी जीवों के वर्द्धक, मतवाले, छिपे काम पर विजय पाने वाले, विष्णु पर प्रेम वाले, उत्तम स्वभाव (सबसे प्रथम)॥२५०॥ सभी लोगों की मन की गति जानने वाले, वेगवान्, उद्धारक, बुद्धिमान्, मुख्य, परमात्मा, अविनाशी, लोक पालक, (अन्तर्यामी) सब में रहने वाले, कल्पों के आदि, कमल नेत्र॥२६०॥ वेदशास्त्र के अर्थ एवं सार के ज्ञाता, नियम रहित, नियम आश्रित, आनन्ददायक, चन्द्रदायक, चन्द्रमासमान शोभित, शक्ति से वश में होने वाले॥२७०॥ परब्रह्म मनकी भाँति वेगवान्, अनघ, निष्पाप, पर्वतरूप, पर्वतवासीप्रिय, श्रेष्ठ आत्मा, (जगत के पिता,) सभी कर्मों के स्थान, सदा प्रसन्न, मंगलमूर्ति, मंगलसेवित॥२८०॥ महातपस्वी, दीर्घ तपस्वी, अतिस्थूल, वृक्षस्वरूप, स्थिर दिन, वर्षाकाल, (सर्वव्यापक) प्रणामरूप, उत्तम॥२९०॥ ऋतु सत्यरूप, संवत्सर कर्ता, मन्त्रों के आधीन, (सबके तारक, अजन्मा) सर्वेश्वर) निवृत्त एवं निष्पन्नरूप महातेजस्वी, अति बलवान, योगसिद्ध॥३००॥ अति पराक्रमी, सफलस्वरूप, सबके आदि, अधर्मीजन अज्ञेय, कुबेररूप, प्रकाशमय, मनस्वी, सत्यस्वरूप, पाप विनाशक सुन्दर कीर्ति, शोभामय॥३१०॥ मालाधारक, वेदवेदांगज्ञाता, मुनि प्रकाश, प्रकृतिरूप, भोजन के भोक्तापुरुषरूप, लोकनाथ) दुष्टजनों से अराधनारहित (नित्य अमृतमय) (शान्तरूप,) बाणहस्त॥३२०॥ परमप्रतापी, कमण्डलुधारक, धनुर्धर, मनवाणी से परे, इन्द्रिय रहित, अत्यन्त मायाधारी, सर्वव्यापक, चार मार्गों वाले, समय में प्राणियों को प्रवृत्तकर्ता, महाशब्दकर्ता, महाउत्साही॥३३०॥ महाबली श्रेष्ठ बुद्धि, महावीर, भूतगण सेवित, त्रिपुरदैत्य विनाशक, रात्रि में विचरने वाले, शक्तिशाली, महाकान्त, अज्ञेयशरीर,

शोभामय॥३४०॥ सभी आचार्यों के मन की गतिज्ञता, शास्त्र रचयिता, विधिमाया रचयिता, नियत तथा स्थिर आत्मा, चररूप, तेजों के भी तेजरूप, कान्तिरूप, सबके॥३५०॥ ओंकार, अक्षररूप, ज्ञानवान, मन्त्ररूप, समभाव, तत्त्वरूप, नौकारूप, सत्ययुगादि युग प्रवर्तक, अति गम्भीर, वृषभवाहन, सर्वमहान्॥३६०॥ महात्माओं के प्रिय, सुलभ, तत्वशोधक, तीर्थस्वरूप, तीर्थनाम, तीर्थों में देखने योग्य, तीर्थों में आपका सागररूप, प्राणियों के स्थान, अजेय॥३७०॥ विजयज्ञाता, प्रशंसनीय, प्रमाणज्ञाता, सुवर्ण कवच के धारक, देवरूप, विद्या स्वामी, बिन्दु के आश्रय, वायुस्वरूप, त्रितापनाशक, पापनाशक॥३८०॥ निर्मल, प्रपंची, विस्तारक, कठिन, माया द्वारा स्वरूप छिपाने वाले, साधक, कारणमय, स्वयं, सर्वकर्ता, सभी बन्धनों से मोचक, सतचित् मात्ररूप॥३९०॥ व्यवस्थापक, स्थानदाता, ब्रह्मस्वरूप, शत्रुओं को खंड-२ करने वाले, सर्व सुन्दर, द्वैताद्वैत तपस्वरूप, सदानूतनआत्मा में स्थित, वीर स्वामी, वीरभद्रगणरूप॥४००॥ वीरों के आसन, विधान में गुरु, शूरवीर शिरोमणि, सर्वदाता, अति आनन्दरूप, नन्दीश्वररूप, जगत् रूप, सन्तान को नित्य धारण करने वाले, त्रिशूलधारक, विष्णुरूप से युगोपर्यन्तस्थित कल्याण बालखिल्यस्वरूप॥४१०॥ अतीवपराक्रमी, ताप वाले, किरणों के स्थान सूर्य स्वरूप, श्रोत्र, इन्द्रयरहित, आकाश में विचरण करने वाले, सुन्दर एवं आनन्दयुक्त, सुन्दर शरण, वेदज्ञों पर प्रेमकर्त्ता, अमृतस्वामी, (इन्द्ररूप,) विश्वामित्रस्वरूप॥४२०॥ प्रकाशमान, प्राणियों के अन्त, सबी कार्यों के साधक, मस्तक पर नेत्रधारी, सम्पूर्ण विश्वशरीर, तत्वरूप, संसारचक्रधारक, सफल दण्डदाता, सबके अन्तर्गत, प्रलय में संसार के संहर्ता॥४३०॥ ब्रह्मतेज स्वरूप, (मुक्तिदाता,) माया से परे, एकत्रितकर्ता, व्याघ्र के कोमल चर्म के धारक, छविमय, अतिदीप्तिवाले, वैद्यरूप, वाणी के नाथ, दिवाकर॥४४०॥ रसगृहणकर्ता, अग्निरूप अग्निरूप से स्रव तथा वायुरूप, शोषण कर्ता, शासन के लिये यमरूप, युक्ति से

उन्नतकीर्तिमय, प्रेमस्थान, शत्रु विजेता कैलाशनाथ, सुन्दर जगत् रचयिता॥४५०॥ सूर्यनेत्र, श्रेष्ठ, विश्वरूप, निर्भय, (विश्वपालक) कर्मों के फल दाता, जन्म मरण रहित, मंगल स्वरूप, पवित्र श्रवण कीर्तन प्रसिद्ध, विश्वनाशक॥४६०॥ ध्येय, दुःस्वप्न नाशक, संसार सागर से उद्धार करने वाले, पापियों के नाशक भली भाँति ज्ञय सहन न कर सकने वाले, पराक्रमी, उत्पत्ति रहित, अनादि, पृथ्वी स्वर्ग की शोभा, किरीट धारक॥४७०॥ स्वर्ग के स्वामी, जगत रक्षक, विश्वरक्षक, अनेक गतियुक्त, उत्तम बाजूबन्द धारक, जन उत्पादक, जगत् के जन्मादि कारण प्रेमयुक्त, नीतिज्ञ, सर्व स्वामी॥४८०॥ वशिष्ठरूप, कश्यपरूप, प्रकाशमय, भयंकर, भयानक, पराक्रमी, ॐरूप, उत्तम मार्ग पर आचरण करने वाले महाकोष, उत्तमधन, जन्म के स्वामी॥४९०॥ सबसे बड़े देव, सभी वेदों के पूर्ण ज्ञाता, सबके साररूप, तत्त्वज्ञ, एकरूप, सबमें व्यापक, विष्णु, विभूषण ऋषि, एवं ब्राह्मणरूप परमवैभवजन्म, जरामरण से रहित॥५००॥ पंचतत्त्वोत्पादक, विश्वेश्वर, मङ्गल कर्ता, आदिअन्तरहित, सबके कारण, सर्वप्रिय, पाँचों भूतों के साथ लोकों के धारण कर्ता, शिवगायत्री प्रेमी, पवित्र किरण धारक (विश्वव्यापी)॥५१०॥ दिनकर्मा, बालकरूप, कैलाश पर्वत प्रिय संसार के राजा देव शत्रु विनाशक, नेमिरहित एवं इच्छितनेम, आनन्ददाता, सर्व ताप रहित स्वप्रकाशमान, परम प्रकाश॥५२०॥ परमप्रकाशशरीर, व्याघ्र चर्मधारी, पिंगल वर्ण की दाढ़ी मूँछों वाले, मस्तक पर नेत्रधारी, वेदरूप विज्ञानरूप अमृतदाता, जगत् के जन्म दाता, दुष्टों को दुःख देने वाले जग विश्वान एवं आदित्यरूप संसार से परे॥५३०॥ वृहस्पतिरूप मङ्गल एवं गुणारूप नामधारी, पापविनाशक, पवित्र दर्शन, उदार, यशस्वी, उद्यमकर्ता, नित्ययोगी सत्यरक्षक, असत्यनाशक, आकाशरूप, उसमें सबनक्षत्र मालारूप स्वर्ग के स्वामी॥५४०॥ स्वात्मपद के आधार, शुद्धस्वरूप, (अघनाशक) मणिप्रदाता, आकाश विहारी, हृदय कमल में स्थित, इन्द्रस्वरूप, शान्तिरूप, अचंचलधर्म, तापयुक्त, गृहस्वामी॥५५०॥

कृष्णरूप सर्व समर्थ अत्याचार विनाशी, अधर्म के शत्रु, (अगम्य,) अनेकजनों सेआराधनीय, वेदस्थान, महानगर्भ स्थानधारी, धर्म की उत्पत्ति के स्थान धन के आगमरूप ॥५६०॥ जगत् के हितैषी, मोहन कर्ता, बुद्ध अवतार बालरूप आनन्द दाता, सुवर्ण प्रकाशमान, प्राणियों में रमणकर्ता, नारदरूप, रोग रहित नेत्रस्वामी विश्वामित्ररूप ॥५७०॥ ।धन के स्वामी महातेजस्वी एवं अत्यन्त तेजस्वी, परम उत्तम, सबके माता-पिता, पवनरूप, सर्पों की मालायें धारण करने वाले, पुलस्त्य ऋषिरूप, पुलहस्वरूप, अगस्त्यरूप ॥५८०॥ जातुकर्ण्यऋषिरूप, पराशररूप, मायामय आवरण से रहित, ब्रह्माजी के पुत्र, विष्णुरूप, आत्मस्वरूप, अनिरुद्धस्वरूप, अत्रिरूप, महायशस्वी ॥५९०॥ लोकवीर, शिरोमणिशूर, क्रोधी, सफल पराक्रम, नागसर्प धारक, महाकल्परूप, कल्पवृक्षस्वरूप, कलाधारी, अधिक तेजस्वी, स्थावर ॥६००॥ कान्तिमान, पराक्रमी, उन्नत आयु एवं शब्द के स्वामी, वाचाल, दुष्टनाशक, अग्नि सारथी, अस्पृश्यरूप, अतिथिरूप (शत्रु विनाशक,) वृक्ष के नीचे आसन धारी ॥६१०॥ उत्तम श्रवणकर्ता, पितृश्वरों प्रति खीर प्रापक, अग्निरूप, उत्तम तपस्वी, विश्व को भोजन दाता, भजनीय, जरा आदि रोग विनाशक, बड़े अश्व के वाहन वाले, आकाश के कारण, सुन्दर अङ्गवाले ॥६२०॥ अज्ञान अन्धकार के निवर्त्तक ग्रीष्मरूप, निर्मल मेघरूप, शत्रु पर विजेता सुखदायक, वायुरूप, संहारकर्ता, आनन्ददाता, शिशिररूप, बसंतरूप, वैशाख मासरूप ॥६३०॥ ग्रीष्मभाद्रपदरूप धान्यप्रापकशरदहेमन्तरूप अंगिराऋषि रूप, दत्तात्रयस्वरूप निर्मलविश्ववाहन पापरहित पुर विजेता, इन्दु रूप, वेतत्रयी ज्ञाता, नूतन गज की भाँति मद वाले मन एवं बुद्धिरूप ॥६४०॥ अहङ्कारस्वरूप, क्षेत्रज्ञ, क्षेत्ररक्षक, जमदग्निरूप, सागररूप, सर्व मुक्तिरूप, अमृत पिलाने वाले, विश्व में गालवरूप, भयंकरता रहित, सब में बड़े, यज्ञ रूप ॥६५०॥ शुभ कल्याण दाता, पर्वतरूप, गगन कुन्दवत शोभा वाले, दैत्यशत्रु, शत्रुनाशक, रात्रि रचयिता, बुद्धिमान, लोक एवं कल्प के धारक, ऋग, यजु, साम,

अथर्व रूप ॥६६०॥ धर्म आदि चार भाव, कुशल चतुर पुरुषों के प्रेमी, वेदों के रूप, स्वरूप तीर्थ के देवता, तीर्थ स्नान, शिव स्थान वाले अनेक बलों से युक्त विशालकाय, सर्व स्वरूप, चराचर रूप, न्याय कर्त्ता, रचयिता, तथा नेता ॥६७०॥ न्याय से पहिचानने के योग्य, अति आनन्द उत्पादक, हजार शिरों वाले, देवों के राजा, सभी शस्त्रों के नाशक, मुण्डितसिर, सुन्दर स्वरूप, श्रीवत्सस्वरूप धारक, इन्द्रिय दमन कारक ॥६८०॥ शब्द रूप, उत्तमगुण रूप, पिंगल वर्ण के नेत्रों वाले, अनेक नेत्रधारी, नीलकण्ठ, दुःख रहित, सहस्त्र भुजाधारी, सबके स्वामी, भक्तों के शरण दाता, सर्वलोक धारक ॥६९०॥ पद्मासन लगाने वाले, परम तेजस्वी, नित्य फलदायक, पद्मगर्भ महागर्भ, विश्वगर्भ, वाचाल, सर्वज्ञाता, वरदाता, वर्णनीय ॥७००॥ महानाद रूप, सुरासुर गुरु, सुरदैत्य नमनीय, (देवदानव मित्र) ईश्वर, स्वामी, अलौकिक रूपवान, देवदानव आश्रय, परमदेव, निश्चिन्त ॥७१०॥ ब्रह्मादिक देवों की आत्मा, शीघ्र प्रकट होने वाले, महा असुरों के मारने में व्याघ्र रूप, देवों में सिंह, दिनकर्ता, देवताओं में श्रेष्ठ, विष्णु ब्रह्मादि से श्रेष्ठ, अपने ही ज्ञान में रमण कर्ता, शोभा युक्त चूड़ावान ॥७२०॥ (श्रीपार्वती के प्रेमी) वज्र हस्त, तलवार धारक, नृसिंह मद विनाशक, ब्रह्मचारी स्वरूप, लोकों में विचरण करने वाले, धर्म का आचरण करने वाले, धन के स्वामी, नन्दीगण, नन्दी के ईश्वर ॥७३०॥ अन्त रहित, नग्न रहने वाले, व्रत धारी, अवगुण रहित, (लिंग स्वामी) देव स्वामी, युग स्वामी, युग नाशक, स्वर्गवासी, स्वर्ग के पवन ॥७४०॥ षट जाति, सात स्वरों के चालक, वाणी के स्वामी, बीजुत्पादक, कार्यकर्ता, धर्म संचालक, कपट रूप धारक, लालच से रहित, उत्तम स्वभाव, सर्वस्वामी, श्मशानवासी, त्रिनेत्रधारी ॥७५० सेतु स्वरूप, मूर्ति आकार से रहित, सबके ऊपर रहने वाले, त्र्यम्बक, सर्प आभूषण धारी, अन्धकासुरशत्रु, मयदानवशत्रु विष्णु स्कन्ध को गिराने वाले (दोष रहित,) नित्य गुणवान ॥७६०॥ दक्ष के शत्रु, पूषा के दाँत तोड़ने वाले, सर्व सम्पन्न कर्ता, पवित्र, श्रेष्ठ कुमार वाले, सुन्दर

नेत्रधारी, उत्तम मार्ग रक्षक,(भक्तों के प्रेमी)(धतूरे के सेवन कर्ता,) पवित्र, यशवान।।७७०।। व्याधि रहित, मन से भी तीव्र, तीर्थकर्ता, जटाधारी, नियतिरक्षक, स्वामी, जीवन को समाप्त करने वाले, अपरिछिन्न, स्वर्ण समान वीर्यधारी, धनदाता, श्रेष्ठ गति॥ ७८०॥ सिद्धिदाता, सत्‌चित् रूप, उत्तम जाति, दुष्ट नाशक, कलाधारी महाकालरूप, प्राणियों के सत्त्व में स्थित, लोकों में लावण्यता युक्त, सबको सुन्दरता देने वाले सुख स्थान, चन्द्रसंजीवनी रूप ।।७९०।। परमशासक, सृष्टि तथा प्रलय में ग्राह स्वरूप, महेश्वर, संसार बन्धु तथा स्वामी, जीवकृत, शुभ अशुभ ज्ञाता, चर्म अम्बर से शोभित, अविनाशी, अक्षर रूप, प्रिय।।८००।। सभी शास्त्रों के ज्ञाताओं में अग्रणी, तेजस्वी, कान्तिमय, लोक मान्य, कृपासागर मन्दमुस्कान युक्त, प्रसन्न मन (अजेय,) कठिन पराक्रमी, प्रकाशमय।।८१०।। (जगन्नाथ निराकार) जल स्वामी, तूमा की वीणा वाले, विशालकाय, शोक रहित, शोक नाशक, त्रिलोक रक्षक,(त्रिलोकीनाथ,) पवित्रकर्ता।।८२०।। जिनसे ज्ञान प्रकट होकर संसार को मिलता है वे उत्तम, ज्ञान, गुप्त लक्ष्मों वाले, देवरूप स्पष्ट-अस्पष्ट रूप, सभी प्रजा के स्वामी संसार से परे, मंगलमय धन, प्राण सत्व, मान धन।। ८३०।। संयम रूप, ब्रह्मा विष्णु रूप प्रजापालक, योगी, योगियों की गति, पक्षी रूप, विश्वरचयिता, कर्म फल दाता, जगत धारक।।८४०।। रचने वाले, विनाशक, चतुर्भुज, कैलाश की शिखर के निवासी, जगत व्यापक, नित्य गतिरूप, हिरण्यगर्भ, पारब्रह्म, जीव पालक, पृथ्वीनाथ।।८५०।। ब्रह्मरूप, शुभकर्मों के प्रवर्तक, योग ज्ञाता, वरदायक, ध्यानरूप ब्राह्मणों के प्रेमी, देव प्रिय, देवताओं के नाथ, देवों में वायु, ब्रह्मा एवं सूर्यसमान, देवगण चिन्तनीय, त्रिनेत्र धारी, विषमनेत्रवान।।८६०।। उपदेश दाता, धर्मक, समता रहित, निरभिमान, निर्मोह, निरुपद्रव, अभिमानियों के अभिमाननाशक, सदा प्रसन्न, जगत के प्रसन्नकर्ता सभी अर्थों के धारण करने वाले, एवं हजारों

किरणों वाले।।८७०।। भस्मरूपभूषण से सोभित, सरल, आकार सम्पन्न,(वामदेव) भूत-भविष्य-वर्तमान तीनों काल के स्वामी जगत् बनाने वाले, शत्रुओं के धन नाशक, सबके कारण, इच्छा रहित, बड़े खजाने वाले, मुक्तिदाता, निष्कंटक।।८८०।। नित्यानन्दरूप, कपट रहित, कपट के नाशक, बली, उद्यमी, सत्त्व रहित, सत्य, स्नेह कर्ता, शास्त्र रचयिता, निष्कल्पगुणज्ञ, सर्व आत्मा, अनेक कार्यकर्ता, सुन्दर प्रेमी।।८९०।। सुखदाता, लघुरूपधारी, सुन्दर भुजा वाले, दक्षिणी पवन रूप, नन्दी एवं स्कन्द के धारक, सर्वज्ञ, प्रकट होने वाले, प्रीति वर्धक, किसी से न हारने वाले, सहन करने में समर्थ।।९००।। गौओं के स्वामी सच्ची सवारी वाले, किसी के आश्रम पर न रहने वाले, अपने गौरव पर निर्भर, पूर्ण, पवित्ररूप, यशरूप धन वाले, वाराह के दन्तरूप सींग वाले, बल एवं सेना वाले, सर्प के नेता।।९१०।। वेद प्रकाशक, वेद रूप, जगत् के बन्धु, अनेकों रूप धारने वाले, विष्णु के कल्याण के आरम्भक, सज्जन कल्याण कर्ता, समान, यशस्वी, भूशायी, सबके शृंगार सबकी सम्पत्ति।।९२०।। जीवों को रचने वाले, जीवों को बढ़ाने वाले, अचल भक्तों जैसे शरीर वाले, काल के क्षीण करने वाले कलानाथ, सत्यव्रती, महात्यागी (सदाशान्त रूप) धन तथा आजीविका दाता भंडारी।।९३०।। रागादि रहित, चतुर, शुभकर्त्ता, सुन्दर नामधारी, शुभ रूप, चाहना रहित, संसार द्रष्टा, अकर्ता, गुण ग्रहण कर्त्ता, स्वर्ण समान सुन्दर, मङ्गलरूप, मध्यस्थ न्याय कर्ता।।९४०।। शीघ्र गामी शीघ्रया नाशक शिखाकवच त्रिशूल धारक, जटाधारी,(सर्प के कुण्डलों वाले,) सदा अमर रहने वाले, समदृष्टि, प्रकाश मय, मणिस्वरूप, गणनारहित, अपरिमित शरीर, परम पराक्रमी, ज्ञेय।।९५०।। विशिष्ठ योगीवर, अपर मुनिजन स्वामी, सबसे उत्तम कोमल एवं प्रिय शरीर धारी, देव स्वामी, ध्यान के योग्य समस्त शब्द रूप, श्रेष्ठ तपस्वी सहायक, समय काल के भी काल।।९६०।। शुभकर्ता, वासुकी सर्प के रचयिता, उत्तम धनुष धारक, पृथ्वी धारने

वाले, निष्कलंक, बन्धन रहित, दिनन के मणि, पार करने के लिये नौका रूप, सफल साधना सिद्धिदाता, माया युक्त, विशाल छाती वाले,॥९७०॥ विशाल भुजाधारी, संसार के कर्ता, सन्तान रहित, नर नारायण के प्रेमी निर्लेप, माया रहित, वशिष्ट अंगों वाले व्याधियों के नाशक, स्तुतिमय स्तुति से प्रसन्न होने वाले॥९८०॥ स्तुति के योग्य, सर्वव्यापक, व्याकुलता रहित, निरवधस्वरूप, मुक्ति दाता, विद्याओं के भंडार, उत्तम कर्मकर्त्ता, शान्तबुद्धि, अपराजित संग्रह कर्ता, सर्व सुन्दर॥९९०॥ व्याघ्र चर्म धारी, पृथ्वी स्वामी, सकल ऋषि रूप, (रात्रि के स्वामी) परमार्थ रूप मुक्ति के गुरु भक्तजन अर्पित भेंटों को स्वीकार करने वाले शरणागत, रक्षक, विद्वानों पर दयालु, पार्वतीजी के साथ रहने वाले, रस के स्वादज्ञाता, वीर्य दाता, समस्त तत्त्व के आश्रित भगवान् शंकर सदाशिव मेरी रक्षा करो॥१०००॥

सूतजी बोले–हे मुनियों! इस प्रकार विष्णु भगवान् ने शिव सहस्त्र नाम का पाठ करके एक-२ नाम पर एक-२ कमल पुष्प चढ़ा-चढ़ा कर शिव पूजन किया।

छत्तीसवाँ अध्याय

(शिव सहस्त्र नाम का फल)

इसी पाठ एवं पूजन द्वारा शंकर प्रसन्न हुए प्रत्यक्ष होकर भगवान् विष्णु को दिव्य सुदर्शन चक्र देते हुए बोले–हे विष्णुजी! सभी भय से मुक्त होने के अर्थ मेरे हजार नामों का जो पाठ एवं पूजन किया है, इससे तुम्हारे सभी मनोरथ पूर्ण होंगे। यह सुदर्शन चक्र तुम्हें सभी प्रकार से भय मुक्त करता रहेगा। इसे धारण करो और जो भी पुरुष प्रातःकाल उठकर मेरा पूजन करके खड़े होकर इन हजारों नामों का पाठ करेगा। उसे सभी सिद्धियाँ प्राप्त होंगी। हे विष्णुजी! तुम पर बहुत प्रसन्न हूँ। अब अपनी इच्छा के साथ वर माँगो। विष्णुजी बोले-हे स्वामिन्! इस दास पर आप सदा कृपा करते रहें। मैं सदा आपकी भक्ति में लगा रहूँ। बस यही वर चाहिये। तब शंकर बोले-हे विष्णुजी!

तुम सभी देवों में श्रेष्ठ स्तुति के योग्य विश्वम्भर कहलाओगे। सूतजी बोले-इस प्रकार कहकर एवं सुदर्शन चक्र देकर भगवान् शंकर अन्तर्ध्यान हो गये। तब विष्णुजी शिव का स्मरण करते हुए अपने कार्य में संलग्न हुए।

सैंतीसवाँ अध्याय

(शिव भक्तों की कथा)

सूतजी बोले–हे मुनियो! प्राचीन काल में देवता ऋषि एवं राजाओं ने भगवान् शंकरजी का पूजन उपासना आदि किया था। उनकी अत्यन्त श्रेष्ठ कथा है। वही हम सुनाते हैं। यही कथा ब्रह्माजी ने नारदजी के प्रति कही। ब्रह्माजी ने कहा-हे नारदजी! भगवान् शंकर की पवित्र कथा स्त्रवण करो। भगवान् शंकर का पूजन लक्ष्मी सहित विष्णुजी ने तथा मैंने किया तथा जिससे हमारी कामनायें सभी पूर्ण हुई थीं। भगवान् सदाशिव का पूजन तो दुर्वासा, विश्वामित्र, शक्ति, दधीचि, गौतम, कणाद, भार्गव,वृहस्पति, वैशम्पायन, पाराशर, व्यास, उपमन्यु, याज्ञवल्क्य, जैमिनी, गर्ग आदि सभी ऋषि किया करते हैं। भगवान् शंकर के ये लोग परमभक्त हैं। इसी प्रकार शुक शौनक आदि भी शिव आराधना किया करते हैं। अदिति ने बधू के साथ श्रद्धाभक्ति पूर्वक शिव पार्थिव लिंग का पूजन किया। इन्दारादिक लोकपाल, वसुकहाराजिक देवता, साध्य गन्धर्व, किन्नर एवं अन्य भी उपदेवता आराधन करते हैं। हिरण्यकशिपु, हिरण्याक्ष, प्रह्लाद, विरोचन, वाणासुर, हिरण्याक्ष पुत्र वृषपर्वादनु दानव आदि सभी शिव भक्त हुए हैं, शेष, वासुकि, तक्षक, गरुड़ आदि पक्षीगण शिव पूजक हैं। सूर्य, चन्द्र, स्वायम्भुव सभी मनुराजा प्रियव्रत उत्तानपाद ध्रुव ऋषभ भरत एवं इनके सभी भ्राता शिव भक्त हुए। राजा दिलीप, रघु नीतिज्ञअज, गुरु वशिष्ठि की आज्ञा से राजा दशरथ आदि सभी सूर्य वंशी राजा रानियों के साथ शिव पूजन में लगे रहे। तभी तो भगवान् शंकरजी की अतुल कृपा से रानी कौशल्या के गर्भ से विष्णु के

लेता है। विष्ठा मल त्यागने से जितना सुख होता है। उतना ही स्त्रियों में वीर्य त्याग से होता है। इस प्रकार के क्षणिक सुख को मूर्ख महासुख समझते हैं। वृद्धावस्था आने पर बाल सफेद हो जाते हैं। सिर हिलने लगता है। इन्द्रियाँ कमजोर हो जाती हैं फिर तो उसे वह क्षणिक सुख कहाँ? स्त्रियों का यौवन उसे अप्रिय हो जाता है फिर भी यदि इस वृद्धावस्था में स्त्री प्रेमी रहे तो भला उससे बढ़कर और कौन मूर्ख है।

चौबीसवाँ अध्याय

(स्त्रियों के स्वभाव का वर्णन)

व्यासजी बोले–हे मुनिराज! अब कृपा करके पंचचूड़ा नामक अप्सरा ने जो स्त्रियों के कुत्सित अर्थ कहे हैं उनका वर्णन करें। सनत्कुमारजी बोले-हे व्यासजी! सुनिये, सब लोकों में विचरण करने वाले नारदजी ने एक बार पंचचूड़ा नामक अप्सरा को देख लिया। तब तो उसके पास पहुंच कर बोले-हे सुन्दरी! आप कृपा करके मुझे स्त्रियों का स्वभाव सुनाइये। यह सुनकर अप्सरा बोली-हे नारदजी! मैं स्त्री होते हुए भी स्त्रियों की निन्दा भला किस प्रकार कर सकती हूँ स्त्रियों के स्वभाव को तो जानते हो फिर मुझसे न पूछिये यह सुनकर नारदजी ने कहा-हे सुन्दरी! झूँठ बोलने में तो पाप लगता है। सत्य भाषण में पाप नहीं इसलिये जो भी सत्य हो आप कह दें। तब पंचचूड़ा स्त्रियों के दोष वर्णन करती हुई बोली-हे नारदजी! अच्छा सुनिये नारियों का स्वभाव बड़ा गूढ़ होता है। पतिव्रता एवं कुलीन कहलाने वाली स्त्रियाँ भी मर्यादा में नहीं रहतीं। यही तो सब पापों की मूल हैं। स्त्रियों में सबसे बढ़कर बुराई यह है कि वे निन्दित एवं पापी पुरुष को भी सेवन कर लेती हैं। जो भी पुरुष स्त्री कामना से एक बार पास आ जाय और थोड़ा भी अपना प्यार तथा सेवा भाव दिखा दे तो बस स्त्रियाँ उसी की हैं। भय से, धमकाने से, धन से कभी मर्यादा में स्थिर

नहीं रहतीं, जवानी में आभूषण चाहने वाली, फैशन करने वाली व्यभिचारिणी स्त्रियों की कुसंगति में पड़ कर कुलीन एवं अच्छी स्त्रियाँ भी बिगड़ जाती हैं। चञ्चल स्वभाव की तथा बुरी चेष्टा वाली स्त्रियाँ बड़े-बड़े विद्वानों समझदारों को भी धूल में मिला देती हैं।

प्राणियों को मारने में जैसे काल कभी सन्तुष्ट नहीं होता इसी प्रकार स्त्रियाँ पुरुषों से कभी तृप्त नहीं होतीं। हे नारदजी! स्त्रियों में तो सबसे गूढ़ बात यह है कि पर पुरुषों को देखते ही उनकी बुद्धि में विकार पैदा हो जाता है। जिसके कारण वे पाप प्रवृत्त हो जाती हैं। तभी तो कामना करने वाले धन दाता मान तथा शान्ति दाता रक्षक रहने वाले अपने पति का विचार भी वे नहीं करतीं आभूषण धन आदि किसी को भी परम सुख नहीं मानतीं केवल रति विलास को ही सुख मानती हैं। यमराज, मृत्यु, पाताल, बड़वानल, क्षुरधारा, विष, सर्प, अग्नि आदि समस्त इकट्ठे होकर भी स्त्रियों से समता नहीं कर सकते। स्त्रियाँ इनसे भी महादारुण होती हैं। हे नारदजी! ब्रह्माजी ने पंच महाभूतों की रचना की। सम्पूर्ण लोक रच डाले। स्त्री-पुरुषों की रचना की। अन्य प्राणियों में गुण भी रचे किन्तु स्त्रियों में तो दोष भर दिये। हे नारदजी! स्त्रियों की कुटिलताएँ मैं कहाँ तक कहती रहूँ। श्री सनत्कुमारजी बोले-हे व्यासजी! इस प्रकार पंचचूड़ा के स्त्रियों के विषय में सत्य वचन सुनकर नारदजी को स्त्रियों से वैराग्य हो गया।

पच्चीसवाँ अध्याय

(काल का ज्ञान वर्णन)

व्यासजी बोले-हे सनत्कुमारजी! अब आप कृपा करके काल ज्ञान सुनाइये। तब सनत्कुमारजी बोले-यही बात एक बार श्री पार्वती ने श्री महादेवजी से पूछी थी। देवीजी ने कहा था कि-हे देव! मैंने विधि पूर्वक मन्त्रों द्वारा पूजन प्रकार तो सुन लिया है अब कृपा करके मुझे काल चक्र में जो भ्रम चला आ रहा है उस संशय को निवारण करें। शिव बोले-हे कल्याणी! मैं उस शास्त्र को सुनाता हूँ कि जिसको

पैंतालीसवाँ अध्याय

(मधुकैटभ वध महाकाली का वर्णन)

मुनि बोले—हे ऋषिजी! अब आप जगत् की माता उमा का चरित्र सुनाइये। सूतजी बोले-हे महात्मा पुरुषो! अब मैं उमा चरित्र कहता हूँ तुम लोग धन्य हो जो उमा चरित्र को सुनना चाहते हो। स्वारोचिष नाम के मन्वन्तर में एक राजा हुआ है। जिसका नाम विरथ था उसका सुरथ नाम का पुत्र हुआ जो कि वीर पुरुष था। वह दानी सत्यवादी देवी भक्त था। इन्द्र के समान पराक्रमी तथा तेजस्वी होकर वह राज्य करने लगा। किन्तु अन्य नौ राजाओं ने मिलकर उस पर आक्रमण कर दिया। उससे राज्य छीन कर राज्य से निकाल दिया। वह घोड़े पर सवार होकर शिकार के बहाने वन को चला गया। वन में जाकर उसने एक सुन्दर आश्रम देखा। जहाँ सभी जीव-जन्तु शान्त होकर विचरण कर रहे थे। वहाँ मुनिजनों से स्वागत पाकर राजा उसी आश्रम में निवास करने लग गया। एक दिन उनके मन में विचार हुआ कि मैं बड़ा मन्द भाग्य हूँ जिससे अपना राज्य खो बैठा हूँ। ठीक उसी समय वैश्य भी वहाँ आ पहुँचा। राजा ने उसे दुःखी देखकर दुःख का कारण तथा उसका नाम आदि पूछा। उस वैश्य ने राजा को प्रणाम किया फिर आँखों में पानी भरकर बोला-हे राजन्! मैं एक धनाढ्य कुल में उत्पन्न हुआ समाधि नाम का वैश्य हूँ मुझे अपने ही पुत्र पौत्रादिकों ने धन के लोभ में पड़कर घर से निकाल दिया है। इसी कारण मैं इस वन में आ पहुँचा हूँ। अब तो मैं लोगों को अपना भी नहीं समझता और उनकी कुशलता भी नहीं चाहता। राजा बोला-किन्तु तेरा प्रेम तो मूर्खों की भाँति कुछ न कुछ उन पुत्र पौत्रादिकों में दिखाई देता है। यद्यपि उन दुराचारियों ने तुझे घर से भी निकाल दिया है। वह वैश्य बोला-हे राजन्! आपका समझाना सत्य है। इस प्रकार राजा और वैश्य परस्पर बात-चीत करते-२ दोनों मेधा ऋषि के पास पहुँचे उन्हें

प्रणाम करके अपना सभी वृत्तान्त कह सुनाया और प्रार्थना की कि आप ही हमारा मोह दूर करें। ऋषि बोले-हे राजन! सबके मन को आकर्षित करके मोहित करने वाली तो सनातनी माया शक्ति रूपा देवी है। जो कि जगत् की रचना पालन संहार किया करती हैं। राजा यह सुनकर बोला-हे स्वामिन्! विश्व को मोहित करने वाली वह माया देवी कौन है कृपा करके इसका वर्णन करें? ऋषि बोले-हे राजन्! सुनिये, जिस समय प्रलय हुई तो योगिराज विष्णु शेष शय्या पर योग निद्रा में सो गये। तब विष्णु के कान के मैल से दो दत्यों की उत्पत्ति हुई, मधु तथा कैटभ इस नाम से वे विख्यात हुये। उन्होंने विष्णु की नाभि कमल में ब्रह्माजी को देखा और उसे मारने के लिये तैयार हो गये और बोले-तू कौन है! ब्रह्माजी ने उस दैत्य को देखा फिर विष्णु तथा परमेश्वरी देवी की स्तुति करने लगे। बोले-हे महामाये! शरणागतों की रक्षा करने वाली देवी इन दैत्यों से मेरी रक्षा करो। आपको बार-बार प्रणाम हो। आप ही इन दोनों दुर्धर्ष दैत्यों को मोहित करें। फिर नारायण को जगाकर मेरी रक्षा करें। मुनि बोले-ब्रह्माजी की इस प्रार्थना द्वारा ही महामाया फाल्गुन शुक्ल पक्ष की द्वादशी को प्रकट होकर महाकाली नाम से प्रसिद्ध हुई। और आकाश वाणी करके कहा कि-हे ब्रह्माजी! तुम भय मत करो मैं युद्ध द्वारा इन दोनों का वध करके तुम्हारी रक्षा करूँगी। इस प्रकार कहकर विष्णुजी के मुख तथा नेत्रों से प्रकट होकर ब्रह्माजी को साक्षात् उस देवी ने दर्शन दिये। तभी जनार्दन भगवान् भी जग गये। उन दोनों दैत्यों को विष्णु ने भी देखा क्रोध में आकर हजार वर्ष पर्यन्त उन दोनों से बाहु युद्ध करते रहे। उसके बाद महामाया के प्रभाव से मोहित हुये दोनों दैत्य विष्णु से बोले-हे विष्णो! तुम मन चाहा वर माँगलो। विष्णु बोले-यदि तुम वर देना चाहते हो तो यह वर दो कि तुम दोनों मुझसे मारे जाओ। यह सुनकर दैत्य बोले-जिस पृथ्वी पर जल दिखाई न दे उसी स्थान पर तुम हमको मार सकोगे, 'बहुत अच्छा' यह कहकर भगवान ने चमकता सुदर्शन चक्र उठा लिया और उन्हें अपनी जंघाओं पर लिटाकर उनके सिर काट दिये।

छियालीसवाँ अध्याय

(महालक्ष्मी अवतार कथा)

ऋषि कहने लगे–दैत्यों के कुल में रम्भासुर नाम का एक श्रेष्ठ दैत्य हुआ था। महिष नामक महापराक्रमी उसका पुत्र हुआ। वह युद्ध में सभी देवताओं को जीत कर इन्द्र के सिंहासन पर बैठकर स्वर्ग का राज्य करने लगा। तब दुःखी होकर देवता ब्रह्माजी के साथ विष्णु भगवान् तथा शंकरजी के पास पहुँचे। देवताओं से सभी वृत्तान्त सुनकर विष्णु तथा शंकरजी को क्रोध उत्पन्न हुआ। तब उन दोनों के मुख से तथा देवताओं के शरीर से एक तेज उत्पन्न हुआ। सबका वही तेज मिलकर एक स्त्री का रूप धारण करके प्रकट हो गया। तब उसे देखकर प्रसन्न होते हुए देवताओं ने अनेकों आयुध तथा आभूषण दिये। जिन्हें धारण करके उस देवी ने महान अट्टहास करके गर्जना की। इस गर्जना द्वारा पृथ्वी आकाश भर गये। तब देव-शत्रु दैत्यों ने उस शब्द को सुनकर अपने-२ हथियार उठा लिये। महिषासुर भी सभी दैत्यों को साथ लेकर संग्राम करने वहाँ आ गया और महामाया को देखा। महामाया के प्रभाव से वहाँ आये हुये करोड़ों दैत्यों के सभी शस्त्र बेकार हो गये। तब उस मातेश्वरी ने अपने शूल शक्ति तोमरादि शस्त्रों द्वारा अनेकों चिक्षुरादि दैत्यों का विनाश कर दिया तब दैत्यों के मर जाने पर महिषासुर भी देवी के श्वास से उत्पन्न हुए देवताओं को मारने लगा। तब उनके मारे जाने पर वह दैत्य देवी वाहन सिंह की ओर भागा। यह देखकर देवी एक दम क्रोध में आ गई। तब वह पराक्रमी दैत्य अपने खुरों द्वारा पृथ्वी को तथा सींगों द्वारा पर्वतों को उखाड़-२ कर फेंकने लगा। तब महामाया ने उसके मारने का उपाय सोच कर दैत्य पर अपना पाश फेंका। उसके बाद वह दैत्य महिष का रूप त्याग करके सिंह रूप हो गया। जगदम्बा ने झट पट उसका सिर काट डाला। किन्तु फिर भी वह हाथ में तलवार लेकर खड़ा हो गया। तब देवीजी ने तलवार के साथ उसका हाथ काट दिया। तब वह हाथी बन गया अपनी सूँड़ से सिंह को मारने दौड़ा।

देवीजी ने उसकी सूँड़ काट दी। फिर वह राक्षस अपने रूप में आ गया। इस प्रकार के युद्ध से समस्त त्रिलोक काँप उठा। जीव दुःखी हो गये। देवीजी ने क्रोध में आकर उस दैत्य से कहा-अरे नीच दुष्ट बुद्धि! तू तो व्यर्थ में ही मेरे साथ हठ कर रहा है त्रिलोक भर में कोई भी मेरे सामने नहीं टिक सकता। यह कहकर महामाया ने उछल कर उसे अपने पैरों से कुचल डाला और उसकी ग्रीवा में अपना त्रिशूल बाँध दिया। जिससे वह पृथ्वी पर सदा के लिये सो गया और हा-हाकार करते हुए उसके सभी गण इधर-उधर भाग गये। इन्द्रादिक देवताओं ने आकर देवी की स्तुति की गन्धर्व गाने लगे, अप्सरायें नाचने लगीं।

सैंतालीसवाँ अध्याय

(धूम्रलोचन, चण्ड मुण्ड, बीज वध वर्णन)

ऋषि बोले–शुंभ निशुंभ नाम के दो दैत्य परम पराक्रमी हुए। जिनके तेज से चराचर त्रिलोकी काँप उठी। दोनों से दुःखी होकर सभी देवता हिमाचल पर जगत् की जननी श्रीपार्वतीजी के पास पहुँच उन्हें प्रणाम स्तुति करके बोले-हे भगवती महेशानी! आपको प्रणाम हो, हमारी रक्षा करें। तब देवताओं की स्तुति सुनकर गौरी बोलीं-तुम लोग किस की स्तुति कर रहे हो। इतना कहने के बाद उस गौरी के देह से एक कुमारिका प्रकट हो गई तब देवताओं के देखते-देखते गौरीजी से उसने कहा-हे मातेवश्वरी! सभी स्वर्गवासी देवता मेरी ही स्तुति कर रहे हैं। तब उस कुमारी का नाम शरीर कोश से निकलने के कारण कौशिकी तथा प्रकट होने के कारण मातंगी प्रसिद्ध हुआ। फिर उसने देवताओं से कहा-तुम डरो मत मैं अकेली ही तुम्हारा कार्यकरूँगी। इतना कह कर देवी अन्तर्ध्यान हो गई। फिर शुंभ निशुंभ के दो सेवकों ने ज्योंही उसके रूप सौन्दर्य को देखा तो मोहित हो गये। अपने राजा शुंभ निशुंभ के आगे उसके रूप की प्रशंसा करते हुए बोले-एक बड़ी सुन्दरी स्त्री हिमाचल के शिखर पर सिंह वाहिनी होकर निवास कर रही है। देव कन्याएँ तो उसके आगे सेविका रूप

हैं। त्रिलोकी में कोई भी उसके समान सुन्दर नहीं वह नारी रत्न है। हे राजन्! आप तो रत्न भोक्ता हो वह नारी रत्न तो आपके महलों में होनी चाहिये। यह सुनकर उन असुरों ने सुग्रीव दैत्य को बुलाकर उस सुन्दरी को ले आने के लिये तुषार पर्वत पर भेजा। तब तह हिमालय पर पहुँचकर मातेश्वरी जगदम्बा से बोला-हे देवीजी! इन्द्रादिक देवताओं को वश में करके सभी रत्नों के भोक्ता शुंभ निशुंभ नामक दो दैत्यों ने मुझे आपके पास भेज कर कहा है कि तुम स्त्री रत्न हो हम दोनों में से किसी के साथ आकर विवाह कर लो। इतना सुनकर देवीजी ने कहा-हे दूत! तुम सत्य कह रहे हो। शुंभ निशुंभ दोनों पराक्रमी वीर हैं किन्तु मैंने एक प्रतिज्ञा कर रखी है। जो वीर मुझे युद्ध में जीत लेगा मैं उसके साथ विवाह करूँगी। यह सन्देश तुम उन्हें पहुँचा दो। तब आकर उस दैत्य ने शुंभ को सभी वृत्तान्त सुना दिया। उसको क्रोध उत्पन्न हुआ अपने सेनापति धूम्राक्ष से बोला-तुम तुषार पर्वत निवासिनी नारी को ले आओ। यदि प्रेम से न आये तो युद्ध करके किसी न किसी प्रकार बलपूर्वक से ले आओ। यह सुनकर धूम्राक्ष हिमाचल पर पहुँचकर मातेश्वरी से बोला-हे देवीजी! तुम प्रेम पूर्वक हमारे स्वामी के पास चली-चलो। नहीं तो मेरे पास इस समय साठ हजार दैत्य हैं। उनसे मैं तुमको पकड़वा कर ले चलूँगा। तब जगदम्बा बोली-हे वीर! मैं क्या करूँ अपनी प्रतिज्ञा तो मैं तोड़ नहीं सकती हूँ युद्ध करके मुझे भले ले जाओ। तब धूम्राक्ष शस्त्र उठाकर मारने के लिये ज्योंही दौड़ा त्योंही देवीजी ने हुंकार शब्द द्वारा उसे भस्म कर दिया। उसके भस्म हो जाने पर देवीजी के वाहन सिंह ने क्रोध में आकर उसकी सेना के राक्षसों को भक्षण कर लिया और कुछ राक्षस भाग गये। जब उस शुंभ ने अपने सेनापति धूम्राक्ष का मारा जाना सुना तो उसे क्रोध हुआ तब चण्ड मुंड एवं रक्तबीज आदि दैत्यों को बुलाकर युद्ध के लिये भेज दिया। तब सिंह पर सवार उस जगदम्बा को देखकर वे दैत्य बोले-हे देवी! तू प्रेमपूर्वक शुंभ निशुंभ में से किसी को अपना पति बनाकर शोभा को प्राप्त कर। इतना सुनकर वह देवी बोली-जिनकी विष्णु आदि सभी देवता स्तुति करते हैं और जिनके तत्व को वेद भी नहीं

जान सकते, उस परब्रह्म परमात्मा की मैं सूक्ष्म प्रकृति हूँ। फिर भला किसी और को किस प्रकार पति बनाऊँ। हे दैत्य लोगो! यदि कुछ शक्ति है तो मुझे विजयी करके ले जाओ। तब दैत्य बोले-हे देवीजी! हम आपको एक अबला नारी समझकर मारना तो नहीं चाहते थे, किन्तु तू स्वयं ही मरना चाहती है इसलिये अब तैयार हो जा। यह कहकर बाणों की वर्षा करने लगे। तब युद्ध में देवी ने चण्ड, मुण्ड, रक्त बीज आदि सभी दैत्यों का अपनी खड्ग द्वारा वध कर दिया। देवी-शत्रु होते हुए भी उन दैत्यों ने देवी के भक्तों की गति प्राप्त की।

अड़तालीसवाँ अध्याय

(सरस्वती देवी का प्रकट होना)

राजा ने कहा-हे स्वामिन्! चण्ड मुण्ड, आदि के मारे जाने पर शुम्भ निशुम्भ ने फिर क्या किया। अब आप कृपा करके पाप विनाशिनी महामाया का चरित्र सुनाते जाइये। ऋषि बोले-इस प्रकार चण्ड मुण्डादि दैत्यों का मारा जाना सुनकर तब कालकेय, मौर्य, दोहृद बड़े-बड़े दैत्यों को युद्ध करने के लिये भेज दिया और स्वयं भी रथ पर सवार होकर युद्ध के लिये चल पड़ा। युद्ध के बाजे बज उठे। सभी योधा अस्त्र शस्त्रों से सुसज्जित होकर युद्ध भूमि में पहुँच गये। तब जगदम्बा ने शत्रु सेना को देखा, अपने धनुष पर चिल्ला चढ़ाकर बाणों की वर्षा करने लगी। जगदम्बा का वाहन सिंह भी गर्जने लगा। उस समय हिमाचल वासिनी देवी को देखकर निशुम्भ बोला-हे मालती के पल्लव के समान देह धारिणी विलासवती! तुम्हारा कोमल शरीर देखकर हमें दुःख होता है। तू किस प्रकार कोमल शरीर से युद्ध कर सकेगी। तब चण्डिका ने कहा-अरे नीच! अब बातें बहुत न कर, या तो युद्ध कर या पाताल में प्रवेश कर। यह सुनकर निशुम्भ क्रोध में आकर बाण वर्षा करने लगा। इधर चण्डिकाजी ने भी अपने बाण, परशु, त्रिशूल आदि से उत्तर दिया। उस युद्ध में काल देवी ने असंख्यों घोड़े काट डाले। वाहन सिंह ने असंख्य दैत्यों के प्राण हर लिये। रुधिर की नदी

बह चली। इस विकराल युद्ध को देखकर निशुम्भ विचार में पड़ गया। उसने सोचा कि बड़े आश्चर्य की बात है कि मैं एक नारी से पराजित हो जाऊँगा, इस कराल कालकी बलिहारी है जो दरिद्रों को धनी एवं धनियों को दरिद्र बना देता है। इस नारी ने तो मूली, गाजर की भाँति मेरी सारी सेना काट डाली। अस्तु, देखा जायगा। तब सुन्दर रथ में सवार होकर स्वयं देवी के सम्मुख जाकर बोले-हे देवी! यदि युद्ध करना है तो मेरे साथ युद्ध कर, इन अभागे सैनिकों सिपाहियों के मारने से क्या प्रयोजन। इतना कहकर निशुम्भ बाण बरसाने लगा। देवीजी ने सभी शस्त्र बाणों द्वारा काट दिये। तब दैत्य ने ढाल तलवार उठाली और देवी की ओर लपका, उसी समय चण्डिका ने उसको काट डाला। फिर विष बुझे, शत्रुओं का रुधिर चाटने वाले बाण छोड़े जिससे शीघ्र ही निशुम्भ मर कर पृथ्वी पर गिर गया। दैत्यराज शुम्भ ने अपने छोटे भाई निशुम्भ को मरता देख लिया तब स्वयं रथ पर सवार होकर युद्ध के लिये आ गया। उसको आया देखकर चंडिका ने भयानक अट्टहास किया। जिससे दैत्यगण घबड़ा गये। उस समय शुम्भ ने प्रज्वलित शक्ति चंडिका के ऊपर फैंकी। महामाया ने अपने बाणों से उसके हजारों टुकड़े कर डाले और क्रोध में आकर त्रिशूल उस दैत्य की छाती में घुसेड़ दिया, जिससे उसकी छाती फट गई। ऐसा होने पर भी हाथ में चक्र लेकर वह दैत्य देवी को मारने दौड़ा। चण्डिका ने त्रिशूल से वह चक्र काट कर उसका सिर भी काट डाला। इस प्रकार मृत्यु पाकर उस दैत्य ने परमगति प्राप्त की। उन दोनों दैत्यों के मर जाने पर बाकी बचे-खुचे दैत्य पाताल में प्रवेश कर गये। देवताओं को प्रसन्नता हुई।

उनचासवाँ अध्याय

(उमा की उत्पत्ति)

ऋषियों ने कहा—हे सूतजी! अब कृपा करके उमा के अवतार का वर्णन करें जिससे सरस्वती का प्रादुर्भाव हुआ। सूतजी बोले-हे

ऋषिगण! सुनिये, एक बार देवता एवं दैत्यों का भयानक युद्ध हुआ। तब इसी मातेश्वरी के प्रताप से देवता विजयी हुए। इस कारण देवताओं को गर्व हुआ और अपनी-अपनी प्रशंसा करने लगे। तब उन्हीं से एक कूप रूप तेज प्रकट हुआ। देवताओं ने ज्योंही उस तेज को देखा तो बहुत ही घबड़ा गये। इन्द्र से जाकर बोले-वह क्या है? तब इन्द्र ने उसकी परीक्षा लेने के लिये कहा-प्रथम वायु वहाँ पहुँचा। उस तेज ने वायु से पूछा, तू कौन है? वायु बोला, मैं सारे जगत् का प्राण हूँ। मेरे द्वारा जगत् चल रहा है। सुनते ही तेज ने कहा, अच्छा तो अपनी शक्ति से जरा इस तिनके को तो चलाकर दिखा दो। तब वायु ने अपनी सारी शक्ति लगा दी किन्तु तिनका तिल भर भी न हिला सका। वायु लज्जित होकर इन्द्र के पास पहुँचा, अपनी पराजय का सम्पूर्ण वृत्तान्त सुनाया यह सुनकर इन्द्र ने अन्य देवताओं को भी उसकी परीक्षा के लिये भेजा किन्तु वे सभी पराजित हो गये। इन्द्र स्वयं वहाँ पहुँचा। इन्द्र को वहाँ आया जानकर तेज उसी समय अन्तर्ध्यान हो गया। इन्द्र इससे अत्यन्त विस्मित हुआ। तब हजार नेत्रों वाले इन्द्र ने विचार किया कि जो तेज इस प्रकार की शक्ति रखता है, मैं उसकी शरण में क्यों न जाऊँ? यह सोचकर मन द्वारा इन्द्र शरण को प्राप्त हुआ। वह चैत्र मास के शुक्लपक्ष की नवमी का तथा मध्यान्ह का समय था? ठीक उसी समय हेतु के बिना कृपा करने वाली सबका अभिमान मिटाने वाली देवी प्रकट हो गई। इन्द्र से बोली, हे सुरराज इन्द्र! ब्रह्मा, विष्णु, शिव आदि भी मेरे सामने गर्व नहीं कर सकते, तो फिर अन्य देवताओं की तो सामर्थ्य ही क्या है? मैं परब्रह्म प्रणवस्वरूप देवी हूँ मेरी कृपा से तुम लोगों ने दैत्यों पर विजय पाई है। हे देवतागण! तुम अपना अभिमान त्याग करके नम्रता के साथ मेरा पूजन करो। इतना सुनकर देवताओं ने प्रणाम तथा स्तुति करके कहा-हे महामाये! अब तो आप क्षमा करें। आगे इस प्रकार का वरदान दें जिससे हमें फिर अभिमान न हो। सूतजी बोले-तभी से देवताओं ने अभिमान त्याग कर उमा देवी की आराधना प्रारम्भ कर दी।

ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ... (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਦੇ ਛੰਦ 211 ਤੋਂ 230 ਵਿੱਚ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਜੈ ਜੈਕਾਰ)

ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਦੀ ਸਹਾਇ।। ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ।। (ਸਿੱਖ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਇਸ ਭਗਉਤੀ = ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਅੱਗੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ)
ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਏ ਨਮਹ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਮੰਗਲਾਚਰਨ, ਨਮਸਕਾਰ ਇਸੇ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ)

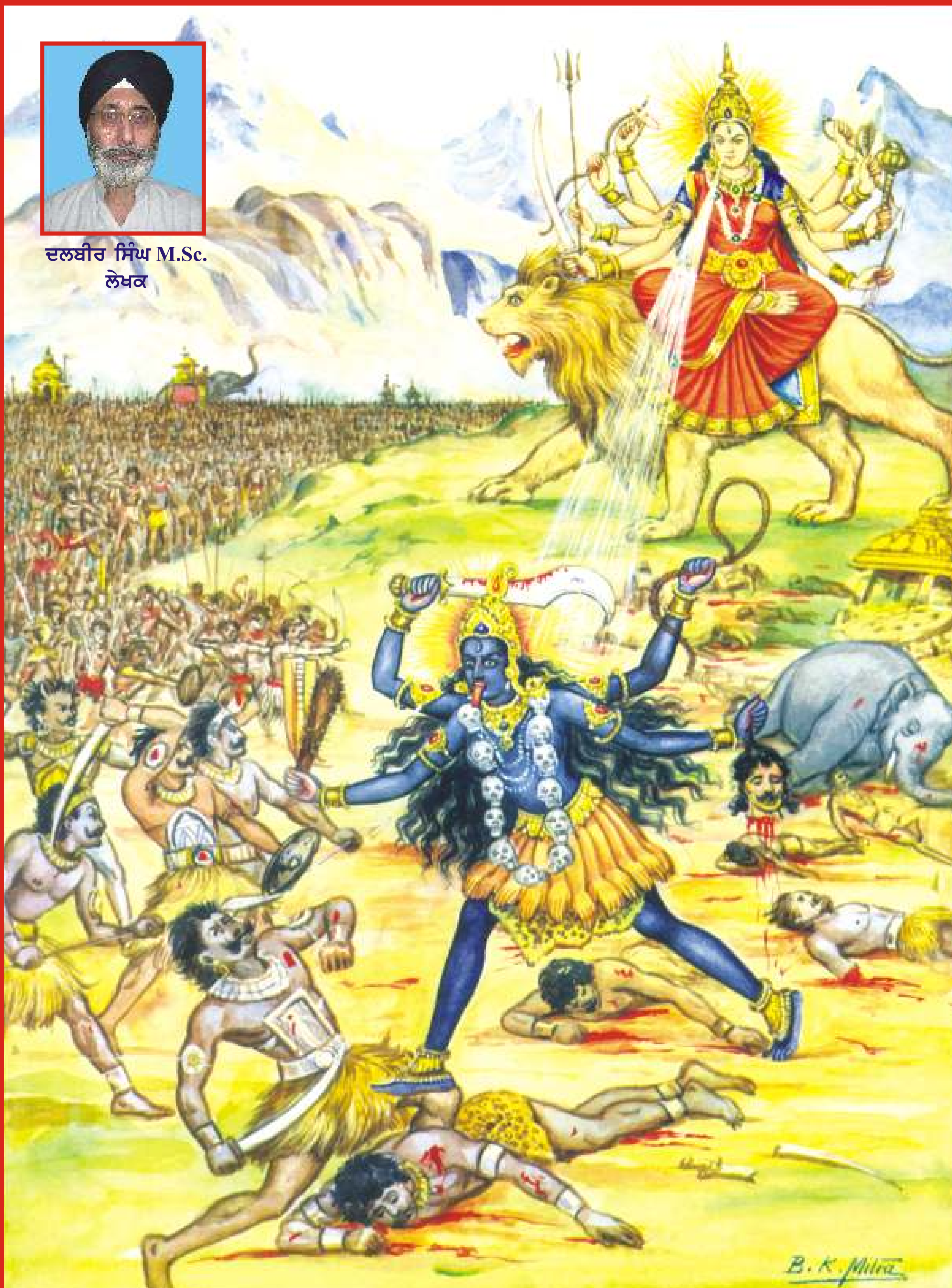

Printed by : COLOURFUL PRESS, New Delhi. Ph. : 9811102260, 9212672129

40 ਰੁਪਏ

ਚੰਡੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ : ਨਿਕਲੀ ਮਥਾ ਫੋੜਿਕੈ...।

(ਪਉੜੀ 41, ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ)

ਦੈਤਨ ਕੇ ਬਧ ਕਾਰਨ ਕੋ ਨਿਜ ਭਾਲ ਤੇ ਜੁਆਲ ਕੀ ਲਾਟ ਨਿਕਾਸੀ।। ਕਾਲੀ ਪ੍ਰਤੱਛ ਭਈ ਤਿਹਤੇ...।

(ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਨੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ ਰਕਤ ਬੀਜ ਬਧਹਿ ਨਾਮ ਪੰਚਮੋ ਧਿਆਇ।, ਪੰਨਾ 91)